

ANTHONIA
MARGARETHA
VORMENEN
MANIEREN.

J.H.KOK
KAMPEN

VORMEN EN MANIEREN

Vormen en Manieren

*De eischen der Wellevendheid toegelicht
voor onze Christelijke Kringen*

door

Anthonia Margaretha

Tweede herziene druk

J. H. Kok — 1922 — Kampen

Woord vooraf

Het boek, dat ik hierbij het christelijk publiek aanbied, is niet geschikt om in eens doorgelezen, noch ook om ter leen gevraagd of uitgeleend te worden.

De bedoeling is, dat men het zich aanschaffe, en steeds bij de hand houde, om het in voorkomende gevallen aanstonds even te kunnen raadplegen.

'k Schreef het wel met genoegen, maar toch niet voor m'n genoegen. De stille hoop, dat het mij gelukken mocht, het tot en naar genoegen van velen te doen, deed mij echter onverdroten „gebod op gebod en regel op regel” te boek stellen, op gevaar af van daardoor misschien den indruk te maken „het alléén te weten”.

Mocht soms, tegen mijn bedoeling in, die gedachte bij iemand opkomen, dan zou mij dit zeer spijten, omdat daaruit zou blijken, dat ik op de klip, die 'k trachtte te ontzeilen, toch gestrand ben.

Mogelijk zijn er onderwerpen, die niet in deze bladzijden behandeld werden en die men toch gaarne besproken zou hebben gezien. Ook werden misschien naar sommiger oordeel enkele punten niet uitvoerig genoeg uitgewerkt.

De vriendelijke lezer doe dan van een en ander mededeeling aan den Uitgever, die deze opmerkingen en vragen gaarne aan mij zal overbrengen.

Mocht mij het voorrecht weggelegd zijn, een herdruk van dit werkje voor te bereiden, dan zou met de tot uiting gebrachte bezwaren rekening gehouden kunnen worden.

April 1921.

DE SCHRIJFSTER.

Dadelijk bij de verschijning van dit boek hebben vele bekende en onbekende vrienden van nabij en van verre mij hun sympathie betuigd, en verzekerd met deze uitgave zeer ingenomen te zijn.

Toch had ik niet gedacht, dat in ons kleine land reeds zóó spoedig een herdruk noodig zou wezen.

Met de, ook in de pers, gemaakte vriendelijke opmerkingen, waarvoor 'k gaarne openlijk mijne erkentelijkheid uitspreek, is, voor zoover ik er meê accoord ging, rekening gehouden.

Augustus 1922.

ANTHONIA MARGARETHA.

I

Het groeten

ER is niemand, van wien in volstrekten zin gezegd kan worden, dat hij „alleen op de wereld” staat.

Wij, menschen, zijn niet naast elkaar geplaatst als losse korrelen zands. Door onzichtbare draden zijn we verbonden, niet alleen aan de leden onzer familie, maar ook aan vrienden en kennissen, en aan vele in ons levenslot belangstellende of in ons levenslot deelende personen.

Dit legt ons — vergeten wij het nooit! — tal van verplichtingen op, waaraan we ons onder geen voorwaarde mogen onttrekken.

De meest oppervlakkige toenadering der menschen begint altijd met een groet.

Wij kunnen iemand groeten zonder hem te ontmoeten, dat wil zeggen, zonder nader met hem kennis te maken, maar wij kunnen nooit met iemand in aanraking komen, zonder dat eerst een groet vooraf gaat.

De wijze, waarop we iemand groeten, zegt veel, ook al wordt daarbij soms, zooals op straat, geen woord gesproken.

De beking, die uitgaat van een vriendelijken groet, wordt dikwijls onderschat. Het groeten mag niet bloot een vorm zijn, maar is voor iemand, die beleefd en hartelijk van aard is, een *behoefte*.

In huis.

Dit geldt met name in de eerste plaats voor den groet in den kring der familie.

Wie 's morgens de eetkamer binnentreedt, brengt al aanstonds zijn morgengroet. Het dienstmeisje, dat nog bezig is, de laatste hand te leggen aan de ontbijttafel, zal zich haasten de eerste te zijn om goeden morgen te wenschen, te meer als zij reeds door ervaring geleerd heeft, dat haar dan een vriendelijk antwoord wacht.

Want iedere groet vraagt om een weder-groet.

De kinderen zullen de ouders, de gasten den heer en de vrouw des huizes tegemoet treden en een hand of een kus geven. Gaan de kinderen naar school, of de man naar zijn kantoor of werkplaats, dan zullen zij vóór het verlaten van het huis goeden dag zeggen.

Bij het samentreffen aan de koffie-tafel, of bij het middagmaal, worden weder de gebruikelijke groeten gewisseld. En 's avonds, vóór het zich ter ruste begeven, wenscht men elkander goeden nacht.

Ook het personeel, dat men steeds moet beschouwen als behoorende bij het gezin, dient zich in dit opzicht aan de goede vormen te houden. Het is onaangenaam, voor welk lid des gezins ook, indien men 's avonds nog wat vragen wil of orders geven omtrent het uur, waarop men gewekt wenscht te worden, tot de ontdekking te komen, dat het dienstmeisje reeds stilletjes naar haar slaapkamer is gegaan.

Bij het opendoen.

Bij het opendoen behoort zoowel de groet van bakker of slager als die van den meer voornamen bezoeker vriendelijk te

worden beantwoord. Wie in de gang of bij de trap toevallig een vreemdeling ontmoet, hetzij hij metselaar of dokter is, zal wèl doen, behoorlijk te groeten.

Op particulier terrein.

Hoe de verhouding is tusschen meerderen en ondergeschikten, tusschen de onderwijzers en hunne leerlingen, blijkt al dadelijk uit de manier, waarop de morgengroet gewisseld wordt.

Ook de meest eenvoudige ondergeschikte en het jonge kind hebben recht op een beleefde behandeling.

Op een kantoor b.v. moet door het personeel een zekere hoffelijkheid in acht worden genomen tegenover de chefs zoowel als tegenover de bezoekers. Maar wie moet hen daarin vóórgaan?

In den winkel.

Bij het verlaten van een winkel dient evenals bij het binnenkomen, een beleefde groet gewisseld te worden tusschen kooper en verkoper. In het buitenland blijft een wel-opgevoed man, zoolang hij in een winkel vertoeft, ongedekt. In Nederland is dat geen gewoonte, maar bij het binnentreden even den hoed af te nemen is toch zeker van een heer niet te veel gevergd.

Indien de kooper niet naar wensch heeft kunnen slagen, is dit voor hem evenzeer een teleurstelling als voor den winkelier. Ook dàn dient men dus, liefst met een vriendelijk woord, beleefd afscheid van elkaar te nemen. Een winkelier, die bij niet-koopen van den bezoeker dezen een beleefden groet onthoudt en zich geprikkeld toont, is zelf oorzaak dat men later zijn winkel voorbij gaat. Om dit te voorkomen moet juist dàn van weerszijden de beleefdheid dubbel in acht genomen worden.

Op reis.

Een wachtkamer van een klein station of een coupé, trede men niet zonder groeten binnen. Een heer ontbloot dan altijd het hoofd. Wordt deze beleefdheid niet beantwoord, dan is hij bij het weggaan niet verplicht, zijn groet te herhalen, tenzij zich in het gezelschap een dame bevindt.

Hoe te groeten.

De manier waarop men groet, wordt bepaald door de plaats waar men zich bevindt, en den persoon, dien men vóór zich heeft. Vele fouten kunnen hierbij gemaakt worden. Men kan een goed vriend te stijf en te eerbiedig groeten; iemand van hooger levenspositie te vluchtig en te familiaar. Een heer kan een dame te vertrouwelijk groeten en deze een heer te vriendelijk. Onwillekeurig zal men anders groeten op een sportfeest dan op een receptie; op het ijs jovialer dan bij een lezing.

Wie zich maar door zijn fijn gevoel laat leiden, begaat zelden een misslag. Vriendelijk en natuurlijk moet men altijd zijn, bovenal eenvoudig.

Op straat.

Een groet op straat behoort altijd min of meer officieel te zijn, ook tusschen goede bekenden. Een handdruk, een kort praatje kan er in 't morgenuur mee door, mits men niet te lang blijft stilstaan, maar liever samen een eindje opwandelt. Hard praten dient evenals luid lachen zorgvuldig vermeden; al wat in het publiek de aandacht trekt, staat ongemanierd.

Het groeten op straat is voor een dame eenvoudiger dan voor een heer: met een lichte hoofdbuiging heeft zij aan de beleefdheid voldaan. Voor jongere meisjes staat het 't aardigst

als zij iemand gewoon toeknikken, zonder eenige gemaaktheid.

Een heer groet door 't hoofd te ontblooten. In de manier waarop hij dit doet, spreekt iets van zijn karakter, en verraadt hij ook eenigszins de trap van beschaving waarop hij staat.

De een zal het heel nonchalant doen, met een klein rukje en een greep midden in den bol van zijn hoed. De ander heft bedaard en langzaam den hoed op aan den rand, zoo deze niet al te slap is: zoo behoort het.

Sommigen nemen niet de moeite, hun hoofddekseel even op te lichten, maar slaan aan als een militair. Dit is echter voor een burger allermintst beleefd, al is het aan oude heeren met dun hoofdhaar bij guur weder geoorloofd.

Wil een heer geheel naar den vorm groeten, dan ontbloot hij het hoofd even vóór hij zich tegenover den te groeten persoon bevindt, en dekt zich pas weer als deze voorbij is. Wie op het uiterste nippertje groet, als men reeds half voorbij is, doet aan de beleefdheid te kort.

De hoed wordt, indien men aan de linkerhand passeert, met de rechterhand afgenomen. Wie ter rechterzijde voorbij gaat, groet met de linkerhand.

Parapluie, stok noch sigaar mag men houden in de hand waarmeê men groet; de sigaar mag evenmin in den mond blijven, maar moet tijdig in de vrij-blijvende hand genomen worden.

Gezeten zijnde in park of plantsoen staat een heer even op om te groeten, terwijl hij het hoofd ontbloot.

De groetenden zien elkaar even aan, maar nooit mag een heer op straat een dame fixeeren (sterk aankijken), noch een mooi meisje of een knappe vrouw zóó opnemen, dat zij zich beleedigd kan voelen door de wijze waarop aan haar aandacht wordt geschonken.

Wie men moet groeten.

In grootere steden groet men slechts hen, aan wie men is voorgesteld. Voorts plaatselijke overheden en hooggeplaatste of beroemde personen, ook al kent men hen niet persoonlijk.

Op het platteland groet men iedereen, dien men tegenkomt. Men behoort zich hierin naar het plaatselijk gebruik te schikken, wil men niet voor trotsch en ongenaakbaar doorgaan. Wie op een landelijken weg iemand tegenkomt, laat den hoofdknik vergezeld gaan van een vriendelijk goeden-morgen of goeden-avond. 's Lands wijs, 's lands eer!

Beleefd groeten wij terug, al wie ons groet, ook al zijn ze in stand beneden ons.

De jongere groet het eerst den oudere, de lager-geplaatste het eerst den hooger-geplaatste, de heer het eerst de dame.

Op straat behoort ook de zoon zijn ouders en de broer zijn zusters officieel te groeten. In sommige kringen denkt men wel eens, dat het er voor „eigen” zoo precies niet op aan komt, doch dit is ten onrechte.

De heer, die alleen loopt, groet altijd het eerst zijn vriend zoo deze vergezeld is van een dame; ook dan indien hij er feitelijk recht op had, het eerst gegroet te worden.

Wandelt een heer met een dame die gegroet wordt door een hem onbekend persoon, dan groet hij mede terug.

In een kleine plaats kan het gebeuren, dat men op één middag meermalen denzelfden persoon tegenkomt; één maal groeten is dan voldoende. Later gaat men elkander voorbij, zonder op elkaar te letten.

Evenzoo doet men, wanneer men een huis voorbij komt, waar bekenden wonen. Den eersten keer dat men passeert, groet men, als er iemand voor het raam is te zien of als men vermoeden

kan, dat er zich menschen in de kamer aan de straat bevinden. De volgende keeren wordt deze groet niet herhaald.

Intiem groeten.

Tot de meer intieme groeten rekenen we de omhelzing, de kus en ook den handdruk.

Wanneer we familie of vrienden naar spoor of boot brengen om voor langen tijd afscheid van hen te nemen, kan een korte omhelzing op het perron of bij de aanlegplaats van de boot er wel mee door. Evenzoo wanneer we iemand afhalen, dien we in lang niet zagen. Overigens bewaren we onze vertrouwelijke begroetingen voor binnenshuis. De Nederlander, die niet met zijn gevoel te koop loopt, vermijdt al wat aanstellerig lijkt.

Ook kust men niet op straat, tenzij een klein kind. Vele ouders zijn er echter niet op gesteld dat hun kinderen zoo gezoend worden; daarom doe men het òf in het geheel niet, òf op het voorhoofdje, nimmer op den mond. Bekend zijn de kleine broches, waarop „geen kusjes” staat, en die sommige moeders haar kindertjes op de kleêrtjes spelden, om aan te toonen dat zij er niet op gesteld is, dat haar kleintjes gezoend worden.

Uit een hygiënisch oogpunt moeten volwassenen dit ook vermijden, en elkaar uitsluitend op de wangen kussen, doch liefst zoo min mogelijk in het publiek.

De handdruk.

Ook de handdruk behoort tot de meer intieme begroetingen.

Wanneer men iemand voor de eerste maal ontmoet, behoeft men niet dadelijk een hand te geven. Wel doen heeren het gewoonlijk nadat zij aan elkaar voorgesteld zijn, en ook dames onderling, maar in den regel biedt een dame niet aanstonds de

hand aan een heer, met wien zij juist kennis maakt. Soms brengen de omstandigheden het mee, bijvoorbeeld op een begrafenis, bij een receptie of een andere officieele gelegenheid. Doet zij het in andere gevallen ook, dan is dit een bijzondere vriendelijkheid.

Een heer reikt niet het eerst de hand aan een dame.

Men geeft bedaard een hand, en de toegestoken hand wordt kalm aangenomen, zonder die krachtig te drukken of heen en weer te schudden.

Wie het eerst zijn hand aanbiedt, trekke haar ook het eerst terug. Men geeft elkaar de geheele rechterhand, niet één of twee vingers, en men doe het vooral eenvoudig; alle gemaaktheid is belachelijk. Een fout van vele menschen bij het geven van een hand is, dat zij den arm te wijd uitstrekken.

In gezelschap geeft de heer altijd een ontbloote hand, de dames zijn bij min of meer officieele bezoeken en gelegenheden bij het binnenkomen nóg — en bij het heengaan vóór het groeten, wéér — gehandschoend.

Sommige, meer eenvoudige menschen zijn veel te scheutig met het handen geven. Binnen de vijf minuten krijgt men soms tweemaal een hand van denzelfden persoon. 't Is merkwaardig te zien, hoe menige jonge man zich in een groot gezelschap tusschen nauwe paadjes van tafeltjes en stoelen heenwringt om toch maar elk der gasten een in letterlijken en figuurlijken zin „warmen” handdruk te geven. Ieder is blij en dankbaar, dat de nieuwe bezoeker het er zonder iets te breken of omver te werpen heeft afgebracht. Als hij echter na een half uur vertrekt jaagt hij opnieuw het gezelschap een schrik op 't lijf door dezelfde tournée (rondgang) nog eens aan te durven.

Wie last heeft van transspireerende (door de warmte vochtig

geworden) handen en niet zoo lenig is als een aal, beware een dergelijke intieme begroeting liefst voor bijzondere gelegenheden.

In den regel is het voldoende, na de gastvrouw en den gastheer gegroet te hebben, voor de overige aanwezigen een lichte buiging te maken. Als de kring groot is, kan men een rondbuiging maken naar links en naar rechts.

Niet groeten.

In de steden groet men niet, wanneer men iemand achterop komt of als het reeds donker is. En niemand zal het overdag een heer die erg met regen en wind of sneeuw te worstelen heeft, kwalijk nemen, dat hij zijn hoed niet afneemt, maar vóór zich kijkt.

Ons fijn gevoel zegt ons, dat het soms eisch van beleefdheid is, niet te groeten. Iemand's situatie kan op een gegeven oogenblik zóó zijn, dat hij liever niet gezien wordt. Ongemerkt voorbij te loopen, terwijl men een anderen kant uitkijkt, is dan geboden.

Maar zich geraakt te toonen als een kennis hem bij ongeluk voorbij loopt zonder te groeten, wat iemand die slecht van gezicht of wat afgetrokken van geest is, gemakkelijk kan overkomen, is geen bewijs van nederigheid, noch van beschaving.

Wie zoo spoedig gekrenkt is, en dit merken laat bovendien, maakt zich belachelijk en is zelf oorzaak zoo men zich met een medelijdend schouderophalen van hem afwendt.

Iets anders is, wanneer twee families elkaar willen ontwijken omdat er, bijvoorbeeld door het afraken van een verloving, verwijdering is ontstaan. Dan ostentatief (op in 't oog vallende wijze, een anderen kant uit te kijken, een winkel binnen te vluchten of een zijstraat in te snappen, om aan de noodzakelijkheid van groeten te ontkomen, is taf en zondig. Kan iemand waarlijk een Christen

zijn, die zoo diep in zijn hart een veete draagt, dat hij meent, zelfs aan de gewone burgerlijke beleefdheid niet te kunnen voldoen?

Van de grootste belediging, die men iemand kan aandoen: hem in gezelschap de toegestoken hand te weigeren, zwijg ik. Want het is duidelijk, dat dit, afgezien van alle beleefdheids-eischen, veroordeeld is door het Woord Gods.

Groet niemand op den weg.

Er zijn Christenen, die meenen bijzonder vroom te zijn als ze, vooral des Zondags bij het naar de kerk gaan, niemand groeten en stroef doorloopen, want, zeggen ze, Jezus heeft bevolen: „groet niemand op den weg” (Luc. 10 : 5).

Om dit bevel recht te verstaan, dienen we te weten dat in het Oosten de manier van groeten zéér omslachtig en tijdroovend was, en van vele plichtplegingen vergezeld ging. Vandaar dat, wie een boodschap te volbrengen had, die spoed vereischte, soms de opdracht kreeg zich niet door telkens te groeten te laten ophouden. Met een dergelijk geval hebben we hier te doen.

Een ander voorbeeld hiervan vinden we in 2 Kon. 4 : 29, waar de man Gods Gehazi uitzendt tot den zoon van de Sunamietische en zegt: „zoo gij iemand vindt, d.w.z. tegenkomt, groet hem niet, en zoo u iemand groet, antwoord hem niet”.

Gehazi's boodschap was zóó dringend, dat hij geen tijd kreeg om te groeten.

Ons kost het groeten op straat geen tijd; al hebben wij nóg zoo'n haast, dan kunnen we tóch in het voorbijloopen wel aan de burgerlijke beleefdheid voldoen.

Tijdens Zijne omwandeling op aarde heeft de Heere Jezus meermalen doen uitkomen, dat Hij er bijzonder prijs op stelde

dat de beleefdheid in acht werd genomen, zoowel in onderling verkeer, als tegenover Hem zelve.

En daarbij, dat wij niet alleen vriendelijk en beleefd zullen zijn tegen geloofsgenooten, maar ook tegenover andersdenkenden. Hoor slechts wat Hij zegt in Matth. 5 : 47 en 48 :

„En indien gij uwe brøeders alleen groet, wat doet gij boven anderen ? Doen ook niet de tollenaars alzo ? Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is.”

Hier komt de Heiland dus tot Zijne volgelingen met den eisch om nog wèl zoo beleefd te zijn als de wereldling.

Voldoet de Christen steeds aan dien eisch ?

II

Verschillende bezoeken

TAL van familieleden en vrienden kennen we zoo lang onze heugenis reikt. Maar vanaf onze kinderjaren neemt het aantal dergenen, met wie we in nadere aanraking komen, gestadig toe.

Het jonge kind krijgt zijn schoolkameraadjes, het bakvischje ziet op het sportterrein den kring harer kennissen voortdurend uitbreiden, de jongeling krijgt van jaar tot jaar meer vrienden.

Zoolang men iemand echter niet heeft ontmoet in eigen omgeving, blijft de kennismaking oppervlakkig. Onwillekeurig verlangt ge in nader contact te komen met hem, die u sympathiek is. Ge brengt hem dan een bezoek in zijn huis. Hiertoe kunt ge hem vooraf vergunning vragen, of er toe uitgenoodigd worden.

Het afleggen van bezoeken is dus niet altijd bloot een plicht; het is de allereerste en eenvoudigste vorm waaraan wij behoefte hebben om het onderling verkeer te onderhouden en te versterken. Een visite op zich zelf is dus niet vervelend, als wij die maar niet vervelend maken.

Om dit te voorkomen moet onze houding en ons gesprek van dien aard zijn, dat men hoopt ons spoedig weêr te ontmoeten.

Welkomstbezoeken (Visites d'arrivée).

Zóó noemt men gewoonlijk de eerste bezoeken, welke gebracht worden aan families, die zich in onze woonplaats of in onze straat komen vestigen. Hoe onaangenaam zou het voor hen zijn, indien niemand eenige begeerte toonde, nader met hen kennis te maken! Misschien lieten zij vele vrienden of goede burens achter; nieuwe vriendschapsbanden moeten dus thans aangeknoopt worden.

Zoodra het huis in orde is, en als bewijs daarvan de gordijnen vóór aan de straat zijn opgehangen, kunnen zij bezoek verwachten. Zijn ze uw rechter- of linker- of over-burens geworden — dit laatste echter niet zoo ge op een gracht woont — dan wacht ge, tot zij hun naamkaartje bij u laten bezorgen. Dit moet beschouwd als een vriendelijke noodiging tot bezoek. Wie liever niet gaat, zende eenvoudig een kaartje terug. Daar blijft het dan bij. Wie geen kaartje ontvangt en toch een bezoek wenscht te brengen, late even belet vragen.

Ceremoniële visites.

De leden van eenzelfde College, officieren uit één garnizoensplaats, hogere beambten, die bij ééne corporatie werkzaam zijn, behooren — met hunne echtgenooten — een bezoek ter kennismaking af te leggen, ook zonder noodiging. Zulke bezoeken zijn „ambtshalve” verplicht.

Beleefdheidsvisites.

De beleefdheid eischt, dat personen die, wat hun werkkring betreft tot elkander in eenige relatie staan, elkaar van tijd tot tijd bezoeken. Zulke beleefdheidsvisites moeten beantwoord worden met een tegenbezoek.

Eerste bezoeken (Visites d'entrée).

Wie zich in een plaats vestigt, mag een bezoek gaan afleggen bij een familie met wie hij gaarne in kennis zou komen. Dit geldt vooral voor jonge ongehuwde dames en heeren; het staat volstrekt niet onbehoorlijk of indringerig. In geval men de familie niet thuis treft, geeft men een kaartje af, waarop in een hoekje de letters *t. k.*, dat wil zeggen: ter kennismaking. Zulk een eerste bezoek totaal onbeantwoord te laten, is onbeleefd. Zij, bij wie zulk een kaartje werd afgegeven, zenden eenvoudig een kaartje terug, waar het ongetrouwde dames en heeren geldt. Deze kunnen dan na verloop van eenigen tijd een tweede poging wagen, om de familie thuis te treffen. Aan gehuwden of oudere dames is men verplicht een tegenbezoek te brengen, tenzij de kennismaking niet wordt begeerd. Dan volstaat men eveneens met het zenden van een kaartje. Of men kan zoo beleefd zijn, de eerste visite te beantwoorden, doch de tweede niet. Dit is dan een stille wenk, dat men van nadere kennismaking wenscht af te zien.

De gebruiken zijn in dit opzicht in verschillende steden en deelen van ons land zeer verschillend. Hier dient dus naar geïnformeerd te worden, als men van woonplaats verandert.

Een volwassen dochter legt haar eerste visites af, vergezeld door haar moeder. Op de vraag, wanneer een meisje voor volwassen gerekend wordt, antwoordt men in vele wereldsche kringen: zoodra zij „aangenomen” is. Hoewel men zich om godsdienst of kerk weinig meer bekommert, acht men toch dat een jonge dame haar „entree” in de wereld niet kan maken voor hare „bevestiging” in de kerk.

In den winter hieraan voorafgaande, vermijdt zij stelselmatig alle publieke gemakkelikheden. Het is jammer, dat de schoone

gedachte, die hieraan ten grondslag ligt, niet triumfeert. Men spreekt hiermede toch metterdaad uit, dat God en de wereld niet tegelijkertijd gediend kunnen worden. Uit het feit, dat de jeugdige „aannemeling” zich het eerstvolgend winter-seizoen voor die onthouding op velerlei manier tracht schadeloos te stellen, blijkt op droevige wijze, dat we hier te doen hebben met een dooden vorm.

Op den dag van of de eerste dagen na het „aannemen” komen de vrienden der ouders zoon of dochter gelukwenschen, en dit is het eerste bezoek dat door dezen officieel wordt beantwoord.

Een volwassen zoon kan op eigen gelegenheid gaan of zich door een familielid laten vergezellen.

Wie daartoe vooraf verlof vraagt, kan altijd een vriend meebrengen om dien bij een hem bekende familie te introducereeren.

Vroeger was het gewoonte, dat een pas verloofd paar in gezelschap van ééne der beide moeders de eerste bezoeken ter kennismaking aflegde. Maar tegenwoordig doet men dit niet meer; een verloofd paar treedt nu dadelijk zelfstandig op.

Wanneer en hoe lang.

Alleen het middaguur leent zich voor een eerste visite. Vroeger kon men reeds tusschen twee uur en half drie terecht, doch daar het noen-maal (tweede ontbijt) bijna overal op half één of één uur is gesteld, en de meeste dames daarna een oogenblikje gaan rusten, kome men niet vóór drie uur.

In dorpen en kleine steden, waar men nog precies om twaalf uur „koffiedrinkt” d.w.z. het tweede ontbijt gebruikt, of omstreeks dien tijd middagmaalt en vroeg ter ruste gaat, zoodat niemand aan een middagslaapje denkt, kan men zich nog aan de ouder-

wetsche gewoonte houden om tusschen twee en vier uur bezoeken af te leggen en te ontvangen.

In groote steden echter tusschen drie en vijf uur; indien bekend is, dat de familie heel laat dineert, dan tot half zes. Men mag echter niet later aanbellen dan een uur vóór het diner.

Wanneer uwe werkzaamheden u verhinderen, 's middags te gaan, kunt gij belet vragen voor een avonduur. Want 's morgens vóór twaalven of 's avonds na achten kan men alleen naar zeer goede kennissen gaan zonder voorafgaand verlof.

Niet alle dagen zijn voor bezoek geschikt. Bij zéér ongunstig weer rekent niemand er op. Regendagen moeten hiervoor dus niet dan in een dringend geval worden gebruikt.

Ditzelfde geldt van den Zaterdag.

Ook de Zondag dient zooveel mogelijk te worden ontzien. Voor wie geregeld twee maal ter kerk gaat, is die dag kort. In christelijke kringen wordt bijna altoos des Zondags op een anderen tijd gemiddagmaald dan in de week, zoodat gij zelden zeker zijt, de familie niet aan tafel te treffen.

Tegen kerktijd te komen, is uiterst ongepast. Gij zoudt dan zelf oorzaak worden, dat men u verzoekt heen te gaan.

De Zondagavonden zijn voor het gezin, ook al zal men in de stad wonende bloedverwanten en meer intieme vrienden dan wel willen ontvangen. Wie 's avonds gaarne iemand bij zich ziet, houdt liefst den Zondagmiddag vrij om te kunnen lezen.

Den Zondag bij voorkeur te benutten voor het afleggen van allerlei min of meer officieele bezoeken, is een gewoonte, die wij met alle kracht uit onze kringen moeten weren. Daarvoor is ons die dag te heilig, en de huiselijke haard te lief.

Kies voor uw bezoek ook niet den dag, voorafgaande aan een der Christelijke of Nationale feestdagen, daar deze in den regel

in beslag genomen worden door veelvuldige huiselijke bezigheden.

Ook „tweede” feestdagen leenen zich niet voor bezoek. Ge loopt dan gevaar, uw vrienden tegen uw wil terug te houden van een mogelijk uitstapje.

In het algemeen zij nog opgemerkt, dat bezoeken niet te lang moeten gerekt. Ge legt dan allicht op een wandeluurtje beslag, of verhindert, op tijd aan tafel te gaan.

Een eerste bezoek zij steeds kort, niet langer dan een kwartier of twintig minuten. Nooit moet men zoo lang blijven tot men heimelijk hoopt, dat ge nu eindelijk eens zult gaan vertrekken.

Voorals als ge die fort den eersten keer maakt, hebt ge het voor goed verbruid en schrikt men, zoodra men u voor de tweede maal de stoep ziet opkomen.

Op ongelegen oogenblikken..

't Kan gebeuren, dat ge onbewust al een zeer ongelegen oogenblik voor uw bezoek hebt uitgekozen, b.v. als een der huisgenooten of een logé op punt van vertrekken staat. Zoodra ge dit merkt, behoeft ge wel geen excuses (verontschuldigen) te maken voor uw komst, want ge kondt het niet weten, maar ge stapt zonder dralen weer op, met de belofte, spoedig terug te zullen komen. Ondanks alle beleefde verzekeringen, dat er nog wel even tijd is, laat ge u niet tot langer blijven verleiden, maar ge herhaalt uw bezoek zoo spoedig mogelijk.

Verplichte kennismaking.

Wie meermalen gastvrijheid geniet in een woning, waar hij slechts met één der leden in contact staat, behoort kennismaking aan te vragen met den heer of de vrouw des huizes.

Het jongmensch b.v., dat vriendschap sluit met een bij zijn

ouders inwonenden jongeman, en dezen meermalen bezoekt, verzoeke hem, aan zijn ouders te mogen worden voorgesteld. Zoo nu en dan legge hij daarna een bezoek af, dat niet alleen den zoon, maar heel de familie geldt.

Ook het personeel moet deze beleefdheid in acht nemen. De dienstbode vrage aan Mevrouw of deze haar moeder of andere bloedverwanten en vriendinnen, die zij gaarne af en toe bij zich zou ontvangen, even wil ontmoeten.

Is zij niet aan 't „scharrelen”, maar eerlijk verloofd, dan vrage haar aanstaande een kort onderhoud aan met Mijnheer of Mevrouw, en verzoeke hij persoonlijk, zoo nu en dan zijn meisje te mogen bezoeken. Indien hij iemand van onbesproken gedrag is, van wien kan verwacht worden, dat hij van het gevraagde verlot geen al te ruim gebruik zal maken, en nooit als de geheele familie uit en dus het meisje alleen thuis is, stiekem zal komen, dient hem dit te worden toegestaan.

Er ligt iets beleedigends in, een dergelijk beleefd gedaan verzoek te weigeren, en het is zeker niet bevorderlijk voor de goede zeden, zoo de „vreemdeling” die in ons huis is, en voor wie we volgens Gods Woord toch ook verantwoording dragen, altijd maar de straat wordt opgestuurd, als zij haar beminde wil ontmoeten.

Nieuwjaars-visites.

Het is natuurlijk ondoenlijk, op den eersten dag van het jaar al onze vrienden en kennissen een bezoek te brengen.

Hier en daar is het gewoonte, dat de heeren er op uitgaan om bezoeken af te leggen, en de dames thuis blijven om visites af te wachten. Gezellig is dit allerminst; maar men heeft er dit op gevonden om te voorkomen dat iedereen uitgaat om bezoeken af te leggen en.... niemand thuis te vinden! Daarom

kunnen er de geheele maand Januari nog nieuwjaars-visites worden afgelegd. Maar het verdient de voorkeur, daarmee in de eerste helft der maand gereed te komen.

Hooger geplaatsten en oudere bloedverwanten leggen natuurlijk op den eersten dag van 't jaar geen bezoeken af. 't Meest beleefd is dus, op nieuwjaarsdag wel naar hèn te gaan.

Verjaars-visites.

Verjaardagen vragen bezoek op 't middaguur. Ge kunt echter ook 's morgens gaan, tusschen elf en twaalf, zoo dit u beter uitkomt. Heel den dag wordt er toch op bezoek gerekend. Alleen des avonds is men in meer intiemen kring bijeen. Hoort ge daar niet bij, dan verwacht men u niet.

Bezoek aan logé's.

Het kan zijn, dat een uwer vrienden een logé krijgt, dien gij ook onder uwe kennissen telt of gaarne zoudt tellen. De gastheer heeft u medegedeeld, wanneer deze hoopt te komen. Indien ge eenigszins kunt, maakt ge dankbaar van de gelegenheid gebruik, de kennismaking te hernieuwen of aan te knooopen. Zulke logé's behooren dan, althans bij een langer verblijf, een tegenbezoek te brengen. Beleefd is het, zoo gij daartoe uitnodigt en samen dag en uur vaststelt. Ge verzoekt de gastvrouw of den gastheer mede te komen, die in den regel hieraan voldoen, al zullen zij hun logé's de volle vrijheid laten, om ook alléén visites te maken.

Hier en daar ten plattenlande wil het gebruik, dat men zelf met zijn logé's eerst komt. Men zal goed doen, naar dergelijke plaatselijke gebruiken tijdig te informeeren, en zich er dan zoo veel mogelijk naar te schikken.

Digestie-visites.

Een digestie-visite maakt men nadat men bij iemand ten eten of op een feestavond geweest is. 't Is vroeg genoeg, dit te doen na een dag of tien, in elk geval echter binnen de veertien dagen. Zulk een bezoek mag men nooit verwaarloozen. Het moet ook gebracht worden, al nam men de uitnodiging niet aan. In geval men dit bezoek niet kan brengen, of liever wil vermijden, schrijve men ongeveer na een week een vriendelijk briefje. Noch de digestie-visite, noch het briefje behoeven te worden beantwoord.

Vriendschappelijke bezoeken.

Dergelijke ongedwongen bezoeken storen zich niet aan reglementen. Bij intieme kennissen kan men terecht op elk uur van den dag, omdat men zeker weet, welkom te zijn. Bij sommige families kan men heel gemakkelijk „inloopen”. Er zijn menschen, bij wie men nooit ongelegen komt, ook al is het ontbijt nog niet weggeruimd, of al maakt men juist aanstalten om zich ter ruste te begeven.

Van deze vriendelijkheid worde echter geen misbruik gemaakt. Men moet ook wat het aantal zijner bezoeken betreft, maat weten te houden.

Moderne spreuken, zooals we die wel eens op sierborden lezen, als: „Hij die als vriend hier binnengaat, Komt nooit te vroeg, maar steeds te laat”, houden geen steek en bevatten niet altoos waarheid. Geen wonder, want zij komen op uit de volkswijsheid. Wij doen beter bij de goddelijke wijsheid ter schole te gaan, die door den mond van Salomo sprak: „Weer uwen voet van het huis uws naasten, opdat hij niet zat van u worde”.

Er zijn gezinnen, die op onverwachte bezoeken heelemaal niet

gesteld zijn. Ge komt zonder voorafgaande kennisgeving en vindt de huisvrouw ongekleed, de kamer in wanorde. Ge wordt in de voorkamer gelaten en ziet de schim van moeder en dochters, die schielijk door de achterkamer der suite verdwijnen om haastig de trap op te snellen, teneinde zich het haar te kappen en van japon te verwisselen.

Zoo'n ondervinding schaadt de vriendschappelijke ontmoeting, ook al tracht men van beide zijden zich voor ontstemming te hoeden, althans — den schijn daarvan te bewaren.

Het is iets anders wanneer de bezoeker komt op het uur dat de vrouw of de heer des huizes even rusten. Het spreekt van zelf, dat er dan even gewacht moet worden. Ge moogt al blijde zijn, indien ge geen belet krijgt, en zult goed doen met uw leedwezen uit te spreken, dat ge kwaamt op zoo ongelegen tijd, en daarvoor uw excuses aanbieden.

Kraam-visites.

Meestal wordt in de courant bekend gemaakt, wanneer het officieele kraambezoek (alleen te brengen door gehuwde of oudere dames) kan worden afgewacht. Daar er geen heeren komen, is de gelukkige vader ook niet tegenwoordig. De kraamvrouw ontvangt haar kennissen zittende, d.w.z. zij behoeft niet voor ieder die binnentreedt of vertrekt, van haar stoel op te staan. De jonggeborene wordt in zijn kamerwiegje door iedere bezoeker bewonderd, en niet, dank zij onze moderne opvattingen, ten gerieve van een ieder „opgenomen”. In figuurlijken, zoowel als in letterlijken zin, draait dien middag alles om het kind, dat voor dien éénen keer de hoofdpersoon mag zijn. Bij het weggaan geeft men ongemerkt aan de baker een fooi, aan een verpleegster natuurlijk niet. Onnoodig te zeggen, dat een kraambezoek

heel kort moet zijn, en dat de bezoeksters kalm te spreken en zich rustig te bewegen hebben. Er mogen enkele maanden verlopen, alvorens deze bezoeken beantwoord worden.

Zieken-bezoeken.

Aan een zieke brengt ge slechts dan een bezoek, indien ge er van overtuigd zijt dat deze het aangenaam vindt. Bij twijfel dienaangaande laat ge vooraf vragen, of ge kunt verwacht worden.

Zulk een bezoek moet uiteraard kort zijn.

Is de zieke hersteld, dan zal hij uwe vriendelijke deelneming met een tegenbezoek beantwoorden. Komt hij te overlijden, dan ligt het op den weg der familie, 't zij door een bezoek, 't zij schriftelijk ieder te danken, die den overledene in zijn ziekte belangstelling getoond heeft.

Condoleantie-visites.

Dit zijn bezoeken van deelneming aan hen, die een doode te betreuren hebben. Indien de familie verzocht heeft van rouwbeklag verschoond te blijven, schrijve men een hartelijk briefje.

Na verloop van enkele weken laat ge hierop toch een bezoek volgen, maar ge moogt het niet kwalijk nemen, zoo er belet gegeven wordt. Waarschijnlijk echter wordt uw komst nu zeer gewaardeerd.

Bezoeken van rouwbeklag behoeft men eerst na drie maanden te beantwoorden.

Afscheids-bezoeken.

Wie de plaats zijner inwoning voor geruimen tijd of voor goed gaat verlaten, brengt zijn vrienden en kennissen een kort afscheidsbezoek. Het doel dezer bezoeken is, behalve anderen

de moeite te besparen voor een gesloten huis te komen, onze vrienden op de hoogte brengen van ons aanstaand vertrek, en bij verandering van woonplaats hen te danken voor de genotene vriendschap.

Bij niet gefingeerde, maar werkelijke beperktheid van tijd kan men volstaan met het afgeven van een visitekaartje, waarop de letters *t.a.*, dat wil zeggen: ten afscheid. Aan hen, met wie men weinig omgang heeft gehad, maar die men toch niet geheel wil negeren, kan men een dergelijk kaartje zenden; het is een kleine moeite en toch een groote beleefdheid.

Bij terugkeer van eenigszins langere uitstедigheid komen in den regel degenen, bij wie ge een afscheidsvisite hebt gemaakt en wien ge den tijd van uw terugkeer hebt medegedeeld, u verwelkomen. 't Is immers niet te vergen, dat iemand bij zijn terugkomst dadelijk weêr dezelfde serie bezoeken zal afleggen als vóór zijn vertrek? Bij de enkelen, aan wie men een dergelijke beleefdheid verplicht is, of van wie we vermoeden dat zij er op gesteld zijn, geven we een kaartje af aan de deur; daarmee kan volstaan worden.

Wat mag en wat niet mag.

Bij het afleggen van officieele bezoeken brengt men nimmer kinderen meê.

Ook zorgt men, dat er geen hond bij de voordeur wacht, om niet de kans te belopen, dat deze akelig staat te janken, nieuw aankomenden bezoekers op de stoep hinderlijk is, of op een gegeven oogenblik binnensluipt,

Nimmer brengt een dame een bezoek bij een ongehuwd heer, bij wien geen vrouwelijke familieleden de honneurs waarnemen, d.w.z. aanwezig zijn om haar te ontvangen.

Evenmin bezoekt een heer een ongehuwde dame, die niet tot zijne familie behoort en alleen op kamers woont.

In de studentenwereld wordt deze regel tegenwoordig zonder blikken of blozen overtreden.

Toch wil ik met ernst iedere vrouwelijke student raden, hierin niet te ver te gaan. Het geeft geen pas, dat een jonge dame een boek komt leenen of een ander boodschapje verzint om even bij een student te kunnen „oploopen”. Vaak wordt ze hierom achter haar rug uitgelachen.

Ook behoort een verloofd meisje, niet dan in gezelschap van andere familieleden, te komen op de kamer van haar aanstaande. En zelfs dan mogen de bezoeken niet te vaak herhaald worden.

Indien een student zijn vrouwelijke collega onder het een of andere voorwendsel op haar kamer bezoeken wil, behoort de jonge dame hem staande te ontvangen, hiermeê te kennen gevende, dat ze niet gesteld is op een langdurige visite. Zoo ze zelf blijft staan, kan de jonge man fatsoenshalve niet gaan zitten en zal spoedig afdruijen.

Onze moderne jonge dames schijnen het aardig te vinden, alle schuchterheid tegenover het mannelijk geslacht van zich af te zetten, maar deze pòse flatteert niet!

III

Kaartjes

NAAMKAARTJES zijn tegenwoordig voor vele menschen onmisbaar.

Tot in alle standen van de maatschappij, bij oud en jong is het gebruik er van doorgedrongen. Hier is niets tegen, mits men zich voor alle overdrijving wachte, waartoe gemakzucht en koelheid licht aanleiding kunnen geven.

Het gebruik van kaartjes.

Men kan door een naamkaartje zijn gelukwenschen aanbieden in blijde, en ook zijn deelneming betuigen in droeve dagen. Het worde onderaan in den linkerhoek voorzien van enkele letters, die de bedoeling er van aangeven, en tijdig aan het adres bezorgd.

Die het ontvangt, stuurt u later het zijne terug, eveneens van de noodige aanduiding voorzien.

Voorts zijn er allerlei omstandigheden, waarbij ge u van een kaartje kunt bedienen.

Ge voegt het bij een geschenk dat ge bezorgen laat, opdat men wete, dat gij de gever zijt.

Als ge een geleend boek terug zendt, legt ge er een kaartje in, waarop ge enkele woorden van dank hebt geschreven.

Wanneer ge iemand een onbeduidende mededeeling hebt te

doen, bedanken wilt voor een kleine vriendelijkheid u bewezen, of iemand iets ter leen laat vragen, kunt ge dit altijd doen door middel van een kaartje. Ge schrijft dan enkele woorden onder uw naam, en wel in den derden persoon.

Ook kunt ge uw kaartje geven aan een uwer kennissen of vrienden om als introductie te dienen bij een derde.

Op reis stellen heeren zich aan elkander voor, door kaartjes te wisselen.

Een heer zal dus wèl doen, altijd enkele naamkaartjes in zijn zak-portefeuille te dragen, om die bij voorkomende gelegenheden dadelijk bij de hand te hebben.

Het visite-kaartje.

Bij het afleggen van visites spelen de naamkaartjes zulk een belangrijke rol, dat ze den naam van *visite*-kaartjes gekregen hebben.

Ge hebt ze noodig, allereerst om u te laten aandienen. Uit vrees dat het dienstmeisje uw naam verkeerd overbrengen zal, of in deftiger kringen enkel uit beleefdheid, geeft ge haar bij het opendoen een kaartje mee naar binnen.

Ook al treft ge niemand thuis, toch geeft ge uw kaartje af, opdat de familie, thuis gekomen, dit vinden zal. Doet ge alleen mondeling de groete, dan wordt deze vaak niet overgebracht, misschien zelfs de mededeeling vergeten, dat gij aan de deur zijt geweest.

Ten bewijze dat ge persoonlijk gekomen waart, wordt een der hoeken van het kaartje omgevouwen. Welke hoek dit zijn zal, doet er niets toe: aan de onder- of bovenzijde, links of rechts, desnoods over de geheele lengte van het kaartje, dit alles is geoorloofd. Het vouwtje geeft aan het kaartje dezelfde beteekenis als een visite, en is voor u een aanwijzing, dat een tegenbezoek verwacht wordt.

Komt men voor een gesloten huis, dan werpt men zijn kaartje met een vouwtje in de brievenbus. Men geeft altijd maar één kaartje af voor de heele familie. De dienstbode behoort te onthouden, voor wien der huisgenooten het bestemd is.

Wanneer een bezoek gelijktijdig wordt afgelegd door twee personen, geve ieder zijn eigen kaartje af. Als moeder en dochter samen een visite maken, spreekt dit als van zelf, maar ook als man en vrouw samen komen, staat het netter niet één kaartje, waarop: de Heer en Mevrouw N., maar ieder hun eigen naamkaartje af te geven.

Men kan niet met z'n drieën tegelijk ergens komen. De zoon of de dochter gaan op eigen gelegenheid, zoo de ouders samen gaan.

Een dame, die visites gaat maken, zorgt kaartjes bij zich te hebben, waarop, indien noodig, van te voren de letters geschreven zijn, die den aard van haar bezoek moeten aangeven. Zij doet deze en ook enkele onbeschrevene in een visiteboekje, dat zij tijdens haar bezoek gewoon in de hand kan houden. Daar er tengevolge van de tegenwoordige mode veelvuldig gebruik gemaakt wordt van taschjes of réticules, kan men de kaartjes ook daarin een plaatsje geven, mits zij er ongeschonden in bewaard kunnen worden. Anders bergt men het visiteboekje er maar in.

Vorm en uitvoering.

Het kaartje wisselt voortdurend van vorm en uitvoering, omdat het aan mode onderhevig is.

Gekleurde kaartjes zijn niet aan te bevelen, zelfs niet voor jonge meisjes, evenmin als die van gemarmerd, paarlemoerachtig of geglaceerd papier.

Voorkeur verdient een wit kaartje van soberen eenvoud, lang-

werpig, of meer vierkant. Al naar de mode het voorschrijft in het jaar dat gij nieuwe kaartjes bestelt, laat gij uw keuze vallen op carton, perkament of oud-hollandsch papier. Kies in elk geval de beste kwaliteit, en — een duidelijke letter zonder krulletjes. Eenvoud is het kenmerk van het ware.

Gedurende den rouwtijd gebruikt men rouwkaartjes. Bij zwaren rouw met een breeden zwarten, bij lichten rouw met een smaleren rand.

De Naam.

Het kaartje vermeldt behalve den familienaam ook den voor-naam of de voorletters; daaronder staat in kleiner letter de betrekking of het ambt, dat bekleed wordt. Desverkiezende onderaan links woonplaats of verder adres.

Een vrouw, die een beroep uitoefent, en in die kwaliteit kaartjes noodig heeft, kan dit eveneens onder haar naam plaatsen, of, eventueel, haar academischen graad.

Ter opscherping van het geheugen kan een dame links onderaan haar ontvangdag aangeven, b.v. „ontvangdag: eerste en derde Donderdag van de maand”. Inplaats van „ontvangdag” kan men ook kortweg „thuis” zetten.

Een zeer jong meisje laat eenvoudig haar doopnaam voluit, of haar roepnaam vóór haar familienaam drukken.

Een oudere ongehuwde dame laat haar initialen voorafgaan door Mejuffrouw, dat niet, of door Mademoiselle dat wél afgekort mag worden.

Personen, die naar buiten als ééne corporatie optreden, kunnen één kaartje gebruiken dat allen vertegenwoordigt, en dus geen familienaam bevat, b.v.: De officieren van H. M. 's Pantser-schip „De Koning der Nederlanden”, of (om aan den vasten wal

te blijven): De Gezellen van de Hollandia-Drukkerij, De weezen van het 3de Paviljoen, enz.

Daar ons Hof in zijn openbaring naar buiten zich bedient van de Fransche taal, zijn in hofkringen ook de visitiekaartjes in het Fransch.

Op het kaartje van H. M. de Koningin staat: La Reine des Pays-Bas.

In navolging hiervan schrijven hooggeplaatste personen b.v.: Le Baron et la Baronne N. Zij, die niet tot de hofkringen behooren, zullen goed doen zich uitsluitend van hun moedertaal te bedienen.

Personen, die tot den adelstand behooren, laten hun titel op het kaartje drukken, òf de aan hun adeldom voegende kroon in den linkerbovenhoek of boven hun naam plaatsen. Deze kroon telt bij een graaf drie bladen en twee parelen, bij een baron zeven en bij den gewonen adel vijf parelen.

Nadere aanduiding.

Uit het bovenstaande verklaart zich, dat de nadere aanduiding, waarvan een kaartje in vele gevallen voorzien behoort te zijn, ook dikwijls in het Fransch is gesteld. Natuurlijk is dit bij een kaartje in die taal volkomen juist, anders niet.

We geven hier eenige voorbeelden van afkortingen, met de verklaring er bij:

p. f. = pour feliciter, of: m. h. g. = met hartelijken gelukwensch.

p. c. = pour condoler, of: m. h. d. = met hartelijke deelneming.

p. f. c. = pour faire connaissance, of: t. k. = ter kennismaking.

p. p. c. = pour prendre congé, of: t. a. = ten afscheid.

p. r. = pour remercier, of: o. t. b. = om te bedanken.

Volgens de postwet mogen kaartjes met bovenvermelde of dergelijke afkortingen, zelfs met de formules volledig geschreven

in open enveloppe verzonden worden, waarbij zij aan het tarief van drukwerk zijn onderworpen.

Sommigen vinden het in enkele gevallen beleefd, een der bovenvermelde aanduidingen voluit op het kaartje te schrijven, de enveloppe dan dicht te plakken, en deze als brief te frankeren.

Een eigenaardig soort van beleefdheid, waaraan niemand iets heeft dan . . . 's lands schatkist!

IV

Het ontvangen en afleggen van bezoek

VRUCHT van een goede opvoeding is niet alleen een aangename gast te kunnen zijn, maar ook op aangename wijze gasten te kunnen ontvangen.

Er zijn heeren, zoowel als dames, die voor dit laatste speciale gaven schijnen te bezitten. Zij, die deze van nature niet hebben, moeten trachten, zich die door oefening eigen te maken.

Wie het groote voorrecht heeft een „tehuis” te bezitten, zal gaarne af en toe familie en vrienden bij zich ontvangen.

Om dit naar eisch te kunnen doen, is behalve het kennen van „vormen en manieren” ook hartelijke belangstelling noodig in leven en lot dergenen die ons bezoeken.

Onverwacht, en tòch verwacht.

De vrouw des huizes vertoone zich steeds, ook aan hare huisgenooten, zóó gekapt, gekleed en geschoeid, dat onverwacht bezoek haar niet licht zal doen schrikken.

Wie zich altijd moet gaan „opknappen” als er een vreemde komt... nu, met zoo iemand is het binnenshuis niet pluis!

Iedere huisvrouw weet bij ondervinding, dat er vaak juist dàn iemand komt, als zij er heelemaal niet op rekent.

Eén kamer behoort dus *altijd* zóó in orde te zijn, dat ge er

iemand kunt binnenlaten, zonder dat ge vooraf in alle haast een en ander moet opbergen en recht zetten.

De gewoonte om in een ontvangkamer een mantel over een stoel uit te hangen; een hoed, liefst op tafel, neer te leggen naast een paar uitgespreide handschoenen; een parapluie, wandelstok en parasol in den hoek van de kamer te zetten, moet dus zoo beslist mogelijk afgekeurd.

Trouwens, wat heeft men aan een vrije kamer, aangewezen voor het onverwacht bezoek van vrienden of vreemden, zoo deze niet keurig in orde wordt gehouden?

Het kan een enkele maal gebeuren, dat men niet tijdig genoeg aan stof afnemen toekomt, doch rommelig of wanordelijk mag het er echter 's morgens na 10 uur niet meer zijn, tenzij men op „kamerdag” een ander vertrek in gereedheid houde.

Aan de stoep, de gang en de trap behoort eveneens de noodige zorg te worden besteed.

Opendoen.

Vóór den oorlog, dus vóór den dienstboden-nood, „stond” het heelemaal niet, dat de vrouw des huizes of een der grootere kinderen opendeed.

Maar thans is men, ook ten deze, meer eenvoudig in zijn opvattingen geworden.

De „meid-alleen” moet soms op de bovenverdiepingen werken of is door grover arbeid in de keuken verhinderd naar de deur te gaan, als de bel overgaat. Handen-wasschen, wit-schortvoordoen, lange-gang-doorloopen, eer dit alles geschied is, kan er soms heel wat van het geduld eens bezoekers worden gevegd.

Deze houde hier rekening meê en belle niet te spoedig voor de tweede maal.

In dezen tijd vinden de meesten er niets vernederends in, zoo de huisvrouw of een der volwassen dochters, om den bezoeker niet te lang te laten wachten, zelf even open doet.

Blijkt deze iemand van hooge positie te zijn, dan geeft ge met een enkel woord een verklaring voor uw optreden. De binnentredende neemt stellig de beleefdheid in acht, zich niet verbaasd te toonen.

Natuurlijk zal een dame niet bij voorkeur een heer opendoen. Bij ontstentenis van een dienstbode is het niet het werk van de volwassene dochter, de vrienden, die door haar broeder verwacht worden, binnen te laten. Deze moet dit dan zelf doen.

Het is een bizonder genoegen, aan de deur voorkomend ontvangen te worden.

Vroeger was de manier, waarop een dienstbode opendeed en zich gedroeg, als het ware een maatstaf voor de vriendelijkheid der huisvrouw en het peil van beschaving, waarop deze stond.

Reeds onder het Oude Testament achtte men zich verplicht zijn personeel zóó op te leiden, dat het op den bezoeker een gunstigen indruk maakte.

De Koningin van Scheba zag de wijsheid van Salomo niet alleen in het huis dat hij gebouwd had, en in zijnen opgang, waardoor hij opging in het huis des Heeren, maar ook in „het zitten zijner knechten, en het staan zijner dienaren, en hunne kleedingen, en zijne schenkers en hunne kleedingen” (2 Kron. 9 : 3 en 4).

Ieder kan in zijn eigen stand beschaafd en deftig zijn. Even-goed als men spreekt van een deftigen burgemeester of van een beschaafden onderwijzer, kan men óók een dienstbode beschaafd en een baker deftig noemen. En nooit mogen hooger-geplaatsten zich ontslagen achten van den plicht hen, die onder hen gesteld zijn, met geduld en tact te leiden en te onderrichten,

zoodat deze zich tenslotte geheel en uitsluitend thuis gevoelen in een nette omgeving.

Maar een dienstbode gunt zich tegenwoordig soms nauwelijks den tijd, de voorschriften van haar meesteres eenige maanden achter elkaar in beoefening te brengen, om er een zekere vaardigheid in te krijgen. En de dagmeisjes zijn in vele gezinnen als de dagvliegen. Zij komen om te verdwijnen.

Is het wonder, dat zelfs in mooie heeren-huizen maar zelden meer *geheel naar den eisch* wordt opgedaan ?

Hiertoe behoort in de eerste plaats, dat degene die opent, er onberispelijk uitziet. Het flatteerende mutsje hóórt er werkelijk bij, hoewel het slechts sporadisch meer gezien wordt. En voorts een schoone katoenen japon voor de morgenuren, een zwarte stoffen voor den middag en heel den dag door een helder wit schort en net schoeisel. Ziedaar het ideaal, maar — waar vindt men dit tegenwoordig ?

De bezoekers hebben er recht op, behoorlijk te woord gestaan te worden ; zij mogen echter geen onbescheiden vragen doen. Het gaat niet aan, zoo Mevrouw niet ontvangen kan, het meisje te vragen naar de reden hiervan. Evenmin mag zij, op hare beurt, die ongevraagd mededeelen.

Belet geven.

In een goed geordende huishouding moet er op het middaguur bezoek ontvangen *kunnen* worden, wat het uitwendige aangaat althans.

Soms ontbreekt echter daartoe de tijd, vaak ook de kracht. De gedachte, dat er niemand komen zal, kan aan een zwakke vrouw rust geven. Gevoelt zij zich inderdaad niet wèl genoeg, bezoek te ontvangen, ook omdat daardoor haar werk zich te

veel zou ophoopen, en het gevoel haar bezwaren zou van er niet meer door heen te kunnen komen, dan geve zij eenvoudig belet.

Voor hen, die er een ontvangdag op na houden, is er niet het minste bezwaar, op andere dagen belet te geven. Wie er prijs op stelt, iemand te zien, moet komen, als het dezen schikt.

Natuurlijk zal men er noode toe over gaan, belet te geven, maar als men het doet, dan doe men het eerlijk.

Hoe démoraliseerend moet het op een dienstmeisje werken, zoo haar order gegeven wordt te zeggen dat Mevrouw „niet thuis” is, terwijl zij weet dat deze rustig in de huiskamer zit te naaien!

Wat is dit anders dan opleiding geven in het liegen? Waarom niet eerlijk gezegd: „Mevrouw is verhinderd, vanmiddag te ontvangen”?

In onze christelijke kringen zorge men er voor, nooit „niet thuis” te geven, tenzij ge inderdaad afwezig zijt. Nu kunt ge zeggen: „deze uitdrukking moet niet letterlijk opgenomen worden; het is een term, meer niet...”, dit mag zoo zijn, het dienstmeisje en de bezoeker, die wel vermoedt hoe de zaken staan, zien er een moedwillige krenking van de waarheid in, en — zij hebben gelijk.

Wie zich de moeite getroost, zich te kleeden en op weg te begeven naar zijn vrienden, kan een gevoel van teleurstelling nauwelijks onderdrukken, zoo er belet gegeven wordt.

Dat zoudt ge tenminste denken. Maar dat is juist het onwaarachtige element in onze samenleving, dat het lang niet altijd voor iedereen een teleurstelling is, niet te kunnen worden ontvangen. Hoe menige dame gaat 's middags uit om visites te maken, zonder eigenlijk tijd of lust er toe te hebben, alleen om zoogenaamd aan de beleefdheid te voldoen. Maar zoo iemand

kan beter thuis blijven, en daar haar tijd nuttig besteden. Want indien zij haar hart thuis laat, zal het gesprek vervelend worden, dat staat vast.

Eens ontmoette ik een dame met haar visiteboekje in de hand, en deze voegde me opgewekt toe: „O, het gaat mij vanmiddag zoo bijzonder voorspoedig, ik schiet zoo heerlijk op met m'n visities, ik heb al voor de derde maal „niet thuis” gekregen!”

Het bleek, dat zij het afleggen van haar bezoeken beschouwde als een taak, die afgeroffeld mocht worden.

De Ontvangdag.

De gewoonte, één dag in de week of in de veertien dagen, of in de maand vast te stellen om bezoeken te ontvangen, vindt steeds meer navolging.

Er is dan ook veel voor te zeggen. Op een zoogenaamden „jour” kunt ge altijd zonder vooraf belet te vragen, iemand „gaan zien”, en hebt ge de zekerheid, prettig ontvangen te zullen worden.

Voor de gastvrouw is het gemakkelijk, al wat noodig is vooruit gereed te kunnen maken.

De medalje heeft echter een keerzijde: van de verplichting, op een eenmaal vastgestelden bezokedag thuis te zijn, kan slechts een sterfgeval in de familie, een zware ziekte of een andere algemeen bekende ramp ontheffing verleenen. In ieder ander geval moet aan alle vrienden en kennissen, die op een ontvangdag zouden kunnen komen, beleefd kennis worden gegeven, als de „jour” niet kan doorgaan.

En dat zegt nog al wat. Men kan kaartjes rond laten brengen, waarop enkele woorden ter verklaring dezer uitzondering of wel een lijst doen circuleeren waarop b.v. staat:

„Mevrouw N. is tot haar leedwezen verhinderd, ditmaal op haar ontvangdag thuis te zijn.”

Dan volgen de namen van alle dames, die verzocht worden na lezing met „gezien” te teekenen.

In een kleine plaats is zoo iets te doen, in een groote stad is het onmogelijk.

Wie ontvangt.

Daar de heer des huizes in den regel met drukke bezigheden bezet is, ontvangt zijn vrouw alleen. Maar ook al kan hij tegenwoordig zijn, zoo heeft toch de dame het voorrecht door wie binnenkomt het eerst te worden begroet, tenzij de heer des huizes jubileert. Een jubilaris gaat altijd voor.

Het ligt in den aard der zaak, dat een ontvangdag meest alleen door dames wordt bezocht.

Hoewel het elkander bezoeken niet af te keuren is, omdat van tijd tot tijd aan de eischen der wellevendheid moet worden voldaan, dient een vrouw echter toch niet minder dan de man, zuinig te zijn met haar tijd. Dat afloopen van allerlei middagvisitetjes zonder dat het hart er behoefte aan heeft, en de geest er door gevoed wordt . . . Ze dienen toch niet tot *tijdverdrijf*? Wie dáárnaar snakt, mag zich wel eens ernstig herzien . . .

Het binnentreden.

Wanneer een heer en dame samen een bezoek brengen, laat de heer, na aangebeld te hebben, de dame eerst binnengaan. Een jongere dame neemt dezelfde „égards” (bewijzen van achting) in acht tegenover een oudere.

De heer ontdoet zich in de gang van overjas, parapluie of wandelstok, en ontbloot in ieder geval de rechterhand, desverlangd

beide handen. Een hooge hoed, die aan een kapstok licht kans op beschadiging heeft, wordt in den regel mee naar binnen genomen, en de gastvrouw doet geen moeite, dien aan te nemen of er een plaatsje voor te zoeken. De bezoeker houdt hem ongedwongen in de hand, zonder de voering te laten zien, hem op of onder een stoel te werpen of . . . op tafel te leggen! Wie bang is, van zijn hoed last te zullen hebben, doet het verstandigst, hem dan maar kalm aan den kapstok te hangen.

Een militair houdt beide handschoenen aan en legt den sabel niet af, tenzij de gastvrouw hem dit verzoekt. Gewoonlijk krijgt deze dan een plaatsje in een hoek van de kamer, doch de gastvrouw belast zich er niet mee, hiervoor te zorgen. Zij laat dit aan haar man of een der aanwezige heeren over, zoo de eigenaar zelf hem niet te vlug af is.

Een dame ontdoet zich van overschoenen en van een parapluie. Een parasol mag mee naar binnen genomen worden, evenals een bontgarnituur, dat men in de kamer los kan doen en even naast zich leggen. Een bontmantel doet men echter in de gang af, zoo men vreest het binnen te warm te zullen krijgen. Gewoonlijk komen de dames echter in mantelpak.

Bij nat of stoffig weder is goed-voeten-vegen raadzaam, vuile schoenen passen niet op een tapijt. Op de mat voor de kamerdeur worden de voeten echter niet meer na-geveegd.

Hoewel de dame het eerst de kamer binnengaat, dient een heer op een smalle trap vóór te gaan, doch niet bij het afdalen. Bij een breeden trap gunt men de dame den kant der leuning, indien er maar ééne leuning is.

Men gaat niet naar boven als er juist iemand naar beneden komt. Tenzij de trap zéér breed is, wacht men even zonder omhoog te zien.

In de kamer gekomen, blijve de heer enkele passen achter de dame, of de jongere dame achter de oudere. Wel is waar behoeft de vrees om een dame op haar japon te trappen, dank zij de tegenwoordige korte-rokken-mode, hiertoe niet meer te nopen, maar de mogelijkheid is niet uitgesloten, dat de voorgaande een achterwaartsche beweging maakt, en dan in een minder prettige aanraking komt met wie haar onmiddellijk volgt. Mocht zoo iets voorkomen, dan haaste men zich „pardon” te zeggen.

De gastvrouw, die op een ontvangdag niet in haar huisjapon mag verschijnen, doch iets meer gekleed dient te zijn — altijd echter uiterst eenvoudig, omdat zij geen harer bezoekers in de schaduw mag stellen — staat dadelijk op wanneer er een dame of oudere heer binnenkomt, die zij een of twee passen tegemoet gaat.

De dames staan niet op wanneer er een heer komt of gaat, tenzij deze haar de hand reikt.

Maar telkens als er nieuwe bezoekers binnen treden, staan alle heeren op, en buigen wanneer er een onbekende aan hen wordt voorgesteld, terwijl zij een bekende nog daarenboven de hand kunnen drukken.

Bij het heengaan van anderen staan de heeren eveneens op en groeten op boven vermelde wijze. De heer, die vertrekt, behoeft niet ieder een hand te geven, maar kan met een „algemeene” buiging volstaan.

Op een ontvangdag houdt de gastvrouw zich niet met een handwerkje bezig. Hiervoor ontbreekt haar de tijd. Zij heeft de leiding van het gesprek, terwijl ook het rond dienen van verfrisschingen veel van haar aandacht vraagt.

Thee-schenken.

Op verjaar- en ontvangdagen, recepties en avondbezoeken behoort men eenige ververschingen aan te bieden.

Bij onverwacht bezoek op uw thee-uurtje eischt natuurlijk de beleefdheid, dat ge een kop thee aanbiedt. Port, madera, advocaat of bouillon worden slechts bij officieele gelegenheden of intieme bezoeken gebruikt.

Bij eerste visites of bezoeken die geen min of meer officieel karakter dragen, (b.v. een dame komt bij u om „getuigen” aangaande uw kinderjuffrouw) behoeft niets te worden gepresenteerd.

Op den ontvangdag heeft de gastvrouw tijdig gezorgd, dat de theetafel onberispelijk in orde is. De thee, die door lang trekken niet smakelijker wordt, zet men niet vóór de eerste gasten komen. Maar dan wordt de trekpot ook dadelijk vlug met kokend water omgespoeld, en de thee met een theeschepje of lepeltje (nooit met de hand) in het potje gedaan, en op het lichtje of onder de theemuts geplaatst. Na vijf minuten kan er dan thee worden rondgediend. De gastvrouw kan zelf thee schenken of een harer jongere zusters of vriendinnen, volwassen dochters of nichtjes, daartoe noodigen. Deftiger is, maar minder gezellig, een kamermeisje te laten bedienen. Van zelf voelt men zich dan eenigermate in zijn vrijheid van spreken belemmerd.

Hebben de dames het op een gegeven oogenblik te druk met de thee-schenkerij, dan helpen de jongere heeren ridderlijk meê door het aandragen van de kopjes enz., waardoor de visite minder stijf wordt. Als er door personeel bediend wordt, mogen de heeren niet dan zeer terloops, de behulpzame hand bieden.

Het is het voorrecht eener dame, vóór langs te mogen presentereen met een vriendelijk: „Mag ik even vóór u heengaan?” Een dienstbode presenteert echter altijd *achter* langs, en dan links.

Zij houdt hierbij het blaadje zoo laag dat een kopje gemakkelijk met de rechterhand van het blaadje kan genomen worden.

Voor de gasten is het 't meest verkieselijk, voor de gastvrouw het gemakkelijkst, zoo de kopjes alleen met thee worden gevuld. Suiker en melk worden dan op een afzonderlijk blaadje, waarop ook een vaasje met lepeltjes, gepresenteerd.

Volgt men een meer „ouderwetsche” manier van rond dienen, dan behoort er eerst gevraagd te worden of de gasten suiker en melk in de thee wenschen of niet. Hierop mag men behalve een bevestigend of ontkennend, ook wel een omschrijvend antwoord geven, b.v. „Ik heb graag weinig suiker”, of „liefst wat veel melk”. Daar de gastvrouw al haar best doet, het haar gasten zoo aangenaam mogelijk te maken, weet zij graag volledig hoe deze het liefst hun thee drinken, al wordt haar taak door dergelijke aanduidingen er niet gemakkelijker op.

Een geestig bezoeker, wien gevraagd werd: „gebruikt u suiker en melk?” antwoordde heel gevat: „Ja, Juffrouw N., als ik er ook een beetje thee van u bij krijg”. Zulk een aardigheid is veroorloofd tegenover een jongere dame, die zodoende leert, zich juist uit te drukken, maar jongere heeren mogen zich dergelijke grapjes niet veroorloven tegenover oudere dames.

Een ridderlijk heer zal integendeel zorgen, zoo een dame eens „in de knel” komt in een gesprek of een onhandigheid begaat in een harer bewegingen, dat hieraan zoo min mogelijk aandacht worde geschonken, of ook beproeven haar door een handigen „zet” er uit te helpen.

Degene, die thee schenkt, behoort nauwkeurig zorg te dragen, dat iedere gast, bij een tweeden rondgang zijn „eigen” kopje terug krijgt. Om zekerheid te hebben geen vergissingen te begaan, is het gebruik van kleine, zilveren cijfertjes, die men los

aan de schoteltjes schuift, zeer aanbevolen. Men kan ook genummerde of verschillende theelepeltjes geven. Eenig kenmerk geeft gemak aan de „schenkster” en een rustig gevoel aan den „drinker”.

Bij de thee presenteert men bonbons, miniatuur-gebakjes, toast (geroosterd brood), taart of iets van dien aard. Een vettig koekje, waarvan room kan afdruijen is niet raadzaam. Het is echter geoorloofd dat de dames, zoo noodig, één handschoen uittrekken.

De vroegere presentetrommeltjes zijn niet veel meer in gebruik, met uitzondering echter van zilveren, maar zulke oude familiestukken bezitten slechts weinigen.

De bonbons kan men in een bonbonnière doen, of in een zilveren mandje, de andere versnaperingen op verschillende kleine kristallen of porseleinen schaaltes. Vanuit Engeland is hier met de „afternoon-” of „five-o’clock-tea” (na-middag thee) ook de zoogenaamde cakestandaard ingevoerd, die dienst kan doen voor taart, toast of ander gebak. Zij bestaat uit drie schotels, die op gelijke afstanden van elkaar in een rekje hangen, dat van een hengel voorzien is. Zoo kan men alles zonder veel moeite tegelijk den bezoeksters aanbieden, die dan gemakkelijk haar keuze kunnen maken.

Bij de kopjes behoort een klein bakje of schoteltje gegeven te worden om de lekkernij op te leggen. De gewone grootere taartschoteltjes zijn minder aanbevelenswaardig, omdat zij te hooge verwachtingen wekken.

In de laatste jaren heerscht er een ware kleedjes-manie. Op ieder presenteerblaadje, in het bonbonmandje, op de koekschaaltjes ligt een fijn kanten of fraai geborduurd linnen kleedje. Een practische huisvrouw zegt: „het kan wel zonder”, al zal zij het niet onaardig vinden, zoo dochters of vriendinnen er voor zorgen, dat zij ook aan deze sierlijke mode kan meedoen.

Gezellige avondjes.

Tusschen een officieele bijeenkomst van tal van vrienden en het korte middagbezoek, staat in: het 's avonds een kopje thee komen drinken.

Aangezien de term van de uitnoodiging is: „of u lust hebt een kopje thee te komen drinken”, begint men natuurlijk dit aan te bieden, met wat koekjes en bonbons er bij.

Het is onbeleefd van de gasten, zoo laat te komen, dat het thee-uur eigenlijk al verstreken is, evenals het, speciaal voor jongelui, niet beleefd staat tot het middernachtelijk uur te blijven.

De gastvrouw kan echter het uur van vertrek zelf ongeveer bepalen, door de wijze waarop zij haar verfrisschingen aanbiedt.

Na de thee presenteert men warmen of kouden wijn, punch, kwast, limonade, een kop cacao of wat de bezoekers maar aangenaam kan zijn. Port, madera, advocaat, boerenjongens en dergelijke dranken zijn geen avondranken; wel een vruchten-bowl. Over het algemeen moet het zéér worden toegejuicht, dat, dank zij de ijverige aansporingen van vele drankbestrijders, er tegenwoordig steeds naast alcoholhoudende, ook alcoholvrije dranken aangeboden worden, al zou menigeen wenschen dat deze laatste de eerstgenoemde gehéél verdrongen. Gebakjes of cake wordt hierbij natuurlijk niet vergeten.

Later op den avond kan men desgewenscht, want noodzakelijk is het niet, een schotel sandwiches, vruchten met slagroom, ijs, vleeschpasteitjes of iets dergelijks laten rondgaan.

Even daarna vertrekken de gasten.

Of dergelijke avondjes hun naam met eere dragen, d. w. z. of zij inderdaad *gezellige* avondjes zijn, hangt voor een groot deel van de gastvrouw af. Deze moet natuurlijk zorgen, dat

haar gasten zich amuseeren. Van groot belang is het, hoe deze geplaatst worden: nooit twee huisgenooten naast elkaar, noch twee personen van wie men vermoedt, dat ze niet ten volle met elkander sympathiseeren. Nooit zal men een geanimeerd, algemeen gesprek krijgen, indien men angstvallig dames van heeren scheidt. Ook moet men rekening houden met de manier van converseeren, die bij den een zoo geheel verschillend tot uiting komt als bij den ander. Deze heeft de gave om een lang verhaal smakelijk op te dissen, gene bepaalt er zich toe zoo nu en dan een kwinkslag er door heen te werpen. Korte, rake opmerkingen zijn voor een gesprek wat peper en zout zijn bij de spijs. Zij wekken niet den eetlust, maar den spreeklust op, animeeren tot debat, prikkelen tot een geestigen zet, en geven aan de conversatie iets pikants.

Men vrage niet méér gasten dan de kamer kan bevatten. Ieder moet gemakkelijk zitten en zich kunnen bewegen zonder gekweld te worden door angst, tegen iemand of iets te zullen aanstooten. En dan dient er natuurlijk ook nog voldoende ruimte over te zijn om te presenteeren.

Indien de situatie van de kamer het toelaat, plaatst men een of twee stoelen meer in de kamer dan strikt noodig zijn. De gasten kunnen zich dan eens naar willekeur verplaatsen, en zich zelf voor een poosje een anderen buurman kiezen.

Ouderen heeren biedt men een gemakkelijken leuningstoel, voor dames is de canapé de eereplaats. Men zorgt voor enkele kussens tot rugsteun, want anders is een canapé niet altijd een gemakkelijke zitplaats. Een lange dame wijze men geen extra-laag stoeltje aan, noch iemand die klein van postuur is, zulk een hoogen zetel dat de voeten kunnen bengelen.

De goede zorg der gastvrouw moet uit tal van dergelijke kleine

attenties den gasten blijken, willen deze zich waarlijk op hun gemak gevoelen.

Er mag wat gemusiceerd worden, maar niet te lang achter elkaar, omdat er altijd menschen zijn, die niet veel voor muziek voelen. Ook kan er geciteerd worden of een los speechje afgestoken. De jongere leden van het gezelschap mogen samen een gezelschaps-spelletje doen, desverkiezend in een aangrenzend, doch niet afgesloten vertrek.

Men kan bij feestelijke gelegenheden den avond laten uitloopen in een kleinen maaltijd, inmiddels in een andere kamer gereed gezet, of in een zoogenaamd „loopend” souper, waarbij de gasten zich zelf bedienen kunnen of zich bewegend in verschillende vertrekken, bediend worden. In zulke gevallen overlegge men met zijn banketbakker, die gaarne de geheele zorg op zich neemt voor al wat er aangeboden zal worden. Alleen vergete men niet, dat er eenige symmetrie moet bestaan tusschen de uitgebreidheid van het menu en de zwaarte van de geldbeurs.

Ge moogt bedanken, wanneer ge iets liever niet wenscht te gebruiken, maar indien het aangebodene bizonder naar uw smaak is, matig u dan en bedenk dat [er na u nog anderen bediend moeten worden: „Veel honigs te eten is niet goed; maar de onderzoeking van de heerlijkheid van zulke dingen is eer” (Spr. 25 : 27).

Het uitlaten.

Bij gewone bezoeken laat men intieme kennissen zelf uit, voor minder goede kennissen belt men de dienstbode.

Bij intiem avondbezoek blijft de gastvrouw meest in de kamer, de gastheer of de zoons geleiden de dames naar kleedkamer of gang, of wel, halen het goed even binnen om kou-vatten te

voorkomen, en helpen dan met het aantrekken van mantel of omslaan van cape. Eén der heeren laat dan uit.

Evenmin als verzuimd mag worden, bij den aanvang of in den loop van het gesprek wederkeerig te vernemen naar het welzijn der huisgenooten of familieleden, mag men vergeten aan wie heengaat de groeten mede te geven voor de zijnen, zelfs al kent ge die in het geheel niet.

Op een ontvangdag laat de gastvrouw niet zelf uit, omdat haar andere gasten niet alleen mogen blijven. Merkt zij, dat er iemand aanstalten maakt tot vertrek, dan belt zij even en de dienstbode, die op dit teeken wacht en zich dien middag steeds gereed moet houden, doet uitgeleide.

De gastvrouw gaat echter meê tot aan de kamerdeur om die voor haar gast te openen en te sluiten.

De dienstbode opent de voordeur, na eerst behulpzaam te zijn geweest bij het aanreiken van parapluie of overschoenen. Men helpt slechts een bejaard heer bij het „opgeven” van de jas; jongeren wordt deze dienst niet bewezen, althans nooit door een dienstmeisje of dame.

Het meisje drage zorg, de voordeur niet schielijk en hard in het slot te gooien, maar zacht en bedaard te sluiten na de gasten beleefd gegroet te hebben.

V

Ons uiterlijk voorkomen.

WANNEER we iemand voor de eerste maal ontmoeten, werkt zijn verschijning meer of minder sterk op ons in. We zeggen wel: „hij is iemand die geen indruk maakt”, maar dan bedoelen we eigenlijk, dat die persoon een *onbeteekenenden* indruk op ons maakt.

Er zijn mensen, wier uiterlijke verschijning we niet meer zullen vergeten na een eerste ontmoeting.

Zij hebben iets in de houding van hun lichaam, in hun veerkrachtigen tred, in den sierlijken eenvoud waarmede zij zich kleeden, in den opslag van hun oog, in hun vriendelijken glimlach, dat ons boeit en onze sympathie opwekt, nog vóór we een woord uit hunnen mond hebben vernomen.

Zeg dus niet, dat het een onverschillige zaak is, hoe wij er uitzien, als wij anderen onder de oogen komen.

We kunnen ons niet mooier maken dan we zijn, maar we mogen, neen, we zijn verplicht ons zoo *aantrekkelijk* mogelijk te vertoonen, niet alleen aan vrienden en kennissen, maar ook, ja vooral aan onze huisgenooten.

De verzorging van ons lichaam.

De verzorging van ons lichaam is een plicht, dien wij niet gering mogen achten.

Op gezetten tijd een bad te nemen of zich geheel te reinigen met warm water en zeep is natuurlijk een eerste eisch. Daarbij moet steeds het reeds gedragen ondergoed met schoon verwisseld worden. Vooral menschen, die last hebben van transspireeren onder de armen of aan de voeten, moeten dit met groote getrouwheid doen.

Het hoofdhaar.

Het hoofdhaar verdient stellig onze bijzondere aandacht omdat het zeer gemakkelijk stof en reuk in zich opneemt.

Vandaar dat onze dienstboden in den goeden ouden tijd al hun hoofdhaar tijdens hun werk wegborgen in een neteldoek-sche muts.

Ijdelheid en coquetterie hebben de mutsen echter hoe langer hoe kleiner gemaakt, zoodat deze ten slotte in het geheel niet meer aan het doel beantwoordden, en nu der verdwijning nabij zijn.

Een nette kok is echter nog zoo wijs en verstandig, zich bij het koken en braden een witte baret op het hoofd te zetten. In de meeste kook- en huishoudscholen is het dragen van een mutsje tijdens de bezigheden nog voorgeschreven. Jonge dames van goeden huize zien hierin evenmin als diaconessen en verpleegsters iets beleedigends. Maar dienstmeisjes vatten tegenwoordig het dragen van een muts uitsluitend als een teeken harer dienstbaarheid op. Daarom „staat de muts verkeerd”, als haar voorgesteld wordt er een te dragen, want dat hebben zij „niet in de muts”.

Het onderhoud van baard en snor vergt minder tijd van een heer, dan het steeds goed geschoren zijn. Ook heeft hij gewoonlijk niet veel moeite met het in orde houden van zijn haar. Wie

een scheiding draagt, zorg dat deze onberispelijk recht getrokken worde. Voorts houden heeren hun haar gewoonlijk altijd zoo wat op dezelfde lengte. Kunstenaars, of zij die er voor willen doorgaan, dragen het haar meestal langer dan andere heeren.

Voor een dame brengt het met smaak opmaken van het haar meer moeilijkheden meê. Niet elk kapsel, dat de mode voorschrijft, past bij den vorm van ons hoofd of de uitdrukking van ons gelaat. Wie een langwerpig gezicht heeft moet geen al te hooge kuif dragen, en wie een rond, bol gelaat heeft, geen scheiding noch het haar breed uit boven de ooren. Dames, wier haar absoluut niet krult of golft, moeten niet den halven dag in huis rondloopen met papillotten of krulijzertjes er in. Wie geen krulhaar heeft, moet zich daarin schikken. Het hoort dan ook niet bij de uitdrukking van het gelaat. Men kan hoogstens het haar van voren 's avonds vlechten, om er dan overdag een zekeren „slag" in te hebben.

Het gelaat.

De huid van ons gelaat is heel teer. Het is daarom niet raadzaam, deze te wasschen met een scherpe zeepsoort. Wie niet dagelijks extra-vuil werk heeft te verrichten, moet zelfs zijn gezicht niet eens iederen dag met zeep wasschen, of anders zeep van zeer goede kwaliteit gebruiken. De huid worde daarna altijd nog eens zorgvuldig nagewasschen met schoon water, zoodat voorhoofd of wangen niet glimmen. Hiervoor lauw water te gebruiken is aanbevelenswaardig. Zich bij warm weder het gelaat met ijskoud water te verkoelen is zeer nadeelig voor de huid. Juist als het buiten heet is, en het gelaat verhit, verdient het gebruik van warm water de voorkeur.

Dat de hals dagelijks goed met zeep moet gereinigd, en de

ooren niet vergeten mogen worden, behoeft nauwelijks gezegd. Ook moet de „slaap” zorgvuldig uit de oogen verwijderd.

De tanden.

Geen grooter sieraad dan een mond met mooie tanden. Daarom moet de mond van der jeugd af goed verzorgd worden. Deze na iederen maaltijd even omspoelen met lauw water geeft een frisschen adem, en 's avonds voor het ter ruste gaan de tanden flink borstelen in horizontale en in verticale richting met een goede soort tandpasta en een deugdelijken tandenborstel is eisch.

Een kunstgebit wordt 's avonds in een bakje met water gelegd, na flink gereinigd te zijn.

Wanneer bij kinderen de tanden scheef groeien moet een tandarts geraadpleegd. Bij het opgroeien moet er op gelet of er ook ontsteking aan kiezen en tanden ontstaat, wat zich meestal, maar niet altijd, aankondigt door kies- of tandpijn. Wie naar een tandarts gaat, reinige zich eerst flink den mond en gebruike daarna een sterke pepermint.

Wie bij een schoon en goed verzorgd gebit nog last heeft van een kwalijk riekenden adem moet door de huisgenooten gewaarschuwd worden, en beter voor stofwisseling zorgen, of naar een dokter gaan.

De handen.

Voor dames en heeren, die op een kantoor werken, is het gemakkelijk genoeg, altijd mooie, blanke handen te hebben.

Maar voor vrouwen, die gewoon zijn, veel in de huishouding te doen, en voor mannen die geregeld min of meer vuilen handenarbeid te verrichten hebben, is het dikwijls moeilijk, de handen goed te onderhouden.

Warm water, vette zeep en een flinke nagelborstel doen echter wonderen. En wie dan nog van tijd tot tijd, dadelijk nadat de handen gewasschen zijn, deze zacht inwrijft met glycerine of vaseline, zal versted staan over de goede uitwerking.

De nagels mogen niet te lang zijn, en vooral niet zwartgerand. Om dit te voorkomen moeten ze dagelijks flink geborsteld worden, niet met een speld uitgehaald. Ze worden ovaal geknipt, d. w. z. naar de hoeken toe iets korter, in het midden het langst; echter niet te scherp gepunt.

De nagelriempjes moeten dagelijks omlaag geschoven worden, zoodat de halve maantjes zichtbaar zijn.

Een en ander dient op de slaapkamer te gebeuren. Nagels in de huiskamer verzorgen, ze gedurig aandachtig te bekijken of er steeds aan te zitten punniken, staat ongemanierd en wekt een gevoel van weerzin op bij wie dit moet aanzien. Nagels bijten is een heel leelijk aanwensel, daarbij schadelijk voor de gezondheid. Het is een slechte gewoonte, die in de jeugd met kracht moet worden bestreden.

En négligé (in huis- of morgengewaad).

Alleen onbeschaafde menschen gaan uit van de gedachte, dat het er voor de huisgenooten „zoo net niet op aankomt”. Als zij „onder elkaar” zijn, meenen ze daarmee een vrijbrief te hebben, zich slordig of slechts half te kleeden, en heel ongemanierd te doen.

De man blijft dan ongeschoren en zit in huis zonder jas aan in zijn overhemdsmouwen, de vrouw is ongekapt en heeft een japon vol vlekken of een vuile blouse aan en een besmeurd schort voor.

Iedere huisvrouw, tot welken stand zij ook moge behooren, heeft er echter de hand aan te houden, dat elk lid van het gezin

's morgens behoorlijk gewasschen, gekapt, gekleed en geschoeid beneden komt.

Veel, om niet te zeggen alles, kan hier afhangen van haar eigen voorbeeld. Sommige huismoeders zien er echter heil in, 's morgens eerst allerlei bezigheden te verrichten vòòr ze zich wasschen, het haar opmaken, kleeden en schoeien.

Deze gewoonte, vooral in arbeiderskringen veel voorkomend, kan niet scherp genoeg gelaakt. Er wordt in het minst geen tijd meê bespaard, al verbeeldt men zich dit.

Natuurlijk kan het wel eens gebeuren, dat de huisvrouw dadelijk na het opstaan gauw even theewater opzet, maar dan moet ze zich ook onverwijld eerst gaan kleeden, en niet met verwarde haren en half gekleed blijven rondscharrelen.

Dames uit meer goeude kringen hebben vaak dezelfde neiging, maar die weten er een aardig middeltje op.

Zij bedienen zich dan van wat de Française zoo karakteristiek noemt een saut-du-lit. Even goede diensten bewijst de uit Japan in Europa ingevoerde kinomo, die heel elegant en fantastisch staat.

De bovenkleeding.

Onze bovenkleeding moet in overeenstemming zijn met onzen stand, met onzen leeftijd, met den arbeid, dien wij hebben te verrichten, met den tijd waarop en de gelegenheid waarbij we deze hebben te dragen.¹⁾

De stand van een gehuwde vrouw wordt bepaald door de

¹⁾ Uitvoeriger dan hier de plaatsruimte toelaat, schreef ik over dit onderwerp, in een werkje dat in 1910 bij den Uitgever G. J. A. Ruys te Utrecht verscheen onder den titel: „Onze Kleeding”. Zie bladz. 134—160.

positie van haar man in de maatschappij. Die van ongehuwde, volwassen dochters door de betrekking die haar vader bekleedt. De ongehuwde vrouw, die een zelfstandige plaats inneemt, geeft daarmee zelf den kring aan, waarin zij thuis behoort.

Het *boven-zijn-stand-gekleed-gaan* is een kanker in de maatschappij, die ook in menig christelijk huisgezin groote verwoestingen aanricht. Hoe menigmaal verleidde het tot zonde tegen het achtste of tiende gebod. Hoe koestert het den hoogmoed, hoe kweekt het de ontevredenheid!

En daarenboven — wat staat het verwaand en leelijk!

Indien bij dames-kleeding geen dames-beschaving komt, kan dit tekort toch nimmer worden aangevuld door opdirkerij.

Vandaar, dat wie zich boven zijn stand kleedt, zijn gebrek aan goede manieren veel meer doet uitkomen, dan wie de keuze van zijn kleeding laat beïnvloeden door de plaats, die hij in de maatschappij inneemt.

Onze kleeding behoort ook in overeenstemming te zijn met onzen leeftijd.

Een oudere dame of heer, die zich jeugdiger kleedt dan haar of hem goed staat, maakt zich belachelijk. De rimpels van het gelaat of het gebogene in de houding zullen daardoor ook niet gemaskeerd worden, maar des te meer de aandacht trekken.

Een kind, dat te wijs gekleed gaat, wekt onwillekeurig een gevoel van meêwarigheid op. In deftige kringen komt dit niet voor, omdat het kind daar lang kind mag blijven.

Vele huisvrouwen zien er bij het verrichten van haar dag-taak minder net uit. Ze meenen inderdaad, dat dit ook niet anders kan. Maar dat is natuurlijk een fabeltje!

Voor al moeders uit een groot gezin hebben deze eigenschap,

die noch met ijver, noch met zuinigheid iets heeft uit te staan, maar voortspruit uit gemakzucht en onverstand.

Als je wat ouds aanhebt, dan komt het er niets op aan en kan je maar knoeien en morsen naar welgevallen. Als je een roode kool moet snijden, kun je die dierbaar tegen je hart aandrukken, zonder dat het iets hindert En door dit principe misleid is menige huisvrouw op middelbaren leeftijd een zóó onsmakelijk type geworden, dat niemand er het frissche, aardige jonge meisje van vòòr twintig jaar uit herkennen zou.

Altijd van het lichaam af werken, met min of meer gestrekte armen, dàt is het geheim, dan wordt je niet gauw vuil, en kan je zelfs met een goede japon aan heel wat doen, zonder dat deze er iets van te lijden heeft. Door oefening wordt deze kunst verkregen!

Gebrek aan practisch inzicht bij het aanschaffen van iets nieuws kan óók oorzaak zijn van den grauwen indruk, dien zoo menige Hollandsche huisvrouw maakt, als zij onverwachts in haar bezigheden wordt gestoord en een vreemde te woord heeft te staan.

Aan vrienden of kennissen, die haar komen bezoeken, laat ze zich zóó niet zien. Ze zal wel oppassen! Ze zou zich schamen! Neen, die moeten maar even wachten tot ze zich verkleed heeft!

Maar — we krijgen waarlijk geen verheffenden indruk van het zelfrespect eener huismoeder, die zich binnenshuis zóó toetakelt, dat ze niet te voorschijn durft komen, als iemand haar onverwacht bezoekt.

Laten we allemaal samen den man beklagen wiens „sieraad en kroon” er zoo goor uitziet, hem er aan herinneren dat de vrouw in den Bijbel „de heerlijkheid des mans” genoemd wordt, en hem krachtig opwekken, er eenvoudig geen genoegen mede te nemen, dat zij de eer van zijn huis niet weet op te houden.

Menigmaal schuilt de fout ook daarin, dat de keuze valt op te mooi en te kostbaar goed. Een moeder van verscheidene kleine kinderen koopt b.v. een zijden blouse, die niet waschbaar is, en teer van kleur. Of ze koopt een japon, die te gekleed is en een belemmering om zich vrij en frank te bewegen. En wat is nu het gevolg? Dat ze het toch eigenlijk jammer vindt, die aan te doen en zoo is voor haar werk het oudste nog goed genoeg.

De vrouw, die zich niet de weelde kan veroorloven, er een speciale ochtendjapon op na te houden, moet dubbel opletten en doordenken bij de keuze van haar toilet.

Zij kan zéér goed een japon of blouse, die voor het middaguur niet mooi genoeg meer is, 's morgens afdragen. Maar niet elk kleedingstuk leent zich hiertoe. Van een mantelpak dat uit de mode is geraakt, kan meestentijds nog wel een nette huisjapon gemaakt.

Een zijden blouse of een fluweelen japon kan echter moeilijk 's morgens afgedragen worden. De draagster zou daarin te veel doen denken aan een „vervallen grootheid”.

Op 't middaguur loopt men niet meer op pantoffels, tenzij op studeer- of slaapkamer. Na twaalf uur iemand op pantoffels te ontvangen staat niet net.

Behalve naar het uur moeten we onze kleeding ook regelen naar den dag, waarop wij die dragen, om van het jaargetijde maar te zwijgen ¹⁾).

Zondagsche kleëren.

Het is te betreuren, dat ten gevolge van het steeds sneller

¹⁾ Voor een bredere uiteenzetting van den invloed van ons kleeed op onze lichamelijke en op onze geestelijke gesteldheid, verwijs ik naar bladz. 61—134 van „Onze Kleeding”.

wisselen der grillige mode in de groote steden het dragen van „Zondagsche” kleêren nagenoeg geheel is verdwenen.

Want we zijn niet dezelfde in ons werkpak of in ons Zondagskleed. Aanvankelijk verschenen vele jonge dames op hun kantoor in de fraaiste japonnetjes en de luchtigste zomerkleedjes.

De meeste patroons staan dit tegenwoordig niet meer toe, en schrijven dienstkleeding voor.

En zoo worden er thans lange, linnen jassen door dames gedragen zoowel als door heeren.

Die Zondagsche kleeren gaven op 't kantoor niet alleen te veel afleiding aan de heeren, maar schenen voor de meisjes een beletsel te zijn om tot het rechte besef te komen, dat ze hun arbeid ernstig hadden op te vatten.

Onwelvoeglijke kleeding.

Lang, te lang wachtte de christelijke pers met haar stem waarschuwend te verheffen tegen de onzedelijke mode onzer dagen.

Er was een valsche gerustheid in Sion. Neen, onze christelijke vrouwen zouden zich niet laten verleiden, zulk een wufte mode na te volgen! Het vertrouwen in haar gesteld, bleek echter te groot. En dit was te voorzien.

Het protest der moeders tegen de onwelvoeglijke kleeding hunner volwassen dochters baatte niet en werd al zwakker.

Geen wonder, dat de goed bedoelde raadgevingen der uit hun zoeten dommel opgeschrikte moeders geen ingang vonden bij die meisjes, wier schaamtegevoel bij het opgroeien, in plaats van zorgvuldig aangekweekt, noodeloos en roekeloos beledigd werd. Wie meisjes boven de tien jaren nog met bloote knieën laat loopen, in een heel kort broekje met erg wijde pijpen, en met rokjes zóò kort, dat ze bij iederen stap bijna tot aan het middel

opwippen, en hen jurkjes aan doet met laaguitgesneden halzen en zonder mouwen, die heeft geen recht, iets anders van hen te verwachten als ze groot zijn.

Een japon heelemaal zonder mouwen gaat dan niet meer, maar mouwen van doorzichtige voile stof, en een hals zóó laag uitgesneden, dat de welving van de borst gezien en de rug voor een gedeelte ontbloot wordt . . . dat kan dan wel!

Wilt ge wel gelooven, dat het tegenwoordig haast niet mogelijk is, een beschrijving te geven van de wulpsche manier waarop zelfs christen-vrouwen en meisjes zich zelven en hun kinderen kleeden, of moet ik zeggen ontkleeden, zonder daarbij het gevoel te krijgen te realistisch te worden?

Toch moeten de dingen bij hun waren naam genoemd, want we kunnen niet krachtig genoeg opkomen tegen de onbehoorlijke kleding, die ook in wereldsche kringen, zelfs in Parijs, al feller bestrijders en bestrijdsters vindt.

Hoe zijn de vrouwen en meisjes er toch toe gekomen, zich zóó te vernederen, dat het al den schijn heeft of ze méér willen bekoren door hun lichamelijke dan door hun geestelijke eigenschappen?

Is hier ook saamhoorigheid van schuld, en kan de onwelvoeglijke kleding der vrouw een aanklacht zijn, óók tegen den man?

Zeer zeker.

Want de mode wordt niet ontworpen door dames, maar door heeren.

En de min of meer gewaagde ontkleeding der vrouw is niet háár uitvinding, doch die van mannen. Ze bedoelt dan ook niet anders dan mannen te boeien.

Maar de vrouw moest zedelijk te hoog staan, om op die manier de aandacht te willen trekken van de andere sexe.

In het algemeen kan gezegd dat de waardeering der vrouw voor den man hooger en edeler is van aard dan omgekeerd. De vrouw voelt zich aangetrokken tot den man, zoo deze haar blik verruimen en haar gedachtengang verdiepen kan. Maar zij stuit bij hem veelal op een onverschillig en ongevoelig zijn voor al wat er leeft in haar hart, voor al wat er omgaat in haar ziel. Zelden toont hij in het gesprek begeerte, door te dringen tot de kern van haar wezen. Hij doet zoo weinig moeite, haar hooger geestesleven te leeren verstaan Maar haar lichamenlijk schoon, dat gaat hem zelden onopgemerkt voorbij. En de vrouw die waarlijk vrouw is, wil nu eenmaal behagen, een trek die op zich zelf niet zondig is Door de houding van vele mannen ontaardt nu de behaagzucht der vrouw, en zij wordt behaagziek en werkt zóó — schoon onbewust — mede, Achilles te treffen in zijn kwetsbaren hiel.

Ontwifelbaar bestaat er een nauw verband tusschen de maatschappelijke verwildering en de (ont)kleding der vrouw. Natuurlijk is deze niet de eenige oorzaak en uiting van de onzedelijkheid, maar ze is toch een verschijnsel waarmede wel degelijk rekening moet worden gehouden.

Een passend gewaad.

De vrouw is zoo onberekenbaar. Zij schaamt zich niet, als zij dit behoorde te doen, en schaamt zich wèl, als het niet noodig is.

Onder Israël rekende de gehuwde vrouw het zich tot een smaad, zoo zij kinderloos bleef, en tot een eer zoo zij moeder hoopte te worden. Daarom verbergde Elisabeth zich, zoodra des Engels woord aan haar vervuld begon te worden, vijf maanden, en kwam pas uit haar afzondering te voorschijn, zoodra men in haar de aanstaande moeder kon herkennen, want, zeide zij, nu

heeft de Heere mij aangezien, om mijne versmaadheid onder de menschen weg te nemen.

In onze dagen genieten met kinderen gezegende vrouwen niet meer eer dan de kinderloozen. Maar zij behoeven er zich toch niet voor te schamen!

Dat de aanstaande moeder zich dus tegenwoordig vaak zoo angstvallig schuil houdt is anti-Schriftuurlijk.

Voor dat steeds in huis blijven bestaat trouwens ook geen enkele reden. Alsof men op straat iemand zou ontmoeten, die kans had gezien op een andere manier ter wereld te komen!

Alleen — men zorgte voor een passend gewaad.

Geen opzichtige hoed, een nette, ruime, donkerkleurige mantel en dito japon, die, en hierop moet vooral gelet, van voren en van achter en ook ter zijde even ver van den grond afhangt. Wie zóó gekleed is, moge vermijden op het visite-uur uit te gaan of langs een heeren-societeit te loopen, doch zich een frissche morgenwandeling te ontzeggen of een loopje in de avond-schemering, doet een ander daarmee geen genoegen, maar zich zelf en het te verwachten kind véél te kort.

Dat het rechte onderscheidingsvermogen aan vele vrouwen ontbreekt, blijkt ook uit het feit, dat vele dames in wereldsche kringen er niets in vinden op een bal half ontkleed in de armen te hangen van een haar nagenoeg onbekenden heer. Maar zij vinden het „shocking” (stuitend), overvallen te worden als zij haar kind voeden. We hebben den tijd nog niet zoo lang achter ons, dat het niet tot de „bon-ton” behoorde, zoo de moeder zelf dezen plicht op zich nam. En we kunnen H. M. de Koningin niet dankbaar genoeg zijn, dat zij indertijd door haar goed voorbeeld deze zondige dwaasheid krachtig heeft helpen bestrijden.

Natuurlijk verdient het geen aanbeveling, het kind bij voorkeur

in de huiskamer te voeden. Daartoe de slaapkamer te gebruiken is voor de kleine ook wèl zoo rustig. Brengt dit, b.v. 's winters ten gevolge van de koude moeilijkheden met zich, dan bediene de jonge moeder zich van een daartoe vervaardigd chemisette, dat zij zich om den hals hangt en over den schouder laat vallen.

Verschillende heerencostuums.

Een heer, die graag goed ingespannen wil zijn voor alle mogelijk-voorkomende gelegenheden, is in het bezit van:

Een colbert-costuum voor iederen dag. Voor „op 't kantoor” is grijs de aangewezen kleur. Wie echter weinig costuums er op na houdt en er dus ook eens bij avond of bij gelegenheid van kleine feestjes gebruik van moet maken, kieze dit pak van zeer donker blauw. Men kan er iedere soort van boord en das bij dragen; ook gekleurde overhemden en gekleurde vesten, hoewel voor iets meer geklœed een wit overhemd met stijven boord en een bijbehorend vest mooier staat.

Een jacquet-costuum kan men aantrekken wanneer men 's avonds naar zijn vrienden gaat of familiaar uit eten moet.

Het bezit van een dergelijk pak geeft veel gemak, het is met recht een passe-partout. Indien men jas en vest kiest van mooie zwarte stof (bruin of blauw staat niet) en hierbij een donker gestreept pantalon draagt, kan men hiermeê overal en bij elke gelegenheid terecht.

Een gekleede jas wordt tegenwoordig hoogst zelden meer gedragen behalve op den kansel. Een gestreepte pantalon verdient hierbij de voorkeur boven een zwarten. Een gekleurd vest misstaat hierbij niet, een gekleurd overhemd wèl.

Sinds men zelfs ter audientie „en jacquette” kan gaan, schijnt de gekleede jas ten gevolge hiervan heelemaal te worden ver-

drongen. Toch zijn er reeds teekenen die er op wijzen, dat ze aanstalten maakt haar vroegere eereplaats te heroveren. Op 't oogenblik kan men echter in een zwart jacquet en vest met donker-grijs gestreepten pantalon en zwarte strikdas of lange zwarte das zelfs bij trouwplechtigheden en begrafenissen verschijnen.

Bij een jacquet en een gekleede jas behoort een stijve boord gedragen te worden, evenals jas en vest gesloten van links naar rechts. Bij den laatste altijd een zwarte das, hetzij een korte strikdas, hetzij een lange. Alleen oudere heeren dragen plastrons, als zij daar voorkeur voor hebben. Een witte das bij een gekleede jas is thans uit de mode, en wordt in ons land op 't oogenblik alleen nog gedragen door kosteren, kellners en portiers. Ook door die predikanten, welke er bezwaar tegen hebben met de mode meê te gaan of die zich hierin willen schikken naar den verouderden smaak hunner gemeenteleden. Niemand mag hierin echter een bewijs van buitengewone vroomheid zien.

Bij een colbert- en een jacquet-costuum mag elk soort van hoofddekseel gedragen worden. Bij een gekleede jas behoort echter een hooge hoed. Bij zeer warm weder kan er desnoods een nette stroo-hoed bijgedragen, maar geen zoogenaamd „dopje”, garribaldi-hoed of flambard, al wordt dit laatste door predikanten veel gedaan.

Een smoking en een rok is avonddracht bij zeer officieele gelegenheden. Deze costuums bestaan uit zwarte jas en dito vest en pantalon. Er behoort steeds een wit overhemd en een stijve boord bij te worden gedragen. Geen up-and-down, desgewenscht een boord met omslagpunten, al naar de mode en men zelf dit wil. Een wit-pické of wit-zijden vest, beide laag uitgesneden, kan echter ook; bij smoking altijd een zwarte das,

bij rok kan ook een witte. Bij beide costuums worden witte handschoenen gedragen ; bij smoking verlakte, lage schoenen en geen hooge hoed. Bij een rok hoort echter wèl laatstgenoemd hoofddeksel.

Evenals bij dames komt het bij heeren ook zeer aan op de kleine onderdeelen van het toilet. Sneeuw wit linnen of een helder gewasschen gekleurd overhemd, dito boord en manchetten. Vooral ook een reine zakdoek. Een nette das in harmonie met de overige kleeding, aardig van patroon en stemmig van kleur. Voor jongere heeren staan zelfstrikkers altijd het mooist. Voorts fijne, donkere sokken, die strak opgetrokken moeten zijn. En keurige, goed gepoetste en goed passende laarzen.

Ook de handschoenen moeten in harmonie zijn met het overige toilet. Behalve bij smoking en rok staan peau-de-suède handschoenen van een gedekte kleur het mooist.

Als regel geldt dat een heer zijn rechterhandschoen draagt in zijn gehandschoende linkerhand, maar hij mag ze desverkiezende bij minder officieele gelegenheden ook beide in de hand dragen, of zelfs in de gang neêrleggen bij den hoed, dien men bij een eenigszins langdurig bezoek natuurlijk niet meê neemt naar binnen.

In dit opzicht laat de mode tegenwoordig veel speelruimte toe.

Voor het sport-costuum zullen we maar geen aparte voorschriften geven. Daarbij wordt alleen gerekend met het gemak en het welzijn van den drager en met de degelijkheid van de stof.

Militairen kleeden zich steeds volgens voorschrift.

Verschillende dames-costuums.

Voor een jong meisje staat het altijd goed in huis rok en blouse te dragen, die natuurlijk meer of minder mooi mogen zijn, al naar uur, dag of gelegenheid dit meê brengt. Voor oudere

dames staat dit echter op het middaguur minder gekleed, tenzij rok en blouse van dezelfde kleur en van gekleede stof zijn. Een huisvrouw kan het echter niet stellen zonder een nette, eenvoudige, degelijke japon, waarin zij desnoods iederen bezoeker zou kunnen ontvangen.

Het wandel-toilet bestaat gewoonlijk in een net mantelpak of in een gekleeden mantel. Jonge meisjes mogen, als het seizoen dit toelaat, in een aardig toiletje loopen, waarbij in voor- en najaar een bontgarnituur goede diensten kan bewijzen.

Een wollen of zijden mantel, een zoogenaamde jersey of jumper moet beschouwd worden te behooren tot het sport-costuum.

Als visite-costuum geldt voor meest gekleed het mantelpak „tailor-made”. Oudere dames, die dit liever niet meer dragen, nemen een heel- of half-langen mantel van zijde of fluweel over een lakenschen rok.

Op reis wordt meest een lange stof- of regenmantel gedragen, die desnoods over een mantelpak kan worden aangetrokken.

De hoed moet in harmonie zijn met het overige toilet. Ditzelfde geldt ook van handschoenen en laarzen.

Een jong-meisje, dat bij een linnen japon glacé handschoenen draagt of bij een gekleed costuum wit-linnen schoenen, weet niet hoe het hoort. Wie even nadenkt voelt zelf wel, hoe verschillende combinaties gevormd mogen worden.

Linnen, garen of wollen handschoenen worden gedragen op de wandeling en bij het boodschappen-doen. Op reis 's winters gemseleeren, glacé of tricot van gedekte kleur, 's zomers waschbare handschoenen. Voor het middaguur peau-de suède, zijden of glacé van gedekte kleur; tenzij bij officieele gelegenheden, wanneer in enkele gevallen aan witte handschoenen de voorkeur moet worden gegeven. Dit zelfde geldt van het avond-uur.

Parfums.

In onze kringen wordt weinig gebruik gemaakt van parfums. Een enkele druppel odeur op den zakdoek, op den mouw of achter de ooren, wie zal het laken? Maar wie, vooral in groote steden op straat een sterken geur rondom zich verspreidt, al is deze nóg zoo aangenaam, geeft toch onwillekeurig den indruk, dat er in meer dan één zin, „een luchtje” aan haar is.

Daar vele zieken en herstellenden absoluut geen prikkeling hunner reukzenuwen kunnen verdragen, vermijde men ten allen tijde bij zijn bezoek een apart geurtje in het ziekenvertrek binnen te brengen.

Het bruidskleed.

Te trouwen in reiscostuum is zeker niet poëtisch, hoewel zeer practisch en niet zoo kostbaar. En waar eenvoudige burgermeisjes zich tegenwoordig de weelde veroorloven, gesluierd en in het wit te trouwen, kan een reiscostuum zeker niet minder deftig worden genoemd.

Maar dat een bruid zich niet versieren zou voor haren bruidegom, achten de bijbelheiligen al zéér onwaarschijnlijk (Jer. 2 : 32).

Het aantrekken van een zeer mooi bruidskleed behoeft dus niet te worden gekenschetst als *zondige* ijdelheid.

God is een God van weelde. Schoon bekleedde Hij de lelieën des velds; Hij gaf aan elke bloem het háár passende gewaad, en tooide het nederige madeliefje niet zoo rijk als de roos, de koningin der bloemen.

Niet in de weelde, maar in *ongepaste* weelde schuilt de zonde.

Dezelfde bruidsjapon kan voor de ééne bruid veel te mooi en te deftig, maar voor de andere niet mooi en deftig genoeg zijn.

Het witte bruidskleed met den sluier is schoon als symbool van reinheid en maagdelijke schuchterheid.

Het feestkleed.

Bij feestelijke gelegenheden behooren wij uitdrukking te geven aan de gevoelens van hoogachting en liefde, die wij voor onze vrienden koesteren, en hun zóó te toonen dat wij hun feest wel de moeite waard vinden om ons daarvoor zoo keurig mogelijk te kleeden.

Dat we ons hierbij behooren aan te sluiten bij de gebruiken van het land en den kring, waarin wij verkeerren, is eisch van Gods Woord, gelijk ons, Matth. 22 : 11, 12, in een gelijkenis wordt duidelijk gemaakt.

Bij ons geeft het tijdstip, waarop we een uitnoodiging ontvangen om deel te nemen aan een diner of soirée, het karakter van dit samenzijn aan, en hiermeê hangen weêr samen de eischen die aan onze kleeding gesteld worden.

Wordt ge een paar dagen van te voren ten eten gevraagd, dan trekt ge gewoon uw beste japon aan. Maar wie een paar weken te voren ter bruiloft wordt genood, heeft nog tijd, zich een nieuw toilet aan te schaffen, zoo dit noodig mocht zijn.

Een jong meisje ziet er al gauw aardig uit in een lichtkleurig toiletje, al is het dan ook niet van zijde. Maar voor gehuwde en oudere dames wordt een meer kostbaar costuum verlangd.

Een japon te kiezen, die zoo wat het midden houdt tusschen een visite- en dinertoilet, is dan verreweg het verstandigste. Verschijnt de echtgenoot echter in rok of smoking, dan behoort zijn vrouw ook een zéér gekleed toilet aan te hebben, b.v. een zwart kanten of tullen costuum. Nooit mag bij een echtpaar de harmonie uit het oog worden verloren.

Het is voor dames, die van een beperkt inkomen moeten leven, soms zeer moeilijk haar stand op te houden. Toch wordt met véél smaak en weinig geld meer bereikt dan met veel geld en weinig smaak.

Wie niet met uitwendige schoonheid is bedeed, zij sober bij de keuze der kleeding.

Korte dikke mensen moeten donkere tinten kiezen. Effen zwart maakt slank, mits met garneering niet in de breedte maar in de lengte.

Langen mageren dames flatteert het niet, zoo ze zich kleeden in te dunne of lichtkleurige stoffen.

Ook op de kleur van het haar en de tint van het gelaat dient gelet te worden. Voor jonge meisjes, die blond haar en een blanke huid hebben, staat licht-blauw heel aardig. Bij zwart haar en donkere tint grijs-blauw; bij vuurrood haar hard- of donker-groen.

Oudere dames kunnen donker-grijs, donker-paars en zwart dragen. Donker-bruin is een kleur die over het algemeen niet flatteert, en donker-blauw is meer de kleur voor een mantelpak dan voor een gekleed toilet.

Sieraden.

Sommige mensen veroordeelen uit een godsdienstig oogpunt het dragen van sieraden. Ze zien er een bewijs in van wereldgelijkvormigheid.

Deze opvatting spruit echter voort uit gebrek aan bijbelkennis.

Abraham, die toch den ernst van het leven wel peilde, gaf zijn aanstaande schoondochter bij hare verloving een gouden voorhoofdsiersel en twee gouden armbanden ten geschenke. En Jeremia (2 : 32) vraagt in verwondering, als iets dat in Israël

ongekend was: „Vergeet ook een jonkvrouw haar versiersel?”

Nergens vinden we het dragen van sieradieën in de Schrift veroordeeld; we mogen er alleen ons hart niet op zetten, maar moeten er, zoo de nood in Gods koninkrijk daartoe dringt, vrijwillig afstand van kunnen doen (Ex. 25 : 2).

Voorwerpen, wier eenig doel is te sieren, moeten ook inderdaad sierlijk zijn.

Geen vrouw van stand of van goeden smaak zal dan ook ordinare broches, armbanden, kettingen, ringen, haar-, das- of rokspelden dragen.

Ook hier geldt al weer de regel, dat de harmonie niet uit het oog mag worden verloren. Stand, leeftijd, rijkdom en gelegenheid spreken een woordje meê bij de vaststelling van wat wèl en wat niet gedragen zal worden. Een gouden broche met diamanten steekt men niet op een linnen blouse, en een ring met brillanten wordt niet gedragen bij het kamer-doen. Een ordinair speldje in den vorm van een racket ontsiert een dame met grijze haren, en een zwaar-gouden armband met edelgesteenten is geen dracht voor een bakvisch.

Heeren moeten nog voorzichtiger zijn bij het dragen van sieraden dan dames. Eenvoudige frontknoopjes en manchetknoopen, een sobere dasspeld en een weinig in 't oog loopende horloge-ketting, die echter als de heer „gerokt” is heelemaal achterwege moet blijven. Heeren, die niet van goud houden, moeten hun keus laten vallen op sieraden van gebrand zilver, niet op fantasie-artikelen.

Behalve den trouwring, hoogstens nog een zegelring of een ring met een fraaien edelsteen — maar meer niet.

Ongehuwden dragen hunne ringen aan de linker-, gehuwden aan de rechterhand. Een zegelring kan echter met het oog op het zegelen ook door ongehuwden gedragen worden

aan den wijsvinger van de rechterhand. Velen vinden dit niet mooi, en steken dezen dus gewoon aan den ringvinger.

Een verlovingsring wordt uitsluitend aan den ringvinger van de linkerhand gedragen en een trouwring uitsluitend aan den ringvinger van de rechterhand. Hierin schuilt symboliek, omdat de ringvingers van alle tien de vingers de éénige zijn, die rechtstreeks met het hart in verbinding staan.

Een pinkring flatteert alleen een lange, smalle, blanke hand.

In zwaren rouw worden dof-zwarte sieradieën gedragen. Bij lichten rouw glimmend-zwarte of zilveren. Vele dames houden er niet van, hun gouden sieraden af te leggen in den rouwtijd. Vandaar dat behalve den trouwring ook ringen met edelgesteente, gouden armbanden en broches worden gedragen. Strikt in den vorm is het echter niet.

Het rouwkleed.

„Ik ging gebukt in het zwart, als een die over zijn moeder treurt”, klaagt David in Psalm 35.

Hieruit zien we dat het dragen van rouwkleederen een gebruik is, van oude tijden af bekend.

Wanneer een bruid trouwt met iemand, die kort geleden een droevig verlies in zijn familie heeft geleden en deswege nog rouw draagt, dan gaat zij op den dag dat haar huwelijk gesloten is, dadelijk na de trouwplechtigheid, in den rouw. Dit is zeker een somber begin, maar de jonge vrouw spreekt daarmee op treffende wijze uit, dat zij aangemerkt wil worden als lid dier familie, wier naam zij met vreugde aanvaardde.

Inzake den duur van den rouwtijd en de manier waarop er gerouwd zal worden, behoort door de verschillende leden der familie onderling overleg te worden gepleegd.

Een weduwe rouwt voor haar echtgenoot (of omgekeerd) meestal twee en een half à drie jaren, waarvan de eerste anderhalf jaar zwaar.

Ouders rouwen over het afsterven van volwassen kinderen anderhalf jaar, en volwassen kinderen even lang bij het verlies van een hunner ouders. Over een jong kind wordt zelden gerouwd, evenmin als men een jong kind laat rouwen. Alleen het kind, dat bij de geboorte zijn moeder verloor, spelt men bij den doop een zwart strikje op de witte doopjurk.

Ten platten lande rouwen kleinkinderen zelfs bij den dood hunner grootouders. Het rouwen van broers en zusters voor elkaar komt in groote plaatsen al minder voor.

De wijze waarop Christenen rouw dragen moet kenmerkend zijn en zich onderscheiden van degenen die rouwen zonder uitzicht op een weerzien in den hemel.

Herinnert het zwarte kleed aan het verlies dat op aarde geleden werd, het met mate aangebrachte wit zij een opwekking veel te denken aan het witte kleed dat eens hierboven zal worden gedragen.

Dat het in-den-rouw-gaan veel kosten met zich brengt laat zich begrijpen. Wie deze onkosten niet kan dragen, bediene zich van een zwarten rouwband om den linkerarm als een *teeken* van rouw.

Een rouwteeken is voorschrift aan de meeste universiteiten bij het overlijden van professoren of studenten, en kan zoowel door vrouwen als door mannen worden gedragen.

Een heer hoort bij *zwaren* rouw geheel in het zwart gekleed te zijn, en een hoogen hoed te dragen, die voor driekwart door een doffen rouwband is omgeven. Na verloop van tijd wordt de rouwband smaller gemaakt.

Een dame in zwaren rouw gaat op straat gesluierd. Een weduwe draagt daarbij een weduwe-kapje. Er behoort zóó gerouwd te worden, dat degene die er verstand van heeft, zien kan voor welken graad van bloedverwantschap de rouw gedragen wordt.

Bont, van welke kleur ook, is niet in strijd met rouw, maar fluweel is geen rouw, ook al is het zwart.

Het dragen van rouw brengt in den winter minder bezwaren mede dan in den zomer. Zwart is een kleur, die de warmte der zonnestralen tot zich trekt, terwijl daarenboven door den dichten sluier of voile het gelaat zeer wordt verhit. Daarom mag men in den zomer een effen wit-linnen blouse dragen of een van doffe zijde of stof; geen glimmend-wit. Vooral bij langdurig verblijf aan zee of tijdens een buitenlandsche reis is dit voor vele dames een ware verademing. En daar de gekleede hoed met rouwsluier bij dergelijk „klein tenue” niet zou passen, mag deze worden vervangen door een eenvoudig reishoedje van doffe zwarte zijde, vilt of stroom.

Dat het kleed van den zwaren rouw nooit gedragen kan worden in een kring, waar blij het feestkleed pronkt, spreekt van zelf. In dof-zwart met crêpe aan te zitten aan een feestmaaltijd, dat zou niet gaan. Ieder voelt dit. In wereldsche kringen verschijnt men dan ook nergens in publiek, zoo lang de tijd van zwaren rouw nog niet verstreken is. In christelijke kringen waar zelfs op een feest de grondtoon toch altijd ernstig behoort te blijven, vat men dit minder streng op. In sommige omstandigheden zou het de familie ook zéér spijten, zoo één harer bloedverwanten door den rouw verhinderd werd, mede aan te zitten aan een feestdich. In zulk een geval ga men om anderen een genoeg te doen, en trachte eigen smart een oogenblik te ver-

geten om zich te vermeien in anderer vreugde. Men kleedt zich dan in lichten rouw, b.v. in het grijs, een kleur die ontstaat door vermenging van wit en zwart. Ook kan paars gedragen worden.

In het voor-goed-afleggen van het kleet der rouwe ligt altijd iets pijnlijks. Daarom moet dit geleidelijk geschieden, en dient de lichte rouw als overgang. Anders zou men het gevoel krijgen, alsof de smart die nog leeft in het hart, verloochend werd.

VI

Onze Gesprekken.

NATUURLIJK komen we vele malen per dag in aanraking met menschen, wier namen we niet kennen en die ons althans in groote steden, ook volkomen koud laten. Denk maar aan een tramconductor, een postbeampte of een winkeljuffrouw.

Maar wanneer we in meer intiemen kring een gesprek zullen beginnen met iemand, dien we nog nooit gezien hebben, dan weten we toch graag, wien we vóór hebben.

Het voorstellen.

Wanneer we verschillende personen met elkaar in kennis brengen dan noemen we dit: hen aan elkaar voorstellen.

Wordt dit door anderen verzuimd, dan stelt men zich zelf voor, of verzoekt een in de nabijheid zijnden bekende, dit even te willen doen.

In een groot gezelschap gaat het voorstellen gewoonlijk zóó vlug, dat menigeen na de ceremonie nog even wijs is als te voren. Daarom verdient het aanbeveling dat de gastheer of gastvrouw ook iemands titel of verwantschap er bij noeme, om het geheugen een weinig te hulp te komen.

Zoo kan men b.v. zeggen: „Mag ik U mijn zwager, Notaris R-

uit A. even voorstellen? Als nu daarop de naam van de aangesprokene dame genoemd wordt, groet Notaris R. enkel met een buiging, zonder een hand te geven en vooral zonder binnensmonds eenige woorden te mompelen, waarvan men met eenigen goeden wil alleen het woord „aangenaam” verstaan kan. Dit is een verouderd gebruik.

Als regel geldt, dat bij het voorstellen eerst de naam van den heer wordt genoemd aan de dame, die van den ondergeschikte aan den superieur, die van den jongere aan den oudere.

Gewoonlijk neemt nu de hoogstgeplaatste of de oudste het eerst het woord, bij gelijkwaardigen is het 't zelfde wie het gesprek openen wil door de een of andere opmerking te maken, waarmee dan het ijs gebroken is.

Na een eerste aangenaam discours mag men vóór het uitéengaan wel zeggen, dat de kennismaking een eer of een genoegen is geweest, waarop geantwoord kan worden dat dit wederzijds zoo was. Heeren doen dit gewoonlijk onder elkaar, ook bij dames komt het voor. Een heer zegt het ook wel eens tegen een dame, maar deze begint hiermede niet tegen een heer, tenzij deze verre boven haar staat in stand of leeftijd.

Dergelijke verzekeringen behooren christenen echter achterwege te laten, zoo ze niet oprecht zijn gemeend.

De toon van het gesprek.

Voor een aangenaam onderhoud is in de allereerste plaats noodig dat het gevoerd worde in den juisten toon.

De stem mag niet te luid opklinken, tenzij ge bemerkt dat een der aanwezigen iet-wat hardhoorend is. Dan doet ge natuurlijk uw best, u ook ook voor dezen misdeelde verstaanbaar te maken.

Wie iets te verhandelen heeft, dat niet iedereen weten mag, gaat hiertoe niet over in vol gezelschap, maar stelt dit uit tot men eens „onder vier oogen” is. Nooit mag men in tegenwoordigheid van meerdere personen tegenover één van hen in den fluistertoon vervallen. Van het „achter de hand” praten, zooals schoolkinderen graag doen, zwijgen we. Dit mag in een beschaafd milieu (omgeving) bij jong noch oud voorkomen.

Wie spreekt moet zijn stem beheerschen en mag niet hoe langer hoe luidruchtiger worden, een fout waarin jongelui licht vervallen als zij „onder elkaar” zijn; het is geen teeken van fijne beschaving. Ook verrade men zijn geprikkelde stemming niet door een ongeduldig-klinkende stembuiging bij het antwoorden.

Een beschaafde uitspraak verhoogt den goeden toon en is natuurlijk eisch. Een zuivere *a*, *e*, *o* en *ij* zijn een groote verdienste. Men behoeft geen boekentaal te spreken, maar storende taalfouten dienen eveneens vermeden.

Velen leven op gespannen voet met de werkwoorden *kennen* en *kunnen*, *liggen* en *leggen*. Wie zich het rechte gebruik hiervan éénmaal goed laat uitleggen, vergist zich in 't vervolg niet licht.

Kunnen is: in staat zijn tot; *kennen* is: kennis dragen van of geleerd hebben. Om dit met een voorbeeld even te verduidelijken: iemand, die aan beide beenen lam is, *kan* niet schaatsenrijden, maar iemand die gezond van lijf en leden is, doch het niet leerde, *kent* het niet. Wie het verschil voelt zal nooit meer zeggen: ik *kan* hem niet, of dat *ken* wel, maar de *a* en de *e* juist andersom plaatsen.

Liggen is: in rust zijn; *leggen*: in rust brengen, doen liggen. Voorbeeld: het boek *ligt* op tafel; en: ik *leg* het boek op tafel. De kip *legt* een ei, en daarna *ligt* het ei in het hok.

Het verleden deelwoord van *liggen* is: *gelegen*, b.v. ik heb heerlijk in het gras *gelegen*. Het verleden deelwoord van *leggen* is: *gelegd*, b.v. ik heb het boek op tafel *gelegd*. 'k Hoop dat dit nu duidelijk is uitgelegd (niet uitgelegen)!

Het vervoegen van het hulpwerkwoord *hebben* schijnt eveneens voor velen een struikelblok. Hoevelen zeggen: ik *heef*, in plaats van ik *heb*, en hij *het*, in stee van hij *heeft*. Voorts vervalt men in Noord-Holland vaak in de fout te zeggen: ik *doen* het niet, en in Zuid-Holland: ik *doet* het niet. Zeg echter maar gewoonweg: ik *doe* het niet, want zóó behoort het.

Hinderlijk is in sommige streken van ons land de verwisseling en foutieve verbuiging van persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden, b.v.: dat boek is van *zijn*, in plaats van: is van *hem*. Of — dat is *hem* boek, in plaats van: dat is *zijn* boek.

Eenvoudigen in den lande, die in dezen tijd, waarin de fortuin menigmaal scheen stuivertje te wisselen, hooger klommen op de maatschappelijke ladder, dan zij ooit hadden durven droomen, moeten er niet tegen opzien eens een winter conversatie-lessen te nemen in de Nederlandsche taal. Want het verschil in stand wordt niet uitgewischt door het bezit van geld, maar wel verwaagd door een zekere gemakkelijkerheid om zich naar eisch uit te drukken en te bewegen. Zij zullen dan tal van nieuwe woorden en uitdrukkingen leeren bezigen, en misschien een nog grooter aantal leeren vermijden of juister uitspreken.

Wat voor gemak er toch in kan liggen, te spreken van hij *zee*, in plaats van hij *zei*, en van zullie, dubbeld, tachentig, van eigens, e.a. snapt men eigenlijk niet. Het verraadt gebrek aan ontwikkeling en staat onbeschaafd.

De toon van het gesprek daalt ook door allerlei grove uitroepen, als daar zijn: Sakkerloot! Wat drommel! Verdraaid nog

aan toe! Eveneens door het gebruik van platte woorden, b.v. beroerd, lollig, e. a.

Natuurlijk behoeven we in dit werkje niet te waarschuwen tegen vloeken, maar zeker wèl tegen allerlei roekeloze en leugenachtige verzekeringen. Vooral jonge meisjes gebruiken die in onnadenkendheid en staan er niet bij stil dat tegen het gebruik van *ijdele* woorden in den Bijbel gewaarschuwd wordt.

En toch hoort men zelfs in onze kringen door iemand die, springlevend en gezond, opgewekt een opgesmukt verhaal zit te doen, zeggen: „nou, je begrijpt, ik schrok me dood!”, „k schrok me een aap!”, „ik stikte van den lach!” of: „ik lachte me een ongeluk!” Zulke krachttermen worden dan gebezigd voor de meest luttele voorvallen.

Ook tegen het, in het dagelijksch leven misplaatst gebruik van woorden als „waarachtig”, „goddelijk”, „zalig”, e. a. als behoorende bij de dingen der religie, bij het hoogste wat er is, moet gewaarschuwd. Een meer „gekuischte” taal zou voor jonge dames, met name voor die van christelijken huize, wel gewenscht zijn!

De woordkeus wordt altijd min of meer bepaald door sexe, stand en leeftijd. Woorden die in den mond van een ouderen heer niet misstaan, kunnen ontsierende uitdrukkingen zijn voor een jonge dame, b.v.: „Hij is een fideele kerel!”.

Uitdrukkingen en gezegden kunnen ook aan mode onderhevig zijn, en dan soms geheel van beteekenis veranderen. Een voorbeeld hiervan is „leuk”, waarmede eertijds iets anders bedoeld werd dan tegenwoordig. Dit woord wordt in onze dagen zóó kwistig en zóó geheel buiten het verband gebruikt, dat H. M. de Koningin H. K. H. Prinses Juliana verbood, het te bezigen. Zoo heeft men in den laatsten tijd van het zelfstandig naam-

woord reus, een bijvoegelijk naamwoord gefabriceerd, en spreekt men b.v. van iemand die „reuze-klein” of „reuze-zwak” is. Dergelijke taal moet zelfs door bakvischjes en studenten vermeden worden, laat staan dan door oudere, meer logischdenkende menschen.

Het onderwerp van gesprek.

Een wezenlijk kenmerk van beschaving is : met belangstelling te kunnen luisteren naar de verschillende onderwerpen die soms bij de conversatie naar voren worden gebracht. Wie niet goed op de hoogte is van hetgeen behandeld wordt, kan zich vragenderwijze mengen in het gesprek en om nadere inlichtingen verzoeken (Spr. 1 : 5).

In sommige gevallen mag getracht, het gesprek een andere wending te doen nemen. Dit ligt zelfs op den weg van gastheer of gastvrouw, zoo er kans bestaat dat, bij het aanraken van een zeker punt, niet met ieders gevoelige zijde zal worden rekening gehouden. Of ook, wanneer één der aanwezigen zich van het gesprek heeft meester gemaakt en zich zelf de as vindt waarom alles moet draaien.

Dames vervallen soms in de fout, altijd maar over zich zelf te praten, en dan eindelooze verhalen op te dissen over kwalen, dienstboden of kinderen, zonder dat iemand er een speld tusschen kan krijgen.

En sommige heeren met een beperkten gezichtskring spreken liefst over hun vak, hun zaak of hun betrekking, al is dit onderwerp voor een ander niet altijd even interessant.

Toch is uit het gesprek van zulke heeren nog meer te leeren dan uit de conversatie van bovengenoemde dames.

Ik is in de gesprekken een heel vervelend onderwerpje. Wij

moeten leeren, geen belangstelling op te eischen voor ons zelf, maar belangstelling te toonen in wat anderen wedervaart. Velen verraden al spoedig dat zij deze eigenschap missen. Voor hen schijnt alléén van gewicht wat hen zelven raakt. Ze halen het gesprek aanstonds geheel naar zich toe, en verkondigen de eene meening na de andere, zonder iemand gelegenheid te geven, den woordenvloed ook maar even te onderbreken.

Wie niet aan muziek doet of aan schilderen, behoeft daarin geen beletsel te zien, aan kennissen die hun leven wijden aan de beoefening dezer schoone kunsten belangstelling te toonen, door bij voorkomende gelegenheid hun te verzoeken eens iets ten gehoor te brengen of iets te laten zien.

Er bestaat een categorie van menschen, die niet schijnen te gevoelen, dat het platte of onsmakelijke vermeden dient te worden. Moeders wekken soms een gevoel van walging bij u op, door u b.v. onder een kopje thee in „kleuren en geuren” te schilderen hoe baby’s luiers er uit zien. Onder het genot van een garnalenbroodje aan een lunch omstandig te vertellen dat garnalen eigenlijk lijkenvreter zijn . . . zie, door zoo iets verraadt de verteller zich als iemand die nòch beschaving, nòch fijn gevoel bezit. Dit zelfde geldt van iemand, die b.v. het gesprek brengt op een faillissement, hoewel hij gehoord heeft dat de familie bij wie hij te gast is, zware geldelijke verliezen heeft geleden.

Maar dit alles haalt niet bij de kwaal der kwaadsprekendheid. Hiertegen moet vooral in dames- en meisjeskringen gewaakt, ook onder dienstboden. „At every word a reputation dies” ¹⁾ wordt wel eens gezegd. Het eenige middel om dit kwaad, deze zonde voor God en menschen, uit te roeien is, dat ieder de

¹⁾ Bij ieder woord daalt er een goede naam ten grave.

hand in eigen boezem steke, en ootmoedig bidde, anderen uitnemender te leeren achten dan zich zelve.

Ook moeten we er ons voor wachten, wat heden bij de eene familie wordt vernomen, morgen over te vertellen bij de andere.

Niemand is er op gesteld, de intimiteit van zijn huiselijken kring te zien uitgedragen op de straat. Het vertrouwelijke van een mededeeling moet worden *gevoeld*. Zoo iemand zich eens in uw tegenwoordigheid te veel laat gaan en gij zoo toevalligerwijze een en ander komt te vernemen, zonder dat gij het onder het zegel der geheimhouding te hooren kreeg, zult gij wèl doen, het tòch vóór u te houden (Spr. 13 : 3).

Een uitgebreide conversatie doet gewoonlijk afbreuk aan het gehalte van het gesprek. Wie een onderhoudende gast wil zijn, ga niet te véél uit, maar gunne zich den tijd, zich behoorlijk op de hoogte te stellen van de vragen van den dag, en leere zich een oordeel vormen over de voornaamste literaire uitgaven.

Een dom mensch is in den regel vervelend, omdat hij zoo weinig „discours” heeft. Maar met veelzijdig ontwikkelde menschen is het altijd prettig praten. Dames, die weinig tijd hebben om couranten te lezen, moeten „Gemengd Nieuws” maar overslaan, doch het Politiek Overzicht met aandacht volgen. Een goed ontwikkelde vrouw moet kunnen meêpraten over onderwerpen, die boven de huishoudelijke aangelegenheden uitgaan. Maar zoo gauw ze gaat „doordraven” en haar redeneeringen geen steek houden, wordt ze nog vervelender dan een onontwikkelde vrouw. Ze moet leeren luisteren en spaarzaam zijn met haar beweringen. Niet alleen veel lezen, maar ook converseeren met menschen van hooger ontwikkeling en meer levenswijsheid dan we zelf bezitten, verdient aanbeveling.

Met schaamte moeten we belijden, dat de onderlinge gesprekken

van dames vaak op een zeer laag peil staan. Ze zijn degelijk noch stichtelijk, maar doorgaans onbeduidend. Heeren weten dat ook wel. En wanneer ze bij een geanimeerd discours onder elkaar eens een woord tot de gastvrouw of eene der andere dames richten, is het niet om naar háár oordeel te vragen betreffende het aanhangige onderwerp, maar dan beginnen ze een praatje over het weêr of iets dergelijks. En dat is teekenend, soms voor gevoelige naturen zelfs wel eens pijnlijk !

Onze gesprekken moeten altijd zóó zijn, dat ons hart er niet koud bij blijft, maar we er verfrischt door worden naar den geest, of versterkt in 't geloof.

Godsdienstige gesprekken worden in beschaafde kringen maar al te weinig meer gevoerd. Zelfs als we elkaar op onze gedenken vierdagen ontmoeten, wordt er vaak gezwegen van de zegeningen Gods.

Niet dat we met onze „bevindingen” zoo te koop moeten loopen als in eenvoudige kringen veelal gewoonte is. Daar bederft de praatzucht in dien trant dikwijls heel veel. Sommigen hebben daar een vaststaand répertoire en vergeten : „dat het reukwerk zijn geur verliest indien de flesch, waarin het bewaard wordt, al te veel ten gerieve van anderen wordt geopend” ¹⁾).

Ons bedoelen moet zijn, noch in het eene uiterste te vervallen, noch in het andere, maar toch te zorgen, dat er meer geest en leven in onze gesprekken komt.

Er zijn mannen en vrouwen, die u soms bij een korte ontmoeting de een of andere gedachte weten meê te geven naar huis, waar ge voor dien geheelen verderen dag „hou-vast” aan hebt.

Gesprekken met z i e k e n, zelfs met minder ernstige patienten,

¹⁾ J. VAN ANDEL.

mogen niet langer duren dan een half uur, en moeten vermeden worden tegen den nacht. Alles wat den kranke vermoeien of opwinden kan, zou schade doen en een onrustigen slaap met bange droomen ten gevolge kunnen hebben. Men moet rustig en bedaard, vriendelijk en opwekkend spreken, en met geduld luisteren naar het somtijds lange antwoord op de vraag hoe het gaat. Misschien kunt ge daarna ongemerkt de aandacht van den zieke op een ander onderwerp brengen, en eens iets vertellen dat nog na uw vertrek aangenaam overdacht kan worden. Ge moet niet spreken over analoge (overeenkomstige) of andere ziektegevallen, tenzij ge van een zeer bevredigenden afloop dezer krankheid kunt gewagen. Griezelige verhalen b.v. over operaties, over spiritisme of over hypnotisme moet ge vóór u houden, evenals opgewonden beschrijvingen van allerlei genoegens, zooals b.v. van ijsvermaak of van een fietstocht, waarvan de patient zich verstoken ziet. En nooit mag men laten doorschemeren, dat het bezoek eigenlijk te veel van uw tijd vergde, of doen alsof ge alleen kwaamt ter wille van den kranke. Zal het goed zijn, dan moet het u ook inderdaad een reden van dank zijn, dat uw gezondheid van dien aard is, dat ge een dergelijk bezoek kunt en moogt brengen.

VII

Titulatuur

NIEMAND zal ons, Hollanders, er van beschuldigen, dat we ons al te veel aan goede manieren en juiste vormen gelegen laten liggen.

Maar we houden er wel enkele stokpaardjes op na. Over één van die willen we het thans hebben.

Het spreken met twee woorden.

Meer dan in de meeste andere landen geldt het in Nederland voor heel „onopgevoed”, niet met twee woorden te spreken. Het wordt in geen enkelen stand en op geen enkelen leeftijd vergoëlijkt.

Wat er onder verstaan wordt, weet ieder. We behooren telkens achter een vraag, na een antwoord, of bij een aanspraak iemands naam of titel te noemen. Als we echter aan dien eisch willen voldoen, behooren we in de eerste plaats te weten, *hoe* we iemand noemen moeten.

In den familiekring.

Wie het spreken met twee woorden buitenshuis in de praktijk niet wil vergeten, moet het binnenshuis dagelijks in beoefening brengen. Dan wordt deze gewoonte alras tot een tweede natuur.

Maar nu doet het zoo wonderlijk aan, dat velen juist niet schijnen te voelen hoe de naaste familieleden en andere huisgenooten betiteld moeten worden.

De vrouw kan, in tegenwoordigheid van vreemden, haar man aanspreken bij den familienaam. Jonggehuwden noemen elkander overigens in huis meestal gewoon bij den voornaam, of ze spreken elkaar aan als man en vrouw. Als dit nu maar niet tot vervelens toe „mannie” en „vrouwtje” wordt, ook in gezelschap, dan is hier niets tegen.

De moeilijkheid begint echter pas, als er kinderen komen die aan het praten gaan. Hooren zij hunne moeder b.v. steeds toespreken als „Marie” of als „vrouw”, en hun vader b.v. als „Karel” of als „man”, dan bestaat er gevaar dat zij dit zullen na doen. In plaats van dit den kinderen nu te verbieden, gaan de ouders dadelijk voor hun kroost uit den weg, en brengen dit in den waan, dat het aan kinderen past alles te zeggen wat volwassenen geoorloofd is.

En zoo gaat de vrouw goedmoedig haar eigen man „Pa” noemen, en deze zijn vrouw „Moe” of „Moeder”.

Als men dit toch eens wilde nalaten, bedenkende hoe dwaas het klinkt in de ooren van anderen.

Maar er worden nog heel wat meer fouten gemaakt in den huiselijken kring, met betrekking tot de titulatuur.

Over een eerste kind wordt vaak in huis, niet alleen door de ouders zelf (toppunt van dwaasheid!) maar ook door het personeel gesproken als van „broertje” of „zusje”, een titel waarop een ééinig kind nooit recht heeft. Het geval wordt inderdaad belachelijk als vreemden dan óók die terminologie bezigen en vragen hoe het met „broertje” of „zusje” gaat? Sommige kinderen worden ten slotte zoo genoemd door „Jan en Alleman”,

en houden als eigennaam een soortnaam tot ze naar school gaan, soms zelfs tot ze van school af zijn. Zóó iets te gedoogen, en daarin zelf vóór te gaan, is van ouders niet kinderlijk, maar kinderachtig. Opgroeïende kinderen mogen zich m. i. er ten slotte zelf krachtig tegen verzetten.

Ouders behooren hun kinderen bij den voornaam te noemen, welke naar verkiezing afgekort kan worden. Geven zij hun kinderen soms een lievelingsnaampje, dan moet dit hun bijzonder privilege (voorrecht) blijven, en mogen anderen zich deze vrijheid niet veroorloven.

Opgroeïende kinderen kunnen soms ook kinderachtig blijven doen met hun benamingen.

De eerste woorden, die door den kindermond gevormd kunnen worden, zijn papa en mama.

Vandaar dat kleine kinderen, die het spreken beginnen te leeren, in vele talen zóó hunne ouders aanduiden. En dat klinkt wel aardig — tot ze wat grooter zijn!

Maar dàn moet ook de vadersnaam en de moedersnaam in eere komen! Gelukkig heeft reeds H. M. de Koningin-Moeder het voorbeeld hiertoe gegeven. En toen daarmee dit gebruik in de hofkringen maar eenmaal in eere hersteld was, volgde de bevolking meerendeels ook.

Kleine kinderen kunnen evenmin spreken van *groot*-papa, of *groot*-mama. Zij stamelen ô-pa, ô-ma of ôpoe. En dat stamelen is dan heel bekoorlijk. Maar volwassenen te hooren praten van opa of opoe klinkt dwaas: dit moet grootvader en grootmoeder zijn.

De dienstbaren worden door de heele familie bij hun voornaam genoemd, behalve de kinderjuffrouw of de gouvernante, die door de kinderen en het overige personeel „Juf” of „Juffrouw” wordt geheeten. De ouders kunnen zich echter de

vrijheid voorbehouden, ook deze bij den voornaam aan te spreken.

Behalve in de hoogere kringen worden de kinderen door al het personeel bij hun roepnaam genoemd, tot ze den leeftijd van zestien à zeventien jaar bereiken.

Aan personeel dat reeds lang in dienst is en dus de opgroeiende kinderen ook klein gekend heeft, valt het soms moeilijk dan b.v. te moeten gaan spreken van Jongenheer Adolf en niet langer van Dolf, of van Jongejuffrouw Sofie en niet langer van Fietje. Toch zal beschaafd personeel dit eigener beweging gaan doen, b.v. te beginnen op den zestienden verjaardag. Doet het dit niet uit zich zelf, dan moet een wenk worden gegeven, wat echter niet altijd gemakkelijk is. Dezelfde moeilijkheid doet zich wederom voor als het „Jongenheer” veranderd moet worden in „Mijnheer Adolf” of in „de jonge Mijnheer”, en het „Jongejuffrouw” in „Juffrouw Sofie”.

Vallen meerdere zoons en meerdere dochters uit één gezin in de termen om met Mijnheer of Juffrouw te worden aangesproken, dan kan, naar Engelsche gewoonte, bij den oudsten zoon en bij de oudste dochter achter het Mijnheer of Juffrouw de familienaam volgen.

Wanneer alléén de oudste dochter in tegenstelling met haar jongere zusters „Juffrouw” wordt genoemd, mag er niet gesproken worden van *de* Juffrouw, want dit ziet op iemand die in betrekking is, maar moet dit prædicaat steeds gevolgd worden door voornaam of familienaam.

Kinderen moeten van jongs af leeren, anderen aan te spreken op gepaste wijze. Er zijn ouders die kleine kinderen altijd aanmoedigen, aan wild-vreemde dames en heeren een handje te geven en daarbij te zeggen: „dag tante” of „dag oom”. Dit is een vrijpostigheid, die niet te pas komt. Wie wil nu door ieder

kind, tante of oom genoemd worden? Daarenboven is het een onrecht tegenover de èchte tantes en ooms, die als bloedverwanten op zóó'n manier voor het begrip van een kind niet meer te onderscheiden zijn.

Er bestaan wel enkele van die „algemeene” ooms en tantes, maar de noodiging om hen bij dien naam te noemen moet uitgaan van de aangesprokenen; zij die aanspreken, mogen tot deze betiteling niet uit zich zelf overgaan.

De huisvriendinnen van de volwassen dochters worden door de ouders genoemd bij den voornaam. De huisvrienden van de zoons bij den familienaam, tenzij men deze van kind- af gekend heeft. Maar noemt men hen al bij den voornaam, zoo worde toch vermeden dit in groot gezelschap te doen, b.v. op een verjaarsvisitie; dan spreekt men in ieder geval aan met den familienaam.

Buiten den familiekring.

Met het aanspreken van verschillende personen die buiten onzen familiekring staan, maakt de etiquette het ons nog al niet lastig. In Frankrijk heeft men het echter in dat opzicht nòg gemakkelijker dan in Nederland. Daar wordt iedere man aangesproken als *Monsieur*, iedere gehuwde vrouw als *Madame*, iedere ongehuwde vrouw als *Mademoiselle*.

In Nederland merkt men bij het aanspreken althans nog iets van standsverschil, hoewel dit steeds minder wordt.

Zoo spreken wij een ambachtsman b.v. aan bij zijn familienaam, of zoo we dien niet weten bij zijn beroepsnaam, b.v.: melkboer, loodgieter. Hooger geplaatsten noemt men niet bij zijn titel, maar steeds Mijnheer, met bijvoeging van den familienaam. Op kleine plaatsen en dorpen wil het gebruik echter, dat iedereen

die een titel heeft, ook als zoodanig wordt aangesproken. Dus zegt men daar b.v.: „dag burgemeester”, of „dag notaris”. In de steden let men op de kwaliteit waarin men iemand ontmoet. Zoo zal men aan het ziekbed spreken van „dokter”, maar in gezelschap denzelfden persoon „Mijnheer N” noemen. Eenvoudige menschen ten plattelande zeggen vaak „Mijnheer de Burgemeester” of „Mijnheer de Notaris”, gelijk dit ook bij officieele gelegenheden bij aanspraak gebruikelijk is.

In het algemeen kan dus vastgesteld, dat notabelen die men buiten functie, dus in het particuliere leven ontmoet, aanspreekt als Mijnheer N, en den titel weglaat, behalve dan ten platten lande, zooals wij reeds opmerkten. Zéér hooggeplaatste personen, zooals b.v. een gezant of een minister maken hierop een uitzondering, en worden steeds „Excellentie” genoemd. Militairen met den rang van hoofd-officier mogen, maar behoeven niet bij hun titel aangesproken, daar niet-militairen het distinctief van de rangen der officieren niet altijd kennen.

Predikanten en Geestelijken worden onder alle omstandigheden, zelfs door ongelooovigen, *bij de uitoefening van hun ambt* aangesproken met den titel, die hun toekomt.

Vrouwen hebben in ons land eigenlijk geen titel. Gehuwde dames worden van af den allerhoogsten stand tot aan den kleinen burgerstand toe aangesproken met *Mevrouw*. Dit geldt dus van H. M. de Koningin, van alle dames uit den hooger en lageren adelstand, zoowel als van een eenvoudige predikantsvrouw. Wil men ongehuwde dames bijzondere eer bewijzen dan noemt men hen eveneens *Mevrouw*. Dit wordt b.v. bij officieele gelegenheden gezegd tegen de Prinses, hoe jong Hare Koninklijke Hoogheid ook wezen moge, tegen een vrouwelijk lid van de Kamer of van den Gemeenteraad, en voorts tegen het vrouwelijk

hoofd eener inrichting, en ook wel tegen een dame met een titel, als zij in functie is, b.v. tegen een vrouwelijke dokter of advocaat.

In den kleinen burgerstand noemt men een getrouwde vrouw *Juffrouw* of *Vrouw*, met achtervoeging van den familienaam. Ten plattelande echter wordt vaak de eigenares van een groote boerenhofsteê nog in allen eenvoud *Vrouw* genoemd, maar in groote steden zal een arme werkvrouw, die zóó aangesproken wordt, zich eenigszins beleedigd voelen.

Ongetrouwde dames, die van adel zijn, worden allen zonder onderscheid: *Freule* genoemd; in den burgerstand: *Juffrouw*.

Het „bij-den-naam” noemen.

We spreken iemand, dien we vroeger goed kenden en bij den naam noemden, maar in jaren niet zagen, bij een vernieuwde kennismaking toe met den titel waarop hij inmiddels recht heeft gekregen. Zoodra ge echter voelt, dat de oude vertrouwelijkheid nog niet dood is, dan zegt ge wederkeerig „laten we elkaar weêr noemen als vroeger”. Soms gaat dit als van zelf, zonder dat er ook maar één woord over gewisseld wordt. Is één van beiden echter merkbaar gestegen op de maatschappelijke ladder, dan zal de lageregeplaatste goed doen, de noodige bescheidenheid in acht te nemen. Wie veel sympathie gevoelt voor iemand die ongeveer zijns gelijken is wat leeftijd en stand betreft en meer-malen met hem in aanraking komt, kan den lust voelen opkomen om voortaan het vormelijke *Mijnheer*, *Mevrouw* of *Juffrouw* weg te laten. Het voorstel hiertoe behoort dan uit te gaan van de oudste in jaren, de hoogste in stand, of zoo zij slechts één van beiden gehuwd zijn, van de getrouwde. Zoodra de titel achter-wege wordt gelaten, maakt het *u* ook plaats voor het *je*.

In het algemeen kan hier opgemerkt dat bij gebruik van een

titel altijd *u* behoort gebezigd te worden, en bij het noemen met den voornaam *je* en *jij*. Vandaar dat het evenmin voegt, dat ouders hun kinderen aanspreken met *u*, als het pas geeft dat dezen hunnen ouders toespreken met *je* en *jij*. Dit is in strijd met den door kinderen verschuldigten eerbied.

Het mag „familiaal” heeten, zoo een dame een heer aanspreekt bij zijn familienaam. Een gehuwde heer die geen bloedverwant is, noemt ze nooit bij zijn voornaam, tenzij op bizonder verlangen van zijne echtgenoot, maar dan nog alleen maar in zeer intiemen kring, nooit in vol gezelschap. Dit laatste zal een fijn voelende vrouw zelfs vermijden, al kent zij den niet meer jeugdigen heer van kind af. Het stàat eenvoudig niet.

De betiteling van afwezig.

De betiteling van afwezig levert voor velen moeilijkheden op. Wanneer ouders tegen het personeel over hun volwassen kinderen spreken, behooren zij deze niet bij den naam te noemen, maar te spreken van hen, zooals het personeel dit tot hen behoort te doen. Ditzelfde geldt natuurlijk ook, als de heer des huizes tegenover de ondergeschikten spreekt van zijne vrouw, of deze van haar echtgenoot.

Als er iemand b.v. bij een dokter of een burgemeester komt en dezen te spreken vraagt, kan Mevrouw antwoorden dat de „dokter” of de „burgemeester” niet thuis is. Tegenover haar gelijken gebruikt zij echter dezen titel niet, maar zegt dat haar „man” uit is. Spreekt zij tot zéér intiemen, dan kan zij alleen den voornaam of familienaam van haar man noemen. Maar nooit spreekt men van zijn echtgenoot tegen gelijken in stand en leeftijd over „Mijnheer”, dit wordt alléén gedaan tegenover ondergeschikten of lager geplaatsten.

Als een jongmensch aan een ouderen of hooger geplaatsten heer de groeten meê wil geven voor diens echtgenoot, dan behoort hij te zeggen: de groeten aan Mevrouw, en niet de groeten aan uw vrouw, evenmin als een jonge dame tot een getrouwde vrouw mag spreken van „uw man” in plaats van „Mijnheer”.

Ditzelfde geldt ook voor brieven.

Evenmin spreekt men van een gehuwde of ongehuwde dame als van een „aardig mensch”. Ge behoort te zeggen: zij is een aardige dame of een aardige vrouw. En van een heer: hij is een aardige man of een aardige heer, nooit: het is een aardig mensch. Dit mag alleen als men het heeft over een „jong-mensch”.

Kinderen hebben dikwijls de onhebbelijke gewoonte, op school onder elkaar op oneerbiedige wijze te spreken over degenen die over hen gesteld zijn. Zij praten maar steeds op minachtenden toon van hij, daarmee een onderwijzer bedoelend, of van zij, duidend op een onderwijzeres. Of ze noemen deze gewoon bij hun voornaam, dikwijls zelfs bij een scheldnaam.

Zoodra ouders dit merken, moeten zij hunne kinderen het verkeerde hiervan onder het oog brengen.

Het komt niet te pas en is in strijd met het vijfde gebod; zie Zondag 39 van den Catechismus.

Schriftelijke betiteling.

Evenals wij een spreek- en een schrijf-taal hebben, houden wij er ook een spreek- en schrijf-betiteling op na. En deze laatste levert heel wat meer moeilijkheden op dan de eerste. Voor het gemak laten we hier een lijst volgen, waarin de voornaamste bijzonderheden worden meêgedeeld.

Van het Koninklijke Huis geven we hier 1. adres, 2. aanspraak, 3. benaming in een brief, 4. onderschrift.

Koningin :

1. Aan Hare Majesteit de Koningin.
2. Mevrouw,
3. Uwe Majesteit
4. Van Uwe Majesteit de zeer gehoorzame dienaar en getrouwe onderdaan

Koningin-Moeder :

1. Aan Hare Majesteit de Koningin-Moeder.
- 2, 3 en 4 als boven.

Prins :

1. Aan Zijne Koninklijke Hoogheid, den Prins der Nederlanden.
2. Koninklijke Hoogheid,
3. Uwe Koninklijke Hoogheid
4. Van Uwe Koninklijke Hoogheid de gehoorzame en onderdanige dienaar

Prinses :

1. Aan Hare Koninklijke Hoogheid, Prinses enz.
2. Mevrouw,
3. Uwe Koninklijke Hoogheid.
4. Van Uwe Koninklijke Hoogheid de gehoorzame en onderdanige dienaar

Verder volgen hier nog enkele andere titels. Allereerst die van den adelstand:

Graaf of gravin : Hooggeboren Heer of Vrouwe.

Baron of Jonkheer : Hoogwelgeboren Heer.

Barones, Jonkvrouwe : Hoogwelgeboren Vrouwe.

Een adellijke weduwe krijgt het prædicaat van Douairière.

Alle heeren van adel kan men aanspreken als Mijnheer, alle gehuwde dames als Mevrouw, alle ongehuwde als Freule.

De geboortetitel heeft den voorrang boven den ambtstitel.

Dezen laatsten laat men in den regel weg.

Bij een Jonkheer schrijft men eerst het prædicaat, daarna de voorletters en den naam, dus bijv. :

Jhr Mr Dr H. J. v. H....

Bij een Graaf of Baron, eventueel eerst den wetenschappelijken titel, daarna de voorletters, vervolgens den geboorte-titel en ten slotte den naam, b.v. :

Mr A. C. F. Graaf van D.... tot H....

Mr Dr M. L. R. Baron van S....

De titel *Excellentie* komt toe aan :

Ministers, Ministers van Staat, diplomaten met den rang van Buitengewoon Gezant ; Gouverneurs-Generaal van Ned.-Indië, Luitenant-Generaals, Vice-Admiraals, en aan de Groot-Officieren van het Koninklijke Huis.

Aanspreektitel : Uwe Excellentie.

Adres : Aan Zijne Excellentie den

De titel *Hoogedelgestreng Heer* komt toe aan :

Leden van den Raad van State, Leden van de Rekenkamer, Leden van de Staten-Generaal, Commissarissen der Koningin, Generaals-Majoor, Kolonels, Luitenant-Kolonels, Majoors, Schouten-bij-Nacht, Kapiteins en Kapitein-Luitenants ter Zee, Residenten in Ned. Indië, Directeuren-Generaal, Secretarissen-Generaal, Administrateurs, Referendarissen, kortom aan alle hooggeplaatste staatsambtenaren en hoofdambtenaren, al of niet meer in functie.

De titel *Weledelgestreng Heer* komt toe aan :

Schoolopzieners, Inspecteurs, Ingenieurs, Notarissen, Commiezen en Adjunct-Commiezen der Departementen, Ritmeesters,

Kapiteins, Luitenants, Officieren van Justitie, Ambtenaren van het O. M. enz.

Hoogedelachtbare Heer aan Burgemeesters van groote steden.

Edelachtbare Heer aan Burgemeesters, Wethouders en Raadsleden der kleinere plaatsen.

Edelhoogachtbare Heer aan de rechterlijke ambtenaren, werkzaam bij den Hoogen Raad, te weten : President en Raadsheeren, Procureur-Generaal, Advocaat-Generaal, Griffier en Substituut-Griffier.

Edelgrootachtbare Heer aan de rechterlijke ambtenaren werkzaam bij een Gerechtshof te weten : President en Raadsheeren, Procureur-Generaal, Advocaat-Generaal, Griffier en Substituut-Griffier.

Edelachtbare Heer aan de rechterlijke ambtenaren werkzaam bij Rechtbank of Kantongerecht, te weten : President en Rechter, Officier van Justitie en Substituut-Officier van Justitie bij een Rechtbank, Kantonrechter, Griffier en Substituut-Griffier bij een Rechtbank of Kantongerecht, Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij een Kantongerecht.

Hooggeleerde Heer aan Hoogleraren.

Weleerwaarde Hooggeleerde Heer aan Hoogleraren in de Theologie.

Weleerwaarde Zeergeleerde Heer aan Doctoren in de Theologie.

Weledele Zeergeleerde Heer aan Doctoren in een der andere Wetenschappen.

Weleerwaarde Heer aan Predikanten, Rabbijnen, R. K. Priesters.

Eerwaarde Heer aan leden van een Kerkeraad.

Weledelgeboren Heer, Vrouwe aan personen uit defftigen stand.

Weledele Heer, Mevrouw aan personen uit den Middelstand.

Heer, Mejuffrouw aan personen uit de kleine burgerij.

Mejuffrouw aan ongetrouwde dames buiten den adelstand.

In enkele gevallen, b.v. bij het verzenden van vele circulaire's mag de officieele titel weggelaten worden, en vervangen door s. s. t. t. onder den naam, b.v. :

den Heer N. N.

s. s. t. t.

Naarden.

s. s. t. t. beteekent *salvis titulis* d. i. met verzwijging van titels. Men kan ook enkelvoudig zetten *s. t.*, wat *salvo titulo* beteekent.

In het algemeen kan gezegd, dat de schriftelijke tituleering menigeen moeite geeft. En daar we nu eenmaal in een democratischen tijd leven voelen sommigen er veel voor, allen onnoodigen omhaal van woorden achterwege te laten, en niet meer dan den titel te vermelden, b.v. Burgemeester of Notaris N.

VIII

Brieven

IEMAND, die aanspraak wil maken op beschaving dient behoorlijk een brief te kunnen schrijven.

Een net geschreven, geheel in den goeden toon gestelde brief is een aanbeveling op zich zelf voor wie solliciteert naar een betrekking. Maar ook een gewone beleefdheids- of vriendschapsbrief heeft zijn eischen.

Het postpapier.

Papier en enveloppen moeten bij elkaar passen, en in overstemming zijn zoowel met den stand en den leeftijd van den schrijver als met dien van den geadresseerde, en niet in strijd met het onderwerp van den brief.

Een heer mag b.v. geen gekleurd postpapier of gekleurden inkt gebruiken, en een jong meisje mag geen woorden van deelneming bij een geleden verlies schrijven op een rose velletje, waarop in den hoek een grappig vignet is aangebracht.

Voor zaken- of handels-correspondentie mag men zich van een enkel vel papier bedienen, eveneens voor een verzoekschrift, waarvoor meest folio-formaat gebruikelijk is. Maar voor een deftigen brief komt alleen in aanmerking een schoon en ongekreukt, degelijk velletje wit papier, dubbel-postformaat, ook al

heeft men slechts enkele woorden te schrijven. Briefpapier voor heeren is òf folio of groot 8°, voor dames klein 8° of 12° formaat.

De enveloppen.

Men vouwt het papier netjes dubbel, zóó dat met éénmaal vouwen de brief precies past in het couvert.

Voor zaken- of handelscorrespondentie wordt vaak, uit economische overwegingen, de voorkeur gegeven aan zoogenaamde hennep-enveloppen. Bij het vouwen van den brief houdt men dan rekening met de grootte van couvert en papier, b.v. eerst in de lengte, daarna in de breedte.

Men sluit de brief-omslagen door de gom te bevochtigen. Aan te teekenen stukken moeten echter, althans indien de waarde wordt aangegeven, verzegeld worden. Daarvoor gebruikt men gewoonlijk roode lak, dat men stempelt met zijn wapen, een devies, een zinnebeeld of eenvoudig met zijn initialen.

Rouwpapier.

Zij, die in den rouw zijn, behoeven voor hun handelscorrespondentie, noch ook voor verzoekschriften, rouwpapier te gebruiken, voor hun particuliere correspondentie echter wèl.

Bij zwaren rouw heeft het papier en de enveloppe een breeden, bij lichten een smalleren rand. Moet lak worden gebruikt dan mag dit alleen zwart van kleur zijn; bij lichten rouw voor dames ook grijs of paars.

Het schrift.

Het schrift moet goed leesbaar en zoo keurig maar eenvoudig mogelijk zijn. Indien het papier ongeliniëerd is, mag men er geen lijntjes met potlood op trekken. Wie bang is, de regels niet

recht te kunnen houden, bediene zich van een transparant, dat is een heel dik gelijnd velletje, dat men onder het schrijfpapier legt, zóó dat het volledig doorschijnt. Verbeteringen, doorhalingen en inktvlakken mogen in een netten brief niet voorkomen. Vergissingen in den inhoud of verontreiniging van het papier maken overschrijven van den brief noodig.

Stijl en inhoud.

De toon van een brief wordt bepaald door dengene aan wien men schrijft. Voor een kind stelt men den inhoud anders dan voor een volwassene, tot een ondergeschikte wendt men zich niet zóó als tot een hooger geplaatste.

Men moet zich in dezen laten leiden door zijn fijn gevoel.

Het woordje *ik* mag niet te veel in een brief voorkomen, hetgeen men vermijden kan door niet zich zelf tot hoofdpersoon te maken, maar den geadresseerde.

Handelsaangelegenheden en zaken worden kort en bondig behandeld.

Brieven van deelneming in rouw moeten waardig van toon zijn en niet te lang: geen andere onderwerpen mogen er in worden aangeroerd.

Brieven van gelukwensen dienen zóó te worden gesteld, dat ze blijf geven van hartelijk medeleven: hierin mag ook over andere dingen gehandeld worden, doch aan het slot kome men dan nog even terug op het vreugde-feit van der dag.

De vorm.

Men begint een brief gewoonlijk door bovenaan op de eerste bladzijde, rechts, de plaats te vermelden vanwaar het schrijven wordt afgezonden, en daarnaast datum en jaartal, waarop dit

gebeurt. Behalve bij zaken-brieven of verzoekschriften mag de datum ook onderaan geplaatst, maar dan links.

In brieven aan hooggeplaatste personen en ook in handelsbrieven zet men het adres vóór de aanspraak, b.v. :

Aan
Zijne Excellentie den Minister van Financiën,
's Gravenhage,

Excellentie,

.

Van Uwe Excellentie
de zeer gehoorzame dienaar
N. N.

Een paar centimeters lager volgt dus, zooals ge ziet, de aanspraak, en weer iets lager, in het midden van de bladzijde wat de breedte betreft, de aanhef.

Onder goede vrienden en kennissen levert de aanspraak hoe genaamd geen moeilijkheden op. Onder heeren betitelt men elkaar kortweg: *Amice*. Dames die elkaar bij den naam noemen, zetten: *Lieve* of *Beste N*; of, als ze dit niet doen, maar elkaar toch goed kennen: *Lieve* of *Beste Juffrouw N* of *Mevrouw N*. Hierbij dient opgemerkt dat, waar het een gehuwde dame geldt, de familienaam desverkiezende mag worden weggelaten; is de dame echter ongehuwd dan mag dit niet. Dames die elkaar minder goed kennen, geven elkander het prædicaat van „Waarde”

of „Geachte”. Is dit nog te familiaar en niet deftig genoeg, dan: Zeer Geachte of Hooggeachte.

Een dame schrijft aan een heer: Geachte Heer of Zeer Geachte Heer, of ook Weledelgeboren Heer.

Een heer aan een dame: Geachte Mejuffrouw N, Zeer geachte Mevrouw, of Hooggeachte Mevrouw N.

Ter linkerzijde laat men een witten rand open, die meer of minder breed is, naar gelang van de grootte van het papier. Bij octavo-formaat slechts een smallen rand, bij folio een veel breederen. De rand moet gelijkmatig zijn, doch mag niet met een potloodlijn afgebakend worden.

Oorspronkelijk dient deze „marge” om er iets ter aanvulling of ter verbetering op te kunnen aanbrengen. Bij een officieel stuk moet zulk een wijziging *geparafeerd*, dat is van de handtekening van den schrijver of van zijn initialen voorzien worden, met de bijvoeging: „doorhaling (of toevoeging) goedgekeurd”. Dit is, zooals ge begrijpt, om te voorkomen dat anderen aan het stuk door een kleine wijziging een andere beteekenis en strekking zouden kunnen geven.

In een vriendschappelijken brief mag men de tweede bladzijde bovenaan beginnen, bij een officieel schrijven echter niet, maar iets lager.

Aan het slot van den brief enkele regels te kruisen of den witten rand over-dwars vol schrijven, is *alleen* in intieme brieven geoorloofd.

Sommigen beschrijven na de voorste bladzijde de derde, omdat dit gemakkelijk is bij het omslaan. Aanbevelenswaardig is deze gewoonte echter niet, tenzij bij een kort briefje. Wie het bij een langen brief doet, moet de bladzijden nummeren, anders raakt de lezer in de war.

Telkens als men op een nieuw onderwerp overgaat, plaats men een gedachtestreepje (—) of begint een nieuwen regel. Dezen nieuwen regel laat men dan een weinig inspringen.

Men moet zorg dragen, den tekst van het schrijven zóó te verdeelen, dat de onderteekening niet boven aan een nieuwe bladzijde komt te staan. Minstens twee of drie regels moeten daaraan voorafgaan.

We laten hier een paar voorbeelden volgen van gewone beleefdheidsbriefjes :

*'s Gravenhage, Theresiastraat 15.
27 Maart 1922.*

Zeer Geachte Mevrouw N,

Gaarne voldoe ik aan Uw verzoek en zend U hierbij het gevraagde recept. Ik hoop dat U er gebruik van zult kunnen maken.

Mocht ik U te eeniger tijd nog eens met iets van dienst kunnen zijn, dan zult U mij daartoe steeds bereid vinden.

Met beleefde groete,

Uw dw. dsse

Jantine N.

Haarlem, 23 Mei 1922.

Weledelgeboren Heer,

*Aan Uw verzoek kan ik tot mijn leed-
wezen niet voldoen. Misschien zou mijn vriend, de heer N. N.
U hierin van dienst kunnen zijn. Zijn adres is : Rotterdam,
Korte Hoogstraat No. 18.*

Hoogachtend,

Uw dw. dn.,

E. J. Knook.

Onderteekening.

Bij onderteekening geeft men zich geen titel, maar zet eenvoudig den familienaam met de voorletters, of (voor een jong meisje) met den doopnaam. Dit laatste echter alleen, zoo men schrijft aan zijns gelijken of aan hooger geplaatsten, niet als men zich richt tot ondergeschikten. Een dame voegt dus niet vóór haar naam „Mevrouw” of „Mejuffrouw”, een heer niet „Mr” of „Dr”, tenzij hij zich in die kwaliteit tot den geadresseerde wendt, maar zelfs dan nog is het niet noodzakelijk, daar men voor dergelijke gevallen meestal papier gebruikt met een gedrukt hoofd boven aan de bladzijde.

De wijze van onderteekening moet in overeenstemming zijn met de aanspraak van den brief.

Ge kunt b.v. niet beginnen met *Zeer Geachte Mevrouw* of

Weledelgeboren Heer, en dan eindigen met *Uwe U toegenegene N.* Dit laatste mag een jongere nimmer schrijven aan een oudere, tenzij deze ondergeschikt is; een ondergeschikte mag het echter nooit schrijven aan een hooger geplaatste.

De onderteekening behoeft echter niet veel hoofdbreken te kosten. Al naar dat de aanspraak is, zet men: *Hoogachtend of Met de meeste hoogachting, Uw dienstw. dienaar of diensdijne.* Meer intiem is: *Uwe U liefhebbende N.* of ook t. t., of t. à t., of ook t. à v. Dit wil zeggen *totus tuus, tout à toi* of *tout à vous* en beteekent: *geheel de Uwe*. Deze uitdrukking wordt veel gebruikt, al is zij wel wat overdreven.

Sommige heeren hebben de gewoonte, hun handteekening onder aan den brief zóó onduidelijk te schrijven, dat deze nauwelijks leesbaar is. Gelukkig dan maar, indien de naam gedrukt voorkomt boven aan het papier, of vóór of achter op de enveloppe.

Om nabootsing met het oog op vervalsching te voorkomen mag men wel iets typeerends in zijn handteekening hebben, maar „gemaakt” of op effect berekend mag ze niet zijn.

Bismarck stelde den Pruisischen Staatsambtenaren den eisch, er een duidelijk leesbare handteekening op na te houden, en gaf zelf in dat opzicht een goed voorbeeld. In ons land zijn de namen van ambtenaren soms niet te ontcijferen.

Anonieme brieven.

Indien de naam van den briefschrijver, in plaats van nagenoeg onleesbaar te zijn, heelemaal ontbreekt, dan heeft men te doen met iemand, die zich niet bekend wenscht te maken.

Dit kan soms voorkomen met een edel doel, b.v. wanneer men een nette familie die in nood verkeert, op kiesche wijze eenig geld wil doen toekomen, vergezeld van enkele bemoedi-

gende woorden. Men maakt het haar dan gemakkelijk dit te aanvaarden zonder dat ze zich daarover zou behoeven te schamen of het bedanken er voor haar verlegen zou maken.

Menigmaal worden ongeteekende brieven echter geschreven om, terwijl men zelf achter de schermen blijft, tegen den geadresseerde, of tegen personen uit diens omgeving beschuldigingen in te brengen. Men doet het best, zulke brieven als niet geschreven te beschouwen en in het vuur te werpen. Men kan ze ook bewaren om later op ongedachte wijze den schrijver te ontdekken. Is de hand echter verdraaid, dan heeft dit geen zin. De geadresseerde moet dan trachten het ontvangen van een dergelijken brief te vergeten en er vooral tegen niemand over spreken.

Indien er ruchtbaarheid aan gegeven wordt, loopt men soms gevaar dat iemand die er volkomen onschuldig aan is, gehouden wordt voor den dader. En voor den schrijver te worden aangezien van een onaangename anonieme brief kan niemand welkom zijn, daar het een smet werpt op den adel van ons karakter.

Daarom mag het schrijven van dat soort ongeteekende brieven onder Christenen niet voorkomen. Wie wat te zeggen heeft, kome er openlijk voor uit, en doe het op waardige wijze.

Correspondentie-kaarten.

Correspondentie-kaarten houden het midden tusschen een brief en een briefkaart. Het zijn kaarten van stijf papier, die in een omslag verzonden worden. Zij zijn zeer gemakkelijk in het gebruik. Zij vragen geen breede inleiding om tot ons onderwerp te geraken, en evenmin een lang slot. In vele gevallen kan men er zich van bedienen, zonder aan de wellevendheid te kort te doen.

Briefkaarten.

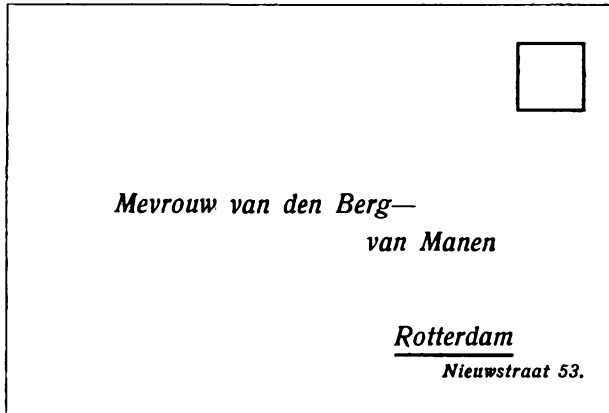
Het gebruik van briefkaarten is zeer algemeen, maar kan dat van brieven toch niet geheel vervangen. Er wordt door veel menschen „misbruik” gemaakt van briefkaarten. Deze zijn alleen geschikt voor korte mededeelingen van weinig belang, of ook om eens een levensteeken te geven. Ze zijn dáárom zoo gemakkelijk, omdat men zonder veel omslag zoo maar „met de deur in het huis vallen” kan.

Maar lang niet alle onderwerpen mogen op een briefkaart behandeld. Voor alles wat een derde niet weten mag, bediene men zich van een brief. Geldzaken, familieaangelegenheden, waarschuwingen om te betalen, en veel meer andere dingen vallen onder deze rubriek. Ook bij het bedanken voor een geschenk of voor logies bediene men zich van een brief, desnoods van een correspondentie-kaart, maar nimmer van een briefkaart. Voorts moet het in strijd geacht met de beleefdheid zoo een minder-geplaatste per briefkaart in correspondentie treedt met een hooger-geplaatste. Een student nadert b.v. niet schriftelijk op die manier een professor, noch een jong meisje een oudere dame.

Het adres.

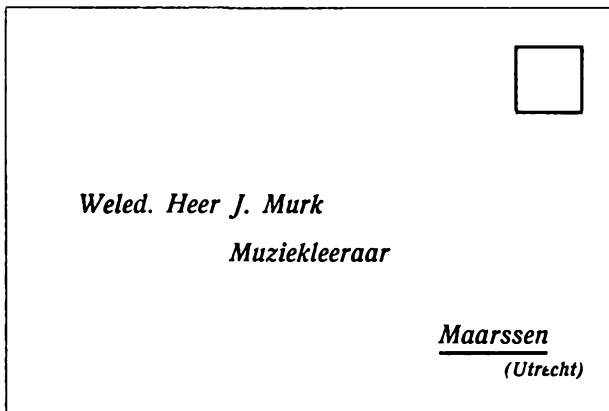
Het adres van een brief of briefkaart moet vooral duidelijk geschreven worden. Men beschrijft de enveloppe niet bovenaan, maar begint ongeveer in het midden met den titel, de voorletters en den naam van den geadresseerde. Rechts onderaan komt de plaats van bestemming en de straat met het huisnummer of een nabij gelegen grootere plaats. De plaatsnaam mag onderstreept, de familienaam niet. Men drage vooral zorg, dezen laatsten juist te spellen. „Mevrouw” of „Mejuffrouw” behoort niet afgekort te worden.

We laten hieronder twee voorbeelden volgen:

A rectangular envelope with a small square box in the top right corner for a stamp. The address is centered and reads:

*Mevrouw van den Berg—
van Manen*

*Rotterdam
Nieuwstraat 53.*

A rectangular envelope with a small square box in the top right corner for a stamp. The address is centered and reads:

*Weled. Heer J. Murk
Muzikleeraar*

*Maarssen
(Utrecht)*

Het frankeeren.

Men plaatst den postzegel op de adreszijde boven aan rechts, daar dit voor den postbeambte, die de brieven stempelen moet,

het gemakkelijkst is. Het staat niet net, den postzegel schuin of onderst-boven op te plakken.

De brieven behooren *voldoende* gefrankeerd te worden, anders bezorgt men den geadresseerde strafport, wat deze minder aangenaam zal vinden.

Indien men in zijn eigen belang antwoord vraagt, dient men een postzegel in te sluiten, of een briefkaart. Den postzegel hecht men bovenaan de eerste bladzijde vast, liefst met een aangelaten reepje van de geperforeerde strook. Anders maakt men een kleine insnijding, en schuift daar den zegel tusschen, op de manier als men een prentbriefkaart in een album plaatst; maar één dergelijke hoek is voldoende.

Door vriendelijke tusschenkomst.

Wanneer ge verneemt, dat een kennis van u morgen of overmorgen een uwer vrienden buiten-af denkt te bezoeken, moogt ge hem verzoeken een brief voor u meê te nemen. Men overhandigt den brief, waarop het adres geschreven is, echter zonder plaatsnaam en met open couvert.

Zoodra deze in ontvangst wordt genomen, sluit degene die hem zal overbrengen, de enveloppe in tegenwoordigheid van den schrijver, doch zonder daarop onnoodig de aandacht te vestigen.

Men doet dit als iets dat van zelf spreekt en wisselt er geen woord over.

Wie den brief ontvangt toont geen verwondering dat hem een gesloten epistel ter hand wordt gesteld, daar hij aanstonds begrijpt dat de bezorger zelf de enveloppe heeft dichtgeplakt en er dus van wantrouwen bij den schrijver geen sprake is.

Men vergeet niet te bedanken voor de goede bezorging.

IX

Kennisgevingen

TAL van familiegebeurtenissen, waaronder we geboorte, verloving, ondertrouw, huwelijk, jubileum en sterfgeval rekenen, behooren in meer of minder breeden kring bekend gemaakt te worden. Aan familie, vrienden en kennissen mogen zulke levenservaringen niet onopgemerkt voorbijgaan.

Mondelinge aanzegging.

Alleen bij geboorte en overlijden laat men mondelinge aanzegging doen. Bij sterfgeval, aan meerdere personen en ook meer officieel.

Ge richt u in dergelijke gevallen naar plaatselijk gebruik, en bewijst een contra-beleefdheid aan die families, welke bij dergelijke gelegenheden u ook niet vergaten.

Een officieel persoon, zooals b.v. een burgemeester, zal in een kleine stad of op een niet al te uitgestrekt dorp de harten winnen, zoo hij de deur der eenvoudige bewoners niet op in 't oog loopende wijze laat voorbijgaan.

Een officieele „rondzegger” of „aanspreker” is gekleed in een zwart pak of uniform, met een hoogen hoed op, en gehandschoend. Hij draagt witte handschoenen bij het brengen van een geboorte-bericht en bij dat van het overlijden van een kind ;

zwarte, indien hij het overlijden van volwassene heeft te melden.

Daar het haast niet te doen is, huis aan huis telkens weer dezelfde formule duidelijk en zonder dreun te herhalen, bedient de aanzegger zich meest van een portefeuille waarin het bericht geschreven of gedrukt staat. Deze geeft hij even aan de deur ter inzage af. Soms ook geeft hij een gedrukte kaart af, een beleefdheid die gelijk staat met mondelinge aanzegging.

Schriftelijke kennisgeving.

Voor schriftelijke kennisgevingen bij blijde of droeve familiegebeurtenissen komen alleen de naaste bloedverwanten en de meest intieme vrienden in aanmerking.

Gedrukte kennisgeving.

Een gedrukte kennisgeving wordt gezonden aan de verdere leden der familie, aan minder intieme vrienden en aan kennissen.

Zulk een gedrukte kaart of brief kan naar vorm en inhoud zeer onderscheiden zijn.

In elken boekwinkel van eenige beteekenis is gewoonlijk een ruime voorraad ter keuze aanwezig. Papier en lettersoort moeten bij elkaar passen.

Eenvoudigen van stand moeten ook eenvoudig zijn in hun gedrukte kennisgevingen en vooral niet het allernieuwste of het allerduurste uitzoeken. Want waarvan moeten zich dan de hooger geplaatsten bedienen?

Advertenties.

Degenen, die tot den verren kring van onze bekenden behooren, en aan wie we dus geen persoonlijke kennisgeving zenden, maar van wie we weten of veronderstellen dat zij toch

wel belangstellen in ons en de onzen, bereiken wij door plaatsing van een advertentie in een of meer dag- of weekbladen.

Hierbij mogen we niet willekeurig te werk gaan. Onze positie kan het meêbrengen, dat neutrale bladen niet geheel gepasseerd kunnen worden, maar wij zijn als christenen verplicht, aan bladen van onze eigen richting de voorkeur te geven, inplaats van die nagenoeg geheel voorbij te gaan, zooals ook wel gebeurt.

Indien we staan voor de keuze òf een christelijk, òf een neutraal blad, dan moet stellig het eerste gekozen worden.

Bij het stellen van een bericht zij men zoo sober mogelijk, daarbij echter toch op gepaste en waardige wijze uitkomend voor zijn beginsel.

Nauwkeurig dient gewaakt tegen de kleinste taalfout en de geringste onjuistheid bij de mededeeling.

Wie in dat opzicht niet zeker is van zich zelf, vrage eenvoudig voorlichting van een betrouwbaren raadgever.

Wie geen aparte kennisgevingen rondzendt, maar alleen een advertentie plaatst, zet daar boven: *Volstrekt eenige kennisgeving*, of: *In plaats van kaarten*.

Wie er boven zet *Algemeene kennisgeving* of zelfs *Eenige en algemeene kennisgeving*, sluit circulaires niet heelemaal uit.

Geboorte.

Zoodra er een kleine wereldburger geboren is, zegt de dienstbode dit even bij de naaste familie, bij de bureu, zoo men veronderstelt dat deze er belang in stellen, en bij de meest intieme vrienden. Zulk een bericht geeft men natuurlijk niet af 's morgens vóór 8 of 's avonds na 10 uur.

Verder wordt mondelinge aanzegging gedaan door een eigen bediende of door een aanzegger, volgens een afgegeven

lijst, waarop de namen van hen die daarvoor in aanmerking komen.

Zoo de groot-ouders, de broeders en zusters buiten-af wonen, behooren de eersten per telegram, de laatsten per brief in kennis gesteld te worden van het heugelijke feit.

Aan de verdere familie-leden en de vrienden en kennissen wordt een gedrukte kaart gezonden.

Gewoonlijk heeft het gedrukte geboorte-bericht den vorm van een correspondentie-kaart, draagt plaatsnaam en datum en wordt in een open enveloppe verzonden.

Sommigen kiezen een visite-kaartje, waarop de namen der ouders en waaraan in den linker-bovenhoek een klein kaartje is gehecht met de voornamen van den jonggeborene er op. Het strikje, dat de beide kaartjes aan elkaar bindt, behoort lichtblauw te zijn als het een jongen, en rose ingeval het een meisje geldt.

Ook gebruikt men soms in deze tijden gewoon-weg een bedrukte briefkaart. Dit spaart natuurlijk een enveloppe uit, maar is voor officieele personen niet deftig genoeg.

Het is zeer practisch, zijn keus eenigen tijd van te voren te bepalen, zoodat de bij de kaarten behorende enveloppen nog door de aanstaande moeder van adressen kunnen worden voorzien en klaar gelegd. Voor haar is dit een aardig werkje als ze toch niet meer zooveel doen kan, en voor den jongen vader is het een groote besparing van tijd in de eerste drukke dagen na de geboorte.

Eén bezwaar heeft deze voorzorgsmaatregel echter. Het is niet zeker, dat de te verwachten gebeurtenis inderdaad blijdschap zal brengen. Om maar iets te noemen, er kan een levenloos kind geboren worden. In dat geval kan worden volstaan met schriftelijke kennisgeving aan de allernaaste familie en het plaatsen

van een advertentie, waarboven de woorden „Eenige kennisgeving” staan.

Hoewel het opstellen van een geboorte-bericht nog al eenvoudig is, worden hierbij toch soms grove fouten begaan.

Foutief is b.v. deze formulering :

De Heer en Mevrouw N.N. geven kennis van de geboorte hunner dochter ALBERDINA.

Dit moet zijn :

De Heer en Mevrouw N.N. geven kennis van de geboorte eener dochter, die zij den naam ALBERDINA gaven.

Of korter en beter gezegd :

De Heer en Mevrouw N.N. berichten met dank aan God de geboorte eener dochter : ALBERDINA.

Gewoonlijk wordt op de kaart en in de advertentie dezelfde formule gebruikt. Zonder vermeerdering van onkosten kan echter de kennisgeving uitvoeriger zijn dan de advertentie, en b.v. aldus luiden :

De Heer en Mevrouw N.N. berichten U met dank aan God de zeer voorspoedige geboorte van een welgeschapen dochter, die zij den naam ALBERDINA gaven.

Soms leest men: *Dr en Mevrouw N.N. berichten, enz.* Dit behoort echter anders gezegd, n.l. *De Heer en Mevrouw Dr N.N. berichten, enz.*

Een gebruikelijke en goede formule is ook :

*Heden werden wij door Gods goedheid verblijd met de
geboorte van een zoon : NICOLAAS.*

P. VAN DRIEL.

J. A. VAN DRIEL—KOOIMAN.

Kort en koel is wel een advertentie als deze :

Bevallen van een Zoon

J. A. VAN DRIEL—KOOIMAN.

't Lijkt dan wel of de gelukkige moeder een weduwe is! Onder zulk een bericht de namen van *beide* ouders te plaatsen, gelijk soms gebeurt, is echter belachelijk.

Het beantwoorden.

Als antwoord op een mondelinge aanzegging laat ge uw kaartje brengen en tevens mondeling informeren naar den welstand van moeder en kind. Nog een paar maal laat ge daarnaar vragen gedurende de eerste week. Het kan echter voorkomen, dat door het voortdurend bellen de rust in huis dermate verstoord dreigde te worden, dat overgegaan werd tot het plaatsen van een briefje boven de bel of voor het raam, waarop de toestand van kraamvrouw en kind vermeld staat en verzocht wordt zonder noodzaak niet te bellen. De beleefdheid eischt dat aan dezen wensch dan voldaan wordt.

Op een telegram wordt gewoonlijk telegraphisch geantwoord, op een briefkaart schriftelijk, 't geen ook de voorkeur verdient na het ontvangen van een kennisgeving buiten de plaats van inwoning.

Wel kan men hierbij met het zenden van een kaartje volstaan, maar dat mag dan ook in geen geval verzuimd worden.

Wie geen persoonlijke kennisgeving ontving, maar het bericht in de courant las, mag ook gerust een blijk van belangstelling geven. Dit wordt zelfs dubbel gewaardeerd.

Dankbetuiging.

Ongeveer veertien dagen na de geboorte wordt in dezelfde bladen waarin het geboorte-bericht geplaatst werd, een dankbetuiging gezet voor de ondervonden belangstelling.

Tegelijkertijd kan daarbij dag en uur vermeld worden, waarop bij voorkeur kraamvisites worden afgewacht. Deze worden beantwoord of met een kaartje of door persoonlijk bezoek. (Zie Kraamvisites, bladz. 27).

Ingekomen gelukwensen.

Alle ingekomen gelukwensen gaart men zorgvuldig bijeen in een groote kaartenschaal, die men in de kraamkamer op tafel heeft klaargezet. Sommige van die felicitaties vragen behalve de dankbetuiging in de courant, nog een apart schrijven. Het is een aardig idee, om, zoodra deze plicht is volbracht, al de „ingekomen stukken” zorgvuldig te sorteeren en met kleurige lintjes soort bij soort saam te binden. In een mooie doos bewaart men deze dan met de gedrukte kennisgeving en de bladen waarin de geboorteadvertentie en de dankbetuiging staan.

Bij de een of andere gelegenheid, b.v. bij het doen van belijdenis of bij een huwelijk wordt deze doos hem (of haar) aangeboden bij wiens geboorte deze felicitaties werden ontvangen.

Verloving.

Van een onder goedkeuring der ouders tot stand gekomen verloving behoort de naaste familie officieel mondeling of schriftelijk in kennis te worden gesteld.

Sommige families zijn van oordeel dat hiermeê volstaan kan worden. Vrienden en kennissen zullen het nieuws dan wel „toevallig” hooren.

Anderen zenden twee aan elkaar verbonden kaartjes rond, met van buiten „Verloofd” er op, en binnen-in de namen der beide gelukkigen.

Eenvoudiger en even doeltreffend is : twee losse visite-kaartjes in één enveloppe te verzenden, en dan in den linker-benedenhoek van het kaartje der jonge dame dag en uur te vermelden waarop het jonge paar ten haren huize bezoek kan ontvangen.

Twee losse kaartjes zijn ook beter, omdat, al denkt men er bij het aangaan van een verloving wel niet aan, de mogelijkheid tóch bestaat, dat de aanvankelijke verbintenis verbroken wordt. In dat geval is het niet prettig zoo er hier of daar nog een verlovingskaart bewaard wordt of rondzwerft.

In aanmerking genomen de vele engagementen, die weêr verbroken worden, is het in 't algemeen wenschelijk niet àl te veel kaartjes rond te zenden.

Zoodra een verloving afgebroken is, geve men daarvan kennis aan de naaste familieleden en de meest intieme vrienden. Wie den moed mist dit persoonlijk te doen, verzoeke aan een familielid deze taak over te nemen.

In zulke gevallen heeft ook de best bedoelde belangstelling licht den schijn van nieuwsgierigheid. Het antwoord bij zulk een teleurstelling zij daarom kort en zonder veel vragen. Anders wordt uw briefje, daar kunt ge vast op aan, *onuitstaanbaar* gevonden.

Soms gebeurt het, dat iemand ons opnieuw een verlovingsbericht zendt, zonder dat we iets vernamen van de verbreking van het vorige engagement. Het is het verstandigst, dan maar geen verwondering te doen blijken.

Advertenties.

De dorre eentonigheid van de advertentie-rubriek wordt in de bladen ietwat onderbroken door de verlovingsberichten. Deze schijnen het meest aan een zekere mode onderhevig te zijn.

Wie echter iets „anders” wil doen dan een „ander” moet het ook *beter* doen.

Bij de tegenwoordige verlovings-berichten worden vaak twee dingen uit het oog verloren.

Ten eerste: dat een bericht in een courant altijd *officieel* behoort te zijn. In strijd met de goede vormen is daarom het hier volgend bericht :

Verloofd :

MIES VAN LEEUWEN

en

JAAP GROOTE.

Een dergelijke advertentie wordt bepaald een puzzle als de afgekorte namen gedragen kunnen worden èn door het mannelijk èn door het vrouwelijk geslacht, b.v. :

Verloofd :

JO VAN DIJK

en

COR DE VRIES.

Zoo'n bericht lezend, en met die families niet in al te nauwe relatie levend, kunnen we er niet uit wijs worden, bij wie nu een zoon en bij wie een dochter verloofd is.

Zóó met afgekorte voornamen voor de eerste maal samen in publiek te willen worden genoemd, is kinderachtig en een verloofd paar onwaardig.

Wel mag de voornaam van het meisje voluit worden genoemd, maar de jonge man kan volstaan door alleen zijn voorletters te vermelden, daar hij behalve door zijn familieleden en studievrienden toch slechts bij zijn familienaam wordt aangesproken.

Ten tweede: de zucht om „het zwakke vat” te eeren, gaat tegenwoordig heusch soms à te ver. Het engagement ging toch van den jongen man uit, tenminste dat willen we uit den aard der liefde hopen. Logisch is dus, dat hij als hoofd van het nieuwe verbond ook eerst worde genoemd.

Ziehier een voorbeeld van een verlovings-advertentie:

Verloofd :

J. P. GROOTE

Jur. Cand.

en

MARIA C. VAN LEEUWEN.

*Haarlem }
Woerden } Nov. 1921.*

*Thuis : Donderdagmiddag 8 Dec. e.k.
Woerden, Vaartweg 53.*

Ondertrouw.

De meest eenvoudige kennisgeving van een ondertrouw geschiedt door middel van een gedrukte kaart, waarop onder „Ondertrouwd” niet anders staat dan de namen der ondertrouwden, plaats, dag en uur waar het huwelijk zal worden voltrokken en kerkelijk bevestigd. Ook òf en wanneer er receptie wordt gehouden. De advertentievorm wordt dus gebruikt.

Deftiger is een zoogenaamde „dubbele aankondiging”, waarin niet de bruid en de bruidegom, maar de wederzijdsche ouders het aanstaand huwelijk hunner kinderen berichten.

Voor een kennisgeving door ouders of voogden wordt gewoonlijk een dubbel vel oud-Hollandsch papier en een oud-Hollandsche letter gebruikt, of gewoon zwaar geschept papier met steendruk.

Alleen de binnenzijden zijn bedrukt. De linker geeft te lezen:

De Heer en Mevrouw VAN MAURIK—KALT hebben de eer U kennis te geven van het voorgenomen huwelijk hunner dochter CAROLINA ELISABETH met den heer J. G. WOUTERS, 1^e Luitenant der Infanterie, waarvan de voltrekking D. V. zal plaats hebben op Dinsdag 11 Juli e.k.

Haarlem, Juni 1922.

Receptie: Singel 118, Dinsdag 4 Juli 1922, van 3—5 uur.

Wat nu op de rechterzijde volgt is voor niemand een verrassing meer:

De Heer en Mevrouw WOUTERS—BRANT hebben de eer U kennis te geven van het voorgenomen huwelijk van hunnen zoon JOHANNES GERARDUS met Mejuffrouw C. E. VAN MAURIK, waarvan de voltrekking D.V. zal plaats hebben op Dinsdag 11 Juli e.k.

*Alkmaar, Juni 1922.
Breedstraat 85.*

Zoo er ook ten huize van den bruidegom receptie wordt gehouden, dient dat ter rechterzijde te worden aangegeven.

In het midden der beide bladzijden, dus half op de linker-, half op de rechterzijde volgt dan:

*Kerkelijke Huwelijksbevestiging Dinsdag 11 Juli ten 12 ure
door den Weleerw. Heer Ds C. G. VAN WEEL
in de Nieuwe Kerk te Haarlem.*

Een dubbele kennisgeving door de ouders heeft tegen, dat de gelukwenschen dan ook aan hèn, en niet aan het jonge paar behooren gericht te worden, wat niet zoo aardig is voor bruid en bruidegom.

Wie slechts een der beide families kent, zendt slechts aan deze zijne gelukwenschen. Wie ze beiden kent, behoort beide te feliciteeren. Wie echter alleen den bruidegom of de bruid kent, mag zijn antwoord aan de toekomstige echtgenooten richten.

Een ontvangen kennisgeving behoort binnen een paar dagen beantwoord te worden.

Wanneer de bruidegom reeds op zijn bestemming is gekomen, zooals toch meestal het geval zal zijn, verdient misschien een

kennisgeving in een anderen vorm wel aanbeveling. Hoewel zóó op het oogenblik minder gebruikelijk, valt niet te zeggen wat de grillige mode vandaag of morgen weer zal voorschrijven. We geven hierbij een voorbeeld :

Dr J. H. KARSTEN, arts te Bleiswijk, en Mejuffrouw CORNELIA M. VAN ROOY hebben het genoegen, U, mede namens wederzijdsche Ouders, kennis te geven van hun voorgenomen huwelijk, waarvan de voltrekking D.V. zal plaats hebben te Gouda op 21 Maart e.k. te 1 ure ten Stadhuize, terwijl te 1½ ure in de Grootte Kerk de huwelijksbevestiging zal plaats hebben door Ds W. FRANCKEN.

*Bleiswijk,
Gouda, Februari 1922.*

Receptie te Gouda : 3 Maart van 3—5.

Wanneer de kennisgeving zóó is ingericht, komen de gelukwensen aan het adres van het bruidspaar, en wordt niet tweemaal in één kennisgeving hetzelfde gezegd.

Huwelijk.

De bruidegom zorgt dat er aan den avond van den trouwdag een advertentie in de bladen staat, melding makend van de voltrekking van zijn huwelijk. Tevens wordt daarin bedankt voor de ondervonden belangstelling, mede namens de wederzijdsche ouders. Deze kunnen dit echter ook in een afzonderlijke advertentie doen, hetzij gezamenlijk of iedere familie apart.

Een paar voorbeelden :

Getrouwd :

J. G. WOUTERS

1e Luitenant der Infanterie

en

CAROLINA E. VAN MAURIK.

Haarlem, 11 Juli 1922.

*De Heer en Mevrouw J. G. WOUTERS—VAN MAURIK
zeggen vriendelijk dank voor de vele blijken van belang-
stelling vóór en bij hun huwelijk ondervonden.*

*De Heer en Mevrouw WOUTERS—BRANT, en de Heer
en Mevrouw VAN MAURIK—KALT zeggen vriendelijk
dank voor de belangstelling ondervonden bij het huwelijk
hunner kinderen.*

Eenvoudiger en minder kostbaar is :

Getrouwd :

J. G. WOUTERS

1e Luitenant der Infanterie

en

CAROLINA E. VAN MAURIK,

*die, mede namens wederzijdsche Ouders, vriendelijk dank
zeggen voor de bij hun huwelijk ontvangen belangstelling.*

Haarlem, 11 Juli 1922.

In eenvoudige kringen, waar eenige twijfel mocht bestaan of de pas gehuwde vrouw „Mevrouw” dan wel „Juffrouw” genoemd zal worden, doet men het beste dit niet reeds dadelijk zelf te beslissen in de huwelijks-advertentie.

Een koperen Huwelijksfeest.

In de hogere standen worden bij deze gelegenheid zelden advertenties geplaatst, evenmin kaarten rondgezonden, tenzij men de kennisgeving vergezeld doet gaan of den vorm geeft van een *uitnoodiging*.

In eenvoudige kringen komt het voor, dat een koperen bruidspaar zelf per kaart bekend maakt op welken datum zij hun 12¹/₂-jarige echtvereeniging gedenken.

Bij een advertentie in de courant laten zij dit echter over aan . . . hun kinderen !

Van al die advertenties, die door kinderen geplaatst heeten te worden, mag gezegd : „de wereld wil bedrogen zijn”.

Wij geven maar eens enkele voorbeelden.

Wat dunkt u van de volgende advertentie :

*Op den 3den Mei hopen onze lieve Pa en Moe hunne
12¹/₂-jarige echtvereeniging te herdenken.*

Pa heet

en Moe

*We hopen maar dat Pa en Moe op Dinsdag 25 April e.k.
des avonds tusschen 8 en 10 uur veel bezoek zullen krijgen.*

(Volgen de namen
van een paar kinderen).

De gasten die zullen komen, zijn daar dus aanwezig op verzoek van een paar kinderen beneden de 12 jaar !!

Een ander voorbeeld :

*Zoo de Heere wil en zij leven zullen onze geliefde Ouders
(volgen de namen)*

den 12^{den} Juni e.k. hun

12¹/₂ jarige echtvereeniging

*herdenken. Dat zij nog lang voor ons gespaard mogen
blijven is de wensch van*

Hunne dankbare kinderen :

*(Volgen de namen
van eenige kleine kinderen)*

Ontvangdag, 2 Juni, 8—10 uur.

Hier hebben we dus weêr zulke knappe kinderen, die zelf dag en uur van receptie bepalen !

In beide voorbeelden wordt foutief gesproken van een *her*-denken, inplaats van *ge*-denken. Wie zijn 12¹/₂ jarige echtvereeniging *her*-denken kan, heeft die al achter den rug.

Was het nu niet veel eenvoudiger en ook veel meer wààr, indien de ouders zèlf in dezer voege een advertentie plaatsten :

Bij gelegenheid van hun 12¹/₂ jarige echtvereeniging zal het ondergeteekenden aangenaam zijn, vrienden en kennissen bij zich te ontvangen op Dinsdag 2 Juni e.k. 's middags of 's avonds.

(Volgen de namen)

's Gravenhage, Duinstraat 18.

Een zilveren Huwelijksfeest.

Hiervoor gelden in hoofdzaak dezelfde opmerkingen die bij „een koperen huwelijksfeest” gemaakt zijn.

Ook hier worden in hooger stand slechts zulke kaarten rondgezonden, die tevens een invitatie bevatten.

In meer eenvoudige kringen volgt men gewoonlijk dezelfde gedragslijn als bij een 12 $\frac{1}{3}$ jarige Echtvereniging.

De kinderen plaatsen een advertentie, wat, den leeftijd in aanmerking genomen, hun natuurlijk wel kan worden toe-
vertrouwd.

Toch blijkt menigmaal, dat ook zij zich niet zuiver weten uit te drukken.

Een enkel voorbeeld :

20 Juli a.s. hopen onze geliefde Ouders

(volgen de namen)

hun 25-jarige echtvereniging te herdenken.

Hunne dankbare kinderen :

ANTON PIETER

en Verloofde.

GEERTRUIDA

en Verloofde.

Apeldoorn, Schoolstraat 23.

Thuis, 's avonds 10 Juli.

Of het aanbeveling verdient dat ook een verloofde meê onder-

teekent, zij in het midden gelaten. Maar — indien al, dan nooit zonder naam.

Jubileum.

Bij een jubileum worden gewoonlijk geen kaarten rondgezonden, soms echter advertenties geplaatst.

Het is nu maar de vraag, *wie* zoo'n advertentie plaatsen moet.

Een patroon doet dit meestal voor zijn ondergeschikte, of gezellen voor hun kameraad.

Indien de jubilaris een dominee is, gebeurt het dat de kinderen b.v. de volgende advertentie plaatsen :

Den 8sten Mei hoopt onze geliefde Vader

Ds N. N.

zijn 25-jarig ambtsjubileum te vieren.

Soli Deo Gloria.

Zijn dankbare kinderen

(volgen de voornamen
van alle kinderen).

Pastorie-Kerkwijk, 22 April '22.

Of het nu op den weg ligt van kinderen, om zoo'n ambtsjubileum bekend te maken ??

Is dat niet veeleer de taak van den kerkeraad ?

We moeten in onze Christelijke bladen toch niet altijd blijven loopen op zulke zonderlinge, afgetreden kronkelpaadjes !!

Indien de kerkeraad bij zoo'n gelegenheid niet eigener be-

weging een advertentie plaatst, laten de kinderen dan toch zwijgen!

Het is immers niet zoo erg, al komt er heelemaal geen annonce in de kerkelijke bladen, daar deze toch een dergelijk bericht opnemen in de rubriek „Kerknieuws”.

Den jubilaris blijft dan niets anders over dan eenvoudig te melden dat het hem schikt bezoek te ontvangen; b.v.:

Ds N. N. hoopt op 8 Mei, den dag waarop hij vóór 25 jaar de Evangeliebediening aanvaardde, thuis te zijn om bezoek te ontvangen.

Dan weten ook de studievrienden en de leden van vorige gemeenten, dat zij niet tevergeefs een reis zullen ondernemen.

Sterfgeval.

Het ligt op den weg van de naaste familie van den afgestorvene diens overlijden bekend te maken aan allen tot wie de overledene in eenige nauwere relatie heeft gestaan, en tot wie de familieleden zelven in betrekking staan.

Men zal goed doen, behalve met de kennisgevingen in den vorm van rouwkaarten of gedrukte rouwbrieven, ook niet karig te zijn met het plaatsen van advertenties.

De woorden: „Eenige en algemeene kennisgeving” zijn in de meeste gevallen niet in overeenstemming met de waarheid, maar men bedient er zich van, wijl soms onwillekeurig menschen worden vergeten, die zich anders licht veronachtzaamd zouden kunnen voelen. Indien men echter zet: „In plaats van kaarten” dan moet dit ook inderdaad het geval zijn.

Vooraf rouwadvertenties worden soms zeer onnauwkeurig

opgesteld, wat in droeve omstandigheden wel te vergeven is. Toch eert men den overledene door aan zijn doodstijding de noodige aandacht te wijden.

Een kind sterft niet *in den ouderdom* maar *op den leeftijd* van 2 of 4 jaar.

Ook kan men niet spreken van een „geduldig lijden”. Het lijden kan wel langdurig, maar nooit geduldig zijn. Men spreekt dus van „een langdurig, geduldig gedragen lijden”.

Men mag bij den naam van den overledene diens titel en rang vermelden, maar bij degenen die het doodsbericht onderteekenen, moeten deze achterwege blijven. Niet als Meester in de Rechten, of als Doctor in de Philosophie, of als Professor, maar als *zoon* onderteekent men de doodstijding van zijn vader, en vermeldt dus niet anders dan voorletters en familienaam.

Het is beter dat een vader en moeder onderteekenen „mede-namens de kinderen” dan kleine kinderen bij een dergelijk bericht als mede-onderteekenaars zelfstandig te doen optreden. Daarvoor ontbreekt hun nog het rechte besef.

Een paar voorbeelden hoe het in sommige gevallen niet en hoe het wèl mag zijn :

Heden werd ons jongste kind, in den ouderdom van drie weken, van ons weggenomen.

(volgen de namen der ouders)

Beter is :

Heden nam de Heere ons jongste zoontje, ons vóór drie weken geschonken, tot Zich.

(volgt onderteekening)

Foutief is :

*Heden behaagde het den Heere van Leven en Dood
plotseling van mijne zijde weg te rukken, mijn besten Man,
Vader, Behuwd- en Grootvader, den heer*

PIETER HENDRIK KNUTTEL,

in den ouderdom van 55 jaren.

Mevr. Wed. P. C. KNUTTEL—DE BRUIJN.

Mr H. M. KNUTTEL.

J. W. KNUTTEL—VAN DONGEN.

PAUL KNUTTEL

en Verloofde.

LOUISE KNUTTEL

en Klein-kinderen.

Wie even nadenkt, ziet dat er verscheidene fouten in deze ééne advertentie staan.

1e. Te spreken van *plotseling wegrukken* is onnoodig; wegrukken gaat altijd plotseling.

2e. *Mijn beste Man, Vader, Behuwd- en Grootvader.* Nooit kan iemand dat tegelijk van één persoon zijn. Beter is te spreken van : *mijn geliefden Echígenoot*, dat is meer officieel, en dan van *onzen* trouwen Vader, Behuwd- en Grootvader.

3e. Bij de onderteekening is *Mevr. Wed.* overbodig. Iedereen begrijpt dat immers. „Mr” valt ook weg, en onder den derden naam behoort „en kinderen” te komen. Zooals nu het „en klein-kinderen” geplaatst is, schijnt het alsof de ongehuwde en nog vrij jonge Louise Knuttel al klein-kinderen heeft.

4^e. De verloofde kan niet onderteekenen zonder dat de over-

ledene in de aankondiging óók nog genoemd wordt als a.s. Behuwdvader, en dan met vermelding van haar naam.

Bovenstaande aankondiging zou dus beter en korter zóó zijn :

Het heeft Gode behaagd, onverwacht van ons weg te nemen mijn geliefden Echtgenoot en onzen trouwen Vader, Behuwd- en Grootvader

PIETER HENDRIK KNUTTEL

in den ouderdom van 55 jaren.

(volgt onderteekening).

Of dit zóó nu een goed voorbeeld is voor elk denkbaar doodsbericht ?

We zouden het niet graag beweren.

Elk sterfgeval vraagt een bijzondere zegswijze.

Iemand kan kalm en rustig in Jezus ontslapen ; in blijde verzekerdheid des geloofs juichend heengaan, of ook met sterk verlangen uitzien naar den dag van ontbinding die aanstaande is. En het mag aan belangstellenden meêgedeeld worden, hoe de stervensure is geweest en ook wat die beteekent voor de achtergeblevenen.

Alleen — men hoede zich voor overdrijving en blijve eenvoudig en ongekunsteld in zijn wijze van uitdrukking. Opgeschroefdheid is hinderlijk waar het zulk een teere zaak geldt.

Als we lezen : *Heden werden we zwaar beproefd door het overlijden van onze geliefde Moeder, in den ouderdom van 87 jaren*, en als we dan daarenboven weten dat die Moeder al lange jaren kindsch en ziekelijk was, dan voelt ieder aanstonds dat hier niet van een „zware beproeving” kon of mocht worden gesproken.

Als een jonge man bij de geboorte van zijn eerste kind zijn vrouw verliest, is dat een zéér harde slag voor hem, maar tòch kan hij niet zeggen: *Heden trof mij de gevoeligste slag mijns levens*. Daarvoor is hij nog te jong, want wie zal zeggen, wat hem in de toekomst misschien nog wacht? Als hij na tien jaar zijn tweede vrouw verliest en met zeven kleine kinderen achterblijft, zal die slag immers nòg gevoeliger zijn?

Wie familie in Indië of Amerika heeft, wacht gewoonlijk met het plaatsen van de advertentie tot de eerste mail vertrokken is, opdat de nabestaanden het doodsbericht niet dadelijk in de courant zullen lezen, maar eerst schriftelijk op het schokkende nieuws kunnen worden voorbereid.

Men laat dan onder de annonce drukken: Wegens buitenslandsche betrekkingen eerst heden geplaatst.

Geen bezoek.

Het schikt de nagelaten betrekkingen niet altijd, aanstonds na een sterfgeval bezoek te ontvangen. En niemand zal het euvel duiden, indien dit onder het doodsbericht gemeld wordt.

Alleen — men doe het dan op vriendelijke en kiesche wijze. Niet anders te zetten dan: Geen bezoek, klinkt ongeveer als: „ge moogt gerust wegblijven, we kunnen het wel zonder u stellen”.

Anderen, die beleefder willen zijn, zetten: Verzoeken van rouwbeklag verschoond te blijven. Dit is echter onjuist uitgedrukt, omdat hiermeê feitelijk ook *schriftelijk* betuigde deelneming wordt afgeweerd, terwijl het toch alleen slaat op bezoek. Daarenboven ligt er in een dergelijke formulering iets zuurzoets, wat toch niet de bedoeling was. Kan men iemand eigenlijk wel dieper krenken en grover beledigen, dan hem rond-uit

te verzoeken van zijn belangstellend bezoek *verschoond* te mogen blijven?

Het beste is, ongeveer aldus te formuleeren: Bezoeken kunnen voorloopig nog niet worden afgewacht.

Geen bloemen.

Wie er van overtuigd is, dat het niet in den geest van den overledene zou zijn, zoo de lijk-kist met bloemen wierde bedekt, kan hiervoor bij voorbaat bedanken.

Onder menige doodsadvertentie kan men echter als een soort van beleefden snauw de woorden *Geen bloemen* lezen. Zou men hen, bij wie de gedachte mocht opkomen, onzen lieven dooden nog een laatst eerbewijs te brengen, niet wat minder barsch kunnen toespreken?

Soms zetten de nagelaten betrekkingen onder de annonce: „Het zenden van bloemen zou niet zijn in den geest van den overledene”.

Dit is althans een vriendelijke wenk, dien niemand kwalijk kan nemen.

Begrafenis.

Onder het doodsbericht van algemeen bekende personen kan, zoowel in de circulaire als in de advertentie, ook kennis gegeven worden wanneer en waar de begrafenis zal plaats hebben.

De bedoeling der familie is hiermeê, dat de personen die geen aparte uitnoodiging ontvingen en toch de begrafenis wenschen bij te wonen, zich op het aangegeven uur rechtstreeks zullen begeven naar de aangewezen begraafplaats. Zij behoeven dan van hun komst geen bericht te zenden aan de familie.

Zij die persoonlijk een mondelinge of schriftelijke uitnoodiging

ontvangen, behooren deze zoo spoedig mogelijk te beantwoorden.

Bericht van verhindering mag evenmin als dat van aannemen op een briefkaart gemeld worden, maar geschiede per brief, waarin tevens deelneming wordt betuigd met het geleden verlies.

Overigens wordt de kennisgeving beantwoord per brief of met een kaartje, niet per briefkaart.

Men adresseert aan den eerstondergeteekende, of aan dien der naastbestaanden, met wien men het meest van nabij bekend is.

Dankbetuiging.

(Voor dankbetuiging na geboorte, zie blz. 117, na Huwelijk blz. 124 v.)

Zes of meer weken na het overlijden plaatst de familie in de courant een dankbetuiging voor de ondervonden belangstelling.

Dit sluit echter niet uit, dat enkele brieven persoonlijk kunnen worden beantwoord.

Ook kan er een gedrukte dankbetuiging gezonden worden aan allen, die blijk gaven van meêleven. Deze kan den vorm hebben van een zwart-omrande correspondentiekaart, waarop slechts de namen voorkomen dergenen die het familie-bericht onderteekenden, en daaronder de letters *p. r.* of *o. t. b.* (zie blz. 35), of ook een formule van ongeveer den volgende inhoud :

*Voor Uwe deelneming, betoond bij het overlijden van den
Weled. Gestr. Heer*

Mr J. J. VAN DER PLAAT

zegt de familie hartelijk dank.

Uit aller naam,

G. C. VAN DER PLAAT—BOLL.

of ook:

*Mevrouw de Weduwe G. C. VAN DER PLAAT—BOLL
zegt, mede namens de familie vriendelijk dank voor de deel-
neming betoond bij het overlijden van den Weled. Gestr. Heer*

Mr J. J. VAN DER PLAAT

Handelsadvertenties.

Behalve de familieberichten vragen ook de handelsadvertenties een oogenblik onze aandacht.

Deze worden vaak gesteld in stuitende, onware, de christelijke conscientie kwetsende bewoordingen.

Om een enkel voorbeeld te noemen.

Kort na den beruchten moord, onlangs tusschen Amsterdam en Leiden in den trein gepleegd, kon men in een *onzer* bladen de volgende advertentie vinden :

DE TREINMOORDENAAR GEVAT

kan nog niet bericht worden, doch wèl het bestaan van onderstaand adres voor het verrichten van allerlei reparatiën, enz.

Wat moet er nu toch wel in het hart der ouders omgaan, zoo zij, bij het openslaan der courant een dergelijke advertentie onder de oogen krijgen? Moet het treurig uiteinde van hun eenigen zoon nu aanleiding worden tot een in 't oog vallende reclame? Moet op zó'n onkiesche wijze het spreekwoord bewaarheid worden: des ééne dood brengt den ander zijn brood?

Misleidende, leugenachtige aanbevelingen komen vaak voor

in tijden van algemeene ziekten, bij het heerschen van epidemieën, b.v.

HET ÉÉNIGE MIDDEL TEGEN GRIEP

is het drinken van anijsmelk, bereid uit anijskoekjes, alléén verkrijgbaar bij

Is het ook niet onchristelijk, zijn waar aan te prijzen ten koste van anderen, door eigen adres onbeschaamd aan te dienen als: het *goedkoopste*, het *beste* of het *éénige* adres van een zeer courant artikel?

Dit is in strijd met het negende gebod, nader verklaard in den Catechismus, Zondag 43, waar we lezen dat we tegen niemand valsche getuigenis mogen geven, maar in alle handelingen de waarheid moeten liefhebben, oprechtelijk spreken en belijden. En ook onzes naasten eer en goed gerucht naar ons vermogen voorstaan en bevorderen.

X

Uitnodigingen

DE wijze, waarop ge iemand behoort uit te noodigen, hangt af van de omstandigheden waaronder en waartoe ge dit doet.

Op een kopje thee.

De uitnodiging om een kopje thee te komen drinken wordt meestal mondeling gedaan en beantwoord.

Kleine boodschappenmeisjes kunnen echter een invitatie zoo verkeerd overbrengen! Ze voelen niets van het groote onderscheid tusschen deze beide bijna gelijkkluidende zinnen:

„Of Mevrouw N. u van avond mag verwachten op een kopje thee”; en

„Of u Mevrouw N. van avond kunt verwachten op een kopje thee.”

En zoo gebeurt het soms, dat twee dames op denzelfden avond elkaar zitten te wachten met de thee, of dat zij zich beiden op weg begeven naar elkanders woning.

Daarom is het veiliger, tenzij ge natuurlijk beiden zijt aangesloten bij de telefoon, even een kort briefje te schrijven. Ge kunt daartoe van een visite-kaartje gebruik maken, en brengster op antwoord laten wachten.

Kan dit laatste niet, dan schrijft ge er bij: „zonder tegenbericht wordt er op Uw komst gerekend”. Hierbij is misverstand nagenoeg uitgesloten.

Ter Receptie.

Wie een verlovings- of ondertrouwkaart ontvangt, waarop een receptie staat aangegeven, en in dezelfde plaats of in de naaste omgeving woont, heeft deze kaart te beschouwen als een uitnodiging om te komen.

Ge behoeft echter niet vooraf kennis te geven van uw komst; zijt ge verhinderd persoonlijk te gaan, dan zorgt ge dat uw kaartje of briefje vóór of tijdens de receptie gebracht wordt.

Dit geldt alleen van recepties waar men verschijnt om zoo spoedig mogelijk te verdwijnen. Er worden echter bij feestelijke gelegenheden ook wel recepties gegeven, waarbij men persoonlijk genoodigd wordt. Bij een groote, uitgebreide receptie bedient men zich van een gedrukte uitnodiging in dezer voege:

De Heer en Mevrouw N. N. hebben de eer

(hier worden titel en naam of namen
der genoodigden ingevuld)

uit te noodigen tot het bijwonen van een receptie, welke zij hopen te houden bij gelegenheid van hun 25-jarig huwelijksfeest op Woensdag 24 November e.k. ten hunnen huize, des avonds te 8½ ure.

W.g.a.v. vóór 19 November.

Deze letters beteekenen: Wordt gunstig antwoord verzocht. Een dergelijke uitnodiging kan ook rondgezonden worden, onafhankelijk van eenig feest. In hogere kringen zijn er

families, die twee of drie maal per winter zulk een avond-receptie houden. Soms wordt deze eenvoudig in de courant vermeld, en dan kan men er àl of niet heengaan. Daar het niet strikt noodzakelijk is, dat de gastheer en de gastvrouw precies weten hoeveel gasten er zullen komen, wordt er niet altijd op de kaart om antwoord gevraagd. In dat geval kan volstaan worden met dadelijk na ontvangst van de uitnodiging een kaartje te zenden, daarbij in het midden latend of er àl of niet gebruik van zal worden gemaakt. Dit is zeer gemakkelijk voor wie zelf nog niet zeker is te kunnen gaan of niet. Voor wie echter dadelijk weet tòch niet te kunnen komen, is het wèl zoo beleefd dit even te melden, en daarbij niet te verzuimen hierover zijn leedwezen te kennen te geven en te bedanken voor de uitnodiging.

Hiertoe kan op een naamkaartje een enkel zinnetje onder den naam geschreven worden, in dezer voege: *bericht met vriendelijken dank voor de uitnodiging, dat hij (of zij) tot zijn (of haar) leedwezen daarvan geen gebruik kan maken.*

Wie stellig van plan is te gaan, schrijft: *met vriendelijken dank voor de uitnodiging, waarvan zeer gaarne gebruik zal worden gemaakt.*

„Ten eten” of „te dineeren”.

Voor een intiem middagmaal vraagt ge iemand mondeling òf met een klein briefje. Het antwoord wordt in het laatste geval ook schriftelijk gegeven.

De wijze waarop ge iemand voor een maaltijd noodigt, kan groot verschil maken, zoowel wat de terminologie (wijze van inkleeding van het verzoek) betreft als den tijd waarop men de invitatie (uitnodiging) doet.

„Uit eten gaan” lijkt wat plat, maar is tegenwoordig een

gangbare term. Als ge iemand eenvoudig „ten eten” vraagt, wordt daaronder iets anders verstaan dan wanneer ge hem „te dineeren” noodigt. In het eerste geval betreft uw uitnoodiging eenvoudig „een onder onsje”, in het tweede geval geldt ze een min of meer officieel diner.

Eveneens beteekent het iets anders, veertien dagen van te voren verzocht te worden of drie dagen vooruit. Met een en ander moet bij de keuze van het toilet wel degelijk rekening worden gehouden.

Een officieele uitnoodiging geschiedt ongeveer in dezen vorm:

De Heer en Mevrouw N. N. hebben het genoegen

Mejuffrouw Laura Vertregt

uit te noodigen tot het bijwonen van een diner, dat zij zich voorstellen ten hunnen huize te geven op Donderdag 25 November e.k. des namiddags ten zes ure.

W. g. a. v. vóór 18 Nov. e.k.

Of ook:

De Heer en Mevrouw N. N. hebben de eer

Mejuffrouw Laura Vertregt

uit te noodigen tot bijwoning van een dejeuner-dinatoire, dat zij tegen twee uur wenschen te geven op Donderdag 25 Juli e.k. in de Buiten-Societeit te Haarlem, bij gelegenheid van het huwelijk hunner dochter Justine met Mr J. C. van den Burg. De gasten worden om half twee verwacht.

W. g. a. v. vóór 14 Juli e.k.

Hierbij dient opgemerkt, dat een verloofd paar òf samen òf geen van beiden behoort genoodigd te worden. Het is eveneens usance (gebruik) dat beiden gaan òf beiden bedanken.

Van dezen regel mag alleen in bijzondere gevallen worden afgeweken, b.v. wanneer één van beiden in het buitenland vertoeft.

Een schriftelijke uitnodiging beantwoordt ge met een kort briefje, b.v. :

Zeër geachte Heer en Mevrouw,

Uwe vriendelijke uitnodiging, waarvoor wij U zeer danken, nemen mijne vrouw en ik met groot genoegen aan.

Met beleefde groete,

(volgt onderteekening)

Of ook:

Zeër geachte Heer en Mevrouw,

Met dank voor Uw vriendelijke uitnodiging tot het bijwonen van Uw diner, moeten wij U tot onzen spijt berichten dat wij door bijzondere omstandigheden verhinderd zijn, daaraan gevolg te geven.

Met beleefde groete,

(volgt onderteekening)

Het is nog wèl zoo beleefd, de reden waarom bedankt werd te noemen, indien dit mogelijk is.

Een gedrukte officieele uitnodiging wordt beantwoordt in den derden persoon, b.v. :

Mejuffrouw Laura Vertregt bericht aan den Heer en Mevrouw N. N. onder dankbetuiging voor de vriendelijke uitnoodiging, dat zij gaarne het diner, dat op Donderdag 25 November e.k. ten hunnen huize gegeven wordt, zal bijwonen.

Of anders :

Mejuffrouw Laura Vertregt ziet zich, onder dankbetuiging voor de vriendelijke invitatie tot het bijwonen van het diner te geven door den Heer en Mevrouw N. N. zeer tot haar spijt genoodzaakt, hieraan geen gevolg te geven wegens droeve familie-omstandigheden.

Een uitnoodiging voor een diner behoort zoo spoedig mogelijk beantwoord te worden, opdat de door bedanken open gevallen plaatsen nog tijdig kunnen ingenomen worden door andere te noodigen gasten.

Vandaar dat, wie eenmaal bedankt, niet meer op dit besluit kan terug komen, ook al zouden de omstandigheden zich zoo wijzigen, dat de reden waarom bedankt werd, verviel.

XI

Verloving en Huwelijk

HET gaat in het werkelijke leven bij het tot stand komen van een verloving niet altijd zoo poëtisch toe als vele romans zouden doen denken. En dat is maar goed ook. Als een meisje zoo maar, op een onvoorzien oogenblik, b.v. tijdens een roeitochtje, achteloos zou beslissen over heel haar verder leven, zou dit in vele gevallen een bewijs zijn van verregaande oppervlakkigheid.

Trouwens, een jonge man kan van een meisje, dat hij achting toedraagt, niet verwachten, dat zij haar woord zal geven, zonder hierin eerst haar ouders te kennen.

Nooit scharrelen.

In oude tijden werden de kinderen meestal door de ouders uitgehuwelijkt, zonder dat deze daarbij een beslissende stem hadden, of zelfs maar in de gelegenheid gesteld werden, in deze, voor hen zoo buitengewoon gewichtige aangelegenheid, ook maar één woordje meê te spreken.

Niemand zal dat natuurlijk in bescherming nemen. Maar of het beter is, wanneer het gaat zooals tegenwoordig in sommige kringen gebruikelijk is? De kinderen houden daar de ouders overal buiten, en plaatsen hun vader en moeder voor een „fait-

accompli" (voldongen feit) d. w. z. de verloving komt tot stand achter den rug van de wederzijdsche ouders om.

Dat dit in strijd is met het vijfde gebod behoeft geen betoog.

Aan een op zoo'n manier tot stand gekomen verbintenis, gaat in den regel een tijd van zoogenaamd „scharrelen" vooraf. De halve stad of het heele dorp weet er van . . . behalve de ouders !

Natuurlijk zijn er altijd gediensstige geesten, die een vader of moeder spoedig komen vertellen hoe de zaken staan, maar vraag niet, hoe pijnlijk het voor ouders is, tot de ontdekking te komen zóó weinig het vertrouwen hunner volwassene of opgroeiende kinderen te bezitten.

Neen, dat gedurig in een zeer vertrouwelijke houding in den schemer (of op klaarlichten dag!) buiten de stad op eenzame paden wandelen met iemand van de andere sexe, is misbruik maken van het vertrouwen dat ouders in hun kinderen stellen, en behoort zeker niet tot de „onschuldige geneugten der jonkheid".

En de jonge man, die, zonder er nagenoeg zeker van te zijn, dat zijn ouders zijn keuze zullen goedkeuren, eerst onderzoekt of het meisje hem genegen is, doet de uitverkorene van zijn hart zeker groot onrecht. Want stel, dat vader en moeder overwegende bezwaren hebben, om het tusschen hen beiden tot verloving en huwelijk te laten komen, bezwaren die hij zelf bij nader inzien volkomen moet billijken, dan heeft hij feitelijk, om zèlf toch maar geen blauwtje te loopen, dit het meisje laten doen. Zij toch had laten blijken, op een mogelijk officieel aanzoek te zullen ingaan, en zie, dit bleef achterwege.

Een dergelijke houding van de zijde van den jongen man kan dus allerminst ridderlijk of edel worden genoemd.

En als de muren der inrichtingen voor zenuwpatienten en der

krankzinnigen-gestichten eens konden spreken, dan zouden we er versteld van staan te hooren, hoeveel leed er geleden wordt, door dat aan ondoordacht opgewekte verwachtingen voor het leven, op ongedachte en wreede wijze een einde kwam.

In vele gevallen loopt zoo'n scharrelpartij niet uit op een „vaste verkeerung”. En een meisje, dat meer dan één scharreltje achter den rug heeft, zonder dat het tot een verloving kwam, is ten slotte voor niemand meer een begeerlijke partij, maar wordt in den volksmond karakteristiek, hoewel zeer onparlementair, „een afgelikte boterham” genoemd.

Het kán gebeuren, dat ouders er zelf schuld aan hebben, zoo hun kinderen aan het „scharrelen” raken. In de eerste plaats hebben zij er op te letten, dat deze in hun jonge jaren niet immer zonder toezicht op straat verkeerren. In de tweede plaats moeten zij zich wachten om allerlei bij-oogmerken, die den toets niet kunnen doorstaan, eene verloving tegen te houden of te verbieden. Want dan worden de ouders zelven oorzaak, dat de kinderen hen om den tuin trachten te leiden, hoe afkeurenswaardig dit ook zij.

De verloving.

Een jongmensch dat inderdaad „vues” (een oogje) heeft op een meisje, doet het verstandigst, hiervan aanvankelijk niets te laten blijken. Hij blijft haar zoo lang rustig en ongestoord observeeren tot hij voor zich zelf geheel zeker is, dat hij een goede keuze gedaan heeft. Begint hij dadelijk extra-notitie te nemen van een meisje dat hij wel aardig vindt, maar van wie hij nog volstrekt niet weet of ze soms bij nadere kennismaking ook tegenvallen zal, dan maakt hij een ongedwongen omgang onmogelijk. Het meisje zal zich ontijdig en schuchter terug

trekken, zoodat hij haar niet meer in haar „gewone-doen” kan gadeslaan. Of zij zal, wat ook mogelijk is, hem aanmoedigen en en hem beletten zich terug te trekken, al voelt hij ook, dat zij niet zijn *volle* sympathie heeft. Een op die manier aangegane verbintenis brengt echter voor beide partijen teleurstelling.

Zoodra een jonge man er zeker van is, dat hij niet te doen heeft met een kortstondige verliefdheid, begint hij met allereerst zijn ouders mondeling (of schriftelijk, wat somtijds gemakkelijker valt), toestemming te vragen tot een aanvankelijke verbintenis.

Rechtschappen ouders zullen een dergelijk verzoek altijd heel ernstig opnemen, en niet noodeloos allerlei struikelblokken in den weg leggen. Toch moeten er dikwijls heel wat vooroordeelen worden overwonnen, eer twee families op zulk een intieme wijze met elkander in nader contact wenschen te komen.

Behalve de wenschelijkheid van eenige overeenkomst tusschen de jongelieden wat leeftijd, ontwikkeling en beschaving betreft, moet als eisch gesteld worden éénheid in denken wat de hoogere belangen aangaat. „Twee gelooven op één kussen, daar slaapt de duivel tusschen”, zegt het spreekwoord niet ten onrechte.

Natuurlijk, deze kwestie raakt het diepere religieuze leven, en kan niet gerekend worden te behooren tot de „vormen en manieren”, maar toch kan het zijn nut hebben hierop even de aandacht vestigen.

Heeft een zoon eenmaal de toestemming zijner ouders, dan moet hij nog de goedkeuring zien te krijgen van hen, die hij eenmaal als zijn schoonouders hoopt te begroeten.

Twee wegen staan hem hiertoe open.

De beste weg is wel, zoo de vader van den huwelijksandidaat zich persoonlijk wendt tot den vader van het begeerde meisje, en dezen verzoekt, huis en hart voor zijn zoon te willen open-

stellen en nadere kennismaking toe te staan. Bij die gelegenheid worden dan dikwijls al aanstonds, héél prozaïsch maar heel practisch, de vooruitzichten besproken welke de jonge man heeft. De aanstaande schoonvader wil weten of zijn toekomstige schoonzoon in staat zal zijn, een huisgezin te onderhouden. Of de aanstaande huisvrouw berekend zou zijn voor de taak die háár wacht, en die toch niet minder zwaar zal wezen daarvan wordt echter niet gerept, daar durft men niet naar vragen, of liever, daar denkt een man niet eens aan. Voor de bestiering van een huishouding, hebt ge daar dan óók gezonde hersenen voor noodig, en overleg en een vlijtige hand?? Of zou een groote huwelijksgift dergelijke leemten, zoo die er mochten zijn, niet kunnen aanvullen?

Indien de huwelijkscandidate niet zoo heel jong meer is of reeds een zelfstandige positie bekleedt, kan hij ook desverkiezende zèlf de stoute schoenen aantrekken, en in persoon of per brief zijn verzoek doen.

En dat alles zonder eerst het meisje „gepolst” te hebben? En dus de risico te hebben een blauwtje te loopen?

Ja, zeker. Een wel-opgevoed meisje laat zich immers zoo maar niet polsen! En een fatsoenlijk jongmensch moet in zulke dagen sterk leven onder den indruk dat wie niet waagt, ook niet wint. Hij wil toch geen meisje hebben, dat zoo „happig” is! Als ze direct „vuur en vlam” is, dan is het immers ook niet goed!

In den regel voelt een meisje bij een officieel huwelijksaanzoek echter al heel gauw of het haar mogelijk zal zijn, van den candidate te gaan houden of niet. Daarom is het altijd goed, een korten termijn te bepalen voor nadere kennismaking.

Als de zaak eenmaal naar wensch beklonken is, moet het engagement niet noodeloos worden stil gehouden. Er mag op

een verjaardag gewacht worden of op een vakantie, maar nooit mag vergeten, dat het toch altijd het aardigst is, zoo een verlovingskaart inderdaad een nieuwtje brengt.

Vroeger werd een engagement eenvoudig publiek gemaakt doordat het jonge paar op zekeren dag gearmd ging wandelen. De kennissen, die hen tegenkwamen of langs zagen gaan, begrepen dan dadelijk wat er aan de hand was, en gingen na een paar dagen feliciteeren. Haar kennissen bij haar ouders, zijn kennissen bij zijn ouders. Daarna werden de verloofden dan bij de wederzijdsche familie en vrienden „gepresenteerd”.

Met de verlovingskaarten zijn ook de officieele recepties gekomen. Deze mogen echter niet zoo hoog opgevoerd worden als bij een ondertrouw. Hoe eenvoudiger zulk een receptie is, hoe aantrekkelijker voor de bezoekers en hoe gemakkelijker voor hen die de receptie houden.

In hoogere kringen is het geen gebruik meer dat geëngageerden overdag gearmd wandelen, evenmin als gehuwden dit doen. In eenvoudige kringen loopt een verloofd paar dikwijls niet alleen arm in arm, maar daarenboven nog hand in hand!

Het is hier niet de plaats, uitvoerig stil te staan bij de houding die verloofden tegenover elkander hebben aan te nemen. Ons fijn gevoel zegt ons, dat er grenzen zijn die niet mogen worden overschreden. We willen echter opmerken, dat zij in gezelschap niet uitsluitend oog en oor voor elkaar behooren te hebben, omdat zij daardoor ongenietbaar zouden worden voor anderen.

Het aanteekenen.

De bruidegom heeft tijdig te zorgen dat alle voor den ondertrouw benoodigde „stukken” in orde zijn, zoowel wat die van

zijn bruid als die van hem zelf betreffen. Is dit het geval, dan is het aantekenen een ceremonie waar hoogstens een groot kwartier meê is gemoeid. Van het oogenblik af dat de handteekeningen zijn gezet, nemen de bruidsdagen een aanvang.

De bruidsdagen.

Als het bruidspaar van het stadhuis of van het gemeentehuis terugkomt, vindt het in den regel een der kamers met groen en bloemen versierd. Heel de familie is daar dan vereenigd en het jonge paar wordt bij het binnentreden verwelkomd met psalmgezang of met een toepasselijk lied, begeleid door orgel- of pianospel. Stil blijven bruid en bruidegom gearmd staan bij den ingang van de deur, om, als het zingen geëindigd is, de gelukwensen in ontvangst te nemen. Daarna nemen allen plaats, en worden er ververschingen rondgediend. Gedurende de bruidsdagen zijn bruid en bruidegom de hoofdpersonen in den familiekring. Voor hen is de tegen een achtergrond van groen geplaatste canapé en zij worden steeds het eerst bediend. Ze hebben een paar bruidsmeisjes ter hunner beschikking om hun de behulpzame hand te bieden bij allerlei kleine bezigheden, b.v. bij het openmaken van pakjes en het schriftelijk bedanken voor de ontvangen cadeaux.

Wie een portret in bruidscostuum wil laten maken, stelle dit niet uit tot den trouwdag. Ook de dag van de receptie is hiervoor minder geschikt, tenzij er tijd is, het in de morgenuren rustig en kalm te laten doen. Na de receptie ziet de bruid er gewoonlijk te vermoeid uit, en op den huwelijksdag heeft zij door de velerlei emotie (gemoedsbeweging) zelden haar beau-jour.

Daarom is het beter, hiervoor in de bruidsdagen een dag te bestemmen die geen andere drukte met zich brengt. Men kan

zich of geheel gekleed naar den fotograaf laten rijden, of het costuum der bruid vooruit laten bezorgen, en bij den fotograaf een kamer om zich te kleeden aanvragen.

Natuurlijk moeten de bruidsmeisjes hierbij helpen. Heel dikwijls komen deze met het bruidspaar op het portret.

Terloops zij hier opgemerkt, dat een dergelijk bruidsportret niet kan dienen ter versiering van huiskamer of salon der jonggehuwden. Alleen de slaapkamer zou hiervoor in aanmerking kunnen komen. Het is in strijd met de goede vormen, eigen beeltenis te kijk te zetten of te hangen. Wel mag de man van zijn vrouw, of omgekeerd, een aardige kiek op zijn of haar eigen schrijftafel hebben, niet echter op schoorsteen of piano. Wie even nadenkt, voelt hier het verschil: men mag nooit den indruk geven, zich zelf te pronk te zetten of te hangen.

Over het algemeen werd het leven vroeger heel wat eenvoudiger opgenomen dan tegenwoordig, maar toch hield men zich toen strenger aan de etiquette. Zoo zou b.v. ten tijde van de jeugd onzer moeders en grootmoeders een jonge man, die niet in dezelfde plaats woonde als zijn meisje, nooit ten haren huize logeeren. Hij besprak nacht-logies in een hôtél, of vroeg belet bij vrienden of kennissen. Meestal behoefde het zoover niet eens te komen, eigener beweging boden deze het aan. En als het jonge meisje ten huize van haar a.s. schoonouders logeerde, dan zocht de verloofde zoon gedurende die dagen elders nachtverblijf. Alleen in hoogere kringen worden in dit opzicht deze vormen nog streng in acht genomen.

Zoodra de bruidsdagen aangevangen zijn, is het echter ook in meer eenvoudige kringen gewoonte, dat de bruidegom niet meer logeert ten huize zijner aanstaande schoonouders, waar hij alleen overdag als gast vertoeft.

Op den morgen van den trouwdag komt hij dan zijn bruid aan haar woning afhalen per rijtuig of per auto.

De trouwdag.

Op een trouwdag kan er meestal geen sprake zijn van een geregeld ontbijt. De huismoeder zal daarom toch goed doen zorg te dragen, dat de ontbijttafel tijdig gereed staat in de eetkamer met een goede hoeveelheid beboterde en belegde broodjes er op. Iemand van het personeel moet aanwezig zijn om „de gaande en de komende man” van thee of melk te voorzien. Den avond te voren moet afgesproken worden, tot hoe lang men in de eetkamer terecht kan. Op zoo'n dag heeft iedereen in huis neiging om wat geagiteerd te wezen, maar daarom juist moet ieder zijn best doen, kalm en rustig en op tijd te zijn. Het verdient aanbeveling, iemand van het personeel beschikbaar te stellen om nu deze dan gene even te helpen bij het kleeden.

De bruidsmeisjes hebben het daarvoor te druk: zij moeten de bruid behulpzaam zijn bij het kappen, tenzij hiervoor een kapper besproken is. En ze hebben te zorgen dat ze zelven gereed zijn en ook de bruid kant en klaar is als de bruidegom zich aandient.

Eerst komt het rijtuig of de auto van het bruidspaar voor; de bruidsmeisjes helpen de bruid bij het instappen. Deze neemt plaats aan de rechterhand van den bruidegom, en draagt de haar zoo even door hem aangeboden bouquet in de hand.

Nu rijdt het eerste rijtuig iets vooruit om plaats te maken voor het tweede, en wacht tot het eerste en tweede beide weer iets vooruit moeten om plaats te maken voor het derde, en zoo vervolgens. Ten laatste komt het coupétje voor van de bruidsmeisjes. Als deze zijn ingestapt rijdt haar rijtuig eerst

heelemaal naar voren en dan zetten alle voertuigen zich te gelijk in beweging. De bruidsmeisjes stappen dus wel het laatst in, maar komen het eerst bij het stadhuis aan, stappen het eerst uit en staan klaar om het bruidspaar op te wachten en zoo noodig te helpen. Zij dragen den sleep alleen op critieke oogeblikken als deze de bruid hinderlijk zou kunnen zijn.

Het bruidspaar beweegt zich *héél langzaam* voort, en geeft het tempo aan voor heel den bruidsstoet. Onmiddellijk achter het bruidspaar volgen de bruidsmeisjes en dan de wederzijdsche ouders: de vader van den bruidegom loopt gearmd met de moeder van de bruid, en de vader van de bruid met de moeder van den bruidegom. Aan deze schikking ligt de schoone gedachte ten grondslag, dat beide ouders nu dezelfde rechten hebben op beide kinderen. Daarom plaatst de vader van den bruidegom zich op het stadhuis en in de kerk aan de zijde van de bruid, en de moeder van de bruid zet zich naast den bruidegom. De bruidsmeisjes zitten achter het bruidspaar. Den familieleden en den getuigen wordt de plaats aangewezen waarop zij naar graad van bloedverwantschap, rang of leeftijd recht hebben.

Bij het verlaten van de trouwkamer staat er gewoonlijk een bode met een collecte-schaal ten behoeve van de armen.

Het binnentreden van de kerk kan op tweeërlei wijze geregeld worden.

Het bruidspaar vindt de bruidsmeisjes bij aankomst aan de kerk alweêr klaar staan op de stoep om de behulpzame hand te bieden. Dit viertal begeeft zich nu naar de kerkekamer, terwijl de familie in de kerk plaats neemt op de voor hen bestemde stoelen. Daarna komen bruid en bruidegom pas binnen. Of, wat ook kan, de familie talmt even en komt de kerk pas binnen als het bruidspaar reeds gezeten is. Men kan zich hierbij

schikken naar plaatselijk gebruik, of ook, het regelen naar eigen verkiezing.

De bruid kan tijdens de huwelijksbevestiging in de kerk voor het gemak de bouquet in het rijtuig of in de kerkekamer achterlaten. Doet zij dit niet, dan behooren de bruidmeisjes tijdig die van haar over te nemen, eer bruid en bruidegom elkaar de ontbloote hand zullen geven. Zij hebben bij het opstaan ook te zorgen dat sluier of sleep nergens haakt of hapert. Wanneer de predikant Psalm 134 vers 2 laat zingen, knielt het bruidspaar niet neer, vóór de gemeente dit in het gezang met woorden aangeeft. Alles wat zweemt naar overhaasting of gebrek aan zelfbeheersching moet door de bruid worden vermeden. Het bruidspaar verlaat na afloop van den dienst de kerk weer even langzaam en plechtig als het die is binnengetreden, en begeeft zich dan met de familie naar de kerkekamer, waar de eerste gelukwensen in ontvangst worden genomen, niet alleen van hen, die meê den bruidsstoet vormen, maar van de vele belangstellende vrienden en kennissen die de huwelijksbevestiging bijwoonden.

Op kleine plaatsen wordt gewoonlijk de predikant, die den dienst leidde, met zijn echtgenoot uitgezonderd mede aan te zitten aan den bruiloftsdisch.

Aan het einde van dezen maaltijd, vóór het dessert, verwijderen bruid en bruidegom zich meestal om zich reisvaardig te maken. Een ander paar neemt dan ongemerkt de verlaten zetels in, en de gasten trachten gezamenlijk als bij afspraak de feeststemming er in te houden.

Beter is misschien, een kleine pauze te geven, en de gasten toe te staan zich in den tuin of in een ander vertrek wat te vertreden.

Zoodra het jonge paar gereed is voor de reis, doen de wederzijdsche ouders het tot aan de deur uitgeleide.

Men make het afscheid niet te lang . . . het rijtuig staat voor. En de jonge vrouw stapt in, en vindt nu haar plaats aan de *linkerzijde* van haar echtgenoot.

Ja, ja, Mevrouw, zóó zijn nu eenmaal de mannen!

En tòch wilt ge er een hebben!

Maar aan de linkerzijde klopt het hart . . . en daarom is ook aan die zijde uw plaats. Ook hierin dus *symboliek!*

Een gastenboek.

Jonggehuwden moeten dadelijk na hun trouwen een gastenboek aanschaffen, en dit een plaatsje geven op de logeerkamer. De logé's zetten hierin dan hun naam, en den datum van aankomst en vertrek met het jaartal. Men kan een versje of enkele regelen aan de handteekening laten voorafgaan. Dit moet echter in de vrije keuze van de gasten gelaten en niet verplichtend geacht worden.

Een dergelijk gastenboek krijgt te meer beteekenis, naar mate de jaren heensnellen. De meeste waarde heeft het echter voor de bezitters, zoo alle logé's van begin afaan er in vermeld staan.

XII

Recepties

RECEPTIE beteekent eigenlijk: ontvangst, of inleiding in een gezelschap.

Het doel eener receptie, uitgeschreven bij een feestelijke gelegenheid, is zeer practisch. De feestvierenden weten dat er velen zullen komen om hen te complimenteeren. Om nu niet dag aan dag, minstens een of twee weken lang, elken middag door vrienden en kennissen in beslag te worden genomen, geeft een familie kennis wanneer het haar schikt bezoek te ontvangen. In die gezinnen waar de heeren 's middags moeilijk vrij-af kunnen krijgen, moet men liever een avonduur voor de receptie beschikbaar stellen, dan hiervoor den rustdag verstoren.

Het behoeft immers nauwelijks gezegd, dat het houden van een receptie, zooals bij verloving en ondertrouw, heel wat moeite met zich brengt.

Een stroom van vrienden en bekenden komt in een paar uur tijds uw woning binnen, zoodat er voortdurend moet worden opgedaan en uitgelaten. Hiervoor alleen heeft men al aparte hulp noodig. En om zoovele gasten te kunnen herbergen, zij het dan ook slechts gedurende enkele oogenblikken, dienen vooraf enkele kamers min of meer ontruimd of ingeruimd te worden. Dit geeft, met het aanbieden van eenige ververschingen,

niet alleen van te voren, maar ook op het oogenblik zelf allerlei drukte, die in strijd is met het heilig karakter van den dag des Heeren, en ook heel goed kan worden vermeden.

In wereldsche kringen moge men van zichzelf en van anderen een dergelijke inspanning vergen, in christelijke kringen acht men dit in strijd met den eisch van rust en heiliging.

Want al wordt in het allergunstigste geval de avond-samenkomst der gemeente niet verzuimd door hen, die in het middaguur een receptie gaven, noch door hen die er heen gingen, zoo zal de belangstelling, waarmeê naar de prediking wordt geluisterd, stellig minder zijn, dan wanneer de geest dien dag niet zoo veel verstrooing had, of het lichaam niet zoo veel vermoeienis.

Eenvormigheid der recepties.

De fout der hedendaagsche recepties is, dat ze veel te eenvormig zijn. In de eerste plaats doet de eene familie bij die gelegenheid in alles angstvallig de andere na, om toch vooral voor niet minder deftig te worden aangezien. In de tweede plaats wordt een receptie, gehouden ter eere van een verloving, tegenwoordig vaak opgevoerd alsof het een zilveren bruidspaar gold. Dit kwaad wordt in de hand gewerkt door al wie van een verloving notitie neemt, alsof het een ondertrouw ware. Op die manier gaat de eenvoud verloren, maar ook de hoffelijkheid, waarmeê de gasten behooren te worden ontvangen.

Denk u een oogenblik in, dat een piep-jong ding van achttien jaar kaarten rondzendt bij haar verloving. Natuurlijk óók, of liever in de eerste plaats aan de vrienden der wederzijdsche ouders.

Een dergelijke annonce wordt b.v. ontvangen door een dame met grijzende haren en een corpulent heer met blinkenden schedel.

Deze achten zich verplicht, persoonlijk hunne gelukwenschen te gaan aanbieden. Er wordt toilet gemaakt, een half uur geloopt, getramd of gespoord, en men haast zich om toch op den aangegeven tijd het huis der vreugde te bereiken. Om zich hiervan te overtuigen kijkt de dame even op haar armband-horloge, terwijl haar man aanbelt. Oogenblikkelijk wordt de voordeur wijd geopend, en de bediende gaat de gasten voor naar de ontvangkamer, opent de deur en roept de namen af der binnentredenden.

Deze blijven een oogenblik op den drempel staan en zoeken met het oog in de als tuin herschapen kamer het verloofde paar, dat dra ontdekt wordt voor den half in groen en bloemen verscholen canapé. Nu treden ze langzaam voorwaarts in de richting van de hoofdpersonen der receptie, rechts licht buigend tegen hen die gepasseerd worden. Het meisje staat in een keurig licht toiletje met een bouquet in de hand, naast haar aanstaande, dien zij voorstelt aan hen die nog geen kennis met hem maakten. Nadat de verloofden met een handdruk geluk gewenscht werden, wendt het echtpaar zich eerst tot de ouders van het meisje, omdat de receptie ten hunnen huize gegeven wordt, en laten zich daarop voorstellen aan de ouders, de zusters en de broeders van den verloofde, die zelf deze taak op zich neemt. Men drukt allen even de hand en feliciteert, waarna de gasten zonder het jonge paar den rug toe te draaien, langzaam achteruit wijken, nu links neigend tegen degenen die gepasseerd moeten. Zóó wordt weder de kamerdeur bereikt. Hier of in de vestibule wordt aan de vertrekkenden verzocht, hunne handteekening even te willen zetten in een daarvoor gereed liggend schrijfboek. Zoodra aan dit verzoek is voldaan opent de bediende weder de deur. Het bezoek heeft niet langer geduurd dan ik noodig had het

te verhalen. Zij, die kwamen gelukwensen, hebben aan de beleefdheid voldaan. Indien de dame even op de stoep controleert hoe lang zij binnenshuis is geweest, ziet zij dat dit . . . nog géén vijf minuten was!

Ontvangdag.

Geen wonder, dat bij een dergelijke manier van recipieëeren het woord *receptie* langzamerhand een onaangename klank heeft gekregen. Daarom wordt het de laatste jaren op de kaart dikwijls vervangen door *ontvangdag*. Dit is zeker een stap in de goede richting, omdat het al dadelijk meer gastvrij klinkt. Maar de teleurstelling blijft niet uit, als ge dan uit de verraderlijke nadere aanduiding bemerkt, hoe zulk een dag, minder gul, wordt ingekrompen tot 's *middags van 3—5 uur*, of tot 's *avonds van 8—10 uur*. Ge krijgt dan onwillekeurig weder een zonderlingen indruk van de hartelijkheid waarmee naar uw komst verlangd wordt. Immers, indien alle vrienden en kennissen binnen de twee uur moeten komen en gaan, dan is er voor niemand tijd of plaats zich een oogenblik met de familie die men komt complimenteeren, te onderhouden, laat staan kennis te maken met, of zelfs maar een positieven indruk te krijgen van den verloofde.

Nu is het mogelijk dat in hogere, meer officieele kringen een dergelijke wijze van receptie-houden niet te vermijden is. Maar moet dit nu navolging vinden bij gewone deftige en minder deftige mensen?

Als „gewone” menschen toch eens wat minder deftig en officieel wilden doen! Of is het te veel gevergd, aan het begin van een verlovings-tijd, die misschien jaren duren zal, of van een bruidstijd, die toch allicht drie weken aanhoudt, één dag open te houden om zich te wijden aan familie, vrienden en kennissen?

Laat wie spreekt van een ontvangdag dan inderdaad een dag aangeven, waarop men thuis zal zijn, zonder nadere beperking van tijd. Dan zullen de gasten zich onwillekeurig over morgen, middag en avond verdeelen evenals bij een verjaardag, en niet het onaangename gevoel hebben dat ze eigenlijk te veel zijn. En dan zullen jongelui, die oudere dames en heeren uitnoodigen om hen te komen gelukwenschen, niet zóó te kort behoeven te schieten in beleefdheid door hun, als zij de moeite nemen te komen, „minzaam” de hand te reiken en hoogstens drie minuten te woord te staan. Een dergelijke manier van recipiëeren is geoorloofd aan een zilveren of gouden bruidspaar, of aan hen die tot zeer hoogen stand behooren, maar zeker niet aan jonge menschen van eenvoudige afkomst.

De handteekening.

Het is een goede gewoonte, bij een receptie een album met pen en inkt gereed te leggen, opdat de bezoekers daarin hun handteekening zullen plaatsen. Het aardigste is, zoo men reeds dadelijk bij de verloving hiervoor een smaakvol en vrij groot boek aanschaft, dan kan ditzelfde boek later bij alle officieele gelegenheden denzelfden dienst bewijzen. Eerst bij de groene, en daarna zoo we hopen ook bij de koperen en zilveren bruiloft.

Niemand meene echter, dat de eenige beteekenis van dit album is dienst te doen als „doux-souvenir” (liefelijke herinnering). Velen denken dit, en toonen daardoor dat zij een vorm overnamen van anderen, zonder de beteekenis er van te verstaan.

Dit receptie-boek ligt ter teekening gereed, óók of liever in de allereerste plaats, om aan hen die geluk werden gewenscht de namen voor den geest te brengen van allen, die daarvoor tot

hen kwamen. Dezen hebben recht op een tegenbezoek. Daarom is het raadzaam, de receptie van een groen bruidspaar zoo spoedig mogelijk na het aanteekenen te houden. Dan hebben bruid en bruidegom nog eenige speling om vóór hun huwelijk een contra-visite te maken. Deze bezoeken behoeven uiteraard maar zéér kort te zijn. Men kan ze per rijtuig maken, en dan den koetsier order geven b.v. na vijf of tien minuten te bellen, waarop het dienstmeisje natuurlijk binnenkomt en waar-schuwt. Hiermeê is dan meteen het sein tot vertrekken gegeven.

Niet altijd zal er gelegenheid zijn in de bruidsdagen zooveel visites te maken. Dan bepale men zich tot de meer intieme vrienden en zende den anderen een kaartje.

De Instuif.

Velen hebben dit woord misschien nooit gehoord, want algemeen bekend is het niet.

'k Wil echter eens de aandacht vestigen op een aardige manier van ontvangen bij gelegenheid van een verloving of een bruiloft. Misschien dat eenige toon-aangevende families in onze christelijke kringen bij voorkomende gelegenheden eens een dergelijke manier van recipiëeren probeeren willen. Het zal hun die ontvangen en hun die ontvangen worden stellig bevallen.

Men zorgt, dat de kennisgevingen verzonden worden aan den vooravond van den dag waarop een verloving publiek wordt, of dadelijk nadat een paar in ondertrouw wordt opgenomen. Deze berichten zijn dan in de plaats der inwoning 's morgens vóór het ontbijt op hun bestemming.

Aan den avond van dien dag is er dan een „instuif”.

Ieder komt gelukwenschen zonder belet gevraagd te hebben of uitgenoodigd te zijn. En ieder heeft zich zóð gekleed dat

hoed en mantel afgedaan kunnen worden. De een brengt wat bloemen meê, de ander een cadeautje, de derde een handwerkje. Wie niets heeft, is echter niet minder hartelijk welkom.

Ieder tracht iets bij te brengen tot veraangenaming van het gezelschap. De een draagt een aardig toepasselijk gedicht voor, waarin welgemeende wenschen geuit worden voor het jonge paar, een ander brengt een stukje muziek ten gehoor, een derde zingt eenige fraaie liederen, terwijl zoo nu en dan het geheele gezelschap een bekend lied of een psalm zingt.

Gedurig worden allerlei ververschingen rondgediend, terwijl ieder loopt of zit naar het hem goeddukt, want er is meer dan één kamer in gereedheid gebracht waar de gasten toeven kunnen. 's Zomers kan ook daarenboven nog van den tuin gebruik gemaakt worden. Onwillekeurig verdeelen de jeugd en de ouderen zich, en ieder heeft genoeg.

Men kan naar verkiezing, en al naar dat men zich amuseert, een half uur, een uur of een paar uur blijven. Bij het heengaan groet men alleen de gastvrouw en den gastheer en verwijdert zich dan ongemerkt om door zijn vertrek geen pressie uit te oefenen op het heengaan van andere gasten.

Vergelijk nu eens bij een dergelijke ontvangst „à l'improviste" onze tegenwoordige koude, kille, officieele recepties!

De aardige gewoonte, dat na een verlovings-receptie voor het eerst de beide families, wier kinderen zich hebben verloofd, gezamenlijk ten huize van de ouders van het meisje het middagmaal gebruiken, komt door het houden van een instuifgeenszins in het gedrang. Alleen gebruikt men nu gezamenlijk den maaltijd vóór, in plaats van nà het ontvangen der gasten.

XIII

Geschenken

KLEINE geschenken onderhouden de vriendschap, zegt het spreekwoord.

Indien dit waar is — en het is waar — kan het niemand moeilijk vallen de vriendschap te onderhouden.

Hoeveel killer zou ons leven zijn, indien we de gelegenheid misten door een klein geschenk blijk te geven van onze belangstelling in het levenslot onzer vrienden en kennissen, en we hun op dergelijke wijze onze waardeering en liefde niet konden toonen!

Metterdaad vergezellen geschenken ons heel het leven door. Ligt er geen poëzie in de gedachte, dat we reeds bij onze geboorte welkom werden geheeten door de vrienden onzer ouders die hun blijdschap over onze intrede in 't leven vertolkten door een klein luxe- of gebruiks-voorwerp aan te brengen voor de luierman?

Bij de herdenking van onzen geboortedag, met Sint Nicolaas of Kerstmis, op den dag van onze Openbare Belijdenis in het midden der gemeente, bij het slagen voor een examen, bij een afscheid of een weder-ontmoeting vóór- of na langen tijd, bij een bruiloft, bij een jubileum, in dagen van ziekte en zorg en ten slotte bij onze begrafenis telkens weêr zal nu deze, dan

gene behoefte gevoelen door een „stoffelijk blijk van belangstelling” ons te verkwikken of te eeren.

Neen, vriendschap en achting mogen niet afgemeten worden, noch naar het aantal, noch naar de waarde van de kleinere of grootere geschenken, die we geven of ontvangen. Maar toch — het hart spreekt er uit!

Door de warmte waarmeê ze liefhebben, gevoelen velen zich gedrongen, gedurig weêr als zich een gelegenheid voordoet, ja, zelfs al doet die gelegenheid zich niet voor, dan maar uit een „open reden”, spontaan, iemand te verrassen met een klein bewijs van hartelijk meê-leven, louter om zelf de weelde te mogen smaken, anderen genoeg te doen.

Doch er zijn ook menschen, die, zelfs al hebben ze een welvoorzienere beurs, van te voren lang wikken en wegen met hoe weinig zij in een bepaald geval, waarin er op een kleine attentie van hunne zijde gerekend zal worden, met goed fatsoen zullen kunnen volstaan.

Zij geven óók omdat ze het niet laten kunnen, doch hoe gansch anders is de beweegreden!

Uit een geschenk spreekt dus wel altijd het hart, maar niet altijd wordt dat hart door drang der liefde bewogen. Hoe dikwijls gebeurt het, dat menschen, die het niet breed hebben, u verrassen met een cadeau, in waarde ver overtreffend dat van anderen, die rijk met aardsche goederen zijn gezegend. Onder deze laatsten zijn er, die uitnemend de kunst verstaan iets te kiezen, dat veel „lijkt”, maar heel weinig kost.

Een verlang-lijst.

Bij het inkoopen van geschenken voor bepaalde gelegenheden moet men zich een weinig willen inspannen, en behalve met

eigen smaak, ook te rade gaan met den smaak en de behoefte van hem of haar voor wie het cadeau bestemd is.

Menschen van practischen aanleg verloochenenen ook in dezen niet licht hun aard, en denken er niet over als feestgave aan te bieden iets, dat door hen als een „sta-in-den-weg” wordt gequalificeerd; zij komen met een nuttig gebruiksvoorwerp voor den dag!

Gewoonlijk zal men ongemerkt kunnen informeeren wat het meest welkom zou zijn, en anders vrage men rond-uit een wenschlijst.

Zulk een lijstje, dat voorzien moet zijn van kleinere en grootere wenschen, en waarop luxe- en gebruiksvoorwerpen moeten voorkomen, kan dan circuleeren in familie- of vriendenkring. De een zendt het den ander toe, na eerst doorgeschrapt te hebben wat men zelf geeft. Dit laatste als voorzorg, dat niet hetzelfde voorwerp door meerderen zal worden gegeven. Intuschen zal men goed doen, nooit iets te koopen, wat voor een geschenk dienst moet doen, dan op conditie van te mogen ruilen. Hiertegen hebben de meeste leveranciers geen bezwaar.

Het aanbieden van geschenken.

Het verdient de voorkeur, een cadeau niet persoonlijk aan te bieden, maar het te zenden met een naamkaartje, desverkiezend beschreven met een enkel vriendelijk woord.

Bloemen zendt men bij gelegenheid van een huwelijk op den dag van ondertrouw, op dien der receptie, of op den huwelijksdag. In het laatste geval heeft het bruidspaar, dat gewoonlijk op reis gaat, er echter niet veel meer aan. Huwelijksgeschenken zendt men een paar dagen vóór de receptie, opdat ze tijdig gerangschikt kunnen worden ter algemeene bezichtiging.

Waar het een jubileum geldt, geven de vrienden en vereerders, gewoonlijk hiertoe uitgenoodigd door een comité dat zich daartoe vormde, één gemeenschappelijk cadeau, waarvan de aanbieding met eenige plechtigheid geschiedt, terwijl de gevers in feestelijke vergadering bijéén zijn met den jubilaris en diens familie.

Het huldeblijk gaat dan heel dikwijls nog vergezeld van een „gesloten enveloppe”.

Op zulke hoogtijden in het leven is het den jubilaris lang niet onverschillig, hoe en door wien een cadeau wordt aangeboden. Want het gaat niet allereerst of niet alleen om het materiële bezit, er is ook een idiële zijde aan de zaak.

Immers, het kàn gebeuren, dat een jubilaris zich véél meer verheugt over de waardeerende woorden die men hem bij zoo'n gelegenheid toespreekt, dan over het geschenk, dat men hem aanbiedt. Het is bij het ontvangen van cadeaux waarlijk niet altijd alleen om het „hebben” te doen!

Het weigeren van geschenken.

In sommige gevallen ontvangt iemand, zelfs al zou het zijn als belooning voor bewezen diensten, liever niets. Ook kan het voorkomen dat men om de een of andere reden een cadeau meent te moeten weigeren. Men zendt dit dan terug en schrijft er eenige beleefde woorden bij, zonder hatelijk of scherp te zijn. Ge moogt niet veronderstellen, dat de gever u heeft willen krenken; het lag in zijn bedoeling u aangenaam te zijn, en daarvoor moogt ge hem dank zeggen.

Het terugzenden van geschenken.

Al blijft de gever liefst zooveel mogelijk op den achtergrond, toch is hij de voornaamste factor bij een geschenk.

Sterk komt dit b.v. uit bij de verbreking van een verloving. Wanneer de liefde tot den gever dood is, dan verschaffen zijn geschenken ook geen vreugde meer, maar dan wekt het zien er van dikwijls onaangename gedachten. In de meeste gevallen zendt men de ontvangen cadeaux dan ook onverwijld terug. Men zegt daarmee niet met woorden, maar toont door daden, dat het bezit van elk ontvangen en vroeger dankbaar aanvaard geschenk voor de bezitster thans een straf zou zijn.

Doch indien er geen bitterheid in de ziel is, dan worden ze, natuurlijk behalve den verlovingsring, soms gaarne behouden als een weemoedige herinnering aan gelukkiger dagen. Het komt voor, dat, waar de familie op terugzending aandrong, en de liefde in het hart van het teleurgestelde meisje nog zachtkens gloort, deze schijnbaar alles retourneert, doch een klein waardeeloos gebruiksvoorwerp achter houdt, en dit heel haar leven lang op hoogen prijs blijft stellen.

Het uitstellen van geschenken.

Zooals men weet is het gewoonte, op de receptie van een bruidspaar de ontvangen huwelijksgeschenken op een tafel te exposeeren in een aparte kamer.

De bezoekers krijgen gewoonlijk anderhalve minuut den tijd om het bruidspaar en de wederzijdsche familie te complimenteeren, om daarna naar een nevenvertrek verwezen te worden, waar vijf minuten en meer besteed mogen worden om de geschenken te bezichtigen.

Voor velen zou het interessante van een receptie af zijn, als zij behalve de bruid, ook niet de geschenken te zien kregen.

Maar — vraag ik mij af, kan men hierin den bezoekers niet ter wille zijn, zonder onkiesch te worden?

Telkens als ik ter receptie ga, verbaast het mij opnieuw, dat niemand schijnt te voelen hoe er aan het geven en ontvangen van geschenken toch ook een *intieme* zijde is.

Ben ik, bedwelmd door den geur der bloemen, of van mijn stuk gebracht door het vroolijke geroezemoes om me heen, soms lijdende aan overgevoeligheid? En is er niemand anders die achter het exposeeren der geschenken met de bijbehoorende kaartjes schending van vertrouwen vermoedt? Staat niemand er ooit bij stil, dat hierdoor onwillekeurig gespeculeerd wordt op de ijdelheid der gevers? Is het gevaar denkbeeldig, dat men zich een extra-uitgave getroost, die soms de kracht te boven gaat, alleen maar om op de receptie goed voor den dag te komen? Voelt niemand het pijnlijke, dat er in kan zijn voor wie boven vermogen deed, en die nu haar klein geschenk onder al die kostbaarheden ziet liggen als een „penningske der weduwe”, dat op de bezoekers, die alleen aanzien wat voor oog en is, een armzaligen indruk moet maken? Dient die expositie soms ter beschaming van hen, die meenden het best te doen door niets te geven? Denkt men er niet aan, dat wie al zijn verplichtingen wil nakomen tegenover kerk en armen, en dezelfde jaarlijksche contributie trouw wil blijven betalen of misschien verdubbelen voor alle stichtingen van barmhartigheid, genoodzaakt kan zijn, zich het genoegen te onzeggen cadeaux te gaan geven aan hen, die tóch al zooveel zullen ontvangen? Ligt er niet iets krenkends in, dat iedereen nu op de receptie kan zien dat ge „schittert door afwezigheid”? Krijgt niemand onder al die belangstellenden soms het gevoel van rond te loopen op een bazar, als een voorkomend bruidsmisje een étui opneemt en u een mooien, zilveren pasteilepel toont, en daarbij uw aandacht nog eens vestigt op den naam

van den gever, zooals men u in een winkel attent maakt op den prijs van een artikel? En legt men aan wie nu een fraai geschenk gaf, niet bijna de verplichting op, de volgende maand met iets even fijns aan te komen, als bij andere wederzijdsche vrienden hoogtij wordt gevierd? Anders gaan die immers denken dat ze minder gewaardeerd worden?

Dit alles in overweging nemende, kan ik niet anders dan den raad geven, in dezen niet gedachteloos een gewoonte te volgen die in zoo hooge mate gebrek aan fijn gevoel verraadt.

Met het gebruik, de huwelijksgeschenken te laten zien, behoeft niet gebroken te worden, indien de namen der gevers maar niet voor aller oogen vermeld staan.

Bij de bloemstukken vouwt men eenvoudig het kaartje dubbel of keert het om, en bij andere geschenken haalt men het heelemaal weg. Natuurlijk brengt dit veel meer werk mede voor de bruidsmisjes, op wie toch al de taak rust door middel van een vriendelijk briefje namens het bruidspaar voorloopig te bedanken voor het gezondene. Het vordert groote nauwkeurigheid, in zulke drukke dagen goed aanteekening te houden van wat ontvangen werd en wie het stuurde. Anders zou men later niet goed meer weten, hoe cadeau en kaartje gepaard gingen, en dat zou al héél jammer zijn.

Sint-Nicolaas-cadeaux.

De bekoring die van den Sint-Nicolaasavond uitgaat op oud en jong is buitengewoon groot. Al weken te voren hangt er een geheimzinnig waas in huis; de ontsluiting wordt met verlangen tegemoet gezien. Maar grooter wordt de spanning, indien de geschenken van buiten-af komen.

Een jonge man, die plan heeft een meisje te vragen, kan

voorloopig van zijn vereering blijk geven door een cadeau. Daar echter een jonge dame geen geschenken kan aanvaarden van een haar nog vrijwel onbekend heer, leent zich hiertoe alleen een Sint-Nicolaasgeschenk.

Zulk een stille huldebetuiging is geoorloofd, indien daarbij de juiste vormen in acht genomen worden, en de afzender later geen moeite doet zich zelf te verraden. Dan behoeft het jonge meisje ook niet te bedanken, zelfs al heeft zij vrij zekere vermoedens. Een schalksche toespeling kan er hoogstens meê door, maar de uiterste voorzichtigheid moet steeds betracht worden: gissen doet vaak missen. En de verhouding zal ook het meest ongedwongen blijven indien het zegel der geheimhouding niet wordt verbroken. Dan alleen kan men een geschenk aanvaarden, van wien dan ook.

Een vrijgezel, die in een familie zekere gastvrijheid geniet, kan op Sint-Nicolaasavond aan de gastvrouw een surprise doen toekomen. Nimmer behoort hij echter bij deze attentie een kaartje te voegen. Stelt hij er prijs op, als de gever bekend te zijn, dan kan hij eigenhandig het adres schrijven, wat in den regel voldoende is om den afzender te verraden. De dame zal dan òf een kort briefje schrijven, of beter nog bij de eerstvolgende ontmoeting even bedanken.

Met Sint-Nicolaas is het ook geoorloofd, zijns gelijken, niet zijn meerderen, op geestige wijze attent te maken op een aanwensel of een verkeerde gewoonte. In den regel stuurt men dan een typeerend cadeautje en daarbij een grappig vers, tenzij het geschenk geheel voor zich zelf spreekt. Doch alles wat naar eenige hatelijkheid zweemt, dient zorgvuldig vermeden, daar het pakje anders zijn waarde verliest, ja, zelfs voor heel den verderen feestavond de stemming zou kunnen bederven.

Kerstgeschenken.

Het geven van Kerstgeschenken is een gewoonte van uit Duitschland en Engeland hier ingevoerd, die ten onzent al meer navolging begint te vinden. Dit is te betreuren. Het is goed, met Kerstmis de armen te gedenken en den zondagsschool-kinderen kleding, voedsel en wat versnaperingen te geven, en ter belooning voor hun goed leeren een boek. Zóó behoudt dit feest zijn wijding. Maar indien door luttele, nietswaardige presenten op zulk een hoogen feestdag de aandacht afgeleid wordt van het groote feit dat wij herdenken, dan gaat de geestelijke beteekenis er van ook voor den christen verloren. Geschenken, die met Sint-Nicolaas op hun plaats zouden zijn, kunnen misplaatst zijn bij de herdenking van Christus' geboorte.

Wie per se een kerstgeschenk wil geven, bepale zich tot een fraaien tekst, een fijnen kalender of een stichtelijk boek.

Laten we vooral niet meedoen aan het verbreiden van de legende, alsof al die geschenken zouden komen van het „Kerst-kindje”.

De verbeelding der kinderen wordt op die manier al vroeg vertroebeld, en zóó ontstaat er bij hen een noodlottige verwarring van Sint-Nicolaas met Kerstfeest.

Geschenken van dames aan heeren, en van heeren aan dames.

Als regel geldt dat dames geen cadeaux geven aan heeren, die niet tot hare familie behooren. Er kunnen evenwel gevallen zijn, waarin zij eenige verplichting hebben. Het aangewezen geschenk aan een celibatair bestaat dan in den regel in fijne sigaren; aan een niet-rooker kan men een boek zenden of een kunstvoorwerp. Vooral geen handwerken. Aan gehuwde heeren behoort men in zoo'n geval iets te geven uitsluitend voor gemeen-

schappelijk gebruik. Nooit iets, dat b.v. op een bureau geplaatst, den indruk zou kunnen geven bedoeld te zijn als een persoonlijk aandenken.

Een heer mag aan een dame, hetzij deze gehuwd is of niet, wel kostbare geschenken geven, mits het geen sieraden of voorwerpen voor persoonlijk gebruik zijn. Die worden door een vrouw, behalve van familieleden, slechts aanvaard van haar echtgenoot of verloofde. Hij heeft alleen de keuze òf iets te geven dat geen blijvende waarde bezit, bloemen, bonbons, gebak, òf iets waarvan door allen in huis genoten kan worden, b.v. boeken, muziek of kunstvoorwerpen.

Wanneer een heer voor een dame iets meê wil brengen van de reis, behoeft hij het niet zoo nauw te nemen of het voor persoonlijk gebruik is, maar mag hij zich bepalen tot een curiositeit van het land dat hij bereisde of van de stad die hij bezocht. Indien hij echter een reis maakt, die misschien vele honderden kost, moet hij òf heelemaal niets meebrengen òf iets heel moois. Daarenboven moet hij bij de keuze van een cadeau rekening houden met de maatschappelijke positie van degene, aan wie hij het offreeën wil. Er moet in alle opzichten harmonie zijn, ook wat den leeftijd betreft.

Filippines.

Een dame en een heer kunnen samen een filippine aangaan. Het voorstel hiertoe mag nooit door de dame worden gedaan. Aan het dessert vindt men soms een dubbelen amandel, waarvan men de eene helft een ander aanbiedt, daarbij de een of andere afspraak makend. Natuurlijk doet de dame haar best het te winnen, en de heer . . . gunt haar gewoonlijk die eer! Hij mag dan evenwel geen kostbaar geschenk geven; zoo de

dame verliest staat het aan haar er zich eveneens met een klein cadeautje af te maken. Alweer geldt hier de goede raad, voorzichtig te zijn in de keuze, en vooral geen handwerkje te gaan maken!

Een handwerkje.

Aan kinderen moet men al vroeg leeren, eigenhandig iets te vervaardigen voor de grootouders en verdere familieleden of intieme vrienden. Men drage zorg, dat zij dien arbeid met plezier doen en wake tegen slordig werk en haastig afroffelen. Dames waardeeren onderling als geschenk in den regel een handwerk het meest. Jammer, dat het leven èn van de jeugd èn van volwassenen tegenwoordig zóó bezet is, dat er van prachtig handwerken maar weinig meer komen kan.

Geschenken aan kinderen.

Er is weinig wat zóó tegen de borst stuit, als een jong kind overladen te zien met kostbare cadeaux. Laat toch ieder, die wat aan een kind geeft, er aan denken, dat een kinderhand gauw gevuld is. Op jeugdigen leeftijd moet een kind blij zijn met een reep kwatta of een sinaasappel. Is het dat niet, dan blijkt hoe het reeds bedorven is, en dan zal het op veertien- of vijftien-jarigen leeftijd behooren tot die beklagenswaardige schepseltjes, die dan reeds oververzadigd en blasé zijn. Natuurlijk mag een kind op zijn verjaardag wat meer verwachten.

Wie bij een familie gaat logeeren brengt iets meê voor de kinderen. Een zakje met lekkers, een bal of knickers doen dan wonderen, als men tenminste te doen heeft met echte, niet-verwende kinderen.

Geschenken van en aan logé's.

Wie eenigen tijd doorbrengt bij een familie, kan het treffen, dat hij in die dagen een verjaardag meemaakt van een der leden van het gezin. Hij zorge dan voor een presentje.

Wie met Sint-Nicolaas een logé heeft, zorge dat de verschillende familieleden dezen ook bedenken met een klein geschenk, en de logé komt wederkeerig met een aardige attentie voor den dag. Men vermijde echter van beide zijden kostbare cadeaux.

Het weggeven van portretten.

Met het weggeven van portretten, vooral met lijst of voorzien van een handteekening, moet men karig zijn. Een portret mag gevraagd worden, en daarom geve men het ongevraagd alléén aan familie of aan zeer intieme vrienden.

Bij het opbreken van een huishouden geeft het altijd eenige moeilijkheid, wat er met verschillende portretten gedaan moet worden. In negen van de tien gevallen hechten de kinderen niet die waarde aan bepaalde portretten als de ouders deden. Het beste is daarom, oude portretten met een vriendelijk briefje te zenden aan de betrokken familie, die ze in den regel dankbaar aanneemt, zeldzaam als ze in der jaren loop geworden zijn.

Vooraf voor grootere portretten in lijst is dit de beste oplossing.

Bloemen.

Het zenden van bloemen behoort men meer als een vriendelijke attentie dan als het aanbieden van een geschenk te beschouwen.

Voor hen, die niet veel kennissen hebben, is het zeker aardig op een verlovings- of huwelijksreceptie wat bloemen te ontvangen. Het zenden van bloemen is echter niet aan te raden, zodra

ge vermoeden kunt, dat velen op deze manier uiting zullen geven aan hun belangstelling.

Een kamer mag in feesttooi zijn, maar niet gelijken op een bloemenmagazijn. Dan is het mooi er af: overdaad schaadt. Ook bedenke men, dat het in drukke dagen heel bewerkelijk is zoo-veel bloemstukken naar eisch te verzorgen.

En dan — is het niet jammer, dat na verloop van een week of veertien dagen van een hoeveelheid bloemen die te zamen soms een waarde van vele honderden guldens vertegenwoordigden, niets meer overbleef dan de herinnering?

Ik voor mij zou liever enkele losse bloemen ontvangen in een fraai zilveren of kristallen vaasje dan een zeer kostbaar bloemstuk, dat spoedig geheel verwelkt zal zijn.

Op een verjaardag behooren er wat bloemen te zijn, maar om een kamer op te vroolijken zijn niet altijd dure orchideeën noodig, een eenvoudige veldruiker bewijst denzelfden dienst. Maar welke bloemen ge ook hebt, denk bij het rangschikken en plaatsen er aan, dat er eenige harmonie behoort te zijn tusschen de vaas en de bloemen en de plek waar ge ze zet.

Op een verlovingsfeest worde de voorkeur gegeven aan rozen en aan die bloemen, welke geurig zijn en zacht getint.

Aan een bruid geeft men alleen witte bloemen, doch bij deze beperking blijft er toch nog keus te over: witte seringens, rozen, lelies, anjelieren, narcissen, aäronskelken, orchideeën, en 't laatst niet het minst, oranjebloesem.

Voor een zieke brengt men alleen reuklooze bloemen meê. Deze worden in groote bloemisterijen met zorg geweekt.

Rouwbloemen.

Als laatste blijk van liefde en toegenegenheid voor een doode,

zendt men soms bloemen bij een begrafenis. Hier is niets tegen, tenzij men door overdrijving wil trachten de verschrikking van den dood weg te nemen, en de sterfkamer te herscheppen in een lustwarande. Een lijk-kist moet niet bedolven worden onder een menigte van kransen en bloemstukken. Enkele losse bloemen boven op de kist en in den lijk-wagen zouden echter op teedere wijze in beeld kunnen geven wat de Heilige Schrift in zoo aangrijpende taal zegt : Gelijk een bloem des velds, alzoo bloeit hij. Als de wind daarover gegaan is, zoo is zij niet meer (Ps. 103 : 15 en 16).

Niet alle bloemen zijn geschikt voor rouwbloemen. Frissche donkerroode of roze rozen zijn hier niet op hun plaats. Voor de baar van jonge meisjes en kinderen kieze men enkele witte bloemen zonder geur, zooals b.v. sneeuw-klokjes, witte tulpen, sneeuwballen, witte rozen of sering. Voor ouderen kunnen vaaggetinte chrysanten en rouwviolen dienen.

In onze christelijke kringen zijn er velen, die van bloemen op lijk-kist of graf niet willen weten, hoewel, zooals wij daareven opmerkten, de gedachte die er aan ten grondslag ligt, volstrekt niet onschriftuurlijk is. Laten zij vooral dan toch niet verzuimen, bloemen te strooien op het pad van hen die nog leven

Maar hoort de lijkbaar van een christen eigenlijk niet gesierd te zijn met een palmtak? De familie van den afgestorvene verhindere niet, dat een vriendenhand dezen eerbiedig neerlegt op de kist als een ook door de Heilige Schrift erkend symbool: het zegeteeken over den dood.

Zulk een palmtak is dan een stille prediking van een groot geloof.

XIV

Maaltijden

HOEWEL bij de maaltijden de spijsen natuurlijk niet van ondergeschikt belang kunnen worden genoemd, zijn ze, volgens de Heilige Schrift, toch óók niet „het één en het àl”. „Een droge bete, en rust daarbij, is beter, dan een huis vol van geslachte beesten, met twist”, zegt de Spreukendichter (Spr. 17 : 1).

Het verlangen naar rust is nooit grooter dan juist gedurende den maaltijd. En het is steeds één van de grootste grieven van dienstboden en winkelbedienden, „dat je niet eens rust wordt gegund onder je eten”.

Behalve rust is er voor een aangenamen maaltijd ook een opgewekte stemming noodig. Vandaar dat ouders, die beginnen te dreigen en te straffen, als een kind zijn bordje niet leeg eet, dikwijls zullen falen. Zij, die het kind niet te veel ineens opscheppen en dan met een grapje en een lachje tot door-eten aanmanen, zullen eerder het gewenschte doel bereiken.

En dit is niet alleen bij kinderen zoo. Wie bedroefd is van harte, heeft moeite met het eten, hoe smakelijk het ook bereid moge zijn en hoezeer het lichaam aan eenige versterking en opwekking behoefte gevoelt.

Zoo is het dan de plicht van de huisvrouw, zorg te dragen,

dat de maaltijden zooveel mogelijk zonder stoornis en tot ieders genoeg verlopen.

Het gezin aan tafel vereenigd.

De daareven genoemde taak is het zwaarst voor hen, die verscheidene kleine kinderen hebben. Vandaar dat het in den hooger stand gewoonte werd, de kinderen apart te laten eten onder toezicht van een vertrouwde dienstbode of een kinderjuffrouw.

Maar eerlijk moet erkend, dat zulke rijke kinderen, die dan aan een wêlvoorzien disch aanzitten, tóch veel missen wat minder-goed-bedeelde genieten.

Want juist aan tafel is er tijd en gelegenheid voor een gesprek, en ook kinderen hebben vaak onderwerpen te behandelen, die in hunne oogen van véél gewicht zijn, en ouders zullen wijs doen, de bespreking daarvan welwillend aan te hooren. Alleen op die manier is het vertrouwen van kinderen te winnen en te behouden.

Niet, dat we een pleidooi willen houden voor maaltijden, waaraan kinderen het hoogste woord mogen voeren, maar hun tijdens het eten alle spreken te verbieden is zeker een pædagogische fout.

Ditzelfde geldt ook met betrekking tot de ondergeschikten, die mede aan onze tafel aanzitten, en die we als onze huisgenooten behooren te eeren.

Er is een tijd geweest, dat men het in sommige christelijke kringen eisch van beginsel achtte, zijn dienstboden bij zich aan tafel te nooden. Maar Gods Woord leert dit niet. Jezus vraagt nadrukkelijk (Lucas 22 : 27): „Wie is meerder, die aanzit, of die dient? Is het niet die aanzit?” En ook (Lucas 17 : 7 en 8): „En wie van u heeft eenen dienstknecht, ploegende, of de beesten hoedende, die tot hem als hij van den akker inkomt, terstond

zal zeggen: Kom bij en zit aan. Maar zal hij niet tot hem zeggen: Bereid, dat ik te avond zal eten, en omgord u en dien mij, totdat ik zal gegeten en gedronken hebben; en eet gij daarna?"

En al geven wij nu aanstonds toe, dat in dien tijd de maatschappelijke verhoudingen anders waren dan tegenwoordig, zoo blijkt hieruit toch, dat Gods Woord het onderscheid in stand streng handhaaft en geenszins wil zien weggedoezeld.

Toch kan het in bepaalde omstandigheden noodig zijn, dat onze dienstboden met ons aan dezelfde tafel aanzitten, denk maar aan den brandstoffen nood in de oorlogsjaren. Wie zou toen zoo barbaarsch zijn, zelf in de eenige verwarmde kamer van het huis te gaan zitten eten en de dienstbode in de koude te laten verkleumen?

Indien wij onze dienstbaren aan tafel laten aanzitten, dan hebben wij hen te bedienen vóór onze kleine kinderen, opdat deze daardoor metéén zouden leeren dat meerderen in jaren aan tafel altijd vóórgaan. „Zoo langen tijd als de erfgenaam een kind is, zoo verschilt hij niets van een dienstknecht" (Gal. 4 : 1).

Er zijn, ook in den tegenwoordigen tijd, Gode zij dank, nog tal van dienstbaren, zóó beschaafd in de wijze waarop zij eten, en zich zóó bewust hoe zij hun eigen plaats hebben te bewaren, dat er niet het minste bezwaar zou zijn, hen *altijd* een plaats aan de gezinstafel te geven, als man en vrouw elkaar maar niet zoo sporadisch zagen en eigenlijk juist alléén gedurende den maaltijd in de gelegenheid zijn, samen eens rustig te kunnen praten.

Ook is het niet verkieslijk als er gasten zijn, vooral ter wille van dezen, die zich dan niet vrij gevoelen in hun conversatie, en niet vertrouwelijk met u kunnen spreken.

Eens bleek mij, dat een héél aardige gewoonte werd gevolgd door een kinderloos echtpaar, bij wie een net en beschaafd

meisje in dienst was. Man en vrouw gebruikten samen het middagmaal en behandelden dan die onderwerpen, waarbij zij liefst geen getuigen hadden. Bij het dessert zette het keurig gekleede meisje echter drie bordjes neer, en nam ook zelve aan tafel plaats.

Deze regeling verinnigde de verhouding, en er ging op het meisje een opvoedende en beschavende invloed van uit.

Toegestemd moet echter, dat een dergelijke maatregel niet met ieder meisje genomen kan worden.

Op tijd aan tafel.

De vrouw des huizes moet met behulp van de dienstbode zorgen, dat er tijdig gedekt is en opgediend wordt. En de leden van het gezin moeten van hun kant er hun eer in stellen, op tijd aan tafel te verschijnen.

Ter bevordering van de goede orde is het aanbevelenswaardig een teeken te geven dat het etenstijd wordt.

Hiervoor kan een gong gebruikt worden of een bel. Vijf of tien minuten vóór het vastgestelde etensuur wordt er gegongd of gebeld, zóó dat dit door 't heele huis duidelijk gehoord kan worden. Ieder pakt dan dadelijk zijn werk op, wast zich de handen en brengt zijn uiterlijk in orde.

Als even later „de tweede gong” of „de tweede bel” gaat, zijn allen reeds op weg naar, of aanwezig in de eetkamer.

Het ontbijt.

Als dit nu óók maar zoo van een leien dakje ging bij het ontbijt!

Maar — het ontbijt is het stiefkind onder de maaltijden. Hoeveel strijd en moeite kost het in menig groot gezin, iedereen op tijd uit bed te krijgen en goed gekleed en net gekapt aan tafel te doen plaats nemen.

Een half uur, een kwartier, tien minuten eerder op, en — menig humeur zou minder te verduren hebben!

De huisvrouw moet hierin vóór gaan, maar mag hierbij niet gecontrarieerd worden door de verschillende leden van het gezin, zelfs niet door den zoon die student is, en allermint door de volwassene dochter. Orde en regel moeten gehandhaafd. Ook dient er streng op gelet te worden, dat het toilet goed verzorgd en het kapsel keurig in orde is.

Huisgodsdienst oefening.

In de meeste, ja, gelukkig durf ik zeggen, in bijna alle christelijke gezinnen bestaat de goede gewoonte, den dag te beginnen met het houden van een kleine godsdienst oefening, waarbij het geheele personeel tegenwoordig dient te zijn. Vroeger was dit in hogere kringen geen gewoonte. We weten van den bekenden De Clercq, een der mannen van het Reveil, dat hij „eerst in 1829 gevoelde, dat hij zijn dienstboden bij den huisdienst moest laten binnenkomen, maar er geen moed toe had. Toen hij er echter toegekomen was, vond hij het een natuurlijke zaak”.

Omstreeks 1905 heeft H. M. de Koningin een dergelijke huisgodsdienst oefening ingesteld aan het Hof, waarbij onze Landsvrouwe zelve voorgaat.

Wèl beschamend voor die christenen, die het nalaten!

Er behoort zorg te worden gedragen, dat er voor het personeel, (ook voor de werkvrouw en het dagmeisje!) stoelen gereed staan als zij binnen komen. Het is in strijd met de goede vormen, zoo zij die zelve van uit de keuken moeten meëbrengen.

De dienstbaren moeten er hunne eer in stellen, zindelijk en

net gekleed binnen te komen, niet met een vuil bont, maar met een schoon wit schort voor.

Zóó wordt door zulk een rustige en kalme huisgodsdienst-oefening tevens de onderlinge band en het gevoel van saamhoorigheid in het gezin op liefelijke wijze versterkt.

Wie te laat binnen komt, wat echter zooveel mogelijk dient vermeden, blijft tijdens het gebed bij de deur staan, en biedt later zijn verontschuldiging aan voor de storing, door hem teweeg gebracht.

Het dekken.

De ontbijttafel mag eenvoudig worden klaargezet, maar moet er toch net en zindelijk uitzien.

In groote gezinnen gebruikt men vaak 's morgens een tafelizeitje, damast-patroon, inplaats van een servet. Dit gebruik is tijdens den oorlog zeer in zwang gekomen, en door de duurte van de wasch na dien tijd niet afgenomen. Natuurlijk staat een schoon tafel-servet mooier; dit kan gemakkelijk rein worden gehouden zoo de kleine kinderen een zoogenaamd „morsbord” krijgen, onder hun gewoon bordje. Op zoo'n wit gelakt, langwerpige vierkant morsbord kan behalve het bordje, nog de kroes melk staan, waarvan, zoo deze omgestooten wordt, de inhoud in het gleufje loopt, dat zich overlangs onder aan het bord bevindt.

Het ontbijtservies mag eenvoudig, zoo men wil van gewoon aardewerk zijn, doch niet geschonden.

Zelfs voor wie slechts over bescheiden middelen beschikt behooren botervlootjes zonder knopjes, of broodschalen waar stukjes uit, en bordjes waar schilvers af zijn, even zoo goed als kopjes en melkkannen zonder oor, contrabande te zijn.

Ook, ja vooral in groote gezinnen moet de huisvrouw door-drongen zijn van de gedachte, dat er van slordigheid en achte-loosheid een demoraliseerende invloed op allen, dus ook op de kinderen, uitgaat.

De boter moet van tevoren keurig in de vloodjes 'gedaan worden. Zich hieraan te gewennen en deze gewoonte te hand-haven, al heeft men het nóg zoo druk, is zeer aan te bevelen ; zij kost geen geld en slechts zeer weinig tijd. Wie het dagelijks doet, kan het in een wipje. En het is merkwaardig, hoe zelfs kleine kinderen schik hebben in de mooie figuurtjes met een mes of theelepeltje in de boter gemaakt. Ook wie geen natuur-boter kan bekostigen, ontzegge zich het genoeg niet, de kunstboter zoo smakelijk mogelijk vóór te dienen.

De broodschaal staat in het midden, de twee botervloodjes aan weerszijden, en deze worden desverkiezende geflankeerd door een schaalte kaas of koek.

De bordjes moeten op gelijke afstanden van elkaar geplaatst worden, zoo dat iedereen een ruime plaats krijgt, en voorts zóó dat de rand van het bord gelijk komt met den tafeland. Het vingerdoekje legt men op, of links van het bordje, het scherpe en mooi gepolitoerde mes rechts, met de snede naar het bordje toe.

De Hollander houdt van een „stevig” ontbijt. Ge kunt daarom, zoo uw beurs het toelaat, uw logé's behalve kaas en koek nog jam en een gekookt ei voorzetten, maar rookvleesch en ham hooren bij het tweede ontbijt. Daarenboven kan een bord haver-mout of gort aangeboden worden.

Wijze van eten.

Indien er geen broodvork in of bij de broodschaal ligt, worden

de sneedjes brood er met de hand uitgenomen, niet tusschen mes en wijsvinger.

Zoo er een botermesje bij het vlotje ligt, wordt dit gebruikt. De hoeveelheid boter kan niet altijd even juist getaxeerd worden; wat over is wordt zoo lang op den rand van het bordje gelegd, en voor het tweede sneedje bewaard, dus niet weder in het vlotje gedaan.

Van de snede brood wordt niet gehapt, doch telkens een stukje afgesneden. Is het brood belegd met ham, rookvleesch of jam dan brengt men het met een vorkje naar den mond. Voor kinderen, die zelf nog geen mes hanteeren kunnen, snijdt men het brood in kleine dobbelsteentjes, liefst twee sneedjes op elkaar om zoodoende te voorkomen, dat de kleinen vette handjes krijgen. Aan kinderen worden geen vingerdoekjes gegeven, maar servetjes voorgestrikt. Men eet met den mond dicht zonder te smakken, en drinkt of spreekt niet, tenzij de mond leeg is.

De bovenarmen en de ellebogen houdt men dicht langs het lijf, echter zóó dat dit niet te in 't oogvallend is, dan lijkt het stijf. De linkerhand ligt *rustig* naast het bordje, en als de rechterhand niet in actie behoeft te zijn ligt deze eveneens stil op tafel. De handen onder de tafel te houden staat even onge-manierd, als er mede te zitten trommelen of met een of ander tafelfgerei te zitten spelen. Onder tafel iemand met den voet aan te raken is onwelvegelijk; wie dit per ongeluk doet, vraagt pardon.

De stoel moet niet te ver van, noch te dicht bij de tafel geplaatst worden; van leunen mag geen sprake zijn. Met het oog op een goede houding verdient het aanbeveling, kinderen tot zij een jaar of tien zijn, op een hoogen stoel te zetten.

Het tweede ontbijt.

Aan het tweede ontbijt, ook wel noenmaal, dejeuner of lunch genoemd, wordt vanwege het late uur, waarop in vele huisgezinnen het middagmaal gesteld is, gewoonlijk nog al veel zorg besteed.

Aan gasten biedt men bij de koffietafel meestal iets warm of zeer voedzaams aan. Zonder veel kosten, maar met een beetje moeite kan vaak een aardige schotel gemaakt worden van 't geen den vorigen dag bij het middagmaal overbleef. Zoo'n warm hapje wordt eerst gepresenteerd.

Bij het dekken houde men hiermee rekening en zette op iedere plaats twee ontbijtbordjes op elkaar. Behalve voor een ontbijtmeszorg men ook voor een dessertvorkje.

Na 't gebruik van het warme schoteltje, zet ieder het gebruikte bordje onder het schoone. Soms worden de gebruikte bordjes even doorgegeven en weggezet, of, wil men het meer officieel, weggenomen door een dienstbode.

In sommige gezinnen heeft de koffie-tafel iets van een „open tafel”, d. w. z. er wordt altijd op gerekend dat er wel eens iemand komen kan.

Toch worden maar zelden gasten officieel „te koffie-dinken” gevraagd, tenzij daartoe bijzondere redenen zijn. Weet ge b. v. dat een uwer vrienden of goede kennissen des voormiddags enkele uren in de stad moet zijn, dan zal hij het bijna altoos op hoogen prijs stellen, bij u aan het noenmaal te mogen aanzitten.

Ge kunt dan, al naar het u gelegen komt, en de positie van uw gast dit medebrengt, het met de lunch eenvoudig opnemen, of er een beetje meer werk van maken.

Ge kunt uw gasten aan een „koffie-tafel” van alles presenteren

mits ge maar zorgt dat de lunch niet „ontaardt” in een middagmaal. De koffie, waaraan de tafel zijn naam ontleent, is dikwijls ver te zoeken en ontbreekt meest geheel. Als drank kunt ge natuurlijk wel koffie, maar even goed melk, cacao, spuitwater of mousseerende vruchtensappen aanbieden. In plaats van soep, liever een kop bouillon. Niet apart vleesch, groenten en aardappelen, doch een schoteltje. Geen verse aardappelen met jus, maar gebakken of gestoofde.

Koud gebraden vleesch, koude visch met mayonnaise-saus, groenten, die meestal koud worden gegeten, zooals b.v. salade en komkommers zijn bij een lunch op hun plaats. Ook koud, geen warm, gebak.

Alle gerechten, waaruit het menu bestaat, mogen tegelijk op tafel gezet, ook het dessert. En de gasten mogen zich tegelijk van salade, komkommers, ham, ansjovis, enz. bedienen.

De vruchten bewaart men voor het laatst.

Dejeuner-dinatoire.

Een Hollandsche benaming voor een dergelijken maaltijd bestaat er, voor zoover ik weet, niet.

Een déjeuner-dinatoire is een ceremonieel déjeuner dat geheel het karakter draagt van een diner. Het wordt meestal aangeboden bij gelegenheid van een huwelijk. Het vangt om één uur of half twee aan, in plaats van om zes uur of half zeven. De naam en het aanvangsuur is dan ook nagenoeg het eenig kenmerkende onderscheid tusschen het déjeuner-dinatoire en het diner.

De tafel is gedekt en versierd als bij een diner en de gerechten verschillen hoegenaamd niet.

Het middagmaal.

De meeste menschen zijn gewoon, in het dagelijksch leven op eenvoudige wijze te middagmalen.

Nu is het natuurlijk maar de vraag, wat we onder *eenvoudig* hebben te verstaan.

Blijkens de herhaaldelijk in de bladen voorkomende aanvragen, zijn vele families tevreden met een keukenmeisje dat „een eenvoudige burgerpot” kan klaarmaken.

Hierbij wordt dan echter niet alléén gedacht aan bruine boonen met uitgebakken spek, of aan boerenkoolstamp met rookworst. Het bereiden van geurige soep, het stoven van allerlei groenten, het braden van vleesch en het smakelijk klaarmaken van toespizzen, door sommigen heel onsmakelijk een „toetje” genoemd, is hieronder stellig ook begrepen.

In menig arbeidersgezin is vooral des Zondags het menu heel wat rijker dan in dat van een eenvoudigen ambtenaar. Maar de manier, waarop de spizzen worden opgediend en gegeten, is óók zeer verschillend; menu en wijze van opdienen en opeten passen niet altijd bij elkaar!

Het tafeldekken.

Wat we hierboven gezegd hebben van het ontbijt-servet en het ontbijt-servies, geldt evenzeer voor het middageten.

Wie ook des middags van een gummi-tafelzeil, damastpatroon, wil eten, kan in het midden een mooien tafellooper leggen, die, telkens netjes opgevouwen en weggeborgen, heel lang schoon zal blijven.

In plaats van een witten tafellooper, die naar gelang van de omstandigheden meer of minder fraai mag zijn, kan ook een aardig ovaal of vierkant geborduurd kleedje dienst doen. Wie

dit te bewerkelijk vindt, kan een dergelijke taferversiering natuurlijk geheel weglaten of alleen des Zondags en bij verjaardagen gebruiken, of als er gasten zijn. Niet alleen bij een tafelzeiltje, maar zelfs bij het fijnste tafellaken staat zulk een looper of kleedje bijzonder goed.

Het tafelzeil heeft gewoonlijk het minst te lijden, zoo het overdag onder het wollen of peluche tafelkleed blijft liggen. Wie het liever wegneemt tusschen de maaltijden, moet het op een ronden stok oprollen en dan wegzetten.

Het tafellaken moet na gebruik altijd met zorg van kruimels gereinigd en goed in de plooiën opgevouwen worden, bij groot formaat liefst door twee personen. Als het nog daarenboven in de pers gaat, kan het lang meê; voor eigen gebruik, stellig een week. Komen er in 't midden of aan 't eind van de week gasten, dan neemt men, althans voor dien dag, een frisch tafellaken, dat daarna voor den eerstkomenden Zondag bewaard kan worden.

Het verdient aanbeveling, onder het tafellaken een moltonnen kleed of een oud tafelkleed te leggen, dat echter geheel overdekt dient te worden en nergens onder-uit mag piepen. Ge hebt dan geen aparte matjes noodig om de tafel te beveiligen tegen de warmte der schalen. Het aardigst staat, zoo niet alle schalen tegelijk op tafel gezet, maar voor een deel in den dienbak of op een klein tafeltje, rechts van de huisvrouw geplaatst worden. Deze geeft ze dan door, en zet ze na den rondgang weer op hun plaats.

Op den tafellooper of het kleedje plaatst men een paar aardige peper- en zoutvaatjes, een mosterdpotje, olie- en azijnstelletje, kaneelbus, of wat verder bij het menu te pas komt. Hier en daar liggen kruiselings over elkaar een paar jus-lepels, groentelepels of zoo noodig sla-lepel en -vork en vleesch-vork.

In het midden kan een klein vaasje bloemen of een sierpotje met een klein varentje geplaatst.

Dergelijke kleinigheden kosten weinig geld en moeite, en staan toch zoo aardig. Waarom zullen we daar dan alléén voor zorgen als er gasten zijn ?

Laten we ook aan ons eigen gezin wat poëzie bereiden.

Het is zoo goed voor wie het hebben kan, in dergelijke kleinigheden *altijd* netjes voor den dag te komen, dan ontstellen we heelemaal niet, als we eens onverwachts iemand ten eten krijgen.

Het menu behoeft ons in zoo'n geval immers geen zorg te baren. Wie „à la fortune du pot" (onverwachts) meê eet, moet dankbaar genoeg nemen met wat de pot schaft.

En als het dan eens toevallig „kliekjes-dag" is ?

Geen nood — de moderne huismoeder heeft voor elk gat een spijker.

Binnen het half uur kan zij een heerlijke soep leveren van bouillon-blokjes, die zij evenals een paar blikjes groenten altijd uit voorzorg in huis heeft, zelfs al wordt er van dergelijke délicatessen (lekkernijen) zelden gebruik gemaakt als er „niemand" is.

Wie het bekostigen kan heeft daarenboven in een oogenblik een aardige vla klaar (puddingen zijn eigenlijk uit de mode) en wat vruchten op tafel.

Ziedaar alles. Heelemaal de moeite niet, om er door uit je gewone doen te raken.

Maar „je gewone doen" moet dan ook fatsoenlijk en net zijn. En dáár wringt bij vele menschen de schoen !

Het is merkwaardig, te zien, hoe velen altijd even rijk en sierlijk gekleed gaan, allerlei nuttelooze inkoopden doen, ja, op velerlei manier hun geld soms verspillen of besteden aan prullerige

en smakelooze voorwerpen, en toch heel lekker kunnen eten van en met héél leelijk en ondeugdzaam tafelgerei. Met graagte geeft men geld uit voor een vodderige zijden-blouse, waarvan na een jaar niet veel meer over is, maar om een dergelijk bedrag te besteden voor een zilveren vork of lepel, die voor 't geheele verdere leven dienst kan bewijzen, dáár past men voor!

En hieraan herkent men juist aanstonds menschen van beschaving: zij eten veel liever sober van een gaaf servies, met smaak neergezet op een helder linnen of damast tafellaken, waarop het goed onderhouden tafelzilver zacht ligt te glanzen, dan dat zij zich een rijken maaltijd zouden laten voorzetten, waarbij ze *die* weelde moesten missen.

Er zijn menschen die het tafeldekken al héél gemakkelijk opnemen.

Geen soep? O, dan ook geen lepel naast het bord.

Geen vleesch? Dan ook geen mes of messenlegger.

Geen dessert? Dan ook geen dessert-zilver.

Geen drinken? Dan ook geen karaf en geen glazen.

Zóó is men natuurlijk gauw klaar: een bord en een vork en een paar schalen, soms zelfs zonder deksel, en meer niet. Maar zóó gaat ook alle aardigheid van den maaltijd af, en zóó leert ge nooit, u op uw gemak te gevoelen aan een deftigen disch.

Goede vormen moeten evenals goede manieren thuis be-tracht en in den huiselijken kring in beoefening gebracht worden.

Al is de maaltijd 'sober, er dient toch netjes gedekt en fatsoenlijk opgediend te worden, tot aller rust en lust. Liever van te voren wat meer moeite en werk, maar daardoor dan ook een gezellig etensuur, en de huishouding op peil gehouden.

Het servet.

Op de groote, platte borden, die op dezelfde manier geplaatst zijn als de kleine bordjes bij het ontbijt, ligt het servet.

Een schoon servet wordt niet in een ring gedaan, maar plat gevouwen op het bord gelegd, en daarna half dubbel geslagen. Soms wordt er tusschen het omgeslagen gedeelte van het servet een broodje of stukje brood gelegd.

Bij den aanvang van den maaltijd legt men het servet op den schoot, zonder het geheel te ontvouwen. Een servet is niet bestemd om het bord en het zilver af te vegen. Dit doet men wel eens zoo ongemerkt mogelijk in een restaurant, maar dit aan een huiselijken disch te doen, zou een belediging zijn voor de gastvrouw, daar het bij haar gebrek aan zindelijkheid veronderstelt.

Onder het eten veegt men telkens, voor de mond aan een glas wordt gezet, dien nauwkeurig af. Heeren met een grooten snor doen het ook gedurig eens tijdens het eten.

Blijft een gast langer dan één dag, dan geeft men hem dadelijk een servetring naast zijn bord voor eigen gebruik. Hij vouwt het servet dan na den maaltijd zelf op en doet het in den ring. Wie den volgenden maaltijd niet in hetzelfde gezin zal gebruiken, legt het servet bij het van tafel gaan onopgevouwen rechts van het bord.

Het opdienen en afnemen.

Is er soep, dan staan de diepe borden opgestapeld ter linkerzijde van de huisvrouw, de soepterrine komt rechts te staan.

Achter de huisvrouw staat het meisje, dat de volle (maar vooral niet te-volle) borden even rondzet, of wel, deze worden gewoon doorgegeven en op de platte gezet.

Bij soep-vooraf behoeft een tweede bord soep niet te worden aangeboden, maar mag, zoo zulks geschiedt, gerust aanvaard. Ge geeft dan het diepe bord aan op het platte.

Na gebruik van de soep, wordt het diepe bord met den lepel er in, rechts van de aanzittenden weggenomen. Niet eerst de lepel, omdat dan de kans bestaat, dat deze juist afdruipt op den schouder van den aanzittende.

Geruischloos worden de gebruikte borden op elkaar gestapeld in de linkerhand en de vuile lepel met de rechterhand in het korfje gestoken, dat door degene die afneemt aan den arm wordt gedragen.

Tegelijk met de gebruikte platte borden worden het gebruikte mes, de vork en de messenlegger afgenomen. Het mes wordt rechts, de vork links en liefst met den hollen kant naar boven op het bord gelegd, (dit om het vallen van de vork te voorkomen) en daarna weggenomen.

Als men dit het meisje altijd netjes en geheel in den vorm laat doen, dan krijgt ze er een zekere vaardigheid in en leert ze zoo vlug en handig „afnemen”, dat ze er niet tegen op ziet als er gasten zijn.

Na het afruimen worden eerst de kruimels van het tafellaken geveegd, terwijl daarna de toespis opgediend wordt.

Vruchten worden al bij het begin van den maaltijd op tafel gezet, de schaaltes versierd met wat groen, zoodat het fruit tusschen de blaadjes komt te liggen.

Het tafelzilver.

In deffige gezinnen wordt tafelzilver iederen dag gebruikt.

In gegoede burgergezinnen heeft men het in den regel wel, maar het komt alleen op tafel „als er iemand is”. Alsof het, bij dagelijksch gebruik, 't niet een menschenleeftijd zou uithouden!

Wel moet men met tafelzilver voorzichtig en met zorg omgaan en behoort het goed te worden onderhouden, maar het ongebruikt te laten liggen dient nergens toe. We behoeven het toch niet te bewaren voor onze achterkleinkinderen!?

In den kleinen burgerstand geeft men niet om tafelzilver. Als het eten maar lekker is, wordt het graag met een ijzeren vork, en desnoods met behulp van de hand gebruikt.

Zie, daaruit proeft ge nu het onderscheid in stand en in beschaving.

Valt echt tafelzilver buiten uw bereik, dan moet ge toch zorgen dat vorken en lepels en messen er zoo mooi mogelijk uitzien.

Wie een dozijn van alles heeft, neemt niet meer dan strikt noodig is in gebruik, laten we zeggen zes stuks van elk. Zoodra het minder glimmend is, krijgt men de andere zes stel, die netjes gepoetst in de kast liggen, en bergt de laatst gebruikte weer schoon weg.

Op die manier slijt alles gelijk op, en heeft men steeds een voorraad mooi blinkend tafelgerei klaar liggen, als er onverwacht eens gasten komen.

Zelf te eten van vorken en lepels, die het kenmerk dragen van veelvuldig gebruik, en gasten een gloednieuw stel voor te leggen, staat niet aardig en wordt op deze manier voorkomen.

Iets anders is het natuurlijk, zoo men een eigen vork en lepel heeft, met eigen initialen (naamletters).

Men kan op het tafelzilver de beginletters laten graveeren van den familienaam van den heer en de vrouw des huizes. Het mooist staat het, wanneer deze letters sierlijk ineengestengeld worden en zoo een monogram vormen.

Op tweeërlei wijze kan het tafelzilver naast het bord worden gelegd.

Eerste manier: rechts van het bord ligt het mes met de

scherpe zijde naar het bord toe, en de punt van het lemmet op den messenlegger, het uiterste van het heft gelijk met den tafelrand. Daarnaast tegen den messenlegger aan, dus niet er op, de vork met de punten op het tafellaken, en de lepel over de vork heen.

Het dessert-zilver boven langs het bord, de steel van de vork naar rechts en de lepel over de vork heen.

Tweede manier: het mes als boven, daarnaast de lepel, en links van het bord de vork.

Het dessert-zilver legt men boven langs het bord, zóó dat de steel van de vork naar links, en die van den lepel naar rechts komt te liggen.

Mooi tafelzilver komt, op de tweede manier neergelegd, beter tot zijn recht. Ook kan men er een stillen wenk in zien, dat er naar Engelsch gebruik gegeten zal worden, n.l. met het mes in de rechter- en de vork in de linkerhand.

Als er fruit is, kan het dessert-zilver met het dessert-bordje op het buffet of op een dientafeltje worden klaargezet. Op dit bordje wordt eerst een klein fijn kleedje gelegd, waarop een vingerkom (cuvetje) half gevuld met water; rechts van de kom ligt het lepeltje, links een vorkje, er boven een fruitmesje.

Deze manier vraagt bij meerdere tafelgenooten echter nog al veel plaats op buffet of dientafeltje, en die is niet altijd beschikbaar.

Glaswerk en Kristal.

In sommige gezinnen is het een vaststaande regel, dat er onder het middageten niet gedronken wordt. Natuurlijk zet men dan niet dag aan dag een karaf en glazen op tafel.

Wanneer er echter een gast komt, vraagt men niet vooraf of hij soms drinken wil onder het eten, maar wordt er voor gezorgd dat hij een glas vindt boven het bord, iets naar rechts,

en een kleine waterkaraf binnen zijn bereik. Hij kan zich dan naar welgevallen hiervan bedienen.

Mocht er wijn aan tafel geschonken worden, dan plaatst men naast het waterglas een wijnglas.

De wijn kan in de oorspronkelijke flesch ter tafel komen en op een flesschenbakje neergezet worden. Om onnoodige moeite aan tafel te voorkomen, wordt de flesch van te voren ontkurkt, en de kurk losjes op de flesch gedaan. Men kan ook een zilveren sier- of schenkkurk gebruiken. Een druppelvanger om den hals van de flesch bewijst goede diensten.

Wie nog wijn heeft „aanstaan”, doet beter, de half leege flesch niet op tafel te zetten, maar den wijn over te gieten in een karaf. Dit zelfde kan gedaan, zoo men inzake het merk van den wijn niet gecontroleerd wenscht te worden.

Vingerkommen worden alleen neergezet als er fruit op tafel is, bij het gebruik waarvan de vingers soms iets kleverig worden, en dan even luchtigjes kunnen afgespoeld en aan het servet afgedroogd.

Men heeft ze van glas of van kristal, soms ook van koper of vernikkeld.

De vingerkom staats links van het glas en mag nauwelijks halfvol water zijn. Bij een feestelijke gelegenheid wordt in iedere kom wel eens een bloem gelegd, wat een aardig effect maakt. Soms ook werpt men voor den frisschen geur een schijfje citroen in het water.

Het doopmaal.

Daar bij gelegenheid van het doopen dikwijls de grootouders, soms van weerskanten, tegenwoordig willen zijn, maakt men dien dag wat meer werk van het eten. Ook worden dan wel enkele andere familieleden of intieme vrienden genood.

Zóó kwam het doopmaal in eere, om daarmee tevens het herstel der moeder en haar terugkeer in den huiselijken kring te vieren.

Het verdient echter geen aanbeveling, op den rustdag een doopmaal aan te richten, en daardoor genoodzaakt te zijn óf zelf veel werk van het eten te maken, of dit van anderen te vergen.

Een doopmaal op Zondag is voor den ernstigen christen alleen dan toelaatbaar, wanneer de spijzen zooveel mogelijk den vorigen dag reeds zijn bereid.

Ook dient er gezorgd, dat de gesprekken aan tafel in overeenstemming blijven met de gewichtige en plechtige gebeurtenis van den dag.

Het begrafenismaal.

Een begrafenismaal wordt ten platten lande aangericht ten gerieve van hen die van verre komen. Het is in den regel een koud maal, bestaande uit geboterde broodjes met kaas, vleesch of ham. Men schenkt er gewoonlijk koffie bij.

Aangezien er in grootere plaatsen voor hen, die van elders komen, gelegenheid genoeg bestaat om vóór aankomst in het sterfhuis of dadelijk na het verlaten er van, iets te gebruiken, heeft men aldaar nagenoeg algemeen het begrafenismaal afgeschaft.

Men presenteert bouillon of koffie met sandwiches of eenig voedzaam gebak, angstvallig zorgdragende bij deze gelegenheid niet den indruk te geven, dat er gesmuld wordt.

In de steden is men te beschaafd om bij het gaan naar een begrafenis van te voren weinig te gebruiken, ten einde zich op zoo'n dag in het sterfhuis eens extra te goed te kunnen doen. Ten platten lande is dergelijk onkiesch overleg geen zeldzaamheid.

Het officieele diner.

Het is een groot verschil, of we een of twee gasten noodigen aan onzen huiselijken disch, of dat we een officieel diner geven.

En toch kost een klein intiem huiselijk middagmaal de gastvrouw soms meer moeite dan een officieel diner.

Hoe dat komt?

Die vraag is gemakkelijk te beantwoorden.

In het eerste geval is zij gewoonlijk zelve de kok, of zij vraagt een kookvrouw. Ook dit brengt nog heel wat drukte mede, daar de vrouw des huizes dan zelf alle benooidgheden moet inkoopden, zorgen moet voor den goeden gang van zaken in de keuken, en verantwoordelijk is voor het tafeldekken en tafeldienen. Voor dit laatste kan zij voor zoo'n avond nog een dienstmeisje er bij „leenen" van familie of vrienden.

Maar een officieel diner wordt gewoonlijk gemakshalve bij een cuisinier (kok) besteld. Deze levert het meestal met toebehooren, d. w. z. hij zorgt zelf voor het servetgoed, het servies, het glaswerk en het tafelzilver. Natuurlijk is een en ander dan niet zoo fijn, het is niet „dàt", maar iedereen neemt er gaarne genoegden meê, en laat zich de spijsen er niet minder goed om smaken.

Een paar handen vol losse bloemen, bevallig op tafel neergelegd of in lage vaasjes geschikt, geeft aan de tafel dadelijk een heel feestelijk aanzien. De hooge bouquetten en het hooge pièce-de-milieu, waardoor overburen elkander niet konden zien zijn gelukkig uit de mode.

Wel behooren bloemen met lange stelen in een hooge vaas, maar kleine bloempjes in lage potjes of kelkjes voldoen beter op een gedekte tafel.

Men moet bij taferversiering letten op de omgeving, op den

stijl der omstaande meubelen. Sobere lijnen en stille kleuren staan b.v. bij Empire-stijl het beste.

Op een bruidstafel behooren witte, fijne bloemen.

Een koperen bruiloft vraagt om donkerder kleuren, b.v. oranje, terwijl voor een heeren-diner vaak roode tulpen of roode rozen gekozen worden.

Daar de kok nog daarenboven zijn eigen, volkomen afgericht personeel meëbrengt, kan de gastvrouw even onbezorgd aanzitten als hare gasten.

Natuurlijk heeft zij van te voren het menu tot in de finesses nauwkeurig opgesteld met behulp van en besproken met den kok, en rust op haar de plicht te zorgen, dat de vertrekken waar de maaltijd gehouden zal worden, zoo dit n.l. in eigen huis zal wezen, keurig in orde zijn en voldoende ruimte bieden om vlug en handig te kunnen rond dienen.

De ontvangst.

Een kwartiertje vóór het vastgestelde etensuur behooren de gastheer en de gastvrouw aanwezig te zijn in de kamer, bestemd tot ontvangst der gasten.

Deze komen een minuut of tien vóór den bepaalden tijd, niet veel vroeger, maar ook niet veel later. Het is zeer onbeleefd, ook maar drie minuten over tijd te komen, daar men zodoende niet alleen oorzaak is dat alle gasten moeten wachten, maar bovendien hierdoor de op tijd gereed zijnde spijzen minder smakelijk kunnen worden. Komen er twee gasten tegelijk, die elkaar onbekend zijn, dan groet men elkander op de stoep, zonder zich voor te stellen of een gesprek aan te knopen. Hiermeê wordt gewacht tot men binnenshuis is.

Bedaard en langzaam komen de gasten binnen. Wie verstandig

is blijft even op den drempel staan, en ziet rond tot hij de gastvrouw in het oog krijgt en loopt dan recht op haar toe, geeft haar met een lichte buiging de hand en zegt eenige vriendelijke woorden over „de prettige uitnoodiging, die met zooveel genoegen werd aangenomen”. Daarna geeft men ook den heer des huizes een hand en groet de overige gasten, die voor zoover ze niet met elkander bekend zijn, met elkaar in kennis worden gebracht. Meestal stelt de gastheer de heeren aan de dames en aan elkaar voor, en de gastvrouw de dames onderling. In geval dit door de drukte soms mocht worden verzuimd, stelt men zich zelf even voor.

Al groetend en causeerend dwarrelen de gasten nu een paar minuten door elkaar, terwijl er soms nog port, madera, of thee wordt rondgediend. Bij een dejeuner-dinatoire beperkt men zich tot koffie of bouillon.

Het aan tafel gaan.

Met het slaan van de klok komt dienstbode of bediende aan de gastvrouw zeggen dat „er opgediend is”. Aanstonds biedt nu de oudste of hoogstgeplaatste heer de gastvrouw zijn arm om haar naar tafel te geleiden; de gastheer geleidt die dame aan tafel, welke hiervoor het meest in aanmerking komt.

Aan iederen heer is gewoonlijk even na zijn binnentreden een met zijn naam ingevuld kaartje ter hand gesteld, waarop behalve de namen, die natuurlijk geschreven zijn, gedrukt staat:

*De Heer N. N.
wordt uitgenoodigd
Mevrouw (of Mejuffrouw) N. N.
aan tafel te geleiden.*

Iedere heer zoekt nu de hem aangewezen dame, en biedt haar met een lichte buiging den rechterarm aan.

Indien de gasten echter genoodigd zijn ter eere van een koperen-, zilveren- of gouden huwelijksfeest gaan gewoonlijk eerst de gasten naar de eetkamer.

Het bruidspaar wacht dan met binnenkomen op een teeken van den tevoren benoemden ceremoniemeester of president van de tafel. Deze geeft dit niet, vóór alle gasten hun plaats gevonden hebben, aangeduid door een naamkaartje op het servet. Ieder zoekt bedaard naar eigen plaats en leest de namen. Ge moogt kalm dezen of genen een wenk geven, zoo gij diens naam gevonden hebt. Inmiddels kunnen de gasten zóó, ongemerkt, den mooi versierden feestdisch in oogenschouw nemen.

Indien allen nu hun naam gevonden en bij den voor hen bestemden stoel plaats genomen hebben, links en rechts licht buigend, zonder daarbij hun overburen te vergeten, geeft de ceremoniemeester een psalm, een gezang of een lied op, dat opgewekt gezongen wordt, terwijl het bruidspaar gearmd binnentreedt.

Zoodra gastvrouw en gastheer gezeten zijn, zetten ook de andere gasten zich, de heer *na* zijn tafeldame.

Nu gaat de president van de tafel voor in gebed met heldere klare stem: ieder doet zijn best dat het op dit oogenblik zoo stil mogelijk zij. Bedienden mogen niet af en aan loopen, nog minder onderwijl flesschen opentrekken of met elkander zacht den gang van zaken bespreken of regelen.

Na het „amen” neemt het diner een aanvang.

Het menu.

Wie een toren wil bouwen, moet eerst de kosten berekenen. Dit geldt zeker ook bij het geven van een diner.

Bij de vaststelling van de spijslijst moet niet de maatstaf zijn „wat anderen doen”, maar wat men zelf wil en kàn doen.

Een zeer eenvoudig diner met een beperkte keuze van wijn is volmaakt in den goeden vorm. Men kan zelfs volstaan met twee goede schotels te geven, natuurlijk behalve hors d'oeuvre, soep en nagerecht.

Het spreekt vanzelf, dat het menu naar verkiezing kan worden uitgebreid: allerlei spijzen-combinaties behooren tot de mogelijkheden. Een goede kok kan volledige inlichtingen geven.

Maar — een zeer gecompliceerde maaltijd is dikwijls te bezwarend voor de maag der gasten en — te verlichtend voor de beurs van den gastheer!

De zaak dient dus van alle kanten bekeken te worden.

In ieder geval — de gasten behooren te weten, wát er geserveerd (opgediend) zal worden.

Op een aardige kaart is het menu afgedrukt met vermelding van de gelegenheid waarbij, den datum waarop en de plaats waar de maaltijd wordt aangeboden.

De gastheer vraagt verschillende kaarten ter keuze en zorgt voor het opstellen en het tijdig gereedkomen er van.

Heel dikwijls zijn de spijskaarten in het Fransch gesteld, doordat het recept en de benaming van vele fijne schotels vanuit Frankrijk hier worden ingevoerd, en wij dus soms niet eens een Nederlandschen naam hebben voor een of ander gerecht. Toch verdient het aanbeveling, in Nederland zooveel mogelijk onze eigene taal te gebruiken. In elk geval moet echter het opschrift in dezelfde taal zijn als hetgeen er verder volgt.

Het woord „menu” kan tweeërlei beteekenis hebben en dus in tweeërlei zin gebruikt worden. Gij kunt spreken van een „fijn” menu, daarbij doelend op de technische uitvoering van

de spijskaart, maar ook van een „zeer smakelijk” menu, hierbij denkend aan de op de spijskaart vermelde spijzen.

Iedere gast mag bij den aanvang van den maaltijd de spijslijst op zijn gemak lezen, waarna deze ter linkerzijde van de glazen gelegd wordt. Wie bang is dat de kaart, plat op tafel liggend, allicht besmeurd zou kunnen worden, zet haar tegen een ledig glas.

Ge kunt uw menu, na dit eerst aan de achterzijde voorzien te hebben van eigen handteekening en van die van uw tafelbuur, laten circuleeren met het verzoek het te teekenen.

Een dergelijke kaart, voorzien van de handteekening van alle aanzittenden, is een aardig souvenir om meê naar huis te nemen en te bewaren.

Wàt er op het menu gedrukt staat is natuurlijk van veel belang, hoewel gezellige conversatie, leuke toasts en het zingen van liederen, tòch eigenlijk den hoofdschotel moeten vormen.

Bij een eenvoudig diner zijn twee wijnsoorten voldoende.

Bij visch wordt een glas zachten witten wijn gegeven, tijdens den maaltijd roode.

Wie hiermee niet volstaan wil, geve aan het begin of aan het slot van den maaltijd champagne. Fijnere soorten rooden wijn, die men tusschen door wil geven, worden niet op tafel gezet maar door een bediende ingeschonken onder het noemen van den naam der wijnsoort. Wie dezen wijn niet wenscht te gebruiken, laat zich ook niet inschenken, maar bedankt tijdig.

Steeds behoort er water op tafel te staan, hetzij leiding-, spuit- of bronwater.

Nooit mag een heer zijn tafeldame animeeren tot het drinken van meer wijn dan zij verkiest. Hij zal goed doen, ook zelf de

matigheid zoo te betrachten, dat hij kalm blijft en niet opgewonden of luidruchtig wordt.

Bij de samenstelling van een menu ontkomt men niet aan de wisselingen van de mode.

Was jaren lang de soep het eerste gerecht, tegenwoordig laat men gewoonlijk hors d'oeuvre (voorgerecht) voorafgaan. Dit is zeer smakelijk, hoewel niet strikt noodzakelijk. Bij een dejeuner-dinatoire mag het echter niet ontbreken.

Daar vele gasten het hors d'oeuvre een van de smakelijkste gerechten vinden van heel den maaltijd, moet aan de samenstelling hiervan veel zorg worden besteed : men kan het daarenboven tweemaal laten rondgaan.

Trouwens, wie een eenvoudig diner geeft van enkele goede schotels, drage zorg, dat de hoeveelheid der spijzen ruim voldoende zij om denzelfden schotel nog eens te presenteren.

Bij een meer uitgebreid menu geeft men na de soep een schelp, croquetje of pasteitje. Dan volgt gekookte visch, daarna vleesch, groenten en aardappelen. Vervolgens wild of gevogelte met compôte of salade. Hierna vla of ijs, ten slotte vruchten, bonbons, studenten-haver (rozijnen met amandelen) en een beschuitje met kaas.

Zelfs een dergelijk uitgebreid menu is op verschillende wijzen nog weer voor uitbreiding vatbaar. Doch wij moeten ons altijd, zelfs bij een feestelijke gelegenheid, voor overdaad wachten.

Om te voorkomen dat de warme spijzen koud worden op het bord, wordt het menu achter elkaar „afgewerkt”. Door het wisselen van borden, messen en vorken, wat op een officieel diner na elk gerecht behoort te gebeuren, ontstaat wel telkens een kleine pauze, maar deze wordt tegenwoordig niet meer zoals vroeger, gebruikt voor het afsteken van speches of het instellen van toasten.

Zijn er gasten, die met den laatsten trein weg moeten, dan verzoekt de ceremoniemeester na afloop van het eigenlijke diner één der gasten, met dankgebed te sluiten, of wel hij doet dit zelf.

Dan wordt er een half uur pauze gegeven; ieder staat van tafel op en begeeft zich naar een ander vertrek of naar den tuin.

Het dessert.

Zoodra de president van de tafel de bel luidt, komen de gasten naar de eetzaal terug.

Het aanzien van de tafels is nu weer frisch. De wijnglazen en het tafelzilver dat niet meer noodig is, werden verwijderd, alle kruimels van het tafellaken geveegd, en vlekken zooveel mogelijk gemaskeerd.

Gasten, die binnen het half uur moeten vertrekken, nemen of niet meer plaats of zetten zich aan het uiteinde van de tafel om zoo ongemerkt mogelijk weg te kunnen gaan, teneinde de feestvreugde niet noodeloos te storen.

Aan het dessert bereikt de vreugde haar hoogtepunt: dan komt de rechte stemming er pas in.

Veel hangt hierbij af van de leiding, door den ceremoniemeester gegeven. Deze moet een geestig maar toch ernstig man zijn, vol gezonden humor.

Gewoonlijk vragen enkele gasten het woord. De oudste of hoogst geplaatste heer wordt het eerst in de gelegenheid gesteld, te zeggen wat hij op het hart heeft. Dan de volgen de anderen.

De ceremoniemeester heeft het recht, zoowel aan dames als aan heeren het woord te geven, ook al werd dit niet gevraagd.

Zonder tegenstribbelen staat de aangezochte op, houdt een korte, opgewekte toespraak of, zoo hiertoe de gave ontbreekt, volstaat hij met een enkel hartelijk woord.

De president van de tafel zal wijs doen, iemand die zeer be-deesd is, niet aan een échec bloot te stellen. Daarom kan hij ook verlof geven aan degenen, die het woord verlangen, even met het mes tegen het wijnglas te tikken, als bewijs dat het woord en dus ook stilte verlangd wordt.

Wie toast gaat staan, maar niet achter zijn stoel. Bij het klinken ziet men elkaar even in de oogen en stoot de bij den voet vastgehouden glazen licht tegen elkander aan. Het telkens van zijn plaats loopen om te gaan klinken, geeft iets onrustigs aan den maaltijd en levert gevaar op voor morsen. Daarom kan men het glas van uit de verte even omhoog heffen in de richting van dengene, aan wiens gezondheid de dronk gewijd is.

Enkele tafelregels.

Hier volgen nog enkele tafelregels in telegramstijl.

Van de vele dingen, die aan tafel vermeden moeten worden, noemen we de volgende:

Van het brood happen, inplaats van een stukje er afsnijden en dit naar den mond brengen.

Het spreken met vollen mond.

Het zoogenaamde „metselen”, dat is telkens als er een hapje genomen is, tegelijkertijd een slokje drinken.

Het haastig naar binnen schrokken der spijsen, en het slurpen bij het drinken en bij het gebruik van soep.

Het hard aanraken van het bord met vork, lepel of mes. Er mag nooit, op geen enkele manier h o o r b a a r gegeten worden.

Het hoorbaar smakken met de lippen of met de tong, wat ontstaat als men niet kauwt met een dichten maar met een open mond, is dus ook contra-bande.

Aan het eten ruiken of anderen vragen dit te doen.

Met eigen vork of lepel in de schaal komen, of iets daarin terug leggen, wat al op het bord geweest is.

Op het eten of drinken blazen, hoesten of niezen.

Den mond afvegen met de vlakke hand, inplaats van dit telkens vóór het drinken met het servet te doen.

Vork of lepel na gebruik heelemaal schoon aflikken. Het bord opzettelijk erg schoon maken door het zóó schuin te houden dat het laatste beetje soep of jus ook nog bemachtigd kan worden.

Met het tafelgereedschap zitten spelen of tikken.

Vork of mes tijdens het eten met de punten omhoog in de handen houden.

Met de handen aan het middageten komen. Dit kan bij kinderen alleen voorkomen worden zoo men hun in de eene hand een vorkje, in de andere hand een „schoffeltje” geeft. Zoo'n schoffeltje is voor hen een zéér bruikbaar voorwerpje om de spijzen op de vork te schuiven.

Te veel in eens in den mond steken.

Zeggen dat men van een gerecht, dat juist aangeboden wordt, niet houdt. Is de maaltijd door de gastvrouw zelve bereid, dan dient men er beleefdheidshalve tòch van te gebruiken. Is het door een kok bereid, dan kan men den schotel ongemerkt laten passeeren.

Van wat men zich zelf heeft opgeschept een kliekje op het bord achterlaten. Alleen wat opgeschept wordt vóór gezet, behoeft niet geheel te worden genuttigd, zoo men tegenzin heeft in die bepaalde spijze.

De spijzen uitbundig prijzen. Als de tafel is afgeloopen, mag men de gastvrouw een complimentje maken over haar kookkunst. Als regel geldt echter dat men *tijdens* het eten niet *over* het eten spreekt.

De spijzen op het bord door elkaar hutselen of prakken alsof het stampot ware.

Te veel letten op het bord van zijn buurman, of verzuimen voor zijn tafeldame te zorgen.

Het glas bovenaan vast houden, of zoo er iets in het glas is gevallen, dit er met de vingers uit halen. Men laat dit kalm bezinken, of verwijdert het zoo ongemerkt mogelijk met de punt van het mes of met een schoon lepeltje of vorkje.

Een vol glas in één teug te ledigen staat gulzig. De rand van het glas zóó ver in den mond steken, dat de vorm der lippen er zich op afteekent, is ongemanierd. Wie drinkt mag inmiddels niet over den tafel heengluren, noch ook met zichtbare aandacht drinken, alsof hij de kwaliteit van den wijn taxeeren wil.

Van alles wat aan tafel betracht moet worden, wijzen we op het volgende:

Tot het voornaamste hiervan rekene met het vlug en vaardig, eenigszins sierlijk hanteeren van lepel, vork en mes.

Alleen voor wat niet met een vork gegeten kan worden, gebruikt men den lepel, die altijd door de rechterhand gehanteerd wordt.

De steel van den lepel rust tusschen duim en wijsvinger, zoodat de andere vingers eenigen steun bieden. Men vult den lepel slechts halverwege en brengt dezen dan voorzichtig naar den mond, zonder bij iederen hap met het hoofd naar het bord te buigen.

Men zit aan tafel dus rechtop, zonder gedurig door te zakken.

Den steel van de vork moet men evenals dien van den lepel zóó in de hand laten rusten, dat men alleen de bovenste helft van den steel vasthoudt. Wie alléén met een vork eet, houdt deze in de rechterhand; wie met vork en mes eet, houdt de vork in de linker- en het mes in de rechterhand. Het mes wordt

vastgehouden uitsluitend aan het heft, zonder met de vingers het lemmet aan te raken. Van het mes mag niet gehapt worden, evenmin er aan gelikt.

Wie met vork en mes eet, snijdt het vleesch niet van tevoren, maar telkens een stukje bij het gebruik.

Visch mag nooit met een stalen mes aangeraakt worden, daar dit den smaak bederft. Wie geen visch-couverts heeft (een zilveren vorkje en een zilveren mes, die bij elkaar behooren) kan zich bedienen van twee vorken, of van een groote en een dessert-vork, desnoods van een vork en in de andere hand een stukje brood. Dit laatste is echter niet zoo praktisch, omdat het brood spoedig week wordt.

Bij haring, gerookte of gebakken paling, bokking, sardines en andere vischsoorten, die bij een lunch gepresenteerd worden, mag echter wel degelijk het mes gebruikt worden, mits men met het gebruikte mes dan niet aan de boter in het vlootje of aan de kaas komt. Hierbij behooren dan boter- en kaasmesjes te zijn klaar gelegd, evenzoo wanneer er warme vleeschspijzen worden opgediend.

Er zijn gerechten, die aan een officieele tafel, bij het eten altijd eenige moeilijkheden met zich brengen. Hier onder rekenen we wild en gevogelte, dat niet met de handen mag worden aangeraakt. Wordt er een gerecht opgediend dat men niet kent, b.v. asperges, dan zie men goed toe hoe de andere gasten hier mede te werk gaan.

Bij het gebruik van steenvruchten, drage men zorg, de pitten achter de hand op het bordje te doen neervallen, evenzoo doet men met de schil van druiven, pruimen of abrikozen.

Perziken, appels en peren halveert of vierendeelt men vóór ze geschild worden, nooit bijt men in de heele vrucht.

Amandelen en noten behooren met den notenkraker gekraakt, en niet tusschen de tanden of met de hand op den tafel verbrijzeld te worden.

Het gebruik van een tandenstoker staat aan tafel niet net.

Een wereldsch vermaak ?

Over-geestelijke menschen rangschikken een officieel diner wel eens een beetje verachtelijk onder de wereldsche vermaken, waarmeê een ernstig christen zich eigenlijk niet behoort in te laten.

Een dergelijke beschouwing vindt echter geen grond in Gods Woord.

Als we spreken over een officieel diner, dan doen we ouden wijn in een nieuwen lederzak, d. w. z. dan geven we een nieuwerwetschen naam aan een heel ouderwetsch volksgebruik, dat ons zoowel uit het Oude als uit het Nieuwe Testament bekend is. Er is, ook in dit opzicht, niets nieuws onder de zon.

De Heilige Schrift veroordeelt het niet, als een vader een feestmaaltijd aanricht ter eere van zijn zoon (Luc. 15 : 23) of van zijn zoontje (Gen. 21 : 8), noch laat zich in afkeurenden zin uit over den afscheidsmaaltijd, dien Izaäk, wandelend in de voetstappen zijns vaders, aanricht voor Abimelech en diens trawanten (Gen. 26 : 30), evenmin over een bruilofts- of een begrafenismaal (Gen. 29 : 22 ; Jer. 16 : 5).

Gods Woord wil een licht zijn op ons pad, ook wat ons maatschappelijk leven aangaat. En daarom geeft het tal van raadgevingen, zelfs aan hen die uit dineeren gaan.

De Bijbel leert ons, dat het in het leven wel degelijk op vormen en manieren aankomt, ook voor den christen. Het is heelemaal geen bewijs van hoogstaand geestelijk leven, lompen ruw, of zelfs maar nonchalant of onachtzaam te zijn.

Degenen, wier levenspositie het meê brengt, zoo nu en dan, of bij de hoogtijden des levens, gasten te noodigen, blijven in de lijn van Gods Woord met dit te doen.

De Heere Jezus toonde geen bezwaar te hebben, de uitnoodiging van Levi aan te nemen en bij hem te gaan eten, hoewel Hij wist dat deze groote maaltijd *Hem ter eere* werd aangericht, en vele andere gasten met Hem zouden aanzitten.

Zij die een dergelijke noodiging ontvangen en aannemen, hebben zich, volgens Gods Woord, niet méér maar ook niet minder aan verschillende vormen en manieren te houden, dan degenen die den maaltijd aanbieden.

Hoe véél zeggend is de nog niet verouderde raad aan hen, die uit eten gaan bij menschen boven hun stand, om in alles te letten op, en zich te richten naar dengene die den maaltijd aanbiedt (Spr. 23 : 1, 2). En hoe veelvuldig zijn de aanwijzingen, zich voor gulzigheid te wachten en onbescheidenheid te vermijden (Matth. 23 : 6).

Maar ook — hoe heeft de Heere Jezus Zich openlijk beklaagd, over de onbeleefdheid, waarmee Simon Hem ontving!

Zóó mocht een gastheer geen gast ontvangen, op wiens tegenwoordigheid aan tafel hij prijs stelde!

Evenals wij onze gasten, wanneer ze van de reis komen, vóór het aan tafel gaan, een kamer wijzen, waar zij zich even kunnen verfrischen, zoo kreeg in het Oosten een gast gelegenheid, de voeten te wasschen, die, omdat men blootsvoets of alleen op sandalen ging, op den weg stoffig waren geworden.

Ook bood men gewoonlijk olie aan, om het hoofd te zalven opdat de gasten van de hitte zouden bekomen. Doet dit niet denken aan ons presenteren van eau-de-cologne, wanneer we zien, dat zij, die van de reis komen, last van de warmte hebben?

In het Oosten was het gebruikelijk, dat ook mannen elkander bij het binnenkomen met een kus verwelkomden.

Simon was als gastheer in al deze dingen tekortgeschoten. Een dergelijke manier om iemand te ontvangen was niet alleen beledigend voor den gast, maar meer nog voor den gastheer zelven!

En hierop maakt Jezus hem attent. Laat Zijn: „Simon! Ik heb u wat te zeggen!” (Lucas 7 : 44—46) dan ook ons wat te zeggen hebben, want het staat zeker ook ons tot leering beschreven!

XV

Onder de menschen

KENMERKEND voor onze persoonlijkheid is de wijze, waarop wij onder de menschen verkeerē, inzonderheid dan wanneer het niet in de eerste plaats op ons toilet of op ons gesprek aankomt, maar op onze houding. Of we mooi of leelijk, klein of groot, dik of dun zijn, doet er minder toe, indien we maar de houding weten aan te nemen, die bij onzen leeftijd, bij onzen stand, bij onze sexe, ja bij onzen geheelen persoon en bij de omstandigheden waarin we verkeerē, past.

De wijze waarop wij gaan zitten, opstaan, de kamer uitgaan, op straat loopen, is zeer typeerend voor ons karakter, voor het peil van beschaving waarop wij staan, en den stand waartoe wij behooren.

Het valt natuurlijk niet te ontkennen, dat het spreekwoord: „de kleren maken den man” een kern van waarheid bevat, maar even zeker is, dat een schamel gekleed persoon door zijn houding allēen tōch den indruk vermag te geven van te behooren niet alleen tot den beschaafden, maar zelfs tot den hoogsten stand. Evenzoo verraadt een rijk gekleede man of vrouw door een zeker niet te omschrijven „iets,” aanstonds in houding, gebaar of taal, zoo hij of zij gekleed zijn boven hun stand of de mate hunner beschaving.

Op straat.

Wie zich op straat begeeft, behoort, vóór de huisdeur geopend wordt, *geheel* gekleed te zijn. Wie niet het voorrecht geniet, beleefd te worden uitgelaten, trekke de deur zoo zacht mogelijk toe of bediene zich daarbij van den sleutel.

Als regel geldt, dat degene, die door zijn kleeding op straat het minst in het oog loopt, het deftigst is. Opzichtige kleeding in een bewijs van geringere afkomst, van lichtzinnige levensopvatting òf van een zeer te betreuren gebrek aan goeden smaak.

De meeste menschen zijn al van uit de verte aan hun gang te herkennen. Het is dus zeker wel de moeite waard, zich een keurige „demarche” (gang of stap) eigen te maken. Recht-op loopen is zeker een groote verdienste, maar daarmee alleen is men er nog niet. De passen mogen niet te groot, noch te klein zijn, het hoofd mag niet naar voren gebogen en de blik op den grond gericht zijn, alsof we daar iets zochten, noch naar de lucht, alsof we de sterren wilden tellen. Men kijkt recht-uit zonder de voorbijgangers te fixeeren of na te kijken. Omkijken of inkijken, voor-al stilstaan om iemand van het hoofd tot de voeten op te nemen, is in strijd met de wellevendheid.

Zwaaiende armen en doorzweepende knieën kunnen aan iemands gang iets buitengewoon leelijks geven. Een heer, die met zijn handen geen raad weet, kan een wandelstok of parapluie op de wandeling meënemen, een dame een en-tout-cas of een mof. Men houdt stok, zonne- of regenscherm ongedwongen in de rechterhand, zonder er bij elken voetstap meê op den grond te stampen, al mag er natuurlijk op gesteund worden, zoo de weg hobbelig of moeilijk begaanbaar is.

Wandelt men met tweeën dan loopt de voornaamste persoon rechts of aan de bebouwde zijde van de straat, op de kleine

steentjes of op het trottoir. Is men met drieën dan wandelt de aanzienlijkste in het midden, en wie op hem in leeftijd of rang volgt rechts, en de derde links.

Bij het binnengaan van een restaurant gaat de heer vóór, om plaats te maken voor de dame. Gaat een dame met twee heeren uit, dan gaat de ééne heer haar voor en de andere volgt haar.

Een heer laat een dame, of een jongere een oudere dame, in een winkel voorgaan, na eerst de winkeldeur geopend te hebben. Bij het verlaten van den winkel houdt de heer den deurknop in de hand tot de dame gepasseerd is, en sluit dan de deur, tenzij een bediende deze beleefdheid bewijst.

Bij het instappen van tram op trein kan de heer de dame eerst in-helpen en dan volgen, of wel, zoo dit in sommige omstandigheden gemakkelijker valt, zelf eerst instijgen, dan de pakjes aannemen en opbergen, en ten slotte de dame een hand reiken en haar zóó bij het instappen helpen. Hij stapt echter altijd het eerst uit, om haar bij het uitstijgen behulpzaam te kunnen zijn. Het is onbeleefd, met onuitgestoken hand te wachten tot de dame weer op den beganen grond is aangeland.

Als een heer met een dame loopt, wijkt hij uit achter de dame om, tenzij er gedrang is, dan gaat hij met een enkel woord van excuus vóór, verklarend dat het beter is zoo hij, en niet zij, de duwen of stompen opvangt, die bij het zich-baanbreken uitgedeeld mochten worden.

Op den rijweg.

In een voertuig zit de dame ter rechterzijde van den heer. Daar velen vóóruit rijden aangenamer vinden, nemen heeren of jongere dames plaats op de achterste zitplaatsen, zoodat zij met den den rug naar den koetsier komen te zitten.

Wie vóóruit rijdt, heeft de eereplaats.

De Algemeene Nederlandsche Wielrijders Bond heeft een zeer aanbevelenswaardig boekje uitgegeven, bevattende „De Regels voor den Weg.” Hierin komen enkele rijmpjes voor, om het geheugen te hulp te komen :

Doet wat gij doen moet, goed en tijdig
En maakt een ander nimmer nijdig.

Rijdt steeds rechts op straat en wegen,
Voor 't verkeer is dat een zegen.

Moet gij op zij gaan voor een ander,
Doet dit rechts, of gij ramt elkander.

Wilt gij wie langzaam rijdt voorbij,
Doet dit dan aan de linkerzij.

Neemt den rechtschen van twee wegen,
Die gij ziet op plein of laan,
Gij komt dan geen wagens tegen,
En hebt zelf een ruime baan.

Moet gij links een weg inslaan,
Neemt dan steeds de ruimste baan,
Gaat uw weg rechts van de hand,
Houdt dan steeds den binnenkant.

Voorts wordt de raad gegeven, niet stil te staan midden op een rijweg, maar zoo dicht mogelijk aan den kant daarvan. Dit geldt natuurlijk in de allereerste plaats voor voertuigen, maar ook voor voetgangers die zich op een weg of in een straat bevinden, waar geen apart pad voor voetgangers is.

Een rijweg moet loodrecht en niet in schuine richting worden overgestoken. Vóór het oversteken kijkt men

voornamelijk naar links, en onder het oversteken naar rechts.

Voor een gesloten spoorweg-overgang of een geopende draai- of ophaalbrug moeten de bestuurders van voertuigen zich in een rij aan de rechterzijde van den weg achter elkaar opstellen.

Een voertuig mag niet willekeurig de orde verbreken bij een begrafenistoet, een marcheerenden troep of een optocht. Zoo men deze op smalle wegen of in nauwe straten tegenkomt, houdt men stil en wacht tot deze gepasseerd is.

Er is een tijd geweest, dat de straat aan den voetganger behoorde. Hij voelde er zich als koning. Gewillig, maar doodbedaard week hij uit, als een handkar of een met-een-paard-bespannen voertuig hem den weg dreigde te versperren.

Maar de ontwikkeling van het moderne groote-stadsverkeer is oorzaak geworden dat een voetganger thans op straat niet veel meer dan een verschoppeling is, op wien wezens van een hoogere orde met minachting neêrzien. Wie motort of chauffeert dult den voetganger wel als weggebruiker op den publieken weg, mits deze bij het eerste sein van den auto-toeter, den eersten gil op een sirene, of knal van den motor, het veege lijf maar zoo gauw mogelijk tracht te bergen. En wie fietst of rijdt schijnt mede aangestoken te worden door dit ongebreideld uitvieren van sneldheidsdelirium.

Onnoodig hard rijden door modder, als er andere wagens of menschen op den weg zijn, die daardoor van onderen tot boven volgespat worden is zéér onbeleefd, maar nog het ergste niet, omdat het geen levensgevaar met zich brengt.

Te dicht langs iemand heenrijden, die men voorbij wil, verdient geen aanbeveling.

Het gebeurt meermalen dat een auto of motorfiets in volle vaart, zonder signaal te geven, uit een zijstraat een drukke straat komt inrijden.

Bij automolisten schijnt zich zeer snel een zekere zelfzucht, eigendunkelijkheid en onverschilligheid te ontwikkelen, zóó dat men niet, dan na zéér deugdelijk onderzoek de verklaring mag afleggen, dat zij, bij een aanrijding, geheel van schuld zijn vrij te pleiten

De veel-bestoven, fel-geplaagde, gedurig-verschrikte benzine-lucht inademende voetganger is tegenwoordig eigenlijk een beklagenswaardig wezen, maar

Een chauffeur is iemand,
Die zich stoort aan niemand,
Koning der wegen is hij,
't Kind der rek'ning zijt gij.

En dies wordt het harte van wrevel vervuld,
Als men telkens weer leest: „de chauffeur heeft geen schuld.”

Het is niet tegen te spreken, dat kinderen die op den publieken weg zonder toezicht spelen, steeds onberekenbare factoren zijn.

Hoe menigmaal scheppen zij er behagen in het gevaar, dat in hun oogen niet zoo dreigend is, juist te zoeken, door op het uiterste nippertje nog eens even straat of weg over te rennen.

Maar chauffeurs, koetsiers en wielrijders kennen nu eenmaal dit zwak, en hebben dus dubbel voorzichtig te zijn, als er zich kinderen op hun weg bevinden.

Zoo rijdt dan de dood langs de straten in de groote steden en ook op onze groote verkeerswegen. Alles is duur, maar menschenlevens schijnen al goedkooper te worden.

Men heeft berekend, dat in Londen ieder kwartier een aanrijding plaats heeft, waarbij een geneesheer te pas moet komen. En wie zal zeggen, hoeveel aanrijdingen verminking of den dood ten gevolge hebben? In Nederland is de toestand

stellig niet gunstiger, al zwijgt bij ons de statistiek wijselijk.

Wee den ouden van dagen, den gebrekkigen, den dooven, den hart-zwakken, den slecht-zienden en den kinderen!

't Is zaak, dat ook de voetgangers zich trouw en gewillig schikken naar de politieverordeningen van het plaatselijk bestuur en vlijtig meêhelpen de goede orde zooveel mogelijk te bevorderen!

Indien in drukke straten *rechts houden* staat aangegeven, moet dit bevel trouw worden nagekomen. Niet alleen de beleefdheid, ook de veiligheid eischt, dat wij elkaar het samenzijn op straat zooveel mogelijk veraangenamen.

Maar niet alleen de voetganger, ook de automobilist en de wielrijder moeten hieraan krachtig meewerken. Uit hun houding spreekt zoo dikwijls het: „Ben ik mijns broeders hoeder?”

En dat mag zoo niet zijn! Vooral een christen mag aan zijn hartstocht voor steeds grootere versnellingen niet toegeven, zonder zichzelf er diep van te doordringen, dat zijn roekeloosheid en zoogenaamde durf er toe leiden kan dat hij schuldig komt te staan aan het zesde gebod. Hij brengt niet alleen zichzelf en de zijnen, maar al wie hem op zijn weg ontmoet in levens gevaar. Zijn verantwoording is dus zéér groot.

Maar ook de voetganger kan gevaar opleveren voor zijn medemenschen.

In groote steden wordt veelvuldig langs de straat gevent met fruit, wat het gebruik van vruchten op den publieken weg zeer bevordert.

Het achteloos wegwerpen van bananenschillen was oorzaak dat b.v. in Amsterdam in 1921 ongeveer zeventig personen uitgleden en zóó hard neerkwamen, dat zij naar een 'gasthuis moesten worden gebracht.

Men zij dus op zijn hoede!

Op rijwielpaden.

Wanneer er een voetpad of trottoir is, behoort de voetganger daarop te loopen en niet op den rijweg of het rijwielpad.

Afzonderlijke rijwielpaden worden aangeduid door het wettelijk kenteeken „Rijwielpad”. Ze zijn uitsluitend bestemd voor het verkeer met rijwielen. Voor het uitwijken, het tegenkomen en het voorbij-rijden gelden de gewone regels voor den weg.

Fietsen er twee of meer naast elkander op een rijwielpad, dan moeten zij bij het tegenkomen van andere wielrijders achter elkaar gaan rijden. Hij, die rechts is, rijdt dan vóór.

Wie een voor hem uitrijdend fietser wil voorbij schieten, moet dezen aan diens linkerzijde passeeren, en dus, indien noodig het rijwielpad even verlaten.

Liggen er twee rijwielpaden langs den weg, dan berijde men altijd het rechts-iggende pad.

Verkeersteekens en verlichting.

Om ongelukken op den weg zooveel mogelijk te voorkomen moeten voetgangers, wielrijders, motorrijders, koetsiers en chauffeurs in elkanders gedachten leeren inleven en elkaars bedoelingen leeren begrijpen.

Het geven van verkeersteekens is dus verplichtend gesteld, omdat anders de veiligheid van het verkeer op weg of rijwielpad in gevaar zou kunnen worden gebracht.

De bestuurders van welk soort rij- of voertuigen ook, moeten bij het veranderen van richting, de nieuwe richting, die zij wenschen te nemen, aangeven met de hand, met een stok of met een zweep, aan degenen die achter hen aankomen of die hun tegenkomen, en *niet* pogen aan te wijzen welke richting een ander moet inslaan, daar dit verwarring zou geven.

Bij vaartvermindering of stilhouden steekt een koetsier de zweep op, beweegt een wiel- of motorrijder de hand op en neer, terwijl de chauffeur zich hierbij van een stok of houten hand bedient, of door toeteren waarschuwt.

Motorrijtuigen en rijwielen moeten tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang aan de voorzijde een wit licht voeren. Lantaars met gekleurde zijglazen zijn verboden. Wie deze heeft, moet dus het gekleurde glas door ongekleurd laten vervangen.

Motorrijtuigen op meer dan drie wielen, moeten voorzien zijn van minstens twee lantaarns, ter weerszijden van het voertuig geplaatst.

Binnen stedelijk bebouwde kommen is het gebruik van verblindende verlichting verboden, en moet deze dus gedempt worden. Het verdient alle aanbeveling rij- en voertuigen aan de achterzijde van het rijtuig of aan het verst naar achter uitstekende gedeelte van vervoerd wordende vracht te voorzien van een lantaarn met rood licht.

Ook stilstaande voertuigen moeten de voorgeschreven lichten voeren, en handkarren of wagens die gedurende den avond of den nacht op den weg blijven staan, moeten aan de voorzijde van een wit licht en aan de achterzijde van een rood licht voorzien zijn tusschen één uur na zonsondergang en één uur vóór zonsopgang. Het licht, indien mogelijk, steeds links te plaatsen.

Op het sportterrein.

Op het sportterrein liggen voetangels en klemmen. Natuurlijk niet in eigenlijken zin, want dat zou al héél ongelukkig zijn, maar toch in figuurlijken zin.

Beoefening van sport kan bevorderlijk zijn aan de gezondheid.

Maar dan moet zij ontspanning blijven en niet opgevoerd worden tot de grootst mogelijke lichamelijke inspanning, want dan wordt de gezondheid aan de sport opgeofferd. In het eerste geval zal zij bij wijze van afwisseling of als verfrissing van den geest hoofdarbeid ten goede komen, in het tweede geval zal zij dezen onmogelijk maken.

Wordt sport met mate beoefend, dan zullen hierdoor de spieren gesterkt en de zenuwen gestaald worden. Met name het jonge meisje zal, inplaats van met haar zwakte te coquetteeren en met haar bloedarmoede te koop te loopen, zich inspannen om door verstandig „trainen” in kracht en uithoudingsvermogen toe te nemen.

Niemand kan met lust en opgewektheid aan sport doen, die er niet practisch op gekleed is. Zoo brengt dus de sport allerlei onnatuurlijke afwijkingen, door de mode voorgeschreven, aan het licht. De stijve hooge boord, de sleepjapon, het te nauwe corset, het wanstaltige schoeisel, wordt vanzelf „overboord” geworpen. Maar daarom kan een jonge dame zich toch wel elegant kleeden in een (niet-à-te) korten rok met ruime blouse, of in een japon uit één stuk, en een eenvoudig hoedje of baret op. Een yersey of ook wel een jumper wordt meegenomen, in geval men, warm geworden, stil gaat zitten. Dat oudere dames zich in een auto zoo bspottelijk toetakelen is volstrekt onnoodig. Men kan zich heel goed wapenen tegen stof en koude, zonder op een vogelverschrikker te gelijken.

Wie zwemt schaffe zich een ruim, zedig badcostuum aan, niet van katoen of linnen, daar dit nat zijnde, te veel aan het lichaam plakt, waardoor de vormen onnoodig scherp uitkomen. Een badcostuum is het mooist als het van molton, flanel of wollen stof vervaardigd is.

Een ander voordeel van de sport is, mits men zich alweer voor overdrijving wacht, dat zij in hooge mate bevorderlijk is aan den ongedwongen en vrijen omgang tusschen jongelui en jonge meisjes onderling.

Niet ten onrechte hebben jonge mensen van christelijken huize zich vroeger vaak beklaagd, dat het met elkaar in kennis komen hun zoo moeilijk werd gemaakt. Ieder volwassen meisje werd op eerbiedigen afstand gehouden van elk huwbaar mannelijk wezen, dat altijd beschouwd werd als een „kaper op de kust”.

Zoo kreeg menig jong meisje bij de eerste onwillekeurige toenadering van een jongmensch allicht den indruk, met een „hofmaker” of een huwelijkspretendent te doen te hebben. Zóó maakte menige moeder in onze christelijke kringen van haar dochter „een stijve prent”, die ten onrechte aan de aandacht ontsnapte van jongelui, omdat deze meenden dat er „kleur noch smaak” aan haar was. Wie echter tòch een kansje waagde, zag haar ontwikkelen tot een opgewekte, ongedwongene jonge vrouw, die bij elke kleine plagerij met een kwinkslag wist te antwoorden.

Dit is nu het mooie van de sport : men geeft zich gemakkelijk zooals men is. Op het sportterrein komt ieders persoonlijkheid en ieders karakter al heel gauw uit. De heerszuchtige, de voortvarende, de trage, de driftige, de geestige, de droog-komiek, zij allen laten zich in minder dan geen tijd kennen. Komt er dus onder jongelui van een tennisclub een engagement tot stand, dan zijn beide partijen van te voren genoeg in de gelegenheid geweest, elkaars deugden en gebreken en zwakke zijden op te merken.

Eenerzijds willen we een meisje waarschuwen, niet dadelijk preutsch haar neusje op te trekken, wanneer een jongmensch eens

een gepast complimentje maakt; zij mag vooral niet dadelijk denken dat zoo iemand per se verliefd moet zijn.

Anderzijds trekke een jonge dame een grens om zich heen, die door niemand mag worden overschreden.

Sympathie noch antipathie late men te sterk spreken.

Om mogelijke praatjes te voorkomen, moeten jonge meisjes zich niet *altijd*, en vooral niet steeds door *denzelfden* persoon thuis laten brengen. Het is beter, door twee heeren dan door één heer te worden thuisgebracht, 't beste is echter, dat heeren en dames op een bepaald punt uitéén gaan.

Het is niet meer dan beleefd, dat jonge meisjes belet vragen bij de ouders van andere jonge meisjes, met wie zij een club hebben opgericht om aan dezen te worden voorgesteld. Evenzoo de jongelui. De ouders behooren te weten, met *wie* hunne kinderen omgaan. Zij behooren die jonge vrienden en vriendinnen min of meer te *kennen*.

Geen prettiger kennismaking dan op het ijs. Het is of de heerschende koude de harten verwarmt. De een helpt den ander voort, en zoo men al eens tegen elkaar in botst, dan glimlacht men elkaar vriendelijk toe, en ieder gaat weêr welgemoed zijns weegs. Wie valt wordt dadelijk opgeholpen, en wie een ongelukje heeft met zijn schaats kan stellig er op rekenen, bereidvaardige handen te vinden, die het mankement zullen trachten te herstellen.

Een dame moet leeren, zich zelf de schaatsen onder te binden, en anders een baanveger vragen dit te doen. Het is niet prettig voor een heer, zich telkens van zijn handschoenen te moeten ontdoen, om dan aan deze, dan aan gene op het ijs komende hem bekende dame dezen dienst te bewijzen.

Een heer kan een dame vragen, een paar baantjes met hem te willen rijden. Het staat aan de dame te bepalen, hoeveel, maar

zij mag een heer, die ook aan andere dames een dergelijke beleefdheid wil bewijzen, niet te lang vasthouden. Als zij hem bedankt, brengt de heer haar naar het einde der baan of naar een bankje. Als hij haar iets aanbiedt in een tentje, kan zij dit alleen aanvaarden van iemand, dien zij al kende, niet van iemand die zich juist op het ijs even van te voren aan haar voorstelde.

Rondom de ijsbaan wandelen gewoonlijk toeschouwers, waar onder meest oudere dames. Het is beleefd, zoo men goede kennissen onder deze opmerkt, hen eens even toe te spreken.

Wordt er een tochtje georganiseerd, waarbij men na het ontbijt vertrekt, om eerst tegen het middagmaal terug te keeren, dan gaat het niet aan, de heeren heel de vertering te laten betalen. Een enkele maal kan dat, maar hiervan gewoonte te maken zou voor sommige heeren te bezwarend kunnen worden. In enkele gevallen kunnen de dames voor de proviand zorgen, b.v. voor sandwiches, mits het meênnemen in een over den schouder gehangen trommeltje niet te lastig is.

Sommige Zeeuwsche boerinetjes hebben de gewoonte, bij het uitgaan hun zilveren beugel met geld aan hun cavalier te bewaren te geven, met het stilzwijgend verlof daaruit dan de te maken onkosten te bestrijden.

Misschien kunnen jonge dames hieruit leeren, vóór de afrekening met den kellner, haar beursje ongemerkt den heer die haar geleidde aan te geven. Men kan ook onomwonden een hoofdelijken omslag heffen en ieder voor eigen aandeel laten opkomen.

Alleen bij een dergelijke regeling kunnen er telkens nieuwe tochtjes georganiseerd worden. Wordt er altijd door anderen voor de dames betaald, dan voelen deze zich hierdoor ten slotte zoo bezwaard, dat ze een uitvluchtje zoeken om niet meer van de partij te zijn, hoe gaarne ze ook zouden willen meêgaan.

Op reis.

Wel-opgevoede menschen zijn op reis zeer spoedig te onderkennen van slecht-gemanierde, onverschillig of men eerste of derde klasse reist. Beschaafde dames en heeren kleeden zich op reis hoogst eenvoudig, en gaan rustig hun eigen gang, zonder zich noodeloos met anderen te bemoeien. Zij helpen iemand, die bepakt en bezakt een coupé binnenkomt, en bieden hun spoorboekje aan zoo er sprake van is, of een mogelijke aansluiting ook gemist zal worden.

Het spreken met onbekenden is in treinen niet aan te bevelen, al behoeven acht dames in een damescoupé niet gedurende heel de reis hardnekkig stommetje te spelen.

Heeren wisselen na een aangenaam discours op reis wel eens kaartjes, maar voor een dame tegenover een heer is dit zéér gevaarlijk, vooral zoo er een adres op het kaartje staat. Een dergelijke kennismaking zou later heel wat last kunnen veroorzaken, daar een heer misbruik van het naamkaartje zou kunnen maken.

Een dame mag op reis nooit te toeschietelijk zijn. Allerlei verhalen van zich zelf opdisschen en b.v. aan wild-vreemde menschen vertellen waar men vandaan komt of waar men heengaat, staat onopgevoed. Nóg ongemanierder is het echter, anderen hiernaar te vragen.

Indien een heer zijn plaats inruimt voor een dame, behoort deze er vriendelijk voor te bedanken. In een tram is dit wel een kleine opoffering, maar toch een opoffering. Bij een lange spoorreis mag men echter zeker wel laten merken, dat een dergelijke beleefdheid gewaardeerd wordt. Sommige dames kunnen in zulke gevallen zoo wonderlijk „uit de hoogte” doen!

Wie veel reist is vanzelf een „beheerschte” reiziger. Dames,

die telkens voelen of ze wel alles bij zich hebben, zich zichtbaar ongerust maken of ze wel in den goeden trein zitten, hun kaartje niet kunnen vinden als de conducteur er naar vraagt, telkens aan het raampje of aan het gordijntje zitten te tobben, maken een onbeholpen indruk.

Gaan wij met tweeën of drieën op reis, dan moeten we onze onderlinge gesprekken voeren op gedempten toon. Luid spreken op reis staat onbeschaafd, evenals „gieren van de pret”. Andere reizigers zitten „op te nemen” en daarna elkaar zachtjes enkele opmerkingen in 't oor fluisteren, die schijnbaar niet door anderen gehoord mogen worden, is aanstootelijk. Als Hollanders zich in een coupé van een vreemde taal bedienen en daarin tegen hun reisgezel allerlei opmerkingen over medereizigers maken, is dit beleedigend en daarenboven hoogst onvoorzichtig. In de veronderstelling, dat geen der anderen, behalve zij beiden Fransch, Duitsch of Engelsch verstaan, ligt iets krenkends, en in het maken van opmerkingen, die schijnbaar niet verstaan mogen worden, zeker niets vereerends.

Wie zich in geval dit noodig mocht blijken, met gemak van een andere taal kan bedienen, geeft echter blijk een goede opvoeding te hebben genoten.

Logé's.

Een gast, die op een bepaald uur bij familie, vrienden of kennissen verwacht wordt, en te laat kwam voor boot, tram of trein, of buiten zijn schuld de aansluiting miste, moet, zoo mogelijk, hiervan telegraphisch of telefonisch even bericht doen aan de betrokken personen.

Het gaat niet aan, deze te vergeefs op uw komst te laten wachten, of de moeite te laten nemen u af te halen, terwijl gij

van te voren kunt uitrekenen niet op den bepaalden tijd op de afgesproken plaats aanwezig te kunnen zijn.

Wie een handkoffertje van eenigen omvang of een tasch, zwaar van gewicht, bij zich heeft, verzekere zich dadelijk bij het uitstappen van de hulp van een witkiel of kruier. Anders dwingt ge den persoon, die u komt afhalen, het voor u te dragen. Weigert ge, dan geeft dit toch hem of haar, die dit aanbod deed, een gevoel van onvoldaanheid. En u zelf kan het sjouwen met uw bagage, en het telkens weer omruilen van de linker- naar de rechterhand zoo vermoeien, dat ge niet in staat zijt een prettig gesprek te beginnen. Een gast te moeten ontvangen die al hijgend en blazend aankomt, en eerst even moet uitpuffen, alvorens een woord te kunnen spreken, is zeker niet aangenaam.

Wie echter iemand aannam om zijn reisbenoodigdheden te dragen, moet zorgen, dezen dadelijk bij aankomst te betalen, en dit niet overlaten aan degenen, bij wie ge uw intrek gaat nemen.

Het verdient alle aanbeveling, iemand die stoffig en warm van de reis komt, dadelijk in de gelegenheid te stellen zich eerst wat te verfrisschen. Daartoe late men dan regelrecht de bagage naar de logeerkamer brengen. Na een kort verblijf aldaar komt de gast naar ontvang-, huis- of eetkamer, al naar dat men van te voren afgesproken heeft. Gewoonlijk heeft deze dan een versnapering of iets anders bij zich om gastvrouw of kinderen meê te verrassen, gelijk in Hoofdstuk XIII nader is aangegeven. Liet de kofferruimte niet toe iets meê te brengen, dan koopt ge wat bloemen of lekkers, zoodra ge daartoe in de gelegenheid zijt.

Over het brengen aan, of afwachten van bezoek der gasten gaven we reeds eenige inlichtingen in Hoofdstuk II.

Natuurlijk moet een logé er steeds op uit zijn, zoo weinig mogelijk inbreuk te maken op den geregelden gang van de huishouding.

Den eersten avond den besten informeert ge daarom hoe laat ge aan het ontbijt wordt verwacht, en zorgt dan den volgenden morgen op tijd te zijn.

Ditzelfde geldt ook voor de overige maaltijden. De gastheer en de gastvrouw van hun kant, zullen echter alles doen, om het u zoo gemakkelijk en aangenaam mogelijk te maken, en zich, wat het etensuur betreft, in bizondere gevallen, zoo noodig eenigszins willen schikken naar hun gast.

Een logé moet echter ook denken aan het personeel, en zorg dragen zoo min mogelijk extra drukte te veroorzaken. Daartoe behoort ook, 's morgens voor het verlaten der logeerkamer, deze eerst keurig op te ruimen, en niet allerlei toilet-artikelen te laten slingeren. Een dame haalt daarbij zelf het bed af; een heer slaat alleen de dekens netjes dicht. Beiden vouwen hun nachtgoed op en bergen het in een nachtzak.

De tanden- en nagelborstel worden uitgespoeld in het bakje gelegd, kam en borstel in de waschtafellade, en het uitgevallen haar in het zakje of klompje gedaan, dat ter zijde van de waschtafel hangt. Ontbreekt dit nuttig voorwerp, dan rolle men het haar in een papiertje en legt dit in een hoekje neer op het waschtafelblad.

Haar is onverteerbaar en spoelt moeilijk weg, daarom moet dit steeds linea recta naar den vuilnisbak verwezen worden.

De gastvrouw draagt zooveel mogelijk zorg de logeerkamer vóór twaalf uur in orde te laten maken, opdat de logée deze gereed vinde, zoodra zij na het koffiedrinken wat wil gaan rusten en zich kleeden; zij kan er ook wat gaan lezen of

schrijven, in dien de vrouw des huizes gewoon is zich omstreeks dien tijd een uurtje terug te trekken. Het is daarom hoogst aangenaam voor een gast op de logeerkamer behalve een bijbel, nog eenige boeken te vinden, en pen en inkt. Ook eenig naaigereedschap kan veel gemak verschaffen, al zal een dame die op reis is, meestal zelf zorgen in dit opzicht het allernoodigste bij zich hebben.

Logé's moeten steeds vriendelijk zijn tegenover het personeel, en zich ook zoo nu en dan eens met de kinderen bemoeien, maar mogen geen van hen ooit uithooren.

Bij het heen gaan geeft men aan de dienstbode een fooi. Aan de gastvrouw wordt enkele dagen na het vertrek een briefje geschreven om te bedanken voor de bewezen gastvrijheid.

Feestelijke vergaderingen.

Het komt in onze christelijke kringen nog al eens voor, dat er feestelijke bijeenkomsten worden georganiseerd.

Denk maar aan de jaarvergaderingen van Patrimonium, van Jongelings- of Jongedochtersverenigingen en soortgelijke feestavondjes.

Zij die ontvangen en zij die ontvangen worden, hebben dan de goede vormen in acht te nemen.

De bijeenkomst precies op tijd officieel te openen, is een beleefdheid van eerstgenoemden tegenover laatstgenoemden.

Al-maar-wachten tot iedere laatkomer nog een plaatsje gevonden heeft, is in strijd met de wellevendheid die in acht behoort te worden genomen tegenover hen, die zorgden op tijd present te zijn. Niet op tijd aanwezig zijn is onbeleefd.

Men mocht wel eens bedenken, dat, indien men een vergadering van 300 menschen noodeloos 5 minuten laat wachten,

dit feitelijk neerkomt op een ongebruikt laten van 1500 minuten of 25 arbeidsuren.

Toch kan het u, tegen uw bedoeling in, wel eens overkomen dat ge te laat komt. Ge wacht dan bedaard bij den ingang van de deur het juiste oogenblik af om een plaats te zoeken. Dit te doen, met veel lawaai nog wel, tijdens iemand het woord voert, of nog erger, terwijl er gebeden wordt, is ongemanierd of oneerbiedig.

Terwijl er gesproken, gezongen of voorgedragen wordt, mag er niet geloopt, gefluisterd of gegiecheld worden. Dit laatste staat trouwens altijd leelijk. Als er wat te lachen is, behoeft dit niet op een bedekte manier te geschieden. Men is toch bijeen om zich te amuseeren!

In de pauze gaan heeren meestal met hun bekende dames een praatje maken, of wel, zij gaan zich voorstellen aan dames met wie zij gaarne eens in kennis willen komen. De dame kan dan blijven zitten, de heer staat. Worden er ververschingen aangeboden, dan zorgt de heer, dat de dame met wie hij in gesprek is, ook gepresenteerd wordt.

Zoodra de voorzitter het teeken geeft, dat de tijd van pauzeeren verstreken is, begeeft ieder zich weer naar zijn eigen plaats.

Het is zeer beleefd, zoo een jonge heer bij het uiteengaan aan dames, die zonder heer kwamen, het nummertje vraagt, waarop hoed en mantel terug te bekomen zijn, en dan bij het kleeden helpt.

Een dergelijke vriendelijke attentie wordt in den regel zeer op prijs gesteld.

Verboden te rooken.

In een bijeenkomst waar dames genoodigd werden, niet streng

de hand te houden aan het „Verboden te rooken”, is een fout van den Voorzitter, of van dengene, die de vergadering leidt, waarover niet licht gedacht mag worden.

In dat opzicht maken dergelijke feestelijke vergaderingen soms een jammerlijken indruk op daar aanwezige dames uit beschaafde of hogere kringen. Sommigen onder hen verlaten in de pauze de zaal met hoofdpijn en met prikkende oogleden, en met 't stellige voornemen, zich in een dergelijken kring van ongemaniëerde christenen *nooit* meer te laten vinden.

Laat een bestuur, aler er toe over te gaan vrouwen en meisjes te noodigen, onderling eerst tot overeenstemming zien te komen, wat men zich het liefst wenscht te ontzeggen: het genot van een sigaar of het gezelschap van dames.

De vrouwen willen in den regel liever thuis blijven, dan in gezelschap behandeld te worden als een „quantité négligeable” (mensen, die heelemaal over het hoofd gezien mogen worden).

En onze christen-mannen mogen het wel waardeeren dat de christen-vrouw zóó hoog staat, dat zij zich keer op keer in een feestelijk samenzijn op beleedigende en onbeschaamde wijze dikke rookwolken in het gezicht laat blazen, zonder te grijpen naar het éénige verdedigingsmiddel dat onder haar bereik ligt: de sigaret. Het is inderdaad beschamend voor den man, dat de houding van de vrouw in onze kringen tot dusverre zóó correct bleef.

Concerten.

Een concert draagt altijd een min of meer officieel karakter. Men kleedt zich daarvoor meer dan voor een gewoon uitgaansavondje en gedraagt zich rustiger en meer ingetogen.

Het op een uitbundige manier gekheid maken, gelach en ge-

stoei in de corridors, is *altijd* hinderlijk, maar wordt in een concertgebouw allerm minst gedoogd.

Tijdens de uitvoering van muziek of zang te praten of te fluisteren, of op zichtbare wijze te zitten snoepen, is een zeker kenteeken van gebrek aan goede manieren.

Applaus blijft achterwege tijdens den duur der uitvoering.

Trouwens, voor wie muzikaal is, en zich door muziek geroerd voelt, is het altijd en overal een marteling, op fijn vioolspel of andere kostelijke muziek plotseling grof voetgetrap of onstuimig handgeklap te hooren volgen.

Het is of men er op uit is, den teweeg gebrachten veredelden indruk zoo spoedig mogelijk uit te wisschen. Hoe krijgen de menschen een dergelijke combinatie verzonnen?

Bij een kerkconcert is applaus echter *altijd* uitgesloten.

XVI

In de kerk

OVER dit onderwerp zou gemakkelijk een vrij lijvige brochure te schrijven zijn.

En indien we, behalve aan de kerkgangers, ook aan de voorgangers, en behalve aan den dienst en de liturgie, ook aan de inrichting van het kerkgebouw onze aandacht konden schenken, zou het zeker de moeite loonen bij dit onderwerp wat langer stil te staan.

Veel plaatsruimte hebben we hiervoor echter niet beschikbaar; daarom moeten we ons zien te beperken.

De kerkganger.

Om in de kerk te komen, moeten we beginnen met ons naar de kerk te begeven.

Op twee dingen komt het hierbij aan: ten eerste op de innerlijke gesteldheid van ons hart, en ten tweede, als reflexie daarvan, op onze uitwendige verschijning.

Onze wereldsche en ijdele gedachten moeten, met onze doorde-weeksche zorgen, thuis gelaten worden.

Onze gaven en ons kerkboek moeten meêgenomen, in de overtuiging, dat we niet uitsluitend naar de kerk gaan om iets te ontvangen, maar ook om Gode lof en dank te brengen.

Om aan deze gemoedsstemming uiting te kunnen geven, placht men vroeger ter kerk te gaan in een costuum dat zich door eenvoud en deftigheid kenmerkte, en uitsluitend dienst deed bij den kerkgang. Door associatie van gedachten bracht het dragen van dit pak den drager onwillekeurig in een soort van gewijde stemming.

Ten plattenlande heeftte deze gewoonte lang stand gehouden, en nòg wordt zij hier en daar onder de boerenbevolking aangetroffen.

In de steden weet men hier reeds lang niet meer van.

Wie eenigszins met de mode mee wil gaan, of die althans niet op àl te verren afstand volgt, moet er van af zien, er kleeren op na te houden, die niet dan des Zondags uit de kast worden gehaald.

De jonge leden, die hun openbare belijdenis aflegden, deden dit vroeger zonder uitzondering, in het zwart. Dit was een nawerking van de oude gewoonte om aan het Avondmaal steeds deel te nemen in het zwart.

Ook dit gebruik is, mede ter oorzaak van de steeds sneller wisselende mode, verouderd. Met zulk een costuum zou men jaren en jaren kunnen doen, en dat gaat nu eenmaal niet meer. In grootere steden zou men in zulke verouderde kleedij al te zeer de aandacht trekken op straat, ja, den spot- en lachlust opwekken.

Trouwens, wij behooren *ieder*en Zondag ter kerk te gaan in kleeren, die zóó stemmig en weinig in 't oog loopend zijn, dat ze ons ook op zulke gewijde dagen niet ontsieren.

De meeste dames bezitten wel een donkerkleurig mantelpak of een netten, langen mantel, die bij niemand, zelfs al mocht hij nog aan de oude zede hangen, ontstemming zal wekken.

En een heer, die een demi-saison heeft van lichte kleur, kan

deze even in de bank uittrekken, om in zijn gekleede pak „aan tafel” te gaan. Zonder overjas aan te zitten staat toch, in ieder geval, altijd netter.

Ook zij die een kind ten doop houden, behooren dit te doen in een kleedij, welke in overeenstemming is met de plechtigheid van het oogenblik.

Soms kan men den indruk niet van zich af zetten, dat het getal der vrouwen en meisjes, die zich zelve versieren in een eerbaar gewaad met schaamte en matigheid (1 Tim. 2 : 9), met den dag kleiner wordt.

Belijdende leden der kerk zijn soms in het bezit van kleeren, waarmeê zij nergens, laat staan in de kerk, zouden moeten durven verschijnen.

Dat hun geweten hen niet waarschuwt, dat dergelijke kleeding toch waarlijk àl te veel hun wereldzin en pronkzucht verraad!

En was het dàt nog maar alleen !

Maar is het geen schande, dat in sommige kerkeraadvergaderingen de onwelveogelijke kleeding van enkele vrouwen, die aan de tafel des Heeren aanzaten, een punt van bespreking moest uitmaken ?

Reeds lang werd in Roomsche kerkgebouwen aangekondigd, dat vrouwen, wier kleeding niet stemmig genoeg was, b.v. aan den hals te laag uitgesneden, niet tot de „heilige tafel” zouden worden toegelaten.

En in menig bisdom is van den kansel een bisschoppelijk schrijven voorgelezen, dat vrouwen met te doorzichtige kleeding, te laag uitgesneden halzen of te korte mouwen en rokken, in het vervolg zelfs uit de kerkgebouwen zullen worden geweerd.

In het voorportaal van elke Roomsche-Katholieke kerk is een dergelijke waarschuwing te lezen.

Zal zulk een straffe maatregel óók noodig worden — of is hij dat reeds? — voor de protestantsche kerken?

Het heeft er waarlijk ál den schijn van.

Het binnentreden.

Dadelijk bij het binnentreden ontbloot een man, een jongeling en zelfs de knaap het hoofd, en zet zijn hoed of pet niet meer op, vóór hij, bij het uitgaan, de deur van het portaal weder heeft bereikt. Indien tijdens het openzetten der deuren bij het uitgaan van den dienst, hevige tocht ontstaat, kan men zich natuurlijk eerder dekken.

Voordat een man of jongen zitten gaat, doet hij eerst staande zijn gebed, met geslotene oogen, zonder daarbij zijn hoofdedksel voor het gelaat te houden.

Vrouwelijke personen zetten zich eerst neêr en bidden dan.

Wie naast bekenden komt te zitten, kan, als de dienst nog niet is begonnen, hen even de hand reiken en zacht naar iemands welstand informeeren.

Voor dat de dienst begint, voortdurend om- of rond te zitten kijken, en iedereen die binnenkomt van het hoofd tot de voeten op te nemen, verraadt gemis aan eerbied.

Het is bijna even erg als te laat te komen, hoewel men daarbij anderen nog meer hindert. Dat dit iemand een enkele maal kan overkomen, spreekt van zelf. Maar permanente laatkomers mogen zich wel eens ter dege onderzoeken, of gebrek aan ware belangstelling voor den dienst des Woord hiervan ook oorzaak kan zijn.

Wie iets te vroeg is, behoeft dit niet als verloren tijd aan te merken. Hij 'sla zijn bijbel of psalmboek open, en zoekt, al lezend, zijn ziel op te heffen tot God.

De vreemdeling in ons midden.

De vreemdeling, die bij ons wenscht te kerken, behoort, zoodra hij binnentreedt, vriendelijk te worden verwelkomd.

Het is zeker geen gewoonte in kleine dorpjes, ook op den vreemdeling te rekenen, hoewel dit op plaatsen, waar des zomers veel pensioengasten komen, toch regel moest zijn.

Ook in kleinere steden, waar alles naar den eisch kan en moet zijn ingericht, behoort de koster een aantal psalmboekjes en bijbels bij de hand te hebben om aan onbekenden uit te reiken.

Dit in de groote handelsplaatsen en in wereldsteden te verzuimen, is een niet te vergoelijken onachtfzaamheid.

Menigeen bleef door de hartelijke ontvangst bij de deur van het kerkgebouw voor de kerk behouden, die bij een minder tegemoetkomende houding haar misschien in den vreemde voor goed den rug zou hebben toegekeerd.

In Amerika stelt men zich met het uitreiken van bijbel en gezangboek niet tevreden. Gelijk mij nog dezer dagen iemand meedeelde, die pas van een reis uit Amerika was teruggekeerd, bevinden zich daar in onderscheidene steden, aan den ingang der kerk enkele ouderlingen, die toetreden op hen die toonen vreemd te zijn in die omgeving, hen vriendelijk de hand drukken en welkom heeten. En na hen van een plaats voorzien te hebben, brengen zij bijbel en psalmboek aan, en geven hun tevens enkele inlichtingen aangaande het vereenigingsleven, opdat de vreemdeling zich spoedig in de gemeenschap der kerk thuis bevinden en zich in de Nieuwe Wereld minder eenzaam gevoelen moge.

Dat van een dergelijk tactvol optreden een groote zegen kan uitgaan, heeft de uitkomst meermalen bewezen.

Maar niet alleen Amerika is Holland vooruit in de wijze waarop het onbekende kerkgangers bij aankomst van het kerkgebouw verwelkomt, zelfs een land als Japan, waarvan we het niet zouden verwachten, beschaamt ons in deze.

Daar bieden in sommige steden, voorkomende jonge dames den binnentredenden dadelijk een programma aan voor den dienst, waarop tevens alle verdere aanwijzingen voorkomen die betrekking hebben op het kerkelijk- en vereenigingsleven voor heel die week.

In het voorportaal bevinden zich voorts eenige broeders, die den vreemdeling verwelkomen, kennis met hem maken, en hem daarna naar een plaats in de kerk geleiden.

Vrije of vaste zitplaatsen.

Met het stelsel van zitplaatsen-verhuring wordt, gelukkig, door steeds meer kerkeraden gebroken. Voor de *publieke* verhuring neemt bijna niemand het meer op. En geen wonder. Want daarbij kwamen vaak ergerlijke tooneelen voor. 't Werd een loven en bieden tegen elkaar, met geen ander resultaat, dan dat de man met den ring aan den vinger in het eeregestoelte kwam.

Met de minder gemakkelijke en gewenschte plaatsen moesten de anderen zich dan maar tevreden stellen. Enkele banken werden, „pour acquit de conscience” (tot gerustelling van het geweten) „vrij” gehouden voor „de armen”, die het een smaad vonden, zóó geplaatst te worden, dat iedereen zag, dat zij niet betalen konden voor hun zitplaats.

Op vreemdelingen werd heelemaal niet gerekend. Hun werden, als de dienst reeds begonnen was, de plaatsen der thuisblijvers aangewezen.

Langzamerhand is echter het besef doorgedrongen, dat in het onderhoud der kerk door vaste bijdragen moet worden voorzien.

En zoo schafte men de verhuring af.

In sommige kerken werd daarop het stelsel van vrije zitplaatsen ingevoerd. Ieder kan gaan zitten, waar hij verkiest. Niemand, ouden van dagen en slecht-hoorenden misschien uitgezonderd, hebben recht op dezelfde zitplaats.

Maar ook deze methode geeft geen bevrediging. Integendeel, zij schept een toestand, die door niet minder bezwaren wordt gedrukt dan die, welke ten gevolge van verhuring ontstaat.

Allereerst is het een feit, dat velen zich in het huis des Heeren slechts dan op hun gemak gevoelen, als zij zich steeds op dezelfde plaats kunnen neerzetten.

Daarbij komt, dat het op deze wijze onmogelijk gemaakt wordt, dat de gezinnen bij elkaar zijn gezeten, wat toch zeer wenschelijk is.

Immers, wat komt er terecht van het toezicht der ouders op hun kroost, als de één hier, de ander daar zich een plaatsje moet veroveren?

't Is geen zeldzaamheid, dat kinderen dit bij voorkeur doen achter in het gebouw, om straks heimelijk weg te kunnen snappen, zoodra de tekst maar is afgelezen. Natuurlijk niet eerder, ten einde bij mogelijke navraag niet te worden betrapt.

De rijpende jeugd is, voor een deel, wát blij, vrij te zijn in het zoeken van een plaats, en geeft grif de voorkeur aan de gaanderij, waar onbespied veel kan worden gedaan, dat indruischt tegen het heilig karakter van de samenkomst der gemeente.

Hoorden we niet van meer dan ééne stadskerk, — en is dit systeem daarmee niet veroordeeld — waar geregeld ouderlingen

worden aangewezen, om tijdens den dienst te waken voor de orde op de gaanderij?

Maar tegenover de clandestiene vrijages, die daar voorkomen, staan zij machteloos!

Met het oog op deze en dergelijke misstanden pleiten wij voor *vaste* plaatsen in de kerk. Aan elk gezin worden er zooveel toegewezen als noodig zijn, en dan bij elkaar, en — van zelf — zonder gebonden te zijn aan eenige financieele vergoeding.

In menige gemeente werkt dit stelsel van gezinsbanken reeds uitnemend.

De eigen zitplaatsen.

Wie een eigen zitplaats heeft in de kerk mag zeker van geluk spreken, ook al blijft er zelfs dan soms nog veel te wenschen over.

Het is voor iemand van eenige corpulentie dikwijls een heele toer, zich door het nauwe deurtje van de niet te ruime bank heen te wringen.

Moet een der middelste plaatsen bereikt worden in een bijna gevulde bank, dan behoort men niet ruggelings langs anderen heen te schuiven, maar het gelaat te toonen aan degenen, die gepasseerd worden.

Wie er dit, — zelfs al zijn die anderen wel zoo beleefd om even te gaan staan, om zooveel mogelijk ruimte te maken — afbrengt zonder iemand op de teenen te trappen, een stoof om te trekken, een parapluie te doen vallen of één of meer psalmboekjes van de bank af te sleuren, mag tevreden zijn over zich zelf.

Hij neme er dan verder geen ergernis aan, zoo hij, bij gebrek aan een stoof of een voetenbankje, gedurende den geheelen dienst met de voeten moet zitten in het water dat afdruipt van

eigen en anderer parapluie. Laat hij veeleer bij het uitgaan van de kerk dankbaar constateeren, dat zijn regenscherm inmiddels aardig is opgedroogd tusschen zijn eigen en de genabuurde knie, al wordt het „beste goed” hier in den regel niet beter van.

Hoe voller de kerk, hoe drooger de parapluie.

Want bij een volle beurt worden de kerkgangers in een bank, waarin geen aparte afscheidingen zijn, al meer tegen elkaar aangedrukt, vooral als er ook nog een paar kinderen in de bank zitten, die men in zoo'n geval meestal liefst heelemaal over het hoofd ziet en niet mee telt.

In het buitenland is er bij iedere bank gelegenheid om zijn parapluie weg te zetten.

Waarom kan dat bij ons niet?

De eigen kerkbijbel.

Niet ten onrechte dringen de predikanten er bij de gemeente op aan, dat de kerkgangers toch zullen zorgen een heelen en geen halven bijbel bij zich te hebben. Maar dan moet er in het kerkgebouw ook gelegenheid geboden worden om de kerkbijbels weg te bergen.

In vele kerken zijn de banken voorzien van een lezenaar, die echter doorgaans veel te smal is om het kerkboek op te leggen. Met heel weinig moeite en kosten zou onder die eerst een weinig verbreedde richel, op de manier van onze schoolbanken, een kastje of bergruimte aan te brengen zijn om bijbel en psalmboek een blijvende plaats aan te wijzen bij het verlaten van het kerkgebouw.

Men kan niet vergen dat iemand iedere week op nieuw een zwaren bijbel een langen of zeer druk beganen weg zal meêdragen en weer meê huiswaarts nemen.

Wel bestaan er uiterst kleine, handige kerkbijbeltjes, maar die nieuw-modische boekjes, zijn, met het oog op de kleine letter, voor menschen van middelbaren leeftijd, die nog niet brillen, onbruikbaar.

Wie naast iemand komt te zitten, die geen bijbeltje bij zich heeft, houde zijn psalmboekje zóó, dat men er samen uit lezen en zingen kan.

Het naslaan van den tekst wordt vergemakkelijkt, zoo deze ook wordt aangegeven op de bekende psalmborden.

Eerbied.

Tijdens het zingen kijkt men niet heel de kerk rond. Wie den opgegeven psalm niet wenscht op te slaan omdat hij dien uit het hoofd kent, kijkt vóór zich.

De woorden, die gezongen worden, moeten zuiver uitgesproken, ieder woord afzonderlijk. Verbindingen als: Hij-j-is, zijn even onaangenaam om aan te hooren, als het zingen met een schelle stem van één, die niet te vergeefs moeite doet om boven de andere zangers uit te komen.

Evenals bij het voorgebed, gaat een man, en ook de reeds schoolgaande jongen, telkens wanneer er tijdens het verloop van den dienst gebeden wordt, eerbiedig staan, met gesloten oogen en gevouwen handen. Het past den man niet, te blijven zitten als de vrouwen. Noch minder, om onder het bidden met het hoofd vóórover op de bank te gaan liggen, en zich gemakkelijk te schikken voor een dutje.

Er wordt in onze kerken op lichamenlijk gebied zóó weinig actie van den toehoorder gevraagd, dat die enkele vormen toch wel héél eerbiedig gehandhaafd mogen worden.

Een navolgenswaardig voorbeeld behoort in dit opzicht

inzonderheid te worden gegeven door de kerkeeraadsleden.

Het Amen van het „grootte” gebed wordt, als om den indruk daarvan geheel weg te nemen, op sommige plaatsen door driekwart van de gemeenteleden beschouwd als het sein, waarop men zich duchtig en duidelijk hoorbaar den neus behoort te reinigen. De hierdoor ontstane onrust kan van dien aard zijn, dat de predikant geduldig wachten moet, tot de gemeente het opgeven van de te zingen psalmverzen weer verstaan kan.

Over het hinderlijke van het voortdurend hoesten gedurende den kerkdienst, is in den laatsten tijd meermalen in onze kerkelijke bladen geschreven.

Wie verkouden is of aan bronchiale aandoeningen lijdt, doet beter zich thuis te stichten door het lezen van een leerrede, dan naar de kerk te gaan en daar anderen te ontstichten door zijn hoesten.

Te meer waar hoesten irriteerend werkt op den voorganger en imiteerend op de hoorders.

„Het gaat met het hoesten in de kerk, als met het hanengekraai op het dorp in den vroegen morgen. Er komt altijd antwoord.”

„Hoesten is suggestief, het prikkelt altijd . . . in een ander-mans keel.”

In hetzelfde artikel uit *de Nieuwe Courant* waaruit we deze aanhaling doen, wordt de goede raad gegeven toch vooral in den zakdoek te hoesten. Hierdoor wordt niet alleen het geluid merkbaar gedempt, maar ook het gevaar anderen door infectie een verkoudheid te bezorgen, tot een minimum beperkt.

Eigenaardig is, dat men dikwijls schijnt te hoesten uit gewoonte, of uit verveling of uit tijdverdrijf. Bij gespannen aandacht en goed luisteren naar een boeiende rede, zal het hoesten meestal vergeten worden; dan heerscht er in het kerkgebouw een „ademlooze” stilte.

Iemand die in het publiek spreekt moet er zich aan gewennen van zijn gehoor iets te kunnen verdragen. Hij mag zich niet van zijn stuk laten brengen door een slaper, een paar woelwaters van jongens, twee giechelende meisjes of enkele pepermuntjes-snoepende oudjes.

Zeer jonge, bewegelijke kinderen meê te nemen naar de kerk, om, aan wie thuis moet blijven voor de huishouding, de handen vrij te geven, verdient geen aanbeveling.

Een predikant ga nooit een wedstrijd aan met een pas gedoopt kind, wie het sterkste stemgeluid heeft. Hij geve, zoo de koster dit niet tijdig doet, een wenk, dat men zich met den kleine verwijdere.

Om de aandacht op nieuw te spannen is niet verheffing, maar daling van stem en rustig voortspreken het beste middel.

Geen spreker mag door zijn accent verraden, uit welk gedeelte van 't land hij geboortig is.

Zoo ergens, dan is zeker een kerk de plaats, waar een christen door het voorbeeld van den predikant tot de erkenning moet kunnen komen, dat men beschaafd kan spreken zonder gemaakt te worden, en dat men zich geheel in den vorm kan bewegen, zonder onnatuurlijk te doen.

Het verlaten van de kerk.

In het buitenland blijven vele kerkgangers na het eindigen van den, in den regel vrij korten dienst, gewoonlijk nog even toeven om de predikant te groeten of met een der broeders of zusters nog wat na te praten over het gehoorde. Hierbij laat men dan den vreemdeling niet alleen staan, maar trekt hem in den kring, om nader met hem kennis te maken.

Heel anders gaat men in Nederland te werk. 'k Zal me natuur-

lijk wel wachten te beweren, dat het komt omdat de preek rijkelijk lang was, maar zeker is, dat er bijna overal in onze kerken, dadelijk na het uitspreken van den zegen een typisch gedrang ontstaat, om toch maar zoo gauw mogelijk uit het gebouw te komen.

De uitgangen zijn echter in den regel wel geschikt om die haast wat te matigen. Het dringen en duwen helpt niet veel, en heeft niet altijd het gewenschte gevolg.

Indien men rustig, bank na bank, en dan van achteren af, en ter zijde bij de uitgangen te beginnen, het kerkgebouw verliet, zou de schare zeer ordelijk uitéén kunnen gaan.

Het wachten maar al te spoedig moede, hoort men al gauw lucifers afschrappen om even later de eerste rookwolkjes omhoog te zien kringelen. Het eindje sigaar, dat pas na aanvang van de godsdienstoefening gedoofd werd, lag immers nog op 't hoekje van de bank klaar, om zóó, (soms zelfs vóór het uitspreken van den zegen!) weêr opgestoken te worden.

De vrouwen houden elkaar onderwijl bezig door te onderzoeken hoe ver buurvrouw al met de schoonmaak gevorderd is.

En zóó fladderen bij ons in de kerk de vogels al in menigte rond, om het pas uitgestrooide zaad al dadelijk hier en daar weg te pikken.

XVII

De sollicitant

AAN menig jongmensch ontgaat een mooie betrekking, om dat hij zich niet naar behooren heeft weten voor te doen. Zijn schriftelijke sollicitatie maakte een goeden indruk. Verzocht zich in persoon te komen voorstellen, viel hij tegen. Hij bleek niet die mate van beschaving te bezitten, welke men verwacht had.

Wij willen hier enkele wenken geven, die dezen of genen misschien van nut kunnen zijn.

Als men het u in de keus gelaten heeft, wanneer ge wenscht te komen, moet ge gaan op een betamelijk uur, d. w. z. niet 's morgens vroeg, noch 's avonds laat, evenmin op een der etensuren. Bij afspraak van dag en uur moet ge zorgen precies op tijd te zijn, niet te vroeg, doch nog veel minder te laat.

Zorg voor het toilet.

Uw toilet moet onberispelijk wezen. Costuum of overjas behoeven niet nieuw te zijn, wel „heel” en zonder vlekken. Voorts zorgt ge voor goed gepoetste schoenen en schoon linnen (boord, overhemd, manchetten en zakdoek); uw wandelstok laat ge thuis; eenvoudige handschoenen zijn niet overbodig: ge kunt ze desnoods in de hand houden; in ieder geval ontbloot ge de rechter hand.

Maar hiermeê is uw toilet nog niet in orde. Aan haar en baard dient eveneens zorg te zijn besteed, en niet minder aan tanden en handen. En van deze laatste weêr inzonderheid de nagels en vingertoppen. Al deze onderdeelen moge men „kleinigheden” noemen, ze kunnen, zoo hieraan niet de noodige aandacht werd besteed, oorzaak zijn dat men geen prettigen indruk maakt.

Het in acht nemen van de vormen.

Het is niet beleefd, zich per fiets te gaan presenteeren, daar ge van te voren niet weet of daarvoor stalling zal zijn.

En natuurlijk geen „sigaar in 't hoofd”. Rookend binnenkomen mag men alleen bij zeer, zêér goede kennissen, en ook dan nog niet zonder eenige verontschuldiging.

Ge moet niet te driftig bellen, evenmin te hard of te zacht. Het eerste zou een ongemakkelijk karakter, het tweede overmoed, het laatste gebrek aan zelfvertrouwen verraden.

Ge groet, als er opengedaan wordt, vóór het binnentreden, de bediende of het dienstmeisje, schudt sneeuw of regen van u af, en veegt daarna behoorlijk uw schoenen op de voordeur-mat, en niet op den looper, zooals alleen slordige menschen doen. Een druipende parapluie zet ge schielijk in den standaard, om de gang zoo min mogelijk nat of onrein te maken.

Nu vraagt ge duidelijk naar den persoon, dien ge wenscht te spreken, b.v. : „Zou Mijnheer N. mij een oogenblik kunnen ontvangen?” of „Zou ik Mijnheer N. ook even mogen spreken?”

Indien Mijnheer N. u echter verzocht heeft, u zoo of zoo laat ten zijnen huize of ten zijnen kantore te vervoegen, is deze vraag overbodig. Degene die de deur opent, behoort dan van te voren voldoende te zijn ingelicht, en laat u onaangediend in

een kamer, nadat ge òf duidelijk uw familienaam zonder „Mijnheer” er voor hebt genoemd, of, beter nog, uw kaartje (zonder enveloppe) hebt overgereikt.

Hetzij in de gang, hetzij in de spreekkamer, ge wacht met ongedekt hoofd. In een kamer gelaten, kunt ge een bescheiden plaatsje innemen, d. w. z. niet in een leuningstoel, zoo die er staat, en liefst tamelijk dicht bij de deur. Zachtjes zingen, neurieën of fluiten is niet geoorloofd, ook al bevindt ge u geheel alleen in het vertrek.

Zoodra de bediende terugkomt om u naar zijn heer te geleiden, staat ge op en volgt zwijgend. Indien de bediende de deur niet voor u sluit, doet ge dit zelf, maar vooral zacht.

Ge kunt uw hoed bij u houden, en achteloos op uw knie leggen, zóó dat de voering niet gezien wordt.

Hierdoor duidt ge onwillekeurig aan, dat uw bezoek slechts kort wezen zal.

Maar het heeft ook nog dit voor: ge hebt dan een rustpunt voor uw linkerhand, terwijl ge uw rechterhand kalm neer kunt leggen op uw andere knie.

Een heer die wat zenuwachtig is, en niets in de handen heeft, vervalt allicht in de fout wat te gaan zitten friemelen aan zijn horlogeketting, of zijn snor voortdurend op te draaien.

Dit kan dengene die tegenover hem zit, soms danig irriteeren, en dezen den indruk geven dat de bezoeker verlegen en nerveus is, wat bij sollicitatie natuurlijk niet recomandeert.

Voor al heeren, die gewoon zijn anders te rooken, weten op een gegeven oogenblik soms niet, waar zij met hun handen moeten blijven.

Wie dit gevoel niet kent, kan zijn hoed aan de kapstok hangen, daar de mode het meê naar binnen nemen van den hoed niet meer eischt zooals enkele jaren geleden.

Men kan zich aan de wispelturigheid bij dergelijke gebruiken ergeren, en er zich niet aan storen, men dient er in sommige gevallen toch rekening mede te houden, al was het alleen maar om te toonen, dat men „zijn wereld kent”.

Wanneer u dadelijk de kamer gewezen wordt, waar men u wacht, gaat ge naar de deur en klopt, niet onstuimig, maar hoorbaar, en wacht op het „binnen”, òf tot de deur van binnen uit geopend wordt.

Er worden geen voeten meer geveegd op de mat vóór de kamerdeur. Ge treedt langzaam binnen, ten einde de in de kamer aanwezigen niet te overvallen. Is degene, dien gij spreken moet, bij uw binnentreden nog met anderen in gesprek, dan gaat ge de kamer niet verder in, maar wacht tot het gesprek beëindigd is. Daarna treedt ge snel toe om te groeten, u wel wachtend, zelf de eerste te zijn om uw hand uit te steken.

Ge gaat niet zitten, alvorens hiertoe genoodigd te zijn, en dan op de aangewezen plaats. Wordt u de *keuze* van een stoel gelaten, dan neemt ge een gewonen, nooit een leuningstoel. Blijft degene, dien ge te spreken vroegt, staan, dan doet gij desgelijks, en beschouwt ge dit als een bewijs dat er weinig tijd beschikbaar is. Zoodra de zaak afgehandeld is, maakt ge aanstalten om heen te gaan.

Ge haast u te meer, zoo ge bemerkt, dat er weder andere personen wachten om toegelaten te worden.

Gaat de persoon, dien ge bezoekt, iets halen uit een ander vertrek, dan blijft ge rustig zitten, zonder in de ter tafel liggende paperassen te snuffelen. Bij diens terugkeer staat ge weêr op en gaat niet meer zitten, tenzij de andere het wèl doet. Zijn er geen andere bezoekers, dan wordt u allicht tot aan de huisdeur uitgeleide gedaan, die men dan voor u opent. Hier groet ge

nog eens. Komt deze deur op straat uit, dan zet ge, na dezen groet uw hoed op. Komt ze, zooals b.v. bij een étage-woning, uit op een trap, dan houdt ge uw hoed nog in de hand, tot ge een hoek omslaat. Hier keert ge u half om en maakt een laatste buiging; eerst daarna sluit de huisheer de deur.

Brieven van aanbeveling.

Brieven van aanbeveling kunnen slechts gevraagd worden aan hen, die in de overtuiging leven, dat inderdaad een aanbeveling kan worden gegeven, en dat de te geven aanbeveling, dank zij iemands persoonlijke invloed, ook waarde hebben zal.

Wordt de brief aan den sollicitant medegegeven, dan behoort de enveloppe niet gesloten, maar open te worden overhandigd, opdat ge als betrokken persoon kennis kunt nemen van hetgeen er omtrent u wordt getuigd.

Valt u de begeerde betrekking ten deel, zoo eischt de beleefdheid, dat, indien ge deze door iemands aanbeveling of tusschenkomst hebt verkregen, ge dezen persoon dan hiervan kennis geeft vóór deze het bericht er van in de courant heeft kunnen lezen. Tevens bedankt ge hem dan nogmaals voor de moeite, die hij zich om uwentwille heeft getroost, en spreekt den wensch uit, dat ge de vele verwachtingen die men, dank zij de krachtige aanbeveling, omtrent u mag koesteren, niet hoopt te beschamen.

De verhouding tusschen patroon en ondergeschikte.

Bedenk dat er voor uw toekomst veel afhangt van de wijze, waarop ge uw nieuwen arbeid begint.

In heel uw optreden moet ge bescheiden en vriendelijk zijn. Steeds goed luisteren zonder in de rede te vallen, of zelf lang achter elkaar het woord te voeren. Op allerlei kleinigheden moet

ge nauwkeurig acht geven. Valt er iets, dan raapt ge het, voor iemand die boven u geplaatst is, snel op. Nooit moogt ge iets vóór iemand heen aanreiken, maar altijd achter langs. Indien dit niet mogelijk is, dan verzoekt ge aan den naastbijzijnde het te willen doorgeven.

Als ondergeschikte hebt ge er goed op te letten, uw meerdere zoo beleefd mogelijk te behandelen, dan zult ge àl meer in de achting van uw chef rijzen. Uw optreden zij steeds zoo, dat hij er niet aan denken kàn, tegenover u nonchalant, ruw of onbeleefd te zijn.

Mocht een uwer meerderen u echter ooit krenken, door u te laten gevoelen, dat het er naar zijn oordeel voor u niet op aan komt, hoe ge behandeld wordt, draag gij er dan nochtans zorg voor, nooit in beleefdheid te kort te schieten.

Indien gij, door de grove wijze waarmeê men u bejegt, geen voorbeeld kunt nemen aan uw chef — zorg dàn zelf een voorbeeld te zijn door uw correct optreden.

Wie een grofheid tegenover u begaat, zal dit zelf voelen en zich corrigeeren, zoo gij maar onberispelijk beleefd blijft.

„La politesse est une défense”, zegt de Franschman, en hij heeft volkomen gelijk: beleefd te zijn en dit onder alle omstandigheden tegenover iedereen te blijven, dàt is de beste manier om zich, in welke positie ook, te handhaven.

Besluit

NIEEMAND, die eenigszins op de hoogte is van de bijzondere verschijnselen, welke onzen tijd kenmerkt, zal met de naïeve vraag voor den dag komen, voor wie dit werkje toch wel bestemd mocht zijn.

Hij zou daardoor toonen buiten het eigenlijke leven te staan.

Talrijk zijn de kinderen, die reeds vroeg het ouderlijk huis verlaten, en dus de voorlichting hunner ouders in het dagelijksch leven ontberen moeten.

Menige boerenzoon of boerendochter ging in den burgerstand over, terwijl anderen in verschillende betrekkingen, zich van een klein dorpje overgeplaatst zagen naar de groote stad, waar zij niet meer terecht konden met de manieren en gebruiken van het platteland.

En zoo hebben zéér velen, aan den ingang of bij een wending van hun leven, dankbaar kennis willen nemen van de leiding, die hun hier geboden werd.

In anderen levenskring.

De gemakkelijk te vinden wegen voor kosteloos of goedkoop middelbaar- en hooger onderwijs hebben er toe geleid, dat vele jongelui van eenvoudigen huize door gestagen arbeid en dege

studie zich langzamerhand in een anderen stand zagen overgeplaatst.

De groote opofferingen, die vele ouders zich getroosten (en die waarlijk niet alleen op financieel gebied gezocht moeten worden!) om hunne kinderen een goede opvoeding te geven, mogen niet worden onderschat.

Het zou zéér onbillijk zijn, het den ouders nu kwalijk te nemen, zoo zij hunne kinderen later niet kunnen volgen in hun hooge vlucht, noch hen kunnen voorgaan om hen met die vormen en manieren vertrouwd te maken, waaraan zij zelf niet gewoon zijn.

En toch zijn deze onontbeerlijk geworden voor hunne kinderen, die ze wel degelijk behooren te leeren kennen en zich eigen te maken, om in den kring, waarin zij zich een positie verwierven, in te burgeren en zich daar op hun gemak' te gevoelen.

Ieder die op volwassen leeftijd een dergelijk tekort in zijn opvoeding voelt, moet geen poging onbeproefd laten, om in deze leemte te voorzien.

Dit zijn ouders als een verzuim aan te rekenen, zou al zeer ondankbaar zijn.

Maar behalve dit — iedereen weet hoe in deze twintigste eeuw het rad der fortuin al sneller en sneller wentelt.

Eenvoudigen in den lande zien zich tegenwoordig soms geheel ongedacht geroepen, plaats te nemen achter de groene tafel in den gemeenteraad of in de raadzaal van provincie of rijk.

Vroeger was zoo iets ondenkbaar — in onze dagen behoort het niet meer tot de uitzonderingen.

Omgekeerd kan hij, die op financieel gebied een zorgeloze jeugd had, zich genoodzaakt zien, in een nederige betrekking zijn dagelijksch brood te verdienen. Maar dan komt eerst recht

duidelijk uit, dat goede vormen en innemende manieren een kapitaal vertegenwoordigen, dat blijvend waarde houdt, omdat het *altijd* hooge rente afwerpt.

Geen beter aanbeveling bij het dingen naar ambt of betrekking dan een eenvoudige maar correcte houding en een beschaafd optreden.

Wie een zekere gemakkelijkerheid bezit om zich te bewegen en uiting te geven aan zijn gedachten, zal achting afdwingen van ieder, met wien hij in aanraking komt; in de eerste plaats van hen, die boven hem, maar ook van hen, die onder hem geplaatst zijn.

Een gepaste mate van zelfvertrouwen is hierbij echter eisch.

Wie zich onzeker voelt in een anderen kring, dan waarin hij thuisbehoort of tot nog toe gewoon was te verkeer, wordt allicht verlegen, en zal daardoor min of meer den indruk maken van „onbeholpen” te zijn.

En dit kan voorkomen worden, mits men maar „zijn wereld kent”, en de vormen en manieren van hen, die uit een ander milieu komen, voldoende begrijpt.

Dit geeft dan aanstonds iets geruststellends en ook een ongedwongen houding, terwijl anderen dadelijk gevoelen iemand vóór zich te hebben, die zeker is van zichzelf.

Bij het sociale verkeer niet alleen zich zelf, maar vooral ook hen met wie wij in aanraking komen, zoo voordeelig mogelijk te doen uitkomen, door hen op hun gemak te zetten en zich naar hen te schikken, dat moet ons streven zijn.

Niemand duide het daarom de schrijfster euvel, zoo zij hier of daar de puntjes op de i's zette. Dit geschiedde niet uit be-dilzucht, om het persoonlijke in den mensch te dooden, maar veeleer om dit des te beter te doen uitkomen.

Aanvankelijk wordt de leermeester, die anderen schrijven leert, haaltje voor haaltje nageschreven. Maar naarmate de leerling in de schrijfkunst meer bedreven wordt, gaat hij de letters naar eigen karakter en smaak vormen. En alleen hij, die zich dan weer àl te veel vrijheid zou gaan veroorloven, zoodat zijn schrift leelijk en onduidelijk werd, moet tot de orde teruggeroepen worden.

Zóó gaat het ook bij onze openbaring naar buiten met de vormen en manieren, waarvan we ons daarbij bedienen.

„Maar David's zonen waren prinsen” (2 Sam. 8 : 18b).

Op vele klippen kunnen ze stranden, zij, die opgevoed werden om van den eenen stand over te gaan in den anderen, en zij, die zich geroepen zagen, hen daarbij leiding te geven.

Niet altijd worden de moeilijkheden, die zich hierbij kunnen voordoen, tijdig onder de oogen gezien.

Wij denken hier aan de verwijdering die soms, tegen hun verwachting in, ontstaan kan tusschen ouders en kinderen, omdat hunne wegen zoo ver uitéén liepen.

Indien er één taak is, die biddend dient te worden ondernomen, dan is het wel deze.

Maar God laat geen bidder verlegen staan.

De Heilige Schrift geeft ons ook in dit opzicht wijze lessen. In enkele woorden zijn soms de kostelijkste wenken vervat. Wenken, die verdienen opgevolgd te worden, óók in dezen modernen tijd.

David moest, toen Samuel hem tot koning wilde zalven, eerst geroepen worden uit het veld, waar hij de schapen zijns vaders weidde.

Na de zalving vroeg de profeet echter niet of Isaï, als eenvoudig man, nu wel geschikt en bekwaam zou zijn, de verdere

opleiding van zijn zoon op zich te nemen, opdat deze eenmaal, als koning, een goed figuur zou maken te midden van de grooten zijns volks.

Dit liet hij vol vertrouwen aan God over. En God zorgde daarvoor op verrassende wijze.

De muzikale zoon van eenvoudigen huize zag zich door den koning geroepen „om voor diens aangezicht te staan, en de harp te bespelen met zijne hand”.

Zóó leerde David de eerste beginselen der hof-etiquette.

De vriendschap met Jonathan deed het overige.

En zóó moeten eenvoudige ouders dankbaar de leiding Gods erkennen, indien hunne zoons op H. B. S. of Gymnasium zich vrienden weten te verwerven uit den beschaafden stand, en zoo nu en dan bij de ouders dier vrienden ontvangen worden.

Let wel, ik zeg niet dat zij er naar verlangen moeten, in *wereldsche* kringen te worden opgenomen, maar doel uitsluitend op *deftige, christelijke* kringen.

Jongelui van eenvoudigen huize kunnen daar bij het verkeer veel leeren, als zij hun oogen wijd open doen en zich bescheiden gedragen.

Zij moeten er zich echter ten allen tijde voor wachten, zich er ooit voor te schamen, dat hunne ouders tot de kleine burgerij behooren, of minachtend op hun zeden en gebruiken neer te zien.

Dit zou niet alleen een groote zonde voor God zijn, maar ook de sympathie dooden bij de menschen, die men meende hierdoor te behagen.

De ouders, van hun kant, mogen zich wel tienmaal bedenken eer zij hun zoons, die toonen aanleg te hebben, zich gemakkelijk te bewegen in die kringen, welke zich later voor hen zullen

openen, daar een verwijt van te maken, door hen van na-aperij of deftig-doenerij te beschuldigen.

Dit zou gebrek aan tact verraden, de jongens grieven, en verwijdering doen ontstaan.

Een dergelijk verwijt verdienen zij, die eenvoudig van harte blijven, trouwens ook niet. Hunne levensomstandigheden zijn bezig zich te wijzigen, en daar hebben zij zich naar te schikken.

Dit laatste geldt immers ook voor volwassenen !

Jonge menschen van eenvoudige afkomst, op hunne beurt ouders geworden zijnde, moeten er evenmin hun opgroeiende kinderen gedurig aan herinneren, dat deze het in vele opzichten zoo veel beter hebben dan zij in hun jeugd. Dit dient nergens toe.

David heeft er zich, als koning, stellig nimmer over beklaagd dat hij in zijn jonge jaren schaapherder was geweest.

Hij was echter verstandig genoeg, bij zijn gewijzigde levensomstandigheden, *zijn* kinderen niet te dringen in de richting, waarin *hij* zich in zijn jeugd had bewogen, noch er hen attent op te maken, dat zij minder presteerden, dan hij toen.

„Maar David's zonen waren prinses . . .” Deze enkele opmerking zou, om er den diepen zin ten volle van te verstaan, stof te over leveren voor een breed paedagogisch betoog.

Het boek van den Vrijheer Von Knigge.

Als inleiding op ons werkje een historisch overzicht te geven van de wording en verwording der verschillende levensvormen in onderscheidene landen en tijden, kwam mij wel zeer aanlokkelijk voor, maar zou mij te veel van het pad hebben afgevoerd.

Immers, daarover alleen ware een boekdeel te schrijven.

En het ging er hier om, veel wetenswaardigs samen te brengen in kort bestek. Gedurig moest daarom nauwkeurig worden overwogen, wat, zonder het geheel te veel te schaden, weggelaten kon worden.

De herkomst van vele vormen en manieren is dikwijls duidelijk na te gaan, al was het mij, met het oog op de plaatsruimte niet doenlijk, die er bij te vermelden.

Heel de geschiedenis der cultuur zou er bij te pas moeten komen.

Want de regelen voor het sociale verkeer worden niet gemaakt, maar groeien op uit onze samenleving.

Vandaar ook, dat zij steeds voor wijziging vatbaar en aan verandering onderworpen zijn.

¶ Evenals we op theologisch gebied onze oude schrijvers kennen, hebben we die ook voor de onderdeelen der sociologie (leer van het maatschappelijk leven).

Zoo verscheen bv. in 1789 te *Amsterdam* bij *Johannes Allart*, uit het Hoogduitsch vertaald, een lijvig boekdeel, van meer dan 600 bladzijden, groot formaat „Over de verkeerung met Menschen” door den VRIJHEER VON KNIGGE.

„Voorafgaat” — zooals het titelblad te lezen geeft — „eene verhandeling van een’ Amsterdamsch’ burger over den tegenwoordigen toestand der samenleving in onze republiek, en de middelen tot verbetering”.

De eerste bladzijde van het „Voorbericht van den Schrijver”, zou ik met een kleine wijziging, tot de mijne kunnen maken:

„Mag ik zelf over dit boek oordeelen, dan komt deszelfs onderwerp mij groot en gewichtig voor, en — zoo ik het wel heb — is de gedachte nog nieuw, in een afzonderlijk werk¹⁾”

¹⁾ Plaats hiertusschen in uw gedachten: „voor onze christelijke kringen”.

voorschriften te geeven, om met alle klassen van menschen te verkeerem. Maar juist deeze omstandigheid, en dat, zo veel mij bekend is, in Duitschland¹⁾ niemand deeze stoffe vóór mij behandeld heeft, moet een gedeelte van de onvolmaaktheden van mijnen arbeid verschoonen. Het is een ruim veld, en hetzelfde volkomen en bondig te bewerken, is misschien voor één mensch, en voorzeker voor mijne krachten, te groot. Kan het echter eenige verdienste aanbrengen, *in magnis voluisse aliquid*²⁾, dan durf ik den dank van het Publiek eenigszins verwachten, te meer, indien mogelijk mijn Werk in een' grooter Menschenkenner en dieperdenkend Wijsgeer eens den lust mogt opwakkeren dit onderwerp met meer nauwkeurigheid te behandelen."

Ik aarzel niet, een gedeelte uit het zeven-en-twintigste hoofdstuk, dat het tweede en laatste deel van genoemd werk besluit, aan te halen, als waren het mijn eigene woorden :

„En nu, waarde Leezers! haast ik mij, om dit werk over de verkeering met menschen, te besluiten. Vindt gij er iets in, dat gij uwe oplettendheid waardig keurt; wordt dit boek van het Publiek gunstig ontvangen en naar billijkheid beoordeeld: zulks zal mij meerder vreugde veroorzaken, dan tot hiertoe zelfs het beste gevolg van één mijner overige schriften, mij verschaft heeft. Ten minsten hoop ik, dat gij geene grondstellingen in hetzelfde zult ontmoeten, waarover een braaf en verstandig man zich behoefde te schaamen, en, al heeft het geene andere verdiensten, dat gij toch de volledigheid des boeks niet ontkennen zult; want ik geloof, dat er wel niet ligt een betrekking in de samenleving zal gevonden worden, waarover ik niet iets zou gezegd hebben. — Of het goed is, of slegt, of beide samen, of middelmatig van 't begin tot 't einde toe, dit durf ik niet beslissen.

¹⁾ Lees: „in Nederland”.

²⁾ D.w.z. van een moeilijk werk althans iets te hebben willen volbrengen.

Doch mag ik wel staande houden, dat zoodanig een boek, in de onderstelling naamelijk, dat het onderwerp met de vereischte kunde, ondervinding en menschenkennis behandeld was, niet alleen voor jongelingen, maar zelfs voor mannen, van veel nut zou kunnen zijn. Men begeert van beschaafde, schrandere lieden altijd ook *esprit de conduite*; maar men heeft ongelijk. Deeze geest der verkeerung vordert bedaardheid, oplettendheid op geringe dingen, op kleinigheden, die men bij vuurige verstanden zelden vindt. Maar één wenk uit zulk een boek kan meenigēen doen letten op de gebreken in de behandeling der menschen, op gebreken, die hij wegens zijn alte groote levendigheid, bij zich-zelven tot hiertoe over het hoofd had gezien.

.
Het was zeer natuurlijk, dat ik bij deeze gelegenheid de zwakheid van veele klassen onder de menschen heb moeten ten toon stellen, zonder evenwel op afzonderlijke voorwerpen onēdelmoedig met vingeren te wijzen. Maar o! wat had ik al niet kunnen zeggen, indien ik mijn boek met wezenlijke Anecdotes had versieren, en bijzondere ondervindingen uit mijn leven verhaalen willen! — Vlei ik mij te veel, wanneer ik hoop, dat men de waardij van deeze heuschheid gevoelen, en mij, ten minsten van dien kant, recht doen zal?"

EINDE.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave

	Bladz.
WOORD VOORAF	5
I. HET GROETEN	7
<p style="margin-left: 2em;">In huis. — Bij het opendoen. — Op particulier terrein. — In den winkel. — Op reis. — Hoe te groeten. — Op straat. — Wie men moet groeten. — Intiem groeten. — De handdruk. — Niet groeten. — Groet niemand op den weg.</p>	
II. VERSCHILLENDE BEZOEKEN	18
<p style="margin-left: 2em;">Welkomstbezoeken (<i>Visites d'arrivée</i>). — Ceremonieele <i>Visites</i>. — Beleefdheids<i>visites</i>. — Eerste bezoeken (<i>Visites d'entrée</i>). — Wanneer en hoe lang. — Op ongelegen oogenblikken. — Verplichte kennismaking. — Nieuwjaars<i>visites</i>. — Verjaars<i>visites</i>. — Bezoek aan <i>logé's</i>. — <i>Digestievisites</i>. — Vriendschappelijke bezoeken. — <i>Kraamvisites</i>. — <i>Ziekenbezoeken</i>. — <i>Condoleantievisites</i>. — <i>Afscheidsbezoeken</i>. — Wat mag en wat niet mag.</p>	
III. KAARTJES	31
<p style="margin-left: 2em;">Het gebruik van kaartjes. — Het <i>visitekaartje</i>. —</p>	

	Bladz.
Vorm en uitvoering. — De naam. — Nadere aanduiding.	
IV. HET ONTVANGEN EN AFLEGGEN VAN BEZOEK	37
Onverwacht en tòch verwacht. — Opendoen. — Belet geven. — De ontvangdag. — Wie ontvangt. — Het binnentreden. — Theeschenken. — Gezellige avondjes. — Het uitlaten.	
V. ONS UITERLIJK VOORKOMEN	53
De verzorging van ons lichaam. — Het hoofdhaar. — Het gelaat. — De tanden. — De handen. — En négligé (in huis- of morgengewaad). — De bovenkleeding. — Zondagsche kleëren. — Onwelvoeglijke kleeding. — Een passend gewaad. — Verschillende heerencostuums. — Verschillende damescostuums. — Parfums. — Het bruidskleed. Het feestkleed. — Sieraden. — Het rouwkleed.	
VI. ONZE GESPREKKEN	78
Het voorstellen. — De toon van het gesprek. — Het onderwerp van gesprek.	
VII. TITULATUUR	88
Het spreken met twee woorden. — In den familiekring. — Buiten den familiekring. — Het „bij-den-naam” noemen. — De betiteling van afwezig. — Schriftelijke betiteling.	
VIII. BRIEVEN	101
Het postpapier. — De enveloppen. — Rouwpapier. —	

Bladz.

Het schrift. — Stijl en inhoud. — De vorm. —
Ondertekening. — Anonieme brieven. — Corres-
pondentie-kaarten. — Briefkaarten. — Het adres. —
Het frankeeren. — Door vriendelijke tusschenkomst.

IX. KENNISGEVINGEN 113

Mondelinge aanzegging. — Schriftelijke kennis-
geving. — Gedrukte kennisgeving. — Advertenties
— Geboorte. — Het beantwoorden. — Dank-
betuiging. — Ingekomen gelukwensen. — Ver-
loving. — Advertenties. — Ondertrouw. —
Huwelijk. — Een koperen Huwelijksfeest. — Een
zilveren Huwelijksfeest. — Jubileum. — Sterfgeval.
— Geen bezoek. — Geen Bloemen. — Begrafenis.
— Dankbetuiging. — Handelsadvertenties.

X. UITNOODIGINGEN 140

Op een kopje thee. — Ter receptie. — „Ten eten”
of „te dineeren”.

XI. VERLOVING EN HUWELIJK 146

Nooit „scharrelen”. — De verloving. — Het aan-
teekenen. — De bruidsdagen. — De trouwdag. —
Een gastenboek.

XII. RECEPTIES 158

Eenvormigheid der recepties — Ontvangdag. — De
handteekening. — De Instuif.

XIII. GESCHENKEN 165

Een verlanglijst. — Het aanbieden van ge-

Bladz.

schenken. — Het weigeren van geschenken. —
 Het terugzenden van geschenken. — Het uit-
 stallen van geschenken. — St. Nicolaas-cadeaux.
 — Kerstgeschenken. — Geschenken van dames
 aan heeren, en van heeren aan dames. — Filippines.
 — Een handwerkje. — Geschenken aan kinderen. —
 Geschenken van en aan logé's. — Het weggeven
 van portretten. — Bloemen. — Rouwbloemen. —

XIV. MAALTIJDEN 179

Het gezin aan tafel vereenigd. — Op tijd aan
 tafel. — Het ontbijt. — Huisgodsdienstoefening. —
 Het dekken. — Wijze van eten. — Het tweede
 ontbijt. — Dejeuner-dinatoire. — Het middagmaal.
 — Het tafel dekken. — Het servet. — Het opdienen
 en afnemen. — Het tafelzilver. — Glaswerk en
 kristal. — Het doopmaal. — Het begrafenismaal.
 — Het officieele diner. — De ontvangst. — Het aan
 tafel gaan. — Het menu. — Het dessert. — Enkele
 tafelregels. — Een wereldsch vermaak?

XV. ONDER DE MENSCHEN 214

Op straat. — Op den rijweg. — Op rijwielpaden.
 — Verkeersteekens en verlichting. — Op het Sport-
 terrein. — Op reis. — Logé's. — Feestelijke ver-
 gaderingen. — Verboden te rooken.

XVI. IN DE KERK 236

De kerkganger. — Het binnentreden. — De

	Bladz.
vreemdeling in ons midden. — Vrije of vaste zitplaatsen. — De eigen zitplaats. — De eigen kerk- bijbel. — Eerbied. — Het verlaten van de kerk.	
XVII. DE SOLLICITANT	248
Zorg voor het toilet. — Het in acht nemen van de vormen. — Brieven van aanbeveling. — De verhouding tusschen patroon en ondergeschikte.	
BESLUIT	254
In anderen levenskring. — Maar David's zonen waren prinsen. — Het boek van den Vrijheer Von Knigge.	

